

FRIDERICI
HOFFMANNI
MEDICINÆ
RATIONALIS
SYSTEMATICÆ
SUPPLEMENTUM

DE PRÆCIPUIS INFANTUM MORBIS,

*Cui accedit Index Rerum Præcipuarum in quinque posterioribus
Systematica Tomis occurrentium,*

ET VITA AUCTORIS
A D.D. & P. JO. HENR. SCHULTZIO CONSIGNATA

VENETIIS, MDCCXLI.

EX TYPOGRAPHIA BALLEONIANA.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO;

FRIDERICI
HOFFMANNI
MEDICINÆ
RATIO NALIS
SYSTEMATICA
SUPPLEMENTUM

DE PRÆCIPUIS INSANUM MORBIS.
Cuiusmodi Insanæ Personæ in quibus præcipue
Insanæ Personæ occurrunt.

ET VITA AUCTORIS
A. D. D. & P. JO. HENR. SCHULTZIO CONSTAT

VENETIIS, MDCCLXII.

Ex Typographia Hallensium
LUTHERICORUM TERRÆ, AC TIBICINÆ.

P R Æ F A T I O .

QUum jam in eo sit, ut in publicum prodeat hæc mea de infantum adfectibus opella, equidem contra ritus auctoribus librorum solemnes me facturum existimo, nisi antea instituti rationem brevibus exponam. Prius vero, quam ad illud perficiendum me accingo, momenta quædam notatu inprimis digna, sed neglectui plerumque habita ob oculos ponere lubet, quæ Numinis divini singularem circa infantes tam nascendos, quam recens natos providentiam luculenter admodum demonstrant. Primo autem loco, ad ipsum generationis negotium respicientes obstupescimus, qui fiat, ut ex puncto quasi, seu tenuissima, rudi & incondita vescicula, per expansivam genituræ virilis virtutem fecundata, homo prodeat, qui spiritu immortalis, variisque organis sensoriiis artificiosissime fabricatis præditus maxima Dei opera in hoc universo perlustrare, indeque ad creatoris venerationem pervenire potest. Et si vero abstrusum & a sensu nostro remotissimum formationis hominum opus penitus sibi relinquimus; summam tamen Numinis divini sapientiam vel ex eo abunde satis cognoscimus, quod omnes sexus feminini partes ita sapientissime construxerit, ut ad hominem progignendum aptissimæ sint. Nonne etenim summa admiratione dignum est, quod facta imprægnatione sanguis ille menstruus, in sanitatem mulierum antea excretus, nunc copiosior ad uterum hoc sine confluat, ut inde succus temperatus & gelatinosus, per spongiosam uteri substantiam transcolatus, mediante placenta uterina & funiculo umbilicali, ad nutriendum fœtum impendatur, donec hic ex angusto uteri ergastulo excludi, hominumque cœtui adnumerari queat. Hæc ipsa autem fœtus per partum exclusio non minorem mereri admirationem videtur, dum mense plerumque nono solari, uterus matris a mole fœtus grandioris distentus, & quasi ad spasmodicam contractionem laceratus, aeris inspirati, musculorumque abdominis adminiculo, contentum fœtum inter anxios conatus expellere nititur. Superatis partus laboribus statim natus, nulla edoctus arte, suis ipsius viribus aerem, cujus usura in utero caruit, libere inspirat, &, quod omnem fere fidem superat, ipse sanguinis per cordis & pulmonum vasa circuitus, via aliunde directæ, non amplius ex dextro cordis ventriculo per foramen ovale ad auriculam sinistram abit, sed clauso isto foraminulo talem itum redditumque eligit, qualem in adultis fieri deprehendimus. Id quod vero sicut luculentum, & plane admirabile mechanismi sublimioris documentum exhibet; ita clarissime arguit, quantus ille sit auctor atque effectus, a quo hæc omnia, ceu effectus a sua causa pendent. Abscisso dein funiculo umbilicali mirandum est, quomodo hæc operatio in tenello corpusculo

tam feliciter cedat, ut, si idem quis in adultis experiri velit, omnino metus sit, ne hi graviter inde luant multumque damni recipiant: ne dicam, qua ratione umbilicalia vasa sensim paulatimque tam belle coalescere possint, ut tandem verum ligamentum tendinoso nervum constituent, quod vix pristini status memoriam relinquit. Tum quoque ex benignissima Dei providentia hoc inprimis beneficium recens natis concessum esse videmus, quod ipsa vitalis auræ inspiratio sordium alvinarum in utero collectarum excretionem, qua nihil utilius est, aptissime promoveat. Etenim, quum per reciprocam pulmonum actionem, septique transversi & musculorum abdominis motum ipsa infimi ventris viscera paulummodo conquassantur, non potest fieri, quin etiam excrementa inibi contenta, accedente simul bilis expressæ stimulo, ad exitum disponantur. Sed longe adhuc majus divinæ providentiæ specimen se manifestat per sufficientem lactis in mammis puerperarum accumulationem, dum quippe ita sapientissime provisum est, ut sublata post editum fœtum renitentia, elasticum uteri viscus sponte angustatum redundantes humores ad mammas divertat, ubi lacteus ille chylosus liquor separatur, qui primo quidem abstergente sua facultate meconii eliminationem adjuvat, postea vero alimentum teneritudini infantum apprime congruum constituit. Neque dein facile quisquam infantes ideo imperfectionis accusabit, quod caput in superiori parte patulum, quod fontanellam dicunt, in lucem adferant: siquidem hæc laxior cranii ossium cohesio partim eo servit, ut inter angustum vaginæ uteri transitum aliqua ipsorum compressio fieri, & sine magna matris molestia partus facilitari possit, partim, ut cerebri moles, nutritione aucta, sese extendere commode valeat. Imo etiam in clamoribus, crebrisque vagitibus, quos sæpe infantes sani, nullisque doloribus stimulati edunt, magnum sanitatis latet præsidium. Quum enim tenelli, ob vacillantia membra, se ipsi loco movere nequeunt, optime profecto hac naturali corporis concussione deficientis motus noxæ avertuntur, atque fluidorum per universum corpus circuitus egregie promovetur. Si vero ætate jam paululum processerunt pueruli, quot quæso! fracturas, luxatione aliaque subinde mala inter saltationes variosque lusus incurrerent, ut aliquando claudi, languidi, membrisque mutili rebus publicis præessent; nisi ad hæc omnia præcavenda ossa tenellis flexibilia O. M. Deus concessisset? Denique, notatu perquam dignum est, quod homo infans ceteris animantibus fere omnibus imperfectior videatur, dum ipse longe diutius parentum ministerio, quam quidem animalia eget, quæ brevi tempore sibi ipsa de alimentis prospicere, & nociya insidiantium tela propulsare valent. Verum enim vero, re altius æstimata, summum profecto beneficium ex hac apparente imperfectione elucet. Etenim, quum homo rationis particeps immensam creatoris sui potentiam, bonitatem & sapientiam ex absolutissimis operibus suis cognoscere, debitisque celebrare laudibus debeat, opus omnino est rationis cultura,

ad

ad quam difficulter admodum sine linguæ usu, ad hanc vero ægerrime sine longiori hominum, præsertim parentum consortio pervenire licet. Et quis denique singula enumerare valet, quæ a summo Numine generi humano, maximeque infantibus concessa divinam providentiam clarissime evincunt? At vero, homines sumus, ex materia ad corruptionem admodum prona conflati, quos Deus mortalitatis conscios, suoque imperio subiectos esse voluit. Quid mirum inde, si ne pusilli quidem a vitæ molestiis liberi varii generis morbos rectæque valetudinis læsiones perpeti debent; maxime quum tenera ipsorum constitutio admodum facile nocivam illarum rerum impressionem admittat, quibus ad vitam necessario opus habent. Quæ autem maxime mala teneros adficiant, præsens hoc opusculum, supplementi loco medicinæ systematicæ additum, luculentius docebit, in quo ego præcipuos infantum morbos recensere, cum causis suis explicare, rectamque & genuinam methodum suggerere allaboravi, quam hæctenus in longinquo artis exercicio ad præservationem æque ac curationem idoneam maxime deprehendi. Nolui autem præter necessitatem verborum ambagibus uti, sed brevibus tantum thesibus præcipua cujusvis morbi momenta complecti, ne partim opus in maiorem molem excrescat, partim, ne alio loco & tempore jam satis pertractata huc repetere videar. Adiciendum deinceps curavi indicem rerum locupletissimum; quæ in posterioribus medicinæ systematicæ tomis continentur, ut inde commodior fiat totius operis usus. Nec demum illorum deesse petitionibus volui, quibus de vita mea plenius informari volupe fuit. Suscepit autem hunc in se laborem celeberrimus Fridericianæ nostræ Professor medicinæ & eloquentiæ D.D. SCHULTZIUS, qui notatu digniora vitæ meæ facta litteris consignata hic cum B. L. communicat. Nolit autem ideo quispiam me vanæ arrogantiae reum existimare; utpote qui ab omni fastu laudisque inani strepitu remotissimus, nihil aliud hac vitæ meæ recensione quaero, quam ut inde lector singularem Dei providentiam; quam in moderandis mortalium rebus adhibere solet, penitus cognoscat, forteque aliquod imitandi exemplum sibi sumat. Etenim, si ullus unquam, ego certe ancipites fortunæ casus, fluxilemque rerum terrenarum indolem expertus, optime testari possum quem Deus ordinem inter mortales servet, ut æternam nominis sui gloriam, hominumque salutem stabiliat. Utinam modo singula fini a nobis præfixo respondeant, multumque utilitatis adferant! Dabam Hala Magdeburgicæ a. d. 1. Maji MDCCXL.

DE MORBIS INFANTUM
IN GENERE.

§ I.

Instituti
ratio.

Tot tantisque pro! dolor
miseriis undiquaque cin-
ctum est mortale hominum
genus, ut pervideri ne-
queat, quæ cûta, quæ sollicitudo & di-
ligentia sufficere possit ad impetum tot
simul & diversimode invadentium
morbos avertendum, aut quis ar-
tium apparatus jam intricatas maligni-
tate partes expedire, suæque restituere
integritati valeat. Docent hanc no-
stram fragilitatem suo imprimis exem-
plo infantes recens nati, qui vix cum
ejulatu miseriam hanc salutarunt i,
quum jam innumeris oblessi pericul-
s de salute quotidie decernere coguntur.
At vero, quo majora & frequentiora
impendent pericula, eo sane minus
huic teneræ & tantum non omni orbatæ
præsidio ætati concessum est, remedia
tollendis morbis idonea conquirere, aut
mali sui conditionem & magnitudi-
nem indicare; nisi forte miserrimo plo-
ratu, aliisque obscuris signis aliorum
misericordiam moveat. Quæ cum ita
sint, quam maxime videtur medico
salutis humanæ cupido convenire, ut
ingenuo attentoque studio imbecillæ
ætatis causam suscipiens perite dilqui-
rat: quæ hanc ætatem mala adgredi
soleant, quibus signis dignosci & qua-
si prædici queant, quæ cautione præ-
caveri, & demum, qua arte, qui-
busque præsidii debellari debeant?
Atque his inductus rationibus ego,
post tot labores in medicina perpolien-
da feliciter exantlatos, non potui omit-
tere, quin etiam opusculo, de infan-
tum ægritudinibus conscribendo men-
tem manusque admoverem; præfer-

tim cum ab aliis, qui in eodem studio-
rum genere defudarunt, multa aut in-
tacta & non satis indigesta, aut certe e-
mendatione quadam digna relicta de-
prehenderim. Nec minorem mihi fru-
ctum ex hoc meosuscipiendo labore pol-
liceor, quam quem, Deo annuente, jam
ex reliquis medicinarum mearum systematicarum
tomis satis abundeque conspexi: siqui-
dem non vana, non imaginaria & fal-
sis opinionum commentis fundata, sed
vera, & tum rationi, tum experientiarum
conformia proponam, quæ in artis exer-
citio per dimidium sæculi & ultra oc-
cupatus constanti meditatione & obser-
vatione didicisse gaudeo.

§ II.

Primum autem omnium præcipui in-
fantum morbi erunt indicandi, ante
quam ad causarum nexum, ex quo illi
prodeunt, demonstrandum nos accin-
gamus. In quo quidem perficiendo du-
cem eligere placet præstantissimum ar-
tis nostræ parentem, HIPPOCRA-
TEM, qui ætatis morbos lib. III. aphor.
XXIV. XXV. & XXVI. ita pro more suo
elegantè & concisè describit: *Qui in
ætates cadunt morbi, hujusmodi fere
sunt: puerulis & nuper in lucem editis
aphisæ, vomitationes, ruses, vigilie,
pavores, umbilici inflammationes, au-
rium sordes humide, quibus nos ven-
tris tormina addimus, sunt familiares:
cum jam dentire ceperint, gingivarum
molesti pruritus, febres, convulsiones,
diarrhææ, maximeque cum edunt cani-
nos dentes, & iis præsertim, qui in-
ter pueros crassissimi sunt, alvoque ad-
stricta, eveniunt. At vero, cum æta-
tem processerunt, quod ab anno quarto
ad decimum usque & longius intel-
li.*

Historia
morbos
infantū
ex Hip-
pocrate.

ligendum est, tonsillarum inflammationes, veriebrae, quae est ad occiput, in-
trorsum luxationes, asthmata, calculi,
lumbrii rotundi, ascarides, verrucae
pensiles, satyriasmus, stranguriae, stru-
ma & alia tubercula, praecipue vero praedi-
cta, male afficiunt. Haec qui altius
secum aestimat, facile perspiciet, cui-
vis infantum aetati morbos quosdam esse
familiares, qui corpus aliter atque aliter
afficiunt, longius vel brevius durant,
& plus minus periculi praesagiunt. Si-
quidem mutata corporum, propter aetatem,
textura, mutatoque vivendi
genere, non potest non ipsa subjecto-
rum ad suscipiendos morbos dispositio
immutari, & postera aegritudinum ratio
a pristina valde recedere. Quamobrem etiam,
si de infantum affectibus differendi animus est,
non simul omnes aetatum periodos debemus complecti,
minimeque omnium strictiori tantum
sensu infantes in lucem vix editos considerare,
sed provectiores etiam, qui ad
decimum usque annum pervenerunt, intelligere;
ne forte aliud morbi genus explicemus,
aliud silentio praetereamus.

§. I I I.

Diagnosis est
difficilis

Sic igitur ex HIPPOCRATE puerorum morbos enarravimus praecipuos, quorum nonnulli quidem per se statim patent, nonnulli autem difficilius cognoscuntur: quare proxime jam sup-
peditanda erit accuratior illorum diagnosis; quae tamen adeo difficilis, abscondita & inexpedita est, ut saepe vel oculatissimi in dijudicando hallucinentur. Neque enim pueruli ipsi, ob vocis articulationis defectum, morbi sui indolem & nocendi potentiam nobis possunt enarrare; neque ex urina vel curiosis-
sime examinata, neque ex pulluum ictibus, vel accuratissime observatis, neque tandem ex habitu externo, qui ut facile in pejus, ita subito in melius mutatur, firmum stabileque iudicium potest desumi. Nam urinae minimorum recte valentium, perinde ac morbo quodam laborantium, saepe sunt crassae & turbidae, & pulsus ab innumeris fere causis potest mutari, & vel accelerari, vel retardari, ut exploran-

tibus plerumque imponat.

§. I V.

Netamen utraque ex parte dubius relinquatur artifex, mulierculae adstantes, quae curam pusillorum gerunt, probe sunt explorandae: an infantes ejulatus edant, corpus inquieti jactitent, & vigiles diem noctemque transigant; an ructus sive acidus, sive nidorolos explodant, vomendi conatus ipsosve vomitus, & quales habeant; an singultu, nervorumque agitationibus convellantur, an tussi & respirandi difficultate laborent, an flatibus & feces libere dimittent, quem excrementa colorem referant, quam consistentiam habeant, & similia? Praeter haec vero, inquirenti medico permultum accendetur lucis, si corpus a capite ad calcem inspiciens probe examinet: an extrinsecus rubedo cujusdam partis inflammatoria, an quaedam exanthematum species, aut aliud vitium se manifestet; item si ore diducto disquirat, num foetidum halitum tene-
lli emittant, fauces pustulis obfessas habeant, vel gingivarum quadam intumescencia & phlegmone laborent. Siquidem ex his omnibus, tanquam ex principiis cognitis ad incognita non obscure licet concludere.

§. V.

In causarum serie explicanda a vero haud aberrabimus, si causam affectuum infantilium formalem & materialem tam in habitu corporis laxo & molliori quam in redundante succorum pituitosorum copia, admodumque delicato fibrarum & membranarum sensu reponimus. Etenim, quum in prima hac aetate solidae partes, propter molliissimam, qua gaudent, teneritudinem, fluida non satis vegete possunt propellere, nec per tenuissimos canaliculorum ductus circumagere; facile inde potest sanguinis & humorum circuitus retardari, & saluberrimum excretionum negotium cohiberi: quod si accidit, non tantum succi magis magisque copia incrementum, verum etiam spissi evadunt, & crasin plane alienam, salinoacrem adsumunt. Quid vero inde? ex tali humorum plenitudine non modo

an. quomodo in
situen-
da?

Causa proxima est
) debilitas & sensibilitas generis nervosi.

modo sunt stagitationes, variaeque fluidorum subsistentium corruptelae, sed etiam a nervorum subjacentium pressione, aut distensione violenti concitantur spasmi, quorum vehementia omnes tam solidae, quam fluidae partes cum tota functionum oeconomia perturbantur, & tenella infantum corpora, quae ad recipiendas vel levissimas impressiones valde disposita sunt, in morbos & repentinos & vehementes conjiciuntur facillime.

S. V I.

Quod
amplius
confir-
matur.

Neque adeo difficilis erit labor, ex jam allegatis phaenomenis praecipuarum aegritudinum infantilium veras reddere rationes. Supposita enim humorum pituitosorum abundantia & stagnatione, facile potest concipi, quam ob rem ad crebriores defluxiones catarrhales, rheumatismos, pectoris oppressiones, liquidas alvi dejectiones, seu diarrhoeas, tumores glandularum, aurium sordes humidas, & similes affectus tenera aetas sit proclivis. Supposita succorum depravatione & acrimonia, facile patet, cur frequentius aphthis, variisque cutis exanthematibus pueruli afficiantur; & supposita demum exquisita nervosi generis sensatione, haud minus clare apparet, cur tam vehementibus partium tam internarum, quam externarum torsionibus ac spasmis torqueantur, si vel levissima irritationis causa praecesserit. Ita enim, propter sensibilem fibrillarum intestinalium texturam, in dolorifica ventris tormina, in permolestas ventriculi & intestinorum vel distensiones, vel constrictiones incidunt; propter facilem membranarum, cerebri & spinalem medullam investientium irritationem, percrebro motus epilepticos, & subfultus artuum convulsivos experiuntur; propter tenuissimas nervorum propagines, ad pulmonum viscus decurrentes, saepissime tussi convulsiva & asthma cum suffocationis metu conjuncto, ac demum, ob exquisitum tunicarum sensum, quae ori intus obtenduntur, pessimis symptomatibus ex dentitione difficili laborant.

S. V I I.

Neque dein 2) in constituenda causa materiali parum valet acidum longe multumque praepollens, cui optimus morborum infantilium interpres D. D. HARRIS tantum tribuit, ut omnes fere ac singulos affectus, tenerae aetati familiares inde deducere nullus vereatur. Et profecto, in plurimis tam ex ructibus & vomitibus acidum redolentibus, quam ex fecibus, subjectos etiam pannos atrodentibus, acidi praesentis copia non obscure potest suboleri, aut vel ex eo satis dijudicari, quod non modo lac, unde vivunt infantes, perfacile acescit & coagulum subit; verum etiam ipsorum succi, qui tenues atque lymphatici sunt, vix magis in aliam, quam in acescentem diathesin inclinant. Sicut enim homines adulti, phlegmatica temperatura praediti, magna quoque succorum pituitosorum copia turgidi in nocivam lymphae coagulationem praeter aliis praei existunt, admodumque facile in purpuram albam, quae ejus progenies est, incidunt; ita eo minus dubitandum est, quin in infantibus acida humorum intemperies longe citius faciliusque possit contingere.

S. V I I I.

Proxime nunc etiam causam inspicimus procatacticas. Jam quidem, si debile solidorum robur intuemur, deprehendimus, omnes omnino infantes ex sua ipsius natura adultis esse imbecilliores, & sensatione magis exquisita praeditos, nihilominus tamen causae quaedam subesse debent speciales, quae ad insignem generis nervosi debilitatem & mobilitatem imprimis contribuant, ut in his magis, in aliis minus perversi motus cieantur. Nihil vero, me iudice, ex omni causarum classe magis huc confert, quam dispositio quaedam haereditaria, a parentum alterutro in sobolem propagata. Quare saepissime usu venire solet, ut a parentibus non ita bene valentibus, aut crebriori veneris usu rerumque abstrusarum investigatione confectis, aut senio fractis, aut luxu corruptis infantes progignantur, qui a pri-

2) acidum
prevalens

Causa
remota
debilitatis
sunt:
dispositio
haereditaria

mo conceptionis actu infirma valetudine untur, & vitia quædam connata habent, quæ nulla unquam arte aut solertia possunt removeri. Id quod nisi obstatet, minime nos haberemus tot ubique podagricos & calculosos, qui suæ miseræ solatium anxii apud medicos frustra quærunt.

§. I X.

inprimis vitia a matre contracta
Si qua autem labe mediante generatione in teneram progeniem traducitur, a matre profecto uterum gerente hoc maximam partem fieri solere deprehendimus. Dicit enim vix potest, quantum prægnantium plurimæ, nisi maximo virtutis studio teneantur, in appetitus omnino depravatos pronæ sint, quamque inanibus curis, vagis desideriis & imaginationibus, terrore, timore, mœstitia, iracundia, fastu, vindictæ cupidine, aliisque mentis moribus agitentur; unde non potest non sanguinis circulus vario modo turbari, atque tenerimis & quasi adhuc tremulis foetus staminibus inimica quædam vis imprimi. Idem mali pertimescendum est, si generices intemperantiæ deditæ multis cibis, iisque sæpe incongruis ventriculum obruunt, aut potibus spirituosus plethoram, sub graviditate collectam sæpe commovent, nec tamen ejus copiam venæsectione detrahi patiuntur. Quo etiam illæ pertinent feminæ, quæ motibus hystericiis valde sunt obnoxiiæ, & peracta conceptione viros crebrius admittunt. Siquidem frequentior coitus, nonnullorum testimonio, ad morbosam debilemque prolem gignendam permultum conducere creditur.

§. X.

debilitatio in ipso partu
In ipso etiam partus labore tenera proles sæpe infirmatur, dum aut matres segnitie sua foetus exclusionem retardant, aut impatientia accellerant. Idem perficitur remediis calidis partum promoventibus, aut ab inconsulto obstetricum ministerio per violentam foetus extractionem, & qualemcumque læsionem; siquidem ab improvidis istis mulierculis futuræ capitis laxæ coherentes ita sæpe comprimuntur, ut inde e-

pilepsiæ, paralytes, aliaque horrenda mala cum mortis periculo conjuncta concitentur.

§. XI.

animi affectus in matre & prole
In infantibus utero jam exclusis perfacile etiam sensibiles nervorum fibrillæ ad anomalos motus stimulantur, si quando aut ipsi pusilli terrore quodam inopinato, ut per repentinos clamores, excitationem e somno, item per joculam nutricum impressionem verbis gestibusque factam percutiuntur; aut si lactantes pravo quodam animi affectu, & maxime quidem terrore ac iracundia perturbatæ mammas sugientibus nimis cito offerunt. Hinc nihil est solennius quam ut varii generis spasmi nervorum vellicationes, arrosiones, ardores, torminosi intestinorum dolores & inflationes &c. pressio, ut ajunt, pede excipiant, quæ se per inquietudinem, vigiliis, manuum pedumque jectigationes, pavores, ejulatus, imo etiam per epilepticas convulsiones abunde fatis manifestant.

§. XII.

aeris mutatio in primis frigus
Præter hæc vero, in debilitando commovendoq; solidorum robore multum sibi vendicat excessiva aeris, præsertim frigidi intemperies, aut subitaneæ caloris & frigoris sibi invicem excipientium vicissitudines, quæ sicut natu grandioribus, nervorum quadam imbecillitate laborantibus, ob transpirationis suppressionem, ingentem in modum adverlantur; ita longe magis infantibus, qui aeris injurias ipsi arcere nesciunt, maxima minantur damna.

§. XIII.

regimen nimis calidum & medicamentorum usus
Nec denique e contraria parte excludendum est nimis curiosum, calidum & delicatum renellorum regimen, item crebrior medicamentorum sine necessitate usus. Sic enim non solum pusilli, liberioris aeris insueti vel levissimas aures ægrius ferunt; verum etiam a medicamentis, iisque præsertim activioribus, valde plerumque alterantur, ut deinde natura in moderandis motibus quam maxime perturbetur. Et, quum honotiores præcipue ac divites pessimum hunc morem plerumque teneant, plane non mirum est, cur ipsorum proles longe debilior sit longeque frequentius ægrotet, quam.

quam pauperum, adminiculis his destitutorum.

§. XIV.

*Eodem
nocent
ablacta
tis.*

Hæc autem omnia non solum de pueris lactentibus valent, sed eodem quoque jure de illis intelligenda erunt, qui ætate jam paulo processerunt. Debilitato enim solidorum robore, susceptaque aut in utero materno, aut ex vitio nutricis ad morbos dispositione; facile judicari poterit, nec minores nec pauciores morbos, facta etiam ablactatione, posse succedere; sicut pro! dolor innumera puerorum male afflictorum exempla docent luculentissime.

§. XV.

*Causæ
remotæ
ad acidu
contri-
buentes
ex parte
lactantis.*

Causæ, quæ ad ingignendum acidi proventum conferunt, iterum varix sunt, atque ex his etiam nonnullæ, quas jam enumeravimus. Quam maxime autem huc referre decet omnia, quæ lac aut ipsa nutrice, aut in sugentibus corrumpunt, idque crassum & impurum efficiunt, aut in coagulum prorsus condensant. Id quod ex parte nutricum variis potest modis accidere, & maxime quidem, si ipsæ, præter inordinata animi pathemata, fructus horæos, caseum, acetaria, acida, acria & salsa copiosius ingerunt, vinaque acida & spiritum vini liberalius hauriunt. Siquidem his omnibus lac viscidum & crassum ingeneratur, quod infantibus oblatum facile acescit, & non modo ad pertinaces primarum viarum & mesenterii obstructions disponit, verum etiam calculi in vesica generationem, quæ non infrequens huic ætati est, oppido promovet: ne dicam, largiori spirituosorum usu lac repente æstum concipere, & per mammas in lactentes transfusum febres ardentes posse accendere. Neque sola ciborum qualitas, sed quoque excedens ipsorum quantitas valde nocere solet, dum se nutrices cibis, quanquam optimis, supra modum faginant, vel cerevisias consistentiores, easque parcius bibunt; neque tamen corpus sufficienti motu exercentes, in alto prorsus otio commode vivunt. Qua ratione non potest

non crassior lacti consistentia conciliari, idemque salutis dispendium induci.

§. XVI.

Similem nocendi potentiam habet validum frigus, improvide mammis admissum; utpote quod lactiferos mammarum tubulos coarctando, lac ad spissitudinem haud parum disponit. Neque dubitare licet, quin etiam lacteus ille liquor ingentem in modum alteretur, & ad pravam indolem in sugentium ventriculo suscipiendam disponatur, si quando matres vel nutrices lasciviores, durante lactationis tempore, intempestivos mariti amplexus crebrius admittunt; aut si menstrua, quæ alias in gravidis lactantibusque cessant, præter consuetudinem experiuntur. Tum enim parvuli plerumque languidi, lacrymosi ac imbecilles fiunt, suisque gestibus satis indicare videntur, lactationem tam diu esse differendam, donec obturato hoc fonte sanguineo pristinus matri vigor redeat. Neque demum lac parum corrumpitur, si nutrix passionibus hystericiis patet, si alvo adstricta laborat, & propter spasmos ac flatus in primis vis collectos variis sanguinis & humorum ad varias partes congestionibus affligitur.

§. XVII.

*- ex par.
te infan-
tū cibi
copia*

Ex parte infantum multa pariter acculanda veniunt. Inprimis autem ipsi valde solent lædi, si nimium alimentum debent assumere, & quandoque male habent, præter voluntatem mammas lacte turgidas exhaurire, vel etiam, si pulticulis viscidioribus plus justo infarciuntur. Quando enim infantes, lique præsertim parvi ac teneri tantam alimentum molem in ventriculo non satis possunt subigere, hæc plerumque in acidum magma faciescit; unde tonus ventriculi & intestinorum destruitur, maximaque sanitatis damna, ut fere sunt inflationes stomachi cardialgiæ, pectoris angustix & similia, in teneram prolem derivantur. Quam in rem egregia sunt, quæ B. ETTMILLERUS

LERUS in dissertatione, quam *valerudinarium infantile* inscribit, ex vero protulit: *lactis superflua & tantum non coacta infusione matres pueros suos nimis alendo, sæpe necant, & dum lactant, maculant.* Sicut enim omnis nimia repletio, ut panis adultis, sic lactis recens natis pessima est.

§. XVIII.

etiam in
ablastra
tis

Sic quoque valde peccatur, si cibi varii & sæpe incongrui, acidi, acres, falsi, multaque carnes præter necessitatem devorantur; vel si vinum, ut pancreticus mos est, ad roborandum & ploratus componendos, sæpius propinatur: siquidem hæc lacti admixta, coagulationem inducendo, ventriculum valde infirmant, variisque morbos excludunt. Quo demum pertinet crebrior lactis cum nutritibus mutatio. Sicut enim adulti non aque bene mutationem potus & cibi ferre possunt; ita hoc simili ratione, longeque magis de sensibilibioribus infantum corporibus prædicandum esse, per se liquet.

§. XIX.

Hæc omnia lactationis tempore commissa plerumque etiam in pueros ablactatos redundant, aut certe tum demum temporis vim suam sanitati adversam exierunt; maxime cum neglectis diætæ regulis a teneriori alimento ad crassius, ad carnis esum, variaque incongrua subito transcendant; utpote in his omnibus præcipuum morborum puerilium fundamentum residet.

§. XX.

In prognosi ferenda p. imo omnium probe tenendum esse arbitror, quod *infantes, qui non a teneris, delicatis, corporeque & animo morbidis parentibus, imprimis matribus, geniti fuerunt; præ aliis corpore animoque firmi, vegeti atque robusti esse soleant, nec tam facile damna a rebus externis rependant, neque morbis tam cito implicentur, aut certe impliciti felicius inde evadant.* Idem fieri deprehendimus, si bene valentes non adeo bene & delicate in vi-

ctu & regimine observantur, sed tempestive perferendis mutationibus sensim paulatimque adsuefiunt. Possunt enim consuetudine a teneris ita formari, & quasi indurari, ut ne ab externis injuriis tam facile lædantur: sicut quam maxime in infantibus rusticorum & ex infima plebe natorum videre licet; utpote qui neque sanitatis incommoda tam repente sentiunt, neque morbis tam graviter & tamdiu, quam quidem magnatum delicatuli, laborant.

§. XXI.

Tum quoque sciendum est, omnes infantum morbos, licet innumeri sint, *faciliorem promittere sanationem quam adultorum, si rite illa instituantur.* Nam prout tenerima infantum corpora a rebus adversis facillime impressionem recipiunt nocivam; ita e contrario a medicamentis & rebus naturæ amicis libenter admittunt meliorem, ut ideo tot puerorum funera deplorare non opus esset, nisi sæpe medici ipsi nocendo ista pararent. Præter hæc, constantis est observationis, infantes corpulentiores & spongiosiori carne præditos, item qui lacte copioso vescuntur, aut nutricem habent succi plenam & corpulentam; præ aliis frequentius morbis affici, maximeque rachitidi, tussi convulsivæ & aphthis esse obnoxios; cum contra macilentiores frequentius febribus & inflammationibus pateant. Qui alvi sunt fluxilioris, plerumque melius se habent, quam qui sunt adstrictæ: & denique, quum convulsivi membrorum subsultus, epilepsia & tormina maximam infantum partem vita privent; scire licet, pessimum esse indicium, si ista mala cum diuturnis vigiliis sint stipata, atque vel diutius durent, vel crebrius revertantur.

CAPUT II.

De Regimine Recens Natorum, &
Preservatione a Morbis Infantilibus.

§. I.

Infirmitas
ratio.

O Uicunque avertere cogitat graviores infantum morbos, præcipue omnium eo debet respicere, ut a primo nativitatis momento omnes abigat causas, quæ morbos possunt regenerare, teneraque infantum corpuscula periculis objicere. Operæ itaque pretium fore confido, si in præsentî capite breviter strictimque doceam, quæ circa victum, regimen, ceterasque res non naturales tam ex parte infantis, quam nutricis tenenda sint; ne forte imprudenti horum usu innocui infantes pessimum multorum morborum fomitem extra omnem sui culpam nimis cito suscipiant, atque prima mox ætate fundamenta valetudinis per totam vitam labascientis jaceant. Multo vero magis hæcce doctrina videtur necessaria, quia generalia quædam præmonenda sunt, quæ deinceps in speciali cujusvis morbi explicatione abhinc repeti & in usum converti poterunt, ne unum idemque sæpius proferre opus habeamus.

§. II.

Infans
ablucendus.

Quam primum in lucem editus est foetus, statim debet, post vasorum umbilicalium ligaturam & resectionem, in balneo tepido ablui, quod vel ex sola aqua, vel ex aqua & vino simul mixtis paratur, huncque simul usum præstat, ut æqualis sanguinis distributio per totum corpus promoveatur. Inter hæc quoque obstetrici commodus conceditur locus & tempus, ut, si quid a partus laboribus male conformatum in capite, aut aliis corporis partibus compareat, ab eadem in melius effingatur, & in naturalem formam restitatur. Quare artus omnes blande contrectando explicet, & brachia sæpius contrahat &

expandat, ut, quid in articulis miteis, vel lentoris residet, dissipetur: neque minus inferiorem partem ventrem vola manus frequenter mulceat, & partes excretionibus dicatas, leniter fricando, ad fordium eliminationem excitet.

§. III.

Tum vero ante omnia dispiciendum, debilis est, an firmus, robustus, & perfectus mortalium vicissitudinibus idoneus, an vero debilis ac infirmus sit partus. Id quod vel ex debili ejus voce & respiratione, vel exinde judicare licet: si ipsa mater teneræ morbidaque est constitutionis, & sub graviditatis decursu variis corporis animique ægritudinibus male fuit affecta, si agitatio foetus, in utero adhuc existens debilius se manifestavit, vel si partus difficilis, & ante justum pariendi tempus septimo aut octavo mense contigit. Siquidem his omnibus infantes multum infirmantur, & ad morbos redduntur proclives, dum ex sapienti CELSI effatio imbecillitas omnibus morbis patet. Quod si igitur recens natus præter naturam debilis ex dictis signis concluditur, utique eundem refocillare expedit: quod optime perficitur, si more inter obstetrices recepto in vino tepido abluiatur, leniter fricetur, pectorique, dorso & vertici spiritus quidam analepticus inungatur, vel si halitus caryophyllis aromaticis, aliisque aromatibus masticatoris vigoratus ori inspiretur, vel pauxillum vini Rhenani, vel aquæ cinamomi infundatur.

§. IV.

At vero, quum tener quoque partus ab aeris injuriis mollibus linteis & commoda fasciarum involutione præmuniendus sit; probe cavendum est, ne ex negligentia vel ignorantia damnum inferatur, & magnorum successu temporis malorum causa stabiliatur. Præterquam enim, quod infantes sæpe ex nimia pectoris per fasciam constrictione gibbi fiant, tabem incurrant, vel sæpius vomant, & heretiosi evadant: multa etiam impeditur circulatio in-

incommoda vagitusque nimii, ab imprudenti arctoque nimis corpus tenelli involvendi modo proveniunt.

§. V.

Meconii
expurga-
tio me-
dian-
te respi-
ratione.

His ita observatis, proximum est, ut infantes, qui ob denegatam alvi in utero exonerationem, intestina multis sordibus repleta in lucem asserunt, tempeste expurgentur. Jam vero ipsi, quam primum spiritum ducere, aerem que ambientem pulmonibus haurire inchoant, mutua illa & crebrius repetita diaphragmatis musculorumque abdominis actione non modo ventriculum & intestina sua comprimunt, contentasque in ipsis feces ad exitum disponunt, verum etiam hoc salutari respirationis actu bilem in intestina, maximeque in duodenum urgent, quæ dein propter virtutem, qua pollet, abstergentem & stimulantem sensibiles intestinorum tunicas, leniter irritando, ad majorem contractionem & excernendas sordes animat, ut non raro vomitibus & alvi defectionibus sponte obortis tenacia ista recrementa ejeciantur. Quod autem si minus etiam contingeret, & tenellorum non sola sibi sufficeret, singulari divini Numinis providentia factum esse deprehendimus, ut puerperis lac primum tenue, serolum & subdulce, quod colostri nomine insignitur, concesserit, cujus abstergens diluensque facultas melius longe ac tutius, quam sæpe selectissima evaquantia, alvum subducit. Et licet ex medicis plurimi colostrum, seu lac impurum teneroque infantum ventriculo summe nocivum rejicere suadeant; aliter tamen ego, contraria inductus experientia statuo, & nulla inde damna pertimescenda credo; nisi fortasse lacteus ille liquor ex impuro fonte promanet, si puerpera vel contagio est infecta, vel jam ante partum insigni quadam sanitatis labe laboravit, vel sub duris partus laboribus convulsivis agitata fuit motibus, & adhuc male habet; vel si quando aliæ concurrunt circumstantiæ, quæ tale medicamentum, a natura ipsa in mammis mulierum elaboratum interdiciant.

§. V I.

Quod si autem papillulæ mammarum matris lactantis sint exiguæ, ut tener lactens easdem ore suo haud commodè excipere, & nonnisi vehementi attractione quidquam ex iis alimentis elicere possit; aut si essent crassæ nimis, ut ipsas capere nequeat, vel etiam si mater puerpera partum lactare recuset, aut lac in mammis non satis cito concipiat; tum omnino primis viginti quatuor horis aliis interea congruis laxantibus alvum a meconio suo liberare præstat, quam mox post partum nutrici robustæ & obesæ, infantem sugendum tradere. Etenim quum lac feminarum, quæ diu jam lactarunt, plerumque spissioris sit indolis, multumque alimentosæ & pinguis substantiæ contineat; non potest non tenellus ventriculus valde eodem obrui, & inde cruditati acidæ lactis, que coagulum promptissima suppeditari occasio.

medicamentis
nationibus

§. V I I.

Sunt autem varii alvum ducendi modi. Sic enim plebs nostra tum usu, tum medicorum præceptis edocta mel cum butyro non salito, vel saccharum Penidium in oleo amygdalarum dulc. solutum primis a partu diebus successive propinat. Galli ac Batavi vinum cum saccharo edulcoratum, alii alia eodem scopo; nec infelici successu offerunt. Sed quia intentioni hæc non semper respondent, optime tum in parva quantitate efficaciora, ut symplicis rosarum solutivus, cichorei cum rheo, florum persicor. manna cum aliquot cremor. tartari granis in jusculo data & similia, conducunt. Neque mihi illorum displicet ratio, qui eodem laxandi sine leniora suppositoria, aut minus his quidquam efficientibus, clysteres commendant. Intestinum enim rectum in infantibus tam exquisitè est sensationis, ut leviter saltem vellicatum feces contentas cito reddere soleat. Unde B. BOERHAAVIUS in aphor. de cognoscendis & curand. morbis §. 1347. clystma ex sero lactis saponato aut mellito rectè injicere suadet.

Quæ vobis
censetur

§. VIII.

*Dubium
mevetur* Enimvero, sunt ex medicis nonnulli, qui meconium non tam cito expurgandum esse contendunt; quia nulla facile impuritas ante conceptam acrimoniam & nocendi aptitudinem e corpore ejicienda esset, nullaque ratione ostendi posset, quomodo hæ infantum feces, quæ per tot menses sine ulla noxa intestinis inhæssissent, statim ut noxiæ cathartico expelli deberent. Et profecto, re penitus examinata, deprehendimus, qualitatem tam acrem & venenatam meconio non inesse, ut vulgo putatur. Illud enim per tot menses in tenerrima alimentari fistula fovetur, neque tamen intestinorum inflammationem aut rosionem parit, neque ad excernendum illa irritat, nec colon, quod sua copia potissimum replet, ad cellularum elevationem valvularumque contractionem stimulat: neque etiam putredine concepta fædos statūs & exhalationes emittit, nec calore exsiccatur, sed, ut sectiones infantum statim a partu mortuorum docent, consistentiam mellis habet, & odore caret.

S. I X.

*Et ro-
fallitur.* Hactenus dicta quamvis verissima sint, & ipse ego præmaturationi & coactam infantum purgationem jure rejiciam; aliud tamen statuendum esse arbitror, si neque infantes suo ipsius robore, neque colostri adminiculo impuras fordes a matris nutrimento residuas eliminare valent. Tum enim omnino leni stimulante succurrere expedit: maxime cum ex segniori meconii evacuatione gravissima tormina, inquietudines, vigilias, cardialgicas passiones, hernias, pertinacissimam alvi obstructionem, motus spasticos & convulsivos, aliaque symptomata originem duxisse noverim: quia fordes istæ non modo intestinorum tunicis se tenacissime insinuant, ipsorumque tunicas non raro conglutinant, sed etiam concursu lactis vel optimi crasin plane alienam eamque nocivam induunt. Unde etiam muliercularum plurimæ per mortæ recens natos per viginti qua-

tuor horas esurire, & interea mel cum butyro propinare jubent, metuentes, ne purgato nondum corpore lac in coagulum densetur.

S. X.

*Requisi-
ta bone
nutricis* His ita provisus, commodus infantibus victus, debitumque regimen ordinandum est. Merito autem lac præcipuum & quasi universale constituit alimentum, quia & cibum & potum simul suppeditat, ventriculo aridet, atque hoc sine ab optimo creatore tam sapienter constitutum est, ut mulieres sane statim post partum sufficientem ejus copiam in mammis accumulent. Quum autem vel a matre, vel a nutrice hunc in finem conducta infantes e mammis nutrantur; eo certe a parentibus, & quibus tenellorum conciedita est salus, respiciendum est; ut lac purum & temperatum generent. Id quod vix melius obtinetur, ac si infantes feminæ exactam diætæ rationem observant, eaque omnia fugiunt, quæ sui vestigia, utut sensibus abscondita, in dulci lacte relinquunt; & a nobis in superiori capite ceu noxia inter causas morborum sunt relata. Speciatim vero nutrix, si hanc eligendi necessitas postulat, sit sana, ætatis vigentis ab anno vigesimo ad trigessimum, gracilis potius, quam obesa, bonis quoque moribus instructa, animi tranquillitati dedita, nec melancholica, iracunda, vel ebriosa: neque si occasio fert, primipara, nec demum, lac nimis vetustum alat. Præter hæc vero, similiter bona utatur diætæ: & quum pauperes plerumque ac vilioris conditionis mulierculæ nutricum munere fungantur; sedulo videndum est, ne ipsæ subito a pristino vivendi genere, seu victu duriori & parco, ad mollem, delicatum & plenum transeant, sed paulatim potius eidem adfuescant. Si quando ipsis, ob infantum inquietudinem, somno per noctem satis frui non licet, eundem matutino tempore refarciant, cavendo tantum, ne nimium justo ipsi indulgentes, vitam agant otiosam atque desidem.

S. X I.

Noxa ex
nutrici-
bus mer-
cenariis
respectu
purporis,

Hæc qui secum perpendit, facile perspicier, quantum istæ matres delinquant, quæ citra periculum, vel ob scorbuticam humorum impuritatem, vel alias ob causas, quas prætexunt, teneram suam progeniem nutricibus mercenariis in dubias valde manus immisericordia quadam brutam superante tradunt, & ne penſi quidem habent, anſanam, an cacochymicam; an bene moratam, an protervam meretricem conducant. Quid igitur mirum, quod fidem faciant innumera probatissimorum auctorum testimonia, infantes a nutricibus malo victu utentibus ulcera, scabiem, tineam capitis, crustam lacteam, aliaque cutis vitia reportare: a lue venerea infectis, eadem lue, aut ut ego observavi, pustulis & crustis contaminari; imo quoque mille aliis modis miserrime affici.

S. X I I.

an
mi.

Verum enim vero, mediante lactis vehiculo & pravo hominum consortio non tantum corporis, sed & animi vitia latius serpunt: quare non adeo rarum, sed frequenter proh! dolor obvium est, infantes ab optimis etiam parentibus genitos pessimis nonnumquam moribus corrumpi. Sic scio ex nutrice bibula infantes admodum stitulosos. Neque magnatum quorundam bibacitatem & crudelitatem multi auctores aliunde, quam a nutricibus, eadem vitiorum pravitate iniquitatis derivare contendunt. De qualitatibus lactantium cum lacte in lactentes translatis egregia sunt verba WIRDIGII in medic spirit. lib. 1. pag. 25. §. 6. alieno lacte nutriti, inquit, us plurimum degenerant & ad naturam nutricum naturalisantur; ex lacte & spiritibus nutrimentum adsumunt naturas nutricum & mores. Lacte humano cecurantur ferocissima animalia, ob spiritus temperatos, quos una cum lacte sugunt; ut contra homines ferino lacte educati ferini fiunt & feroces, ut Romuli testatur exemplum & Remi.

S. X I I I.

Quantitas
sugendi
lactis.

Quantitas sugendi lactis exacte determinari nequit; solent tamen

mulierculæ plerumque infanti primis a partu mensibus subinde omni bihorio; post tres quatuorve menses sexies aut septies; & demum bis tantum, vel ter in die mammas præbere, donec anni spatium fuerit emensum. Hic tamen in genere notari velim, serio cavendum esse, ne nimis crebro & præter necessitatem mammas offerant mulierculæ, sed omni potius ratione nimis appetentes abstrahant, quia ipsi, quovis bibere debeant, ignorant: alias ista possunt mala suboriri, quæ in superiori capite evenire diximus.

S. X I V.

Sæpe incidit, ut lactis temperies variis ex causis corrumpatur: quare, ne damna inde impendant, præcavendum erit. Maxime vero omnium, ut supra diximus, lac a terrore lactantis vitium solet contrahere; unde, ne statim a terrore mammarum offerantur, optimum terroris noxam avertendi prædium est. Idem scire licet de iracundia: & quum labe a vehemente ira lacti insinuata post longiorem etiam moram tam lactenti, quam ipsi nutrici, e. g. in mammis, varia minetur pericula, opus est, ad ipsa præcavenda, tempestiva lactis emulsiōe.

Præse-
vario de
mni in
lac red-
dantis
ex terro-
re & ira
cundia.

S. X V.

Nonnumquam etiam accidit, ut vel infans ad lac e mammis suggendum impotens, vel nutrix ob morbum aliasve causas ad lactandum minus capax sit: quo in casu alia nutrimenta appropriata debent propinari, inter quæ deferenda sunt serum lactis dulce, juscula hordeata, avenacea, emulsiōes amygdalinæ lactiformes, vel ex crepatura hordei, addito vitello ovorum, emulsiōi similis mixtura & similia.

Alimenta
lactis
substi-
tuenda.

S. X V I.

Eadem prosunt, & in usum duci possunt, si lac solum ad nutriendum non sufficit; licet eodem fine, pro varia regionum & populorum constitutione etiam alia excogitata sint alimenta. Maxime autem hoc scopo apud nostros celebrantur varia pulmentorum generadum farina cum lacte vel aqua cocta in pulvis

Pulmen-
torum u-
sus &
abusus.

pultis tenacis ac glutinosi consistentiam redigitur. An vero infantes, præsertim illustrium teneriores, ob ventriculi debilitatem, cibis hisce viscidioribus probe resolvendis suppare sint, hoc est, de quo valde dubito; ut potius inde sæpiissime viam ad viscerum & mesenterii obstructions sterni credam; sicut etiam HILDANUS *cent. VI. obs. 34.* desperatam pylori obstructionem a tali pulcra observasse legitur. Multo minus debilis ventriculus tali pulcra debet valde repleti, vel intempestive, priori alimento nondum subacti, nova ejusdem quantitas denuo obtrudi, quia hac ratione innocuam prolem multum lædi docuimus. §. XVII.

*Pulmon-
torum
nociva
massica-
tio.*

Neque probare ego vellem perversam muliercularum consuetudinem, dum infantibus pulmenta ore prius voluta & saliva commixta exhibere solent. Et licet hæc massa, saliva sanæ matris imprægnata, in chylum infantili ætati amicum facilius converti posse videatur: ego tamen vix possum adduci, ut huic opinioni penitus subscribam, his motus rationibus: quia tali masticatione non modo tenuissima pulmenti portio sugendo absimitur, sed etiam salivæ dentiumque corruptorum vitia, quæ ob summam materiæ peregrinæ subtilitatem vix possunt percipi, facile cum teneris communicantur.

§. XVIII.

*Post ab-
lactatio-
nem in-
fantum
quæ ob-
servan-
da?*

Quando sub hac diætâ infantes ad talem pervenerunt habitum, ut aliis alimentis capiendis & digerendis apti videantur, quod intra anni spatium, aut serius adhuc contingit, ablactari possunt. Tum vero non minus, quam antea curiose sunt observandi, ne mala antea evitata pleno nunc agmine irruant. Inprimis autem ciborum multitudo, varietas & crassa consistentia fugienda est: siquidem cibi nimis salsi, visceri, austeri, acidi & pingues copiosius ingesti, minulque rite concocti largiori cruditarum acido-viscidarum proventui favent. Sic etiam æstate nocent fructus horæ, crudi &

immaturi, qui plerumque in particularum suarum contextu acidum recondunt, quod fibras intestinorum irritando & spasmodice affligendo, diarrhœas, dysenterias, tormina & alia mala, adventante præsertim autumno, excitare valet. Quo demum pertinet panis non rite fermentatus, aut nimis recens, non exclusis saccharatis & dulcibus, quorum interventu chylus ex facili in viscidum abit magma, quo dein lumbrici, ventris tormina atque durities &c. invitantur.

§. XIX.

Nunc propius quædam de præferendi methodo dicenda restant, quæ paucis explicabimus. Nihil vero ad præcavendos infantiles morbos convenientius deprehendi, quam, non modo nutritici, sed & tenello, paullo etiam largiori in quantitate frequentius offerre infusa herbarum sanguinem edulcorantia cum aqua facta. Quem in finem non possumus non vehementer laudare infusum scorzonæræ, liquiritiæ, herbæ veronicæ, seminis fœniculi & similium. Ita enim lac tenue ac fluidum redditur, quo minus angustiora vascula obstruere, sed per omnes corporis tubulos valdeque anfractuosa glandularum ductus ferri possit liberius. Neque etiam illæ sibi male consulunt, quæ post pastum seminis fœniculi & anisi lac argenti atque tormina infantum præcaventis portionem comedunt.

§. XX.

Quoniam in ventriculo & duodeno lac stagnans facile acefcit, corrosivum evadit & coagulatur, sicque mille gravia excitat mala: omni profecto cura & diligentia prospiciendum est, ut lactis illa tam periculosa coagulatio præcaveatur. Cui quidem scopo egregie serviunt pulveres, qui lapides cancerum, ovorum testas, radicem iridis Florentinæ, crocum, semen anisi vel ejus oleum, sperma ceti, cinnabarim & solutionem oculi canceri recipiunt, de quibus bis vel ter in hebdomade dosis cum euphoria potest offerri. Sed, quum exoptatum sanitatis infantilis negotium

*Remedia
lac cor-
rigentia.*

gotium maxime etiam in debita & ſufficiente ſecum alvinarum egeſtione verſetur, & ut tonus ventriculi ac inſteſtinorum conſervetur, interdum quoque leniora laxantia, ſi opus eſt, ſunt interponenda, quibus lactis coagulati noxæ haud parum quoque avertuntur.

S. XXI.

Cautela
circa
purgan-
tia:

Hic vero omnia purgantia fortiora & acria, ut reſinam ialappæ, ſcammonium, elleborum nigrum & ſimilia, infamia & infantibus absolute noxia declaro; ſiquidem non modo ad tormina & alvi adſtriſiones, ſed & ad atrophiam & affectus convulſivos diſponunt. Ab aloë quoque, ob nimium, quem excitat, fervorem & ebullitionem, item a ſennæ foliis abſtineant infantes; quia, quo plus remediis alvus ad excretionem irritatur; eo major egerendi poſtea difficultas, alvique tenſio ſubſequitur. Imo quoque non tantum puerulis, ſed etiam nutricibus talia exhibitæ plurimum nocent: ſiquidem lacti admixta tenellos sæpe convellunt. Hinc recte SYDENHAM epilepſia, inquit, puerorum primo menſe sæpe aggreſſitur a frequenſibus nimis alvi deſjectionibus, & GALENUS ſua jam ætate prudenter adſeruit: quod corpora puerorum non deberent purgantibus exſiccari; quia alioquin incremento prohibentur. Et poſtremo, quantum recens natorum ventriculus tener ac debilis a purgantibus lædatur, dici vix poteſt. Hæc enim medicamenta propter ſuam, qua pollent, virtutem fibras irritantem ventriculum & inſteſtina ad ſpaſmodicas conſtriſiones excitant, eademque, cum debilitas ſuccedere ſolet, læſi ſunt, ſuoque tono ac robore privant, ut dein, turbata digeſtione, facili negotio lac acſeat & corruptatur.

S. XXII.

circa
mercu-
rialia.

Ex mercurio, quocunque etiam modo parata remedia, præſertim in pulvere, pauloque majori & repetita doſi infantibus oblata, jure meritoque deleteria judicamus, partim quod gravitate ſua hinc inde plucis ventriculi & œſophagi firmius adhæreſcunt, partim etiam, quod acceſſu bilis acrioris & cor-

Ediſſon Med. Syſt. Supplem.

roſivi acidi vehementior em, eamque plane corrodenſem naturam induunt: unde tonus inſteſtinorum mirifice non tantum læditur: ſed ad morbos quoque, ex debilitate generis nervoſi & ſpaſmiſ oriundos via panditur, idque eo magis, ſi infantibus, qui corroſivam colluviem, ex ſecum virore & torminibus judicandam ſovent, temere propinantur. S. XXIII.

Idem valet de aliis metallicis remediis, ut auro fulminante, martialibus, venereis & antimonialibus, ut mercurio vitæ, pulvere Monckii & ſimilibus, quibuſcum poſtremo cautiffime agendum eſt: quia admodum inſida & inſecura ſunt remedia, quæ quatenus ab humoribus in prima regione reſidentibus ſolvuntur, operationes vel languidiori, vel vehementiori modo exſerunt; imo fere proſus enecant.

S. XXIV.

At vero, non ſola potentiora hæc-
nus recenſita gravium malorum cauſam ſubminiſtrant, verum etiam ipſi ſyrupi & pulveres nimis crebro & copioſius oblati tenera infantum corpuſcula sæpe valde lædunt. Qua de re audiendus eſt CARDANUS, qui de malo recentium medicorum medendi uſu cap 48. graviter ſui & noſtri temporis morem de ſyrupis & pulveribus exhibendis ita reprobat: error eſt, inquit, cum noviter natis auxiliandi ſcopo alii ſyrupos, alii pulveres, alii aliud conſulunt; cum tamen conſtet, tam mallia membra nulla debere permutari qualitate, ſive purgante, ſive adſtringente. Tenella enim iſta membrorum compages nihil fere innoxium, lacte excepto, recipere poteſt. Temperatum quoque oleum amygdalarum dulcium cum ſaccharo sæpe exhibitum haud penitus noxa caret, prout fidem facit HARDERUS in apiario obſ. med. 99. ubi refert, infantem quandam, cui mulierculæ a partu oleum amygdalarum ſaccharo nuptum frequentius exhibuiſſent, torminibus ferme continuis, & demum epilepſia correptam elapſis aliquot ſeptimanis obiſſe, in eoque poſt ſectionem non ſolum viridia, qualia etiam vivus egeſſerat, ex-

circa
alia me-
tallica.

circa
leniora.

B cremen-

crementa fuisse iuventa, sed etiam intestini ilei portionem inferiorem manifeste gangranosi adfectam. Nec dissimile exemplum infantis ex oleo amygdalino, alternis diebus dato simili morbo defuncti recenset Clar. WEISIUS in *differe. de abusu purgantium in recens natis.*

CAPUT III.

De Pathematibus ex Dentitione Difficili.

§. I.

Dentium generatio.

Noluit provida natura hominem cum dentibus nasci, sed optimo potius consilio, ad præcavendas lætæntium inter sugendum molestias, providere, ut dentes sensim paulatimque succrescerent; quorum prima, & in utero jam posita rudimenta initio quasi mera sunt filamenta membranacea, quæ succo nutritio repleta in mucum inspissantur, ex mucu in cartilagine demum in osseam firmitatem abeunt.

tæpus eruptionis.

Quamvis vero non unus idemque in omnibus dentitionis sit terminus, sed ipse pro subjectorum ratione differat; dum alii tertio, quarto, septimo, vel nono mense, alii autem vix intra anni spatium dentes accipiant: nihilominus tamen hic solet in eruptione ordo plerumque servari, ut dentes incisores, qui etiam risorii & lactei dicuntur, a papillarum inter sugendum affricu præ ceteris maturentur, & in inferiori maxilla primo omnium erumpant, his deinceps canini succedant, & hos iterum molares excipiant.

§. II.

Historia dentitionis difficilis.

Licet hæc dentium eruptio opus & res plane naturalis sit, infantibusque nonnullis sine ulla graviore molestia eveniat; pluribus tamen propter varia, quæ jungi solent, symptomata, ingentes creat molestias; unde dentitio difficilis suboritur, quæ nonnisi tardior & dolorifica dentium ex maxillarum alveolis per gingivas eruptio esse solet, atque his maxime signis cognoscitur: Infantes calore præternaturali exardescunt pavoribus tentantur, in somno, qui inquietus est, subsiliunt,

ploratibus defatigantur & vigiliis, lac ex uberibus avidius sugunt, ipsasque mammarum papillas mordent, & manus ori crebrius admovent. Tum quoque gingivæ in anteriori oris parte intumescunt, tumentes aut albicant, aut rubent; saliva copiosius ad fauces destillat, ductilibusque lymphæ ex ore sæpe pendet, & alvus vel obstruitur, vel per diarrhœam colliquescit. Imo demum his symptomatibus iunguntur alia, eaque longe graviora, ut fere sunt acutæ febres, motus convulsivi & epileptici, graves maxillarum torsiones, & similia: quæ tamen aliter atque aliter afficiunt, prout gradu solet differre ipsa dentitionis difficultas, & subjectorum sensibilitas.

§. III.

causa

Causa dentitionis difficilis aliquando in dentibus ipsis, aliquando in gingivis esse deprehenditur. In illis resistet, quando dentes exitum molientes vel grandiores acutioresque sunt, ut canini & oculares; vel quando segnius excrecendo, gingivæ diutius rodunt, vellicant & terebrant; vel etiam, quando plures simul impetuosiori motu protruduntur. In gingivis vero causa est querenda, si ipsarum crassities firmiorque textura pertinaciter obstat, quominus dentes, in maxillarum loculis latentes libere possint exitum moliri.

§. IV.

Ratio symptomatum

Quum vero a tali violenta dentium protrusione valde sensibilis gingivarum caro, quæ ex variis fibris, nervis ac membranis contexta est, non potest non insigniter lædi, pungi, & inflammari: haud mirum esse debet, cur non tantum pruritus, calor & dolor gingivarum cum segniori dentitione coniungatur, verum etiam, ob irritationis vehementiam, factamque inde systematis nervosi commotionem, pavores, subsultus, inquietudines, vigiliæ, vomitiones, asthma, tussis, imo ipsi convulsivi & epileptici motus concitentur; idque eo magis, si infantes nativa quadam, vel acquisita cerebri nervosique generis debilitate, & ad spasmodicas constrictiones dispositione

jam

jam antea laboraverint, quæ dein, dolore acuto cum febre urgente, in actum deducitur, multumque augeatur. Neque ex longinquo repetenda erit ratio, cur præter naturam alvus sub dentitionis difficultate vel supprimatur, vel fluida nimis existat. Etenim, sicut omnis vehementioris doloris, ita etiam ejus, qui ex dentibus nascitur, ea solet esse natura ac indoles, ut universum corpus spasmodis exagitando, simul etiam primas vias male afficiat: unde lac inibi facile acefcit & corrumpitur, indeque pendens libera alvi exoneratio aut retardatur, aut nimis acceleratur. §. V.

Prognosis.

Quoad prognostica dentitionem in puerulis periculosam sepe ac funestam esse, satis proh! dolor comperimus. Graves enim & atroces isti affectus, quos non raro aut supervenire, aut jungi eidem diximus, sæpe tantam virium imbecillitatem adducunt, ut expediundæ dentitionis pugna infans evadat impar, & perinde reliqua symptomata majus incrementum sumant. Inprimis vero gravis dubique eventus esse solet dentitio infantibus plethoricis & succi plenis, itemque iis, qui immodico somno velut marcent; utpote quibus malum omen adfuturæ convulsionis prændit. HIPPOCRATES lib. de dentitione. Tum quoque idem gravissimus auctor dentientes cum tussicula tardius producere dentes, inque perforatione corpuscula laborantium magis extenuari adserit; sine dubio, quia tum per se tussis vires ad protrudendum necessarias enervat, tum etiam magnam succorum viscidorum & acrium in corpore præsentiam indicat, qui non possunt non dentientibus, gingivas vehementius irritando, graviter obesse. Similiter etiam pejus adficiuntur, qui alvo adstricta laborant, quam qui alvam laxam & fluidam sæpe deponunt; licet pariter experientia confirmatum habeamus, quod non minus hi, quam illi præ dolore in ipso febrili paroxysmo convulsi moriantur. Porro, multum quoque interest nosse, an subjecta ægrotantia valde sint sensibilia, & for-

te a parentibus iracundis genita. Quod enim si ita fuerit, semper certiores sunt convulsiones, magisque dubii eventus; quamvis non omnes convulsionem tentati moriantur. Denique, quo difficilius, & quo longiori tempore dentes erumpunt, eo majus est periculum, ne natura nimis debilitata tandem succumbat. Quæ autem divus ille senex HIPPOCRATES citato loco amplius prodidit, quod febres acuta laborantes convulsionem effugiant, & hyberno tempore dentientes facilius convalescant, id aliis experiendum committo.

C U R A T I O.

§. I.

Qui consilio & auxilio imminetibus infantum morbis vult occurrere, primo omnium tempus dentitioni a natura dicatum, ut fere est tertius, quartus, septimus mensis, accurata computatione debet advertere, operaque laudabili ante ipsam dentitionis difficultatem infanti adesse, ut ne huic quicquam cibi vel solidioris, vel calidioris ad mandendum porrigatur, sed tenuissimus potius victus, maximeque tenuiores forbitiones propinentur. Quum vero insigni simul auxilio esse soleat nutricis sumentis temperantia, & conveniens præceptorum diæticorum observatio; eo sane pariter respiciendum est, ut hæc omnia calefacientia, vinum, aromata, & quæ sunt ejusmodi alia, maxime fugiat, & sibi potius usum alterantium & humectantium, ipsiusque aquæ potum sedulo familiarem habeat. Neque vero hætenus dicta tantum ante molestam dentium eruptionem locum inveniunt, verum etiam sub ipsa possunt ac debent adhiberi.

Dieta ante dentitionem & sub ea.

§. II.

In ipsa curativa methodo id maxime agendum est, ut dolor & inflammatio, quæ febriculas, convulsiones & diarrhoeas plerumque comites habet, placide sistatur, gingivæ laxentur & emolliantur, sicque dentium proruptio promoveatur. In quo quidem scopo obtinendo, si interna primum spe-

Curatio interna infantis

statum, præpitantia, & maxime quidem ulus gelatinæ cornu cervi in potu dissolutæ, cum essentia papau. rhæados, item liquor noster anodynus mineralis, ad aliquot guttas interdum oblatas omnibus palmam reddunt dubiam. Neque præclaro suo usu caret mixtura crebrius exhibitæ, quæ ex aquæ lil. convall. florum tilia, primulae veris singulorum uncia una, pulveris Marchion. & antimon. diaph. scrupulo uno, croci granis aliquot & syrupi de pœonia, s. papau. rhæad. drachma una, additis liquoris anodyn. & spiritus salis ammoniaci paucis guttis, consulari potest. S. III.

*Et nu-
triciis.* Sicut autem in gravibus infantum morbis nutrici sæpe, quam infanti medicamenta dare præstat; ita quoque hoc similiter observandum est in vehementioribus retardatæ dentitionis symptomatibus. Quo fine ego insignem sæpe opem vidi ex medicamentis antispasmodicis nutrici oblatis, ut sunt pulveres, qui radicem pœoniae, cornu Cervi sine igne, unicornu fossile, succinum, cassiorem & similia continent. S. IV.

*Alvi li-
bertas
conser-
vanda.* Nihil fere magis impetum humorum ad superiora concitat & augeat, quam diuturnior alvi adstrictio, & quæ inde pender statum & spasmodum in nervoso intestinorum tractu progenies. Quam ob rem nihil prius esse debet medico, nihil posterius, quam ut tum infanti clysteribus emollientibus & oleosis, tum ipsi nutrici convenienti medela alvi libertatem restituat, ne forte reliqua morbi præsentis curatio a tali fontica causa retardetur, vel prorsus suspendatur. S. V.

*Cuvatio
per ex-
terna,* Sed externis quoque remediis ad ipsas gingivas applicatis juvare decet. Quo fine ad gingivas emolliendas & relaxandas egregie confert lactis cremor, item butyrum insulsum tam solum, quam cum melle mixtum. Neque minus prodest, in ipsa illa parte, ubi dens prorumpere conatur, atque tumorem, dolorem & ardorem gignit, si cum per medium dissectam admovere, medullam crurum vituli, vel mucilagi-

nem sem. cydoniorum cum vitelli ovorum tantillo, aqua rosacea & syrupo violarum dissolutam, vel etiam cerebrum leporinum, quod specificè in tali casu laudari solet, adhibere; sicut pariter insigni juvandi energia pollet linimentum, ex spermate ceti, syrupo papau. albi, oleo amygd. dulc. croco & nitro paratum, carniq. gingivarum dolenti inunctum. Quo demum pertinet mica panis albi cum lacte cocta, additoq. oleo rosarum & croco remixta, quam nonnulli, si anodina propter dolorem & inflammationem poscuntur, commendare solent.

S. VI.

Quod si vero dentes erumpere plane renuant, sectione ipsis parandus est exitus, & scalpello membrana, cui extremitates dentium incumbunt, incidenda est; quod ego experimentum sæpe ex voto successisse memini.

CAUTELE.

S. I.

*Cautela
circa re-
media
calida
Et regi-
men.* IN dentitione difficili imprimis nocent omnia calidiora, purgantia, externa quoque valde spirituosa nati- bus oblata, vel adstringentia gingivis inuncta, quia inde, dum omnes in toto corpore motus auctiores sunt, hi facile exacerbantur, & febris, quæ frequentissimus & fere individuus doloris comes est, magis adhuc accenditur. Unde simili ratione peccant matres, quæ infantes in his morbis, cum dolore, febre & inflammatione junctis, nimis calido regimine tractant, & lectis aut conclavibus nimis calidis includunt.

S. II.

*...circa
alvi
fluxum.* Quum alvi libertas, etiam paulo major, nunquam fere non majorem faciat spem sanitatis recuperandæ, nulla sane ratione tum temporis alvum roborantia vel adstringentia debent propinari. Alias enim res periculi est plenissima, & convulsiones cum aliis symptomatibus longe citius certiusque subsequutas esse recorder.

CAPUT IV.

De Torminibus Infantum.

§. I.

Tormi-
num de-
scriptio.

EX cunctis, quæ teneros cruciant infantes, additionibus vehementes abdominis dolores & inflationes frequentissime occurrunt, quæ his maxime signis se manifestant. Primo ægri valde inquieti huc illuc se jactant & torquent, pedibusque calcitrant; mammas averſantur, & continuum fere ploratum edunt: venter flatibus turgidus conspicitur cum spirandi angustia, ructus interdum ex ore impetuosius prorumpunt, alvus plerumque adstricta; & si deponitur excrementa utplurimum viscida, tenacia, plus minus colore viridi & æruginoso tinctæ, mox instar aquæ leniter flavescens fluida reddit; mox vero instar albuminis ovi indurati grumosa dimittit, quod vernacula *micæpergehades* exprimunt; sæpe etiam tam acrida & corrosiva ejiciuntur, ut inde podex cum perpetuo tenesmo exorietur.

§. II.

causa
proxima.

Causam immanium harum passionum proximam & continentem potissimum spasticæ intestinalium membranarum, quæ nervosæ, valdeque sensibilis naturæ sunt, stricturæ constituunt, quibus præsentibus & diu perseverantibus naturale intestinorum robur, tonus & motus peristalticus ita labefactatur & pervertitur, ut inde non modo expulsio tam flatuum, quam excrementorum retardetur; sed ingestorum quoque digestio, correctio & conveniens secretio impediatur. Quamvis vero hæ intensiores membranarum nervosarum constrictiones & crispaturæ per se valde dolorificæ sint; nihilominus tamen, quia status, seu individuos spasmodorum effectus, simul retinent, magnamque intestinorum distensionem inducunt; fit omnino, ut inde omnium in toto corpore functionum œconomia mirum in modum perturbetur.

Hoffm. Med. Syst. Supplem.

§. III.

Causa
mediata
sunt 1)
animi
affectus
lactan-
tium.

Causam harum adfectionum mediatam utplurimum graves animi commotiones, per iram, terrorem, metum & tristitiam in lactantibus suppeditant, quæ proxime & immediate in partes corporis nervosas, maximeque in ventriculum & intestina operando, naturalem & æquabilem ipsorum tonum, majori vel relaxatione, vel auctiori constrictione pervertunt. Et quandoque matres, durante graviditate, sentias istas animi perturbationes crebrius graviusque expertæ sunt; infantes mox a partu & gravius & diutius diris hinc vètris doloribus afficiuntur.

§. IV.

2. dolo-
res in a-
liis par-
tibus.

Sunt etiam ventris torminum & inflationum haud infrequentes causæ graves aliarum partium dolores & spasmi. Ita enim ordinatio fere dentitionis infantum difficilem & dolorificam molestæ abdominis flatulentæ & tormina, cum excretionem alvi præternaturali penitusque immutata comitantur. Neque raro accusari debet frigus, improvide ventri pedibusque admissum, quo non modo liberior transpirationis successus impeditur, verum etiam ipsa fibrillarum nervearum textura læditur, & ad stases concipiendas disponitur.

§. V.

3. abusus
lactanti-
æ & pu-
er-
gan-
tium.

Sæpius etiam fit, ut crebrior laxantium, multoq; magis incautus purgantium usus commodam huic malo occasionem suppeditet. Idque non tantum in infantibus, sed etiam adultis observare mihi licuit; quippe qui, si quid gravativi sentientes purgantibus fuerint tractati, non modo intolerabiles ventris dolores, verum etiam abdomen tumidum & instar tympaniticorum inflatum sæpe receperunt, ut postea sensibilis alimentorum canalis in statum naturalem vix maxima cura potuerit restitui.

§. VI.

Causa
remota
sunt me-
conia vel
concreta
in me-
ntibus

Si causas intuemur remotiores,prehendimus, torminosos intestinorum dolores sæpenumero a meconio diutius retento, neque satis pet colostrum, vel aliud lene evacuans expurgato profect-

B 3

sci;

sci, utpote quod tum mora & copia accumulatum fibras intestinorum distendit & flatulentias excitat, tum a lacte superingesto acius redditum, sensibiles intestinorum membranas ad dolorificam constrictionem stimulat. Eundem subire censum videtur lac ipsum in primis viis corruptum, accensum & in grandinosos quasi globulos coactum, quod bilis & succorum fermentescibilium admixtione causticam induens naturam intestina pungit, rodit, lancinat. Hæc autem nociva fecum acido & acido caustica indoles non modo per viridem, quo ipsæ tinctæ sunt, colorem, & per vasorum, quibus excipiuntur, arrosiones; verum etiam per illud maxime experimentum, se manifestat, dum ab oleo tartari per deliquium adfuso viridis excrementorum color in flavum convertitur. Ut silentio denique prætereamus, quod canes, qui alioquin lacteas infantum sordes lubenter absorbent, plane tum a viridibus hisce excretis abhorreant.

S. VII.

... coryces
in d. s. s.

Tandem in infantibus, præsertim ablactatis, permultum ad dolores intestinorum spasticos contribuunt fructus horæi, mellita, nimis saccharata & alia, quibus pueruli libenter se obruunt. Facta enim inde in primis viis fermentatione, facile succi acerrimi generantur, & accedente forsitan iracundia, corporisque refrigeratione, magna fordium inutilium copia accumulatur; unde præcordiorum angustia, vomitiones, vehementes intestinorum lacerationes, imo ipsæ febres biliosæ suam mutuuntur originem.

S. VIII.

Prognosis.

Quoad prognosin hæc maxime annotanda censemus. Quo diutius atrocia intestinorum tormina sæviunt, & quo crebrius sensibilia tenellorum corpora infestant, eo solent esse graviora & periculosiora. Quam facile enim febres, paralytes, asthmata, epileptica convulsiones & alia funesta junguntur mala, quæ, nisi cito convenientibus compescantur remediis, facile ad lethum

miseros ducunt. Qui a verminosa coluvie proveniunt intestinorum dolores, raro feliciter cessant, nisi vermibus ipsis exturbatis. Neque in eventu prælagando parum interest, ut subjectorum laborantium rationem habeamus: quæ si a parentibus imbecillioribus, & matribus imprimis ad spasmos hystericos dispositis prognata fuerunt, metus est, ne malum & vehementius torqueat, & multo crebrius recurrat.

Curatio Cum Cautelis.

S. I.

M Edico torminosos infantum cruciatus curaturo primo omnium ^{Curatio} ^{nutricis} incumbit, ut acidum primarum viarum corrosivum absorbere, corrigere & blande educere satagat. Quo fine, si malum, ut plerumque fit, a lacte corrupto & quibuscunque de causis viciato originem traxerit; quam primum necesse est, ut nutritrix vel prorsus mutetur, vel serio caveat, ne tum temporis cibis flatulentis, fructibus horæis, leguminibus, vinis, acidis, feculentis, aliisque lactis temperiem immutantibus indulgeat: quia his omnibus vel multum augetur, vel pertinacior redditur affectus. Tum quoque nutritrix, si alvi adstrictione laborat, leniora prosunt laxantia, quæ inter maxime recensemus rhabarbarina, si e.g. drachma dimidia extracti rhabarbari in uncia dimidia liquoris terræ foliatæ tartari & aquæ cinnamomi soluta mane & vespere ad LXX. & plures guttas adsumitur. Neque tum minus nutritricem adjuvant medicamenta carminativa, item infusa theiformia, paulo majori in quantitate hausta; utpote quæ in lactis crassitie diluenda & resolvenda excellenter se gerunt.

S. II.

Quod vero speciatim ad opem ⁱⁿ ^{infantis} ^{per cor} ^{rigentia} infanti ægrotanti præstandam attinet, primo omnium eo debet respici, ut acidum primitis in viis obhærescens ad justam temperiem reducat. Quo fine hic, qui sequitur, pulvis experte virtutis meretur commendari, qui ex lapidum cancorum, matris perlarum, antimonii diaphoret. rad. ireos Florent. ana

ana drachma dimidia, croci granis tribus, olei anisi, macis, guttis duabus conficitur, singulisque bihoriis ad grana V. vel VI. in decocto cornu cervi, vel aquis antispasmodicis & analeptica virtute præditis, ut flosum tilie, cerasorum, melissæ, &c. cum paxillo dia-scordii Fracastorii remixtis, cum fructu propinatur. §. III.

*Per cly-
stres.* Nihil autem fere magis misere afflicto solatur, præter clysteres, qui tum blando tempore suo spasmodum intestinum relaxant, tum etiam status, qui plerumque torminum causa vel comites sunt, egregie discutiant & evehant. Quo sine ego laudatissimo sæpe effectu applicari jussi enemata, ex herba majoranæ, floribus chamomillæ, & seminibus carminativis, cum jusculo tenui avenaceo decoctis parata, & addita olei chamomillæ, vel anethi cocti sufficiente quantitate, adjectisque aliquot olei anisi guttulis efficacius reddita.

§. IV.

*Et hæc
referant
rhabarbarina.* Interne data alvum tensam optime referant rhabarbarina, ut syrupus de cichoreo cum rhabarbaro, medicamentum nutriti supra præscriptum in minori dosi oblatum, & electuarium, quod ex rhabarbari electi & lipidum cancror equali portione cum syrupo cichorei vel rosarum solutivo subacta componitur, & in decocto hordei, adjecta convenienti mannæ quantitate, per intervalla propinatur. Neque possum, quin hoc loco approbem, valdeque laudem methodum HEURNII, qui in *method. ad praxin Lib. II. c. 26.* adferit, se usu comperisse, a seminis anisi scrupulo uno, grosso modo comminuto, jam recens natos puerulos commodissime a viridi bile & pituita foeda purgari, simulque clamoros ventris dolores sedari, si cum primo cochleari pultis saccharatæ offeratur.

§. V.

*super an-
tispasmo-
tica* Si vermium in intestinis nidulanti-um suspicio adest; ea omnino dare expedit, quæ inimicis hæc hospitibus enecandis & educendis accommodata sunt remedia; de quibus infra in peculiari capite dicendi locus erit.

§. VI.

Tandem etiam externis contra vim morbi simul pugnare expedit. Quo scopo egregie se gerunt emollientia, ut sunt flores chamomillæ, sambuci, meliloti, verbasci, semen fœnu græci, anethi, crocus, &c. ex lacte cocta, & vel vesicæ suillæ indita, vel linteis excepta, abdominique applicata. Nec mihi illorum displicet methodus, qui exterius ventris regionem circa umbilicum oleis destillatis, cumini, carui, anisi, fœniculi, chamomillæ & similibus, cum oleo nucisæ expresso, chamomillæ cocto & axungia quadam exceptis ac temperatis inungunt.

§. VII.

Quod tandem ad cautelas in hoc morbo necessarias attinet, utique consulti est, ab omnibus salis, acris & fortiter stimulantibus, præsertim purgantibus abstinere: admodum enim intutum est, saburram acerrimam sine præmissa ejus correctione per longum intestinorum canalē educere velle. Maxime autem omnium insigni nocendi qualitate pollent resinosa, ut resina jalappæ, quæ sane imprudentissime infantibus ex lacte corrupto & acri egrotantibus propinatur. Et licet ipsa copiâ humorum aliquoties ejiciat, continuo tamen stimulo & intestinorum irritatione spasmos facile adauget, & debilitatem relinquit. Si vero repurgatione, quæ tamen raro exposcitur, opus est, pulvis mechoacanæ albæ ad aliquot grana cum syrupo datus prodest, aut potius collectam venticuli & duodeni saburram absorbentibus & corrigentibus alterare, dein mannatis, rhabarbarinis & clysteribus ejus excretionem moliri juvat.

§. VIII.

Sæpenumero hæc intestinorum tormenta non tam a causa materiali pri-<sup>circa
malum a
spasmo
acutum,</sup> mis in viis latitante, quam potius a formali, seu vehementi nervorum agitatione, e.g. a gravi in aliis membris dolore per consensum producuntur: quo in calu, remotis laxantibus, primo omnium ad spasmos & dolores sopiendos dirigenda est curatio.

B 4

§. IX.

..circa
clysteres
eorumq;
præpa-
rationē

S. IX.

Si ullum remedii genus ob insignem, quam præstat, utilitatem meretur commendari, sunt profecto, ut supra jam innuimus, clysteres, qui immediate ad intestina pertingentes & tam sedando quam flatu discuriendo insigniter opem ferunt, si modo attendatur indicatio, ob quam tepida hæc fomenta indicimus, ut in iis apparandis aliquem habeamus delectum. Ita enim, si excreta alvi sunt liquida, instar laticis acerrima, ut non modo gravia ventris tormina, sed & podicis excoriationem inferant, profunt clysmata ex lacte & saccharo; vel terebinthina in vitello ovi soluta, quæ acrimoniam temperando, intestini crassius & podicis rofionem avertunt. Quodli vero amurca viscida in intestinis oberrans, torminibus & flatulentiis ansam supeditat, locum potius inveniunt enemata majori quadam resolvendi virtute prædita, quæ stimulo intestinis crassis addito efficiunt, ut qui in reliquis intestinulis hæret mucus, eo facilius postea descendat. Ita parari potest clyisma ex decocti flor. chamomilla uncia una vel duabus, additis mellis rutacei una alterave drachma, saponis Veneti drachma dimidia, oleique anisi aliquot guttulis.

S. X.

..circa
sedativa

Solent tandem mulierculæ plurimæ ejulatum pertaxæ, ad somnum in hoc morbo provocandum, varia sedativa, ut mixturatum, requiem Nicolai & alia propinare; sed pessimo plerumque ausu & effectu. Nam præter multa gravia mala, etiam mirifica mentis hebetudo improvidum opiatorum usum sæpius solet excipere.

CAPUT V.

De Aphthis.

S. I.

Aphtharum
descriptio.

OUæ infantum os, fauces & œsophagum obsident pustulæ cum inflammatione quadam conjunctæ, in medicorum scholis dicuntur aphthæ, & nil nisi ulcuscula sunt parva, vix

milii aut cannabis semen excedentia, quæ nonnunquam, propter ardorem & dolorem, non modo inquietudines & clangoros clamores excitant, sed lactis quoque suctionem, ipsamque deglutionem valde reddunt difficilem.

S. II.

..differe-
rentia

Differunt hæc oris pustulæ ratione graduum: siquidem aliæ sunt indolentes, rubræ vel flavæ, & tantum per gingivas linguam & buccas in superficie dispersæ, ideoque benignæ dicendæ; aliæ contra sunt valde dolorificæ, lividæ vel nigræ, ad vuulam, fauces & œsophagum usque extensæ, ut sæpe totus oris ambitus quasi exulceratus videatur. Atque harum indoles plerumque est maligna adeo, ut carnes sæpe subjectæ profundius ad ossa usque exedantur.

S. III.

Materia, quæ aphtas excitat, omnino est acerrimæ, penetrantis & causæ indolis, quæ in sanguine prognata, & in glanduloso faucium peristromate, ope glandularum, segregata tenerrimam palati carnem rodit, inflamat, exulcerat: unde pustularum & complicatorum cum ipsis symptomatum origo.

S. IV.

Inter causas vero mediatas, quæ ad ingignendam tam virulentam materiam disponere solent, maxime omnium referri debet, lac vel in puerperis & nutricibus per incongruam victus rationem animique affectus inordinatos corruptum, vel in ipsis lactentibus variis ex causis coagulatum, & accessibilis acrioris impurum valdeque acre redditum, quod cum sanguine communicatum non potest non totam massam sanguineam acrimonia quadam nociva imbui, & sicut malis pluribus aliis; ita etiam aphthis occasionem præbere largissimam.

S. V.

Quæ cum ita sint, haud mirandum est, cur aphthæ varii generis morbis, a sanguinis impuritate provenientiusio vel juncti, vel supervenire solent, ut fere sit

Symptomatica
cum ratione

fit in febris acutis & malignis, tussi, diarrhoeis choleroideis, asthma, dentitione difficili & similibus. In febribus enim, ob nimium calorem, sanguis plerumque temperata & gelatinosa sui portione privatus admodum facile salino-sulphuream diathesin acquirit; in reliquis vero morbis antea nominatis acris quædam & vellicans materia peccat, quæ tussim, diarrhoeas & asthma excitat, adeoque etiam aphthis progignendis apta nata existit.

§. V I.

causa
remota

Sæpe etiam causæ quædam externæ & occasionales ad aphtharum progeniem conferunt; ut maxime quidem intermissa faucium & linguæ absterasio, perversa febrium & aliorum morborum per calidiora medicamenta curatio, aut si corpora infantum æstuantia frigido exponuntur aeri, qui transpirationem cohibendo, sordium salino-sulphurearum accumulationi imprimis favet. Neque hic excludenda sunt alia, quæ immediate laxiori faucium compagi vim quandam inferunt; sicut potissimum faciunt turundæ, ex linteo contorto cum mica panis vel saccharo repletæ, nec non frustula panis cerevisiæ intinctæ & infanti ad sugiendum oblata: quem morem non modo nostrates vilioris conditionis mulierculæ perperam sequuntur, sed LENTILIUS quoque *Eph Germ. Dec. 3. ann. 3. append. 94.* in Suevia potissimum annotavit graviterque reprehendit. Nec sine ratione: siquidem inde partim fortiori affrictu, partim mutata salivæ temperiæ facile molior oris interni cuticula arroditur, & pustulæ excitantur; quæ tamen, nisi interna humorum acrimonia concurret, placide decurrunt, & medentibus ansam dederunt, ut aphthas vel a causa interna, vel ab externa deduxerint.

§. V I I.

Prognosis

Quæ per oris superficiem rarius sunt dispersæ aphthæ, itemque indolentes, rubræ & flavescentes remediis facilius obsecundant, quam quæ totas fauces occupant, ad nigredinem vergunt, foetidumque odorem spargunt. Neque

multum periculi alunt, si ab externa potius causa, quam ab interna proficiuntur, pravamque succorum diathesin pro fundamento agnoscunt, quales sunt, quæ symptomatice febribus acutis, aliisque gravioribus morbis junguntur. Pessimis quoque accenseri debent, quæ magnam inflammationem, spirandi & deglutendi difficultatem junctam habent, quæ in morbis malignis funestum prænuntiat eventum, & sæpe post mortem per totum œsophagum ad ventriculum usque dispersæ sublectione conspiciuntur.

CURATIO CUM CAUTELIS.

§. I.

Curatio aphtharum pro ratione causarum variat. Nam si suspicio subest lactis vel in matre, vel in nutrice corrupti, tum illud omnino debet corrigi. Quod optime perficitur, si non tantum nutriens femina omnia, falsa, acris, spirituosa & acida animique affectus ferio fugit, sed & remediis utitur sanguinem purificantibus & temperantibus, ut fere sunt decocta radicum & herbarum temperatiora, diaphoretica absorbentia, & alvum leniter subducentia, quorum a nobis jam sæpius facta est mentio.

§. II.

Si ipse infans mali fomitem continet, per intervalla, syrupo mannato, vel cichorei cum rhabarbaro ad drachmas sex paulatim dato debet repurgari, & iisdem circumspecte tractari, quæ lactis coagulum impediunt, ejusque acrem intemperiem emendant, vitando simul omnia, quæ aphthis ansam præbere supra docuimus. Tum vero ad acrimoniam humorum temperandam optime profunt decocta avenacea, cum saccharo nitriq; pauxillo remixta, & porus loco oblata.

§. I I I.

Quæ morbis acutis, vel aliis junguntur aphthæ, nunquam curantur, nisi morbo ipso, cujus symptomata existunt, vel mitigato, vel penitus superato. Minime vero in acutis multis laxantibus natura in motibus suis debet turbari, sed potius leniora diaphoretica, & emul-

Curatio
interna
nutricis

in
infantis

Cautela
circa
symptomata

emulſiones temperantes ex ſem. IV. frigidis & papaveris pauxillo paratæ omne abſolvunt punctum.

§. I V.

Externa
remedia

Sed quoque externis rodentem aphtharum acrimoniam placere decet. Quem in ſinem linctus ex diamoro, ſucco granatorum & melle paratus, itemque ſuccus raparum cum vitello oyorum & ſaccharo ſubactus, vel cremor lactis cum ſyrupo papaveris albi, vitello ovi tantilloque niri mixtus & vel digitis linteis involutis, vel penicillo applicatus. Nec minorem præſtat opem vitellum ovi, cui aqua roſarum & ſaccharum admixtum, item mucilago ſeminis cydoniorum cum melle & pauxillo croci remixta puſtulisque illita. Quæ denique ad os colluendum præſcribuntur gargarifmata, puſillis ſuadere nollem; utpote qui ad gargarifandum minus ſunt apti.

CAPUT VI.

De Variolis & Morbillis.

§. I.

Inſtituti
ratio,

EQuidem jam in IVta medicinz ſyſtematicæ parte, ubi de omnis generis febribus agitur, variolas æque ac morbillos ſeorſim confideravi; nihilominus tamen de ſingulis jam pauca addere placet, quæ partim allata magis dilucidabunt, partim eo ſervient, ut totum rei negotium, quo exoptata horum affectuum curatio abſolvitur, breviter in conſpectum veniat.

§. II.

Variola-
rum &
morbil-
larum dif-
ferentia.

Variolæ quidem & morbilli, ſi primum invadunt, ratione ſymptomatum valde inter ſe conveniunt, dum utraque morbi ſpecies cum febre accedit, exanthematica & contagiola eſt, epidemice graſſatur, & univerſum corporis habitum cum aliqua cutis elevatione deformat. Progrediente vero morbo differentia facile advertitur, dum in morbillis longe minor cutis elevatio apparet, peſtus maxime maculis obſidetur, tuſſis excitatur

atque totus morbi decurſus mitior & benignior deprehenditur, citiusque terminatur; cum contra variolæ caput, manus & pedes potiſſimum occupent, maculæ indies majores ſiant & rubræ, quæ deinceps ſuppurantur, albeſcunt, exulcerantur & exſiccantur, ad quod perficiendum non ſolum plures dies requiruntur, ſed vehementiora quoque ſymptomata accedunt, & veſtigia ſæpe indelebilia in cute remanent.

§. I I I.

ſympto-
mata

Nunquam neque variolæ, neque morbilli ſine febre eveniunt, certique temporibus plus minus benignæ vel malignæ ſunt; nihilo ſecius tamen, ſi ægrius erumpunt, laborantes utplurimum delirant, ſomnia in ſomno terifica experiuntur, magnas pectoris anguſtias ipſiusque gutturis dolores ſentiunt, urinam albam minungunt, nihilque alvi deponunt; quia diverſis aliunde humoribus feces exſiccatae remanent. Imo ſæpe epileptici convelluntur ſubſultibus & mortis periculo expoſiti ſunt; niſi his omnibus in melius converſis ſymptomatibus quietiores ſiant, & liberior exanthematum eruptio facilius ſuccedat.

§. I V.

ratio
ſympto-
matum

Symptomata cum urroque adfectu conjuncta utplurimum a febre, & ab hinc pendente ſanguinis impuri ebullitione proveniunt. Quam ob rem non mirum eſſe debet, cur ſanguinis curſu ad ſuperiora impetuoſius directo pectoris anxietates, tuſſes & cordis palpitaciones, in capite cephalalgia, deliria, oculorum & faciei inflammationes, lacrimarum fluxus, raucedines, ſalivationes &c. eveniant, & præterea, propter nervorum a materia cauſtica rodente vellicationem tormina, epilepſiæ, tremores, nervorum ſubſultus & ſimilia peſſimam ludant tragœdiam.

§. V.

Multum omnino ſeſert, ut ſciamus, Variolæ quam variolæ præferant indolem, & an malignæ, benignæ, an mediæ ſint naturæ. Peſſimæ autem ſunt, ſi depreſſæ cum ſoveis, vel etiam valde ardentes.

ees, acuminatæ & simul, confluentes conspiciuntur; si violaceæ, lividæ, aut prorsus nigrae, & vel petechiis, vel purpura, præsertim alba interstinctæ apparent; si febris post eruptionem magna cum anhelitus difficultate permanet, & vel mictus cruentus, vel narium hæmorrhagiæ, cruentæque alvi dejectiones sociantur. Pessimæ quoque indolis sunt, si in vesiculas sero vel acri, vel sanguinolento repletas dehiscunt, & ad suppurationem tendere renuunt; aut si demum in lentas & hæticas febres desinunt, malique moris ulcera vel abscessus relinquunt. Benignas contra adjudicare licet ex remissioni symptomatum vehementia, pustulis debito modo & tempore erumpentibus, suppurantibus & arefcentibus. Quæ vero mediæ naturæ dicuntur variolæ, inter utraque obtinent medium malignitatis gradum; uti nos pluribus in capite citato de variolis ostendimus.

S. V I.

Morbilli perinde gradu differunt, semperque maligni haberi debent, si quando, ut in plebeiis & sub inimica aeris constitutione fieri solet, alia exanthematum genera immiscantur, si tussis, nimia rauco, & febris diutius durat, morboque declinante gravis remanent symptomata, quæ morbis chronicis anam præbent facillimam.

S. V I I.

Pendent autem hi diversi malignitatis gradu ab ipsa subjectorum laborantium constitutione & natura. Ita sæpius iterumque observare mihi licuit, quod pueri succulenti sanguineque copioso præditi, maxime si a parentibus morbidis fuerint prognati, & propter victum incongruum impuros in corpore humores collegerint, sub morbosa cœli iniquitate præ ceteris variolas malo omine decurrentes incidere soleant. Etenim, quo major materiæ impuræ intus latitat copia, & quo minus naturæ robur eidem foras propellendæ sufficit; eo etiam difficilius est morbus, cujus unica certe medela in decenti materiæ peregrinæ ad

habitum corporis propulsione, debitaque exhalatione consistit.

S; V I I I.

Tum quoque ad augendam horum affectuum malignitatem non parum conferre solent, perversam ægrotantium regimen & commissi in diata errores, itemque aliæ, quæ præter morem inunguntur circumstantiæ, ut præcipue sunt vermes, qui naturam in moribus salutariter institutis sæpe adeo turbant, ut omnia in pejus ruant symptomata. Siquidem ego non raro spasmodicas artuum tractiones, cum aphonia, ventris torminibus & nimia salivatione concitatas novi, quæ nunquam subsequenter fuissent, nisi verminosa progenies anam suppeditasset. Sæpe etiam diarrhœæ & salivationes nimia, incongruo tempore abortæ statum pejorem afferunt, licet moderatæ hæ evacuationes, si in principio & sine morbi critice incidunt, plus plerumque prosint, quam obsint.

S. I X.

Qui pernicialibus his morbis pereunt, ut plurimum inflammatione partium internarum & subsequente sphacelatione, vel suffocatione per anginam & catarrhum suffocativum moriuntur, dum scilicet acris caustica materia vel non satis expellitur, vel expulsa recedit, & insensibili nervorum systemate graves spasmos, imo epilepticas convulsiones excitat, quæ, si post factam eruptionem aut perdurant, aut revertuntur, multum plerumque alunt periculi. Nonnunquam morbus videtur declinare, & de ferocia sua confestim remittere, quod vero non raro indubium mortis indicium præbet, quia tum materia plerumque ad partes nobiliores revertitur, unde extrema frigent, & subito faciei, totiusque cutis intumescencia subsidet. Arqui sic demortui, cultro anatomico dissecti per sæpe exhibent viscera pluribus pustulis & maculis lividis obfusa, vel etiam ventriculorum cum intestinis magna copia variolarum quoad superficiem conspersum; ut ipse ego non solum crebrius

Que am-
plius
recon-
sentur.

Progno-
sis,

Morbillorum
differen-
tia

Diversorum
graduum
causæ,

annotavi, sed alii quoque fide digni auctores.

C U R A T I O.

§. I.

Curatio per diaphoretica & perantia
Totius curationis cardo in eo potissimum vertitur, ut materia acris & caustica temperetur, corrigatur, & a partibus internis ad externas propellatur. Quo scopo præcipuam merentur commendationem pulveres absorbentes & blande diaphoretici, qui acrimoniam corpori infestam in variolis & morbillis non modo contemperant, sed optimo etiam effectu ad externum corporis habitum propellunt. Atque tales pulveres ex cornu cervi philosophi præparati, usti, lapidum cancrorum antimonii diaphoretici ana drachma una; succini præparati, nitri purif. ana drachma dimidia, cinnabaris, corticis cascarillæ ana granis XV. ol. macis guttis IV. commodè possunt parari, & pro ætatis ratione debita dosi exhiberi. Neque tum laude sua carent emulsionem temperantes, vel dictis pulveribus interponendæ, vel cum iisdem conjunctim propinandæ, quales ex seminum cardui Mariæ, frigidiorum majorum, papaveris albi ana drachma una, aquæ cardui bened. flor. sambucci, ceralorum nigr. rosarum, florum tilix ana uncis duabus, conficere hætenus consuevimus. Huc quoque eadem intentione pertinent decocta cornu cervi & hordei, avenacea, ptisanæ hordeaceæ cum ficibus paratæ, serum lactis dulce & similia, quæ tum in acrimonia temperanda, tum in placidiori exanthematum eruptione promovenda maxime merentur laudari.

§. II.

per bezoardica & balsamica
 Hætenus recensitis absorbentibus, diaphoreticis & demulcentibus, si prudenter administrantur, totum curationis opus feliciter absolvitur; nisi vel in retardata exanthematum eruptione dictis pulveribus bezoardicis tantillum mirrhæ ac croci adjicere, vel parum liquoris bezoardici, ut spi-

tus Bussii & liquor noster anodynus est, propinare, vel, durante suppuratione, liquorem myrrhæ aquosum cum sale tartari paratum, ad acrimoniam temperandam, offerre velimus: quod medicamentum simul pectus, si tussis valde urget, egregie solatur.

§. III.

Curatio ventris torminis
 Inter symptomata cum variolis & morbillis conjuncta imprimis referri debent torminosi intestinorum cruciatus, & tenesmi, quibus vix melius possumus mederi, ac si oleum amygdalarum dulcium recenter sine igne expressum ad cochlear unum cum decocto cornu cervi & hordei, vel jusculo avenaceo, subinde propinatur.

§. IV.

tussis
 Quando tæcedo cum tussiculosa pectoris concussionem valde urget, optime conducit electuarium ex oleo amygdalarum dulcium recenti, spermate ceti, syrupo violarum, & croco paratum, & cum potu calido crebrius exhibitum, non exclusis decoctis avenaceis cum saccharo canto & ovi vitello parandis.

§. V.

hæmorrhagiarum
 Hæmorrhagiæ si incidunt, cautissimus sit adstringentium usus, sed tantum ad impetum sanguinis moderandum profunt mixturæ ex aquis antispasmodicis, diafcoreio Fracastorei nuptæ & cum pulveribus præcipitantibus leniter nitrosis oblata.

§. VI.

Defensio oculorum
 Variolæ faciem præcipue petunt, aciemque oculorum facile lædunt: quare præservandi sine commendari meretur lac muliebre, aqua rosarum dilutum, & cum modico myrrhæ & croci remixtum, vel aqua rosarum & florum sambuci cum tertia parte liquoris nostri anodyni, & momento camphoræ vigorata, oculisque applicata.

§. VII.

et facies
 Nihil plerumque magis a medico poscitur, quam ut faciei nitoris & pulchritudinis conservandæ curam gerat, ne profundæ relinquantur cicatrices faciem deturpantes; quod fieri poterit.

rumque videmus, si materia acris nimis profunde cuti inhaeret. Licet autem raro in totum evitari possint tædiola istæ cutis deformitates; aliquid tamen peritionibus dandum, & linimentum commendandum est, quod ex axungia humana recenti, cum solutione lythargirii in aceto facta paratur; modo caveatur, ne nimis cito, sed arefcentibus demum papulis adhibeatur.

§. VII I.

Defectio
narium

Nares sæpe internæ variolis obfidentur, & obstruuntur, quo minus dein liberior aeris in- & exspiratio rite possit succedere. Quam ob rem, si opus est, illæ commode possunt illiniri oleo amygdalarum dulcium cum olei majoranæ tantillo & pauxillo camphoræ remixto; quod remedii genus locum pariter invenit; si fauces exulceratæ opem exposcunt.

C A U T E L Æ.

§. I.

Cautela
circa re-
gimen

Sullo in morbo accuratam vitæ regimen tenendum est, observari quam maxime debet in variolis & morbillis. Præsertim autem aeris regimen ita moderandum est, ut nec ægrotantes nimis calidis tegumentis prope fornacem cooperiamus, nec in hypocauftis humilioribus & frigidis detentos frigoris injuriæ exponamus. Utrumque enim periculosissimum est, dum altera ex parte, ob facilem internorum inflammationem auctamque materiæ peccantis acrimoniam, deliria, hemorrhagiæ & alia mala concitantur, ex altera vero exanthematum eruptio vel retardatur, vel pustulæ retroaguntur.

§. I I.

circa
victum

In principio statu morbi carnes vitare decet, omniaque alimenta multum succi præbentia; nisi majorem arcescere velimus putredinem. Vitentur quoque nimis dulcia, eaque præsertim viscida, quia humorum viscositatem augent. Id quod in morbillis similiter valet de acidis, temperandi ardoris gratia cum potu datis; liqui-

dem tussim, quæ fere induimus hujus morbi comes est, plerumque vehementiorem reddunt.

§. I I I.

Veteres medici inter morbi initia, ad materiam hostilem a partibus internis evocandam, externæ frictiones partium extremarum cum pannis calidis valde commendarunt; quod remedii genus nec ego rejicere ausim; quoniam ad meliorem cutis perspirationem haud parum conferre videtur.

§. I V.

Remedia alvum ducentia magis præservandi, quam curandi scopo utilia sunt; nihilominus tamen crebrius ego in morbi principio, si propter summam sanguinis ebullitionem humores vehementius ad caput & pectus propelluntur; clysteres ex decocto hordei, saccharo, & oleo amygd. dulc. paratos applicari jussi, idque inde obtinui, ut optata symptomatum remissio subsequuta fuerit.

§. V.

- circa
reliquias
collidas

Sæpe, licet omnia diligentissime observentur, in fine morbi nocivæ permanent reliquæ, quæ peculiarem opem postulant. Ita si ulcera mali moris resistant, unguento de cerufa camphorato, vel lythargirii sunt tractanda, vel iisdem balsamica, ex essentia myrrhæ, succini, balsamo Peruviano confecta, vel balsamum nostrum vitæ, aquæ sclopetariæ nuptum injicienda. Quicquid vero malo evenit, semper tamen internis purificantibus debet insisti: Quem in finem non modo alvus lenioribus laxantibus, ut tinctura rhabarbari per intervalla debet subduci, & saluberrimum transpirationis negotiū, debito regimine infusis herbar. calidis veronicæ, scordii, scabiosæ, rad. glycyrrhycæ & sem. fœnic. pulverib; diaphoreticis promoveri; verum etiam temperatis balsamic. e.g. essentia myrrhæ aquosa & aliis deperdita sanguinis temperies restitui. Juvat hic quoque exacta diætæ ratio, quæ in eo potissimum consistit, ut inter cibos dura, salsa, flatulenta fugiantur, potuiq; decoct. rad. chinæ, sarsaparil. glycyrr. &c substituantur.

§. VII.

Præser-
vandi me-
thodus

§. VI.

Haftenus commendata interna remedia similiter præservandi scopo ex usu sunt, si quando propter inordinatam aeris constitutionem, vel propter aliorum jam ægrotantium contagium, hæc exanthemata sunt pertimescenda. Nam multum omnino refert, ut corpus ad morbi impetum feliciter sustinendum antea bene præparetur.

CAPUT VII.

De Epilepsia & Convulsionibus.

§. I.

Intentio
auctoris

Veram tam epilepsiam, quam convulsionum ideam jam in parte 3. tom. 4. Medic. systemat. fusius suppeditaui, ibique argumentis sat ponderosis evici, causam morbi alterius in spasmo duræ matris, alterius in spastica membranarum, medullam spinalem investientium strictura ponendam esse. Nihilominus tamen, ut seorsim innotescat, quænam maxime res infantes horrendis hisce adfectibus subiciant, quibusque remediis depelli isti debeant; e re fore arbitror, ut in præsentii morborum infantilium disquisitione, specialia quædam & magis ad infantes pertinentia adjiciam.

§. II.

subje-
cta

Solent autem epilepsiam pariter atque convulsionem teneram ætatem, quam ab anno primo ad septimum extendimus, præ ceteris frequentissime torquere, non aliam ob causam, quam quod in infantibus partes nervosæ membranaceæ sensuque exquisitiori præditæ ex tenerissimis admodumque mobilibus fibrillis sunt compositæ, quæ levissime tantum irritantur, in spasticas & irregulares commotiones facillime conjiciuntur. Quam ob rem etiam usu venire solet, ut, quo tenerior & ætate minor est infans, & quo majorem a parentibus vel animi adfectibus deditis, vel eodem olim morbo adfectis obviavit sensibilitatem, eo etiam faci-

lius ac vehementius tam epilepsiam, quam convulsionibus corripiatur.

§. III.

Tum quoque truculenti hi adfectus facile solent accidere, si non modo matres uterum gestantes salutaribus diætæ leges neglexerunt, sed etiam nutrices lactantes hystericeis vel aliis nervosi generis pathematibus laborant; si acetaria, acria, fructus horæos, aliaque incongrua copiosius devorant, spirituosa liberaliori manu adsumunt; vel lacte copioso æque ac crasso, & in ventriculo acefcente pusillos sibi demandatos nutriunt. Neque adeo rarum, sed mihi aliquoties obvium fuit, perfacile surgientes in convulsionem epilepticam, easque difficulter curabiles incidisse, quando nutrices vehementi animi adfectu, præsertim ira, terrore, timore percussæ mammæ statim ante debitam lactis emulsionem & correctionem obtulerunt; aut si quando menstruas purgationes, quibus ab initio lactationis ad tempus caruerunt, denuo expertæ fuerunt.

§. IV.

Deinceps experientia demonstrat, nonnunquam tam comitalem, quam convulsivum morbum suboriri, si partes quædam nervosæ spasmis vel doloribus agitantur, & consensus lege ipsæ meningum & medullæ spinalis membranæ simul adficiuntur. Fieri hoc maxime deprehendimus a meconio in primis viis retento & per moram acri reddito, item a ventris torminibus & vermibus sensibiles intestinorum tunicas lancinantibus, nec non a doloribus ex dentitione difficili subortis, & purgantibus fortioribus, iisque præsertim crebro oblatis. Siquidem hæc omnia ita sunt comparata, ut in subjectis sensatione paulo majori prædictis facili negotio epileptico-convulsivos motus eiere valeant.

§. V.

Sicut illi denique pueri ab epilepsia & convulsionibus præcaventur vel liberantur, quibus savi, crusta

Cause
remota
sunt nu-
tricie
vitia

spasmi
& dolo-
res ner-
vosarum
partium

exan-
themata
nervosæ

lactea & scabies cum pustulis superveniunt; ita hisce impuritatibus improprie retropulsis sæpe sapius hi gravissimi morbi originem debent. Quod similiter valet de variolis & morbillis, quorum vel impedita eruptio & nociva retrocessio, vel improvida cura infantes numero plurimos epilepsia & convulsionibus enecat.

S. VI.

Prognosis. Quæ febris acutis, petechialibus, morbillosis & variolosis superveniunt convulsiones & epilepsia, mali sunt ominis; nec etiam periculo carent, quando ex dentitione difficili & ventris torminibus subortæ diutius affligunt. Quibuscumque hi morbi, teste HIPPOCRATE Sect. 3. aphor. 28. & experientia circa annum septimum non solvuntur, iis plerumque usque ad aliam ætatis periodum misere inhaerent. Nec denique minus ex ipsa paroxysmorum frequentia prognosis petenda est; ubi sciendum, quod quo crebriores sunt accessiones, eo magis timendum sit, ne natura demum superata succumbat.

C U R A T I O.

S. I.

*Curatio
mali ab
animi af-
fectibus*

Sicut in omni morbi genere; ita non minus in nostris affectibus tota medentis intentio ad causas debet esse directa; unde ipsi fuerint suborti. Quodsi itaque ex vitio nutriticis per terrorem aut vehementem iracundiam commotæ malum originem repetit, sepositis omnibus spirituosiss, acerbis & irritantibus, ea dare expedit, quæ inordinatos & spasticos nervosi generis motus placide compescunt; ut inprimis faciunt clysteres, ex floribus herbarum emollientium & seminibus carminativis parati, itemque pulveres antispasmodici, ex pulv. Marchion. cinabari & moschi tantillo confecti, & vel soli, vel in vehiculo aquatum, sedante quadam virtute prædi-

tarum, flor. tilia, lil. convall. primula veris, aurant. &c. propinati.

S. II.

Neque parum differt curatio, quando a lacte in ipso infante corrupto & corrosivo reddito morbus proficiscitur; siquidem tum pariter, præter clysteres demulcentes, egregius pulverum absorbentium cum croco, moscho, vel momento extracti castorei remixtorum est usus; maxime si simul decoctum cornu cervi paulo spissius pro potu adsumatur. Quodsi vero simul primæ viæ a sordibus acidocorrosivis sunt purgandæ, fieri id potest decocto mannae successivæ dato, cui aliquot guttula olei tartari per deliquium instillantur.

S. III.

Quando lac crassum & copiosum mali causam suppeditat, infans pauciori lacte alendus, & talia nutritiva nutrimenta præbenda sunt, quæ illud fluidius terosiusque efficiunt. Sæpe etiam in tali statu ventriculus a lacte stagnante & coagulato multum est infarctus: ubi sæpe dene emeticum extra paroxysmum oblatum prodest, quod ex tertia vel quarta parte unius grani tartari emetici cum syrupo violarum & aqua quadam destillata remixti componi potest.

S. IV.

Meconium primis mensibus non rite expurgatum, & subsistendo acriter factum quando ansam malo porrigit, debet illud lenioribus laxantibus cum absorbentibus junctis evacuari, maxime vero per electuarium, ex syrupo cicchor. c. rhabarb. extracto rhabarb. lapid. cancrorum & pulvere March. compositum. Vermes contra per remedia ipsis accommodata sunt interficiendi & expellendi.

S. V.

Si quando epilepticum malum ex repressione scabiei, tinea capitis vel aliorum exanthematum suboritur, ea debent propinari, quæ materiam impuram ad habitum corporis revocandi

*-a lacte
corrosivo*

*-a mi-
nia ve-
pletione
ventrici.*

*-a me-
conio*

*-a ve-
pressionis
exanthema-
tum*

candi virtute pollent; in primis autem vesicatoria nuchæ applicata in tali casu sæpe usum præstitisse novimus. Atque hoc etiam experientia FERNELII videtur confirmatum, qui multos epilepticos per fonticulos & seracea curatos refert.

S. V I.

*Cautio
circa so-
dativa*

Solent nonnulli, nec adeo inceleberrimos solidorum motus, interdum opiata, ut massam pilularum de cynoglossa, theriacam caelestem atque alia commendare, sed sæpe infausum inde vidi effectum. Quare cum hisce cautissime mercandum esse censeo; quod iridem valer de volatilibus, quæ etiam extrinsecus adhibita sæpe sapius nocent.

Ceterum plura ad curationem pertinentia ex parte III. Tom. IV. medicinae Systematicæ huc possunt referri.

CAPUT VIII.

De Tabe seu Atrophia Infantum.

S. I.

*Atrophie
definitio*

Inter morbos infantibus familiares non infimum tenet locum tabes, quæ est paulatina universis corporis consumptio cum abdominis inflatione & insigni functionum læsione plerumque conjuncta.

S. I I.

historia

Talis autem plerumque hujus mali ortus est atque progressus. Inter initia artus tam inferiores, quam superiores incipiunt flaccescere & marcescere, abdomen vero distendi; ad est spiratio difficilior, lassitudo corporis, alvus modo strictior, modo solutior, appetitus vagus, cibus maxime frigidis dicatus. Increcente malo facies propter tempora collapsa adspectu est misera & pallida, palpebræ post somnum tument, costæ protuberant, scapulæ alarum instar prominent, cibi plerumque semidigesti excernuntur, & dolores cir-

ca umbilici regionem lancinantes sæpe percipiuntur; urina mingitur crassa modo, modo rubicunda; somnus est turbulentus, & circa noctem lentus calor cum oris siccitate & siti affligit.

S. I I I.

Minime hic noster affectus debet confundi cum gracillitate corporis, que macilentia, quæ a pinguedinis defectu, vel ejusdem propter varias causas consumptione oriunda sæpe unam tantum alteramve partem occupat, neque tamen totius corporis functiones lædit. Tum quoque probe debet discerni a rachitide, in qua partes quidem nonnullæ contabescunt, sed artus simul tumore, contractura & incurvatione deformantur. Neque minor cautio adhibenda est, ne tabem ceu primarium affectum pro illa tabescentia habeamus, quæ ceu symptomata aliis morbis, ut febribus, variolis, morbillis, diarrhæis, lumbricis &c. supervenit. Tandem vera tabes minime est commutanda cum marcote, qui a defectu lactis dependet, facileque cognosci potest ex nutricis uberibus, si flaccida sunt & lactis omnino egena, si ipsæ nutrices non bene appetunt, si infantes parum mingunt, plorant, vagiunt, sique alimento oblato conquiescunt, & mamas cupidi arripiunt.

S. I V.

Qui pereunt hoc morbo, in horum sectione plerumque glandulæ mesenterii tumefactæ, scirrhusæ, vel ipsi abscessus deprehenduntur; hepar quoque & lien raro sine labe, infarctu & magnitudine aucta conspiciuntur: muscoli, præsertim abdominis tam extenuati sunt, ut vix membranam referant: intestina contra valde inflata, & amurca fetida, quandoque nigra sunt referta.

S. I V.

Causam hujus mali proximam in succi nutritii temperati & gelatinosi defectu, vel ejusdem insufficienti ad partes solidas appositione reponimus: mediatas vero causas in de-

*diffi-
cilia ab
aliis
morbis*

*sectio
mortuo-
rum*

*Causa
proxima
& me-
diata*

pra-

pravata digestionē alimentorum, chylō impuro & crasso, indeque denegato ejus per vasa lactea ad ductum thoracicum ipsumque sanguinem transitu collocandas esse statuimus. Quam maxime hoc loco accusari etiam debet bilis defectus, vel inertia a prænatura hepatis constitutione inducta, ob quam non modo digestio valde læditur, sed oscula quoque tunicae intestinorum villosa minus rite a mucositate sua liberata, chylum ægrius transmittunt.

§. VI.

— cause
remota
sunt in-
congrui
sibi

Causæ remotæ & occasionales iterum variæ sunt; plerumque tamen observavimus, post perperos morbos, præsertim variolas, morbillos, motus ex dentitione difficili convulsivos, & alios gravem hanc chronicam passionem sapius fuisse subsequutam, quando convalescentes gula nimium indulgentes alimenta crassioris texturæ, ut caseum, panem non rite fermentatum, farinacea, placentes, fructus quoque horæos, cibos acidos & vina acida adsumserunt.

§. VII.

— refrigerationes

Nihil vero, ut frequenti habemus experientia, magis nocet, quam si infantes calefacti & sudore madidi noctu frigidum potum sæpius accipiunt; vel a somno in lecto calentes in frigidiorē auram transferuntur. A suppressa enim transpiratione & constrictis extremorum subtilissimis tubulis non modo succus nutritivus aliunde divertitur, & a peripheria ad centrum partesque inferiores reprimuntur, verum etiam salia & acri intemperie imbuuntur.

§. VIII.

— fordities

Neque cum clarissimo Dn. CHUDEN dubitamus adferere, infantes, nisi bene fuerint loti & a fordibus suis mundati, ob pororum cutis occlusionem, tabem posse incurere. Qui vero ex omīssa lotionē vermiculos in cute neonatorum generari statuunt, quos comedones, *Miteser* vocant, magnamque boni nutrimenti partem subtrahere credunt, hi me

Ediff. Med. Syff. Supplem.

eo non possunt adducere, ut ipsis fidem penitus tribuam, quia novam hanc adsertionem sufficienti experientia nondum satis habeo confirmatam.

§. IX.

— medica-
menta
adversa

Neque inficiandum, ex præposito medicamentorum, præsertim terrearum, absorbentium & adstringentium; in diarrhæis, febribus intermittentibus, torminibus, variolis &c. ulu tabidos ejusmodi affectus infantibus posse accedere. Nam restantur, qui corpora hoc morbo defunctorum anatomicè dissecuere, se tum in ventriculo, tum in adnexis intestinis tenuibus crustas quasdam solidæ materię invenisse, quam vix ab horum substantia divellere potuerunt; quod indicio est, non modo liquoris gastrici separationem inde fuisse prohibitam, sed chyli quoque colaturam, osculis lacteorum occlusis, retardatam.

§. X.

Tabes quoque recte statuitur scorbutica, si a parentibus impura humorum dyscrasia laborantibus progeniantur, vel a nutricibus morbidis, & vel cachexia vel alio scorbutico affectu ægotantibus laxantur. Sæpe etiam veneri quidpiam complicatum est, unde atrophia tanquam effectus a causa dependet.

— scorbutica
dys-
crasia

§. XI.

Non raro quoque infantes antea sani & per omnia rectissime valentes absque aliqua prægressa manifesta causa languere, corporesque extenuari incipiunt. Atqui hoc patiuntur, quando a lacte matris vel nutricis ad solidiorum deferuntur cibum; cumque jam bene pedibus insistere suamque corporis molem sustentare valuerunt, nunc minus possunt consistere, & terram attingere detrectant. Sed mox genuina morbi indoles clarius se manifestat, quando penduli artus in sensus incurrunt, habitusque corporis flaccidus & rugosus fit, sicut in natibus maxime & femoribus conspicitur: Interea cibos sic laborantes continuo ingerunt, ut vix saturari possint.

— vitium
mutatio

C §. XII.

S. XI I.

De fa-
scina-
one
judic. u

Nihil magis solenne & inter vulgus receptum est, quam, ut plurimi, adeoque etiam ex medicis nonnulli, diutius perseverante hoc malo, causam in fascinationes rejiciant. At vero, sicut hæc ludicra excusatio non obscure indicat, hos homines, qui ad tam infirmum ignorantie alylum confugiunt, nec genuinas morbi causas cognoscere, nec commodis posse remediis easdem abigere; ita nos hanc judicandi rationem ineptam & medico philosopho indignam merito rejicimus.

S. XII I.

Prognos.

Quando ab imprudenti adstringentium, vel nimio salinorum usu malum originem repetit, longum ut plurimum tempus ad curationem requirit, remediisque relaxantibus & humectantibus diutius debet insisti. Quodsi vero abusui absorbentium tuos debet natales, & jam diu duravit, ut soliditatem quasi materia intestinorum parietibus obducta acquisiverit, spes salutis sæpe dubia est, & multi ante causæ sublationem morte præripiuntur. Si diarrhoea jungitur, & materia purulenta, admodum foetida cum sanguine mixta cum insigni corporis emaciatione per alvum excernitur, malum difficili, aut nullo plane negotio potest tolli. Siquidem continuus alvi fluxus reliquas adhuc vices consumit, & materię spurcitię jam corruptione in abdomine indicat, quam mors sæpe satis cito excipit. Quando inveteratum est malum, & viscera nobiliora, ut hepatis, lien, pancreas, mesenterium, renei atque pulmones sunt infarcti, vel prorsus scirrhusi, tunc curationi vix superest locus: & si demum infarctu vel scirrhusi in exulcerationem abeunte febres supervenit hectica, quam ex urina flammea & rubicunda, crebriori æstu seu phlogosis post cibum maxime auctis cognoscere licet, tunc ægri certius citiusque succumbunt. Denique tabem non adeo inveteratam, aut nimio vi-

scerum infarctu minus sustentatam, per febres intermittentes sæpe feliciter sublatam observationes testantur. Res autem in vado est, & convalescentiæ spes adfulget, si coctione ciborum emendata appetitus magis constans & regularis redit, tumor abdominis decrescit, & vires antea depressæ cum animi vigore recolliguntur.

C U R A T I O.

S. I.

Curatio multum differt pro differentia causarum: generatim tamen in ablactatis eo maxime respiciendum est, ut ejus generis cibi suppeditentur, qui corpusculo languido partibusque emacidis nutrimentum & robur addunt. Egregia hunc in finem sunt juscula, ex conquassatis gallinis & caponibus sine pinguedine & evidenti salsedine parata, item pulmenta, ex pomis Borstдорffianis cum vitello ovorum & saccharo confecta, quibus cinamomi, macis & vini pauxillum addi potest.

S. II.

Quando oscula vasorum lacteorum ductusque glandularum meseraicarum ab amurca tenaci obstructionem patiuntur, brodia gallinæ veteris cum radice graminis recenti, fœniculi, petroselinis, asparagi, sellerie &c. decocta, pinguedine remota, sunt omnium utilissima, quibus in refracta dosi spiritu nitri dulcis, vel vitrioli martis aliquot guttæ, itemque solutio oculorum canceri addantur. Sed debet hoc alimentum medicamentosum ad aliquot dies, imo septimanas continuari, ita ut singulis quatuor horis elapsis tres vel quatuor ejus unciz ad sorbendum offerantur.

S. III.

Inter hæc medicamenta magnæ in hoc morbo efficaciz deoppilativa præcipuum etiam locum tenent liquores salini mediæ naturæ, si v. g. ex solutione oculorum canceri cum succo citri, ex terra foliata tartari & tartaro vitriolato

Curatio
per dietamCuratio
tabe ab
obstructioneQuæ in
hoc morbo
præcipuum
est

lato in aqua petroselinii vel fœniculi solutis parantur, debitaque dosi aliquoties de die offeruntur: a quibus remediis summam & mirabilem sæpe energiam expertus sum.

§. I V.

*- a pva-
va dige-
stione &
compli-
catis do-
loribus* Ad laudabilem alimentorum digestionem promovendam, præsertim ubi bilis balsamica deficit, & acidum cum viscido prædominatur, elixir nostrum balsamicum temperatum inter cibos sumtum laudatissimum præstat effectum. Ubi vero tormina, dolores, & inquietudines &c. complicantur, liquor noster anodynus mineralis cum solutione salis tartari tenuiori mixtus, & per intervalla oblati remedium præbet optatissimi effectus.

§. V.

*- a tran-
spiratio-
ne exhi-
bita* Quando ab obstructis & infarctis tubulis subcutaneis, seu transpiratione prohibita malum dependet, balnea ex radice altheæ, filicis, herba malvæ, meliloti, floribus chamomillæ & sapone Veneto, addita lactis portione, parata præstantissimam opem exferunt; modo non nimis calida adhibeantur. Namque observatum sæpius est, balnea iteratis vicibus primo post partum mense adhibita insignem præservandi energiam habuisse.

§. V I.

*Usus ex-
ternorū* Externe, ad discutiendum tumorem, oleum chamomillæ & anethi coctum moderate camphoratum laude sua non caret: licet etiam alia paregorica hic commodum invenit locum.

C A U T E L Æ.

§. I.

*Cautelæ
circa ta-
bem scor-
buticam* EX impuro scorbutico lacte si ortum traxerit ejusmodi tabes, nutritrix est removenda, & serum lactis dulce, vel etiam lac asinum cum aliquot guttulis olei tartari per deliquium offerendum. Jungenda quoque sunt infusa diluentia theiformia ex veronica, hedera terrestri, radice glycyrrhizæ,

cichorei & similibus, quibus inter usum liquor quidam aperitivus, ex solutione salis tartari & arcani duplicati paratus non adeo magna dosi poterit instillari. Quo fine etiam in ablati loco cerevisiæ semper alius diluens potus est substituendus; ipsique similiter oleum tartari per deliquium instillandum.

§. I I.

*-- circa
tabem a
nimio
absorbē-
tium usu* Si a nimio absorbentium usu affectio suboritur, infusa diluentia, junctis laxantibus ex manna, rhabbarbo, syrupo cichorei cum rhabbarbo & similibus proficua erunt: neque etiam minus interdum ventriculum a sordibus viscidis per pulverem ireos Florentinæ in paulo majori dosi adhibitum deplere juvabit.

§. I I I.

*-- circa
purgatū* Purgantia affectum hunc magis exasperant, & ad hecticam disponunt, præsertim si subjecta sint sensibilia. Nam sæpe inde inflammatur ventriculus cum intestinis & postea sequitur mors.

C A P U T I X.

De Rachitide.

§. I.

*Rachit-
dis de-
finitio* Explicata jam tabe universali progreditur ad particularem, quæ rachitis appellatur, & non nisi inæqualis nutritio est, qua partes aliæ debito suo nutrimento orbatæ contabescunt, aliæ plus justo nutritæ augmentum recipiunt, & cum ossium spinæque dorsi incurvatione majores fiunt.

§. I I.

*Historia
morbi* Novum est morbi genus, & vix sæculo priori ad exitum properante in Anglia obortum; posthinc vero per reliquas Europæ regiones septentrionem spectantes disseminatum, quod his maxime signis se manifestat. Accedente malo circa mensem ætatis nonum, aut serius adhuc, senim paulatimque irregularis fit plurimarum corporis partium proportio, cutis

laxa, abdomen macrum & qua flatibus turgidum: musculi atrophia consumuntur, juncturarum contra articuli in brachio, manibus, genu & pedibus protuberant, ossa ad sustinendum corpus minus firma, & cum spina dorsi saepe incurvata observantur; unde motus & ingressus debilis, qui saepe in movendi impotentiam terminatur. Tum quoque arteriae jugulares & carotides intumescunt, caput est magnum & ob colli sustentati flaciditatem saepe nutans, facies vivida, ingenium supra aetatem acutum; pectus vero angustum & a lateribus quasi compressum, cum sterni acuminato & extremis costarum nodosis. Invalescere demum malo jungitur febricula lenta, tussis, respirandi difficultas & alia, quae plerumque ad mortem perdurant. Sed probe omnino tenendum est, quod certi dentur rachitidis gradus & durationis modi, qui non eadem in omnibus symptomata, sed in nonnullis graviora, in nonnullis leviora producant.

§. III.

*Sectio
hoc morbo
demor-
suerunt*

Qui hoc morbo defunctorum dissecuerunt corpora, aliud atque aliud viscus vitale labe corruptum invenerunt: siquidem alii hepar naturali grandius, scirrhum & diaphragmati coalitum, mesenterium glandulis induratis oblitum & cum pancreate obstructum, alii pulmones pleurae vel tergo adnatos, eosque vel fluidos vel vomices refertos; alii pericardium aqua repletum se reperisse testantur. Plerique tamen, inter quos solertissimos corporum scrutatores GLISSONIUM, BONE-TUM & inter recentiores HEISTERUM referimus, unanimi fere consensu adferunt, principium medullae spinalis in hoc morbo solito esse durius & obstructum, caput inter duram piamque matrem aqua perfusum, cerebrum mole majus, venas vero carotides & jugulares arteriis minores.

§. IV.

Quodsi igitur his viris laude dignis fidem adjungere, nostramque ipsius experientiam interponere liceat, non possumus non causam hujus diri adfectus proximam in impedito succi nervei in spinalem medullam vel compressam vel obstructam influxu reponere: unde necessario earum partium omnium, ut brachiorum, pedum &c. perit nutritio, quae nervos ex spinali medulla recipiunt; contra vero illae plus nutriuntur, quae vias habent apertas, & sufficientem succi nutritii admittunt copiam, sicut, teste anatomica experientia, in capite rachiticorum conspicimus, quod ob denegatum lymphae nutritivae in medullam spinalem influxum plus nutrimenti accipit, atque ideo non solum in majorem molem excrescit, sed & faciem bene coloratam exhibet. Neque aliunde derivandum est vividum ingenii acumen, quam a cerebro & cerebello illaeso, riteque suis munitis fungente; quare etiam partes, ad quas nervi indeabeunt, plerumque recte solent esse constitutae.

§. V.

Facile quoque patet, cur ossa incurvantur & circa epiphyseas nodis deformantur. Nam quia musculi eorumque ligamenta, quibus ossibus annecti solent, minus rite in hoc affectu nutriuntur, sed alimentum copiosius per arterias ad ossa devehitur; fieri solet, ut eorum extrema, quae in infantibus mollioris plerumque texturae sunt, ob minorem resistantiam distendantur, & tubercula accipiant. Quoniam vero perseverante hac nutritione, ossa perpetuo crescunt, & musculi contra minores, brevioresque fiunt; facile omnino ipsa ossium extensio a musculis alligatis retardatur, & incurvatio contingit; idque eo magis, cum ossa in hac aetate admodum sunt mollia & flexibilia. Nec denique distortio spinæ dorsi
aliam

*Causa
proxima*

*Ratio
symptomatum*

aliā agnoscit causā, quam processuum ossium, cartilaginum, ligamentorum & musculorum, vertebrae dorsi connectentium flacciditatem, tonumque naturalem depravatum: quo praesente hae partes sub corporis inclinatione latius a se invicem secedunt magisque distenduntur, quam iterum recedere, & in pristinum statum possunt restitui.

§. V I.

Causa mediata Causam hujus morbi mediatam constituit viscida succorum tenacitas, qui a sanguine spisso segregati ad medullam spinalem deponuntur, ejusque meatus comprimendo vel occludendo impediunt, quo minus liquidum nervorum tenuissimum in spinæ medullam libere possit influere, & abhinc per nervos amplius dispensari.

§. V I I.

Causa remota sunt digesta per versa Ex causis vero recentioribus ad humores inspissandos ex diæta vitio huc fere conferunt omnia, quæ inter causas atrophiae in priori capite a nobis sunt relata. Quaecumque enim digestionis negotium turbant, chylumque crassum, viscidum & ad nutritionem ineptum ingenerant, ea quoque, suffragante experientia, huic nostro adfectui vellicantur.

§. V I I I.

atmosphæra humida & impura Si quid autem speciatim ad ingerendum hoc malum potens existit, est profecto aer, qui teneros ambit, frigidus, nebulosus, variisque exhalationibus peregrinis refertus, qui partim, cutis tonum debilitando, fordes pituitosas in corpore retinet, partim pulmones relaxando impedit, quo minus in iisdem intima sanguinis mixtio, ejusque per totum corpus distributio rite possit succedere. Luculentius hujus rei testimonium exhibet illustre totius Angliæ emporium Londinum, quod non tantum propter maris circumfluentis exhalationes, sed etiam propter minerales quasdam ex carbonibus fossilibus emissas particulas, imprimis rachitidi producendæ & sustentandæ idoneum de-

Hoff. Med. Syst. Supplem.

prehenditur. Neque ideo mirum esse debet, cur ex eadem causa in locis paludosis & maritimis, itemque vere & autumnō frequentius hujus mali sit proventus, & cum hic Halæ, quæ tam ob Salæ præterlabentis & salinarum effluvia, quam ob sulphureum carbonum fossilium fumum, atmosphaera valde & impura cingitur, pueri rachitici se nobis crebrius sanandos offerant.

§. I X.

Neque dubitarem adferere, quod ad faciliorem humorum in medulla spinali stagnationem multum contribuat prava quorundam muliercularum consuetudo, qua infantes pallio involutos sæpe diu noctuque brachiis gestant, & non modo spinam dorsi in situ incurvato diutius retinent, sed pedes etiam inæqualiter flectunt; unde non tantum gibbera & pedes vari producantur, sed & nostro malo occasio datur aptissima. Quod similiter fieri deprehendimus, si teneri ex improvido ictu & lapsu vim quandam externam spinæque torsionem patiuntur: unde etiam gibbosi facile fiunt rachitici.

§. X.

Morbos quoque prægressos ad tabem nonnunquam & rachitidem disponere, nihil dubii est. Ex omnibus tamen ii præcipue huc concurrunt, qui humorum ad medullam spinalem decubitus efficiendo, liberum fluidi tenuissimi itum reditumque suspendere valent. Ita in artis exercitio non raro solet occurrere, quod hanc ob causam post variolas, non rite tractatas, item post scabiem crustamque lacteam & capitis tineam retropullam dirus hic adfectus originem recipiat.

§. X I.

Morbis invalescens si super quintum ætatis annum inhæret, difficulter curatur, & corpus plerumque languidum ac deforme juventuti tradit: & nisi accedentibus juventutis annis, ubi totum corpus maximam patitur mutationem, penitus tollitur, per totam vitam nullam sa-

nationi spem admittit. Nec minorem habet difficultatem sanatio, si per hereditariam dispositionem morbus fuerit inductus, aut mox primis a nativitate menibus obortus. Denique, si phthisis cum hectica febre, hydropicus tumor, asthma vel diarrhoea superveniunt, spes in angusto est posita. Quæ vero ab aeris, aut vitio vitio oritur rachitis, aut varicellæ, scabiem, aliasque cutis efflorescentias subsequas habet, nec cum tantâ ossium spinæque dorso incurvatione & motus impotentia conjungitur, faciliorem recipit medelam.

C U R A T I O.

§. I.

*Curatio
per laxa-
tia & le-
nientia e-
metica*

Quum humores viscosi, lenti & pituitosi, ad spinalem medullam depositi causam & fomitem rachitidis præbeant, primo omnium eo respiciendum est, ut lentor succorum resolvatur, obstructions referantur, & liber fluidorum per totum corpus motus promoveatur. Quo fine primario, ad fomitem mali, qui in primis visceribus residet, præscindendum, conferunt leniora laxantia, non omittis, si opus est, nec teneræ infantum constitutio obstat, lenioribus emeticis, ex radicis ipecacuanæ aliquot granis, cum saccharo & aqua cinamomi sine vino datis, aut cum syrupo quodam in electuarium redactis, vel etiam cum aqua calida infusis & oblatis: siquidem hac ratione non modo sordes viscosæ in ventriculo & intestinis collectæ perbelle educuntur, sed etiam, addito hoc stimulo, debita humorum resolutio & tubulorum obstructorum reclusio egregie obtinetur; si modo caveatur, ne talia stimulantia in subiectis jam valde exhaustis, magnæque viscerum labe, vel pertinaci mesenterii obstructione laborantibus adhibeantur, ubi dein potius ea commendare expedit, quæ nos inter medicamenta deoppilativa & referantia in superiori capite retulimus.

§. I I.

Haftenus dictis commode possunt interponi alia leniter resolventia, ut fere sunt, tinctura tartari, tartarilata, antimonii acris, arcanum tartari liquidum, & cinnabarina, mercurialibus in hoc casu anteposenda, quæ dum partim per cutim, partim per urinam serosas impuritates evehunt, egregie se gerunt; maxime si cum infusis sanguinem diluentibus & purificantibus adhibeantur.

§. I I I.

Speciatim vero ad obstructionem medullæ spinalis referendam, liberumque fluidi nervi influxum restituendum, a variis auctoribus frictiones cum linteis calidis in spina dorso, brachiis & pedibus una cum suffraginis ex thure, mastiche, succino, olibano &c. institutæ commendantur. Si quid vero mea ipsius experientia commendationem meretur, sunt profecto balnea aquæ dulcis cum herbis nervinis, majoranæ, florum lavendulæ, chamomillæ, rorismarino, serpilli, melissæ &c. decocta, quibus, si laborantes crebrius immittuntur, posteaque linimenta nervina cum frictionibus spinæ dorso & artuum innunguntur, plures ego vidi mirum sublevatos, imo tandem, cæteris paribus, ex voto restitutos.

§. I V.

Ante omnia vero simul confugiendum est accommodatum vitæ victualique regimen, quod in eo maxime consistit, ut pueri, remotis omnibus flatulentis, concoctis difficilibus & viscidis, crebrius jascula gallinarum & vitulorum tenuia cum radicibus aperientibus asparagi, fœniculi, cichorei, apii, sellerie, petroselinæ canerisque fluviatilibus contritis decocta assument & ventriculi roborandi gratia temperata elixiria stomachica, ut nostrum viscerale est, inter cibos capiant. Tum quoque potus offeratur tenuis, & durante lactatione lac bonum & satis dilutum, conjuncto simul convenienti & ætati accommodato motu, ut corpus segne pau-

paulum modo excitetur. Alvi libertas si deficit, promoveatur leni laxante vel clysteres; & si demum prava nutritio dispositio malum vel induxerit vel sustentet, huic similiter ea exhibeantur medicamenta, quæ infantibus in minori doli propinanda commendavimus.

S. V.

Usus tho-
racum

Nec denique reticendum est, ad spinam dorsi incurvatam membrorumque distortionem emendandam commendabilem esse ligaculorum & thoracum applicationem, si modo caveatur, ne loco auxilii vim inferamus, & infantes uno ex vitio in alterum sæpe gravius præcipitentur.

CAPUT XII.

De Vermibus.

S. I.

Vermis
definitio

Vermes sunt animalia viva, varix figuræ, structuræ, & magnitudinis, quæ ex semine seu ovulo insecti cujusdam cum alimentis adsumti in cavo intestinorum nascuntur, & putrido quodam, corrupto succo increscunt, corporisque universi functiones mirum in modum labefactant & lædunt.

S. II.

Subiecto

Quamvis nulla hominum ætas ab exitialibus hisce hospicibus plane sit libera, maxime omnium tamen infantilis & puerilis, hoc est ab ab lactatione ad decimum quartum annum iisdem obnoxia est: qua propter etiam inter morbos infantiles de lumbricis tractatio præcipue meretur institui.

S. III.

Tres spe-
cies i
tundi.

Varix lumbricorum species, ipsa experientia teste, in corpore humano observantur, quæ potissimum a medicis tam veteribus, quam recentioribus in numero tres dispescuntur. Primo se offerunt rotundi, qui etiam teretes, germanice *Opulwurmer* vocantur, & magnitudine, quæ vix spithamam æquat, ab aliis se distin-

guunt, maximeque sedem suam in tenuibus superioribus jejuni & ilei occupant; unde interdum ad ventriculum propterea cretenus prodeunt, vel vomitu rejiciuntur. Atque hi ferè sunt, qui teste HILDANO cap. r. obs. 57. pueris maxime innascuntur, & magno nonnunquam numero in globum quasi conglomerati ileo firmiter inhaerent, ejus membranas sæpe ore suo acuto perradunt, atque rependo in abdominis cavitatem penetrant.

S. IV.

Altera vermium species est eorum qui ob figuram suam, instar fasciarum litam, lati & tæbiæ appellantur, admodumque longi sunt, ut duos, imo decem interdum pedes mensura excedant, & a PLATERO in adultioribus quadraginta pedes longi observati sunt. Vid. M. N. C. anno III. observ. 29. BARTHO- LINIUS *Hist. anat. Cent. III. observ. 14.* Hi plerumque totum intestinorum tractum, præcipue vero ileon, occupant, & non raro sine cauda & capite conspiciuntur; siquidem non toti, sed frustulatim per ramenta, cucurbitæ vel cucumerum semen referentia, prodire solent, quæ interpretante SPIGELIO cap. XV. nihil aliud sunt, quam nodus lumbricorum medius crassus, a lateralibus & membranaceis suis appendicibus, putredine jam absumptis superstes.

S. V.

Tertiam lumbricorum speciem constitunt ascarides, seu vermes parvi, exigui, graciles, germanice *maden*, qui intestinis crassis, maximeque recto innidulantes, hoc plerumque graviter cum tenesmo & molesto ad desistendum stimulo rodunt, vellicant, & incredibili sæpe copia cum excrementis exeunt.

S. VI.

Vermium in intestinis præsentia signa cognoscatur, si pueri in somno pavent, & excitati ab eo trepidant, si narium adsunt pruritus, oris for-

ror, sitis, saliva fluxus, facies intercurrentibus phlogosis pallida, extremorum frigus, urina turbida, ventris inflatio, appetitus modo nimius, modo dejectus, irregularis alvi apertura & similia. Verum enim vero, cum signa hactenus recensita aliis etiam morbis sint communia: nullum sane melius nullumque certius datur criterium, ac si vermes ipsi per alvum prodeuntes sui præsentiam indicant.

Symptomata.

§. VII.

Symptomata verminosis familiaria pro ratione partium, ubi sedem peregrini hi hospites obtinent, admodum plerumque variantia sæpe tamen gravissima sunt: siquidem nonnunquam tam horrendæ artuum convulsiones excitantur, ut incantamenti suspicio non raro plebeiis incuriatur. Potissimum vero, si in ventriculo resident, nauseam, cardialgiam, syncopen, corporis jectigationes, dentium stridorem, deliria, imo mortem denique ipsam inferunt: in intestinis tenuibus tormina, morsum circa umbilicum, famem caninam, ventris intumesceniam & alvi fluxus concitant; in intestino autem recto molestas titillationes, rosiones, fereque perpetuum tenesmus efficiunt.

§. VIII.

Morbi, verminibus juncti.

Vermibus sæpe junguntur febres putridæ, anomalæ, lentæ, quotidianis similes. Sæpius autem infesta hæc animalcula aliis se morbis, ut variolis & morbillis, immiscens, vel iisdem superveniunt, & non tantum symptomata valde augent, magnumque virium decrementum adferunt, sed indicia quoque diagnostica & prognostica, imo ipsam curandi methodum valde reddunt difficilem.

§. IX.

Causæ sunt corpora anni sæpota, & subiecta.

Certis anni temporibus, præsertim autumno, quando sub valde humida & inæquali aeris intemperie febres catarrhales, variolæ & morbilli epidemice grassantur, copiosior vermium solet esse proventus; non aliam ob rationem, quam quod tunc

temporis humana corpora, ob labefactatum solidorum robur, plus humiditatis inertis, viscidæ & ad corruptionem pronæ accumulunt, unde seminium illud verminosum plus alimenti & sustentationis recipit. Et inde ratio quoque petenda est, cur infantes, pueri & sequior sexus, si præsertim vita sedentaria pravaque diætæ ratio accedunt, frequentius graviusque vermibus & morbis inde oriundis laborant, quam quidem juvenes, ætate provectiores & sexus nobilioris homines, qui majori solidorum robore, circuloque sanguinis vegetiore præditi non tam facile succos inertes & viscidos alunt.

§. X.

Ex omnibus vero causis certa quædam alimenta lumbricorum generationi favent, ut fere sunt ea, quæ partim copiam succorum pituitosorum & inertium ingenerant, partim insectorum ovula & seminia secum recondita in corpus invehant; quorum pertinent lacticia, fructus horæ panificia cum melle & saccharo condita, legumina, farinacea, & hujus census alia, quæ præ ceteris nociva insectorum ovula continent, sine quibus nulla sit in rerum natura animalculorum progenies.

§. XI.

Quod est firmamentum

Comprobant hoc optime experimenta a Francisco RHEDI & MALPIGHIO solenter instituta, qui laudatissimi viri media quondam æstate res putredini subjectas, ut pisces & carnes, diversis lagenis, quarum altera fortiter clausa, altera aperta servabatur, immiserunt, & præterlapso non ita longo temporis spatio in eo vase, cujus orificium insectis & muscis patulum relictum erat, centenas res vermibus valde scatentes invenerunt: in ea vero lagena, quæ clausa erat, ne unicum quidem vermem observarunt. Similiter quoque MALPIGHIIUS commemorat, se sæpius carnis frustula humo sepelivisse, in quibus tamen nunquam

licet

licet per longum tempus in terra condita fuissent, animalcula deprehendisset. Quæ si ita sunt, ut nullus dubito, in aprico jam posita videtur ratio, cur infantes solo lacte victitantes non prius lumbricis tentari comperimus, quam si alia edulia, verminoso seminio foeta, accipiunt.

§. XII.

Prognosis Pro diversitate corporum, magis vel minus valentium & sensibilibus, item pro diversa materiæ corruptæ & vermium indole, ipsa quoque differunt symptomata supra §o VII. enumerata. Sapius tamen iterumque annotare mihi licuit, quod si exanthematicis febribus, ut purpuræ, variolis, morbillis, &c. se vermes immiscant, placidus horum morborum decursus valde plerumque perturbetur, & præter extremorum frigus, pulsus inæquales ac debiles, animique deliquia, mors sæpe ipsa accersatur: quod tamen in pueris crebrius, in ætate provectis rarius contingit. Lumbrici variegati coloris, rotundi, nunquam fere non deterioris sunt notæ: siquidem ad ventriculum sæpe ascendunt, ejusque orificia lancinando, & interdum perforando, epilepticas convulsiones, suffocationis periculum, imo mortem repentinam inferunt. Tæniæ sive longi longiores inducunt morbos, & quandoque nondum cogniti vita privant. Ascarides minus periculi alunt, quia in intestinis crassioribus, sensu non adeo acuto præditis, residentes rostronibus suis minus nocere valent.

§. XIII.

Uterior prognosis Circa meridiem & vespeream plerumque acerbiora observantur verminosorum symptomata, quoniam tum temporis animalcula nervosum intestinorum canalem a cibis vacuum morsicando fortius adgrediuntur. Vermes mortui si dejiuntur, ob summam, quam arguunt, putredinem periculum portendunt; nisi forte a datis medicamentis fuerint enecati & expulsi. Lumbrici in morbis gravioribus ex ore proropescentes morituros indicant ægrotantes, maxime si frequens &

frigidus adsit anhelitus. Neque tamen omnino mortem semper prænuntiant, quia varia testantur exempla, omnis generis febres expulsiōe vermium fuisse solutas. Quam in rem legi merentur M. N. C. Vol. III. in append. obs. IV. pag. 163. ubi febris tertiana & continua pluribus expulsis oretenus vermibus sanata legitur.

CURATIO.

§. I.

Quamvis in ingenti vitæ discrimine infantes verminosi veris seorsus sentur, nunquam tamen desperandum est, quandocunque pro diversitate symptomatum, naturarum & rerum circumstantium debito tempore & ordine commoda adhibentur remedia. Jam vero in nullo fere morbo tam diversa & activæ indolis medicamenta a medicis laudantur & applicantur, quam in morbis, ubi vermes vel sunt expellendi, vel enecandi; quare operæ pretium fore confido, si in præsentī de anhelmicorum natura, virtute & usu sollicitus, breviter demonstrarem, quæ in iis exhibendis a medico prudentia & circumspectio sit adhibenda.

§. II.

Primo autem omnium inter remedia vermibus & morbis inde oriundis dicata referri solent acida, quæ sunt succus citri, aurantium, limonum, ribium, berberum, granatorum, phlegma & spiritus vitrioli, cremor tartari, vinum, præsertim acidulum Rhenanum, ipsumque tandem acetum. Quæ singula profecto eo tempore, ubi æstus & calor præternaturalis jungitur, & febriles complicantur motus, commode locum inveniunt: siquidem non modo æstum egregie temperant, sed putredini quoque, quæ semper fere comitatur, mirifice resistunt, & periculosa symptomata malignitatem avertunt.

§. III.

& periculolam symptomatum malignitatem avertunt.

S. I I I.

amara.

Anthelminticis quoque remediis amara, ut absinthium, centaurium minus, scordium, trifolium fibrinum, & multo adhuc magis, quæ simul purgante facultate pollent, ut aloë, rhabarbarum, colocynthis, & parati ex hisce trochisci alhandal, &c. accensentur. Licet vero hæc remedia vermibus non penitus sint adversa, dum non modo in rhabarbaro, & absinthio, sed in ipsa quoque vesica fellea, teste HILDANO *Cens. 1. observ. 160.* vermiculi proveniunt; minime tamen negari potest, quin amara insignem contra hæc animalcula præstent effectum: quia partim materiam crudam & viscidam, quæ nutriuntur, vi sua balsamica corrigunt, & fibras intestinum stimulo, corruptos humores una cum verminosa colluvie nonnunquam evehunt, partim vero bilis inertiam, quæ sæpe causam vermium mediatam constituit, in pueris & subjectis humidioribus emendant.

S. I V.

oleosa.

Tum quoque oleosis magna tribuitur efficacia, quæ maxime experimento *Francisci RHEDI* videtur confirmata, dum ille mulcas & alia insecta variis liquoribus immersa in vivis permansisse refert, exceptis oleo perunctis & infusis, quæ invicem mortua vitam non receperunt, licet radiis solaribus fuerint exposita. Equidem libenter concedo, hæc omnia veritati esse consona, atque etiam oleosa, ut oleum olivarum, raparum & amygdalarum dulcium, non sine fructu adhiberi: sed scire licet, minime illa eo unquam scopo posse offerri, ut vermes enecent, quia admodum magna oleorum copia requireretur, si immediate vermes, per totum intestinorum volumen dispersos, deberent extinguere. Multo magis oleosa in gravibus lumbricis symptomatibus ideo censerem utilia, quia sensibiles intestinorum tunicas

spasmo contractas relaxant, & mucilagine quasi oblinunt atque defendunt, ut postea acriora quadam & purgantia remedia magis secure & sine læsione exhiberi possint. Ita ego sæpius mirabili cum effectu, ad vermes enecandos & symptomata lenienda, oleum amygdalarum dulcium ad aliquot cochlearia, imo ad uncias usque circa lecti introitum vel summo mane pueris præscripsi sumendam, subjungendo aliquot horas post pilulas, ex extracto panchymagogo Crollii, vel pulvere jalappæ, cum mercurio dulci & trochiscis alhandal acutatas.

S. V.

Eximia etiam laude, ad extirpanda noxia hæc animalcula, celebrantur salina, tum quod tenerri-
—salina
mæ horum corpusculorum structuræ infesta sunt, tum etiam eorum exitum, intestina stimulo, promoven-
t: idque eo magis, si in sufficiente quantitate aquæ fuerint soluta. Valet id potissimum de salibus istis neutrius generis amaris, & nominatim quidem de sale Glauberi, Ebsoniensi, Sedlicensi, Egranarum, Carolinarum, quæ cum vehiculo sufficienti sumta omnino continuato usu egregium præstant effectum; maxime si pueri & juvenes ea vermium specie, qui tanix & lati appellantur, laborant; quoniam hi purgantibus, quæ spasmo agunt, minus prompte exterminantur. Quam obrem non sine ratione fonti Sedlicensi, qui sale amaro scatet, egregia vermes enecandi energia adscribitur, eademque virtus anthelmintica nostris salinis Halensibus a plebe tribuitur, quæ subinde largum salis potum contra vermes propinare solet. Neque malum sibi consulunt populi maritimi, qui eadem intentione marinam potant, aut, si divites sunt, aquam ex ostris recentibus, adjecto limonium succo & pipere, ebibunt, atque sic expulsi istis bestiolis a tabe aliisque pluribus morbis liberantur felicissime. Et quis denique aliis salibus,

libus, præsertim vitriolicis, suam in his morbis efficaciam, antiquitus comprobata denegabit, quum per experientiam satis superque cognitum sit, aquas Pyrmontanas, quæ de subtili martis vitriolo participant, adversus tenias vermesque turbinatos, seu cucurbitinos tanto cum successu usurpari, ut ægri pluries instar incantamenti ab omnibus symptomatibus evadant liberi.

S. VI.

Si ullum morbi genus specifica, sive malo tollendo appropriata admittit remedia, ea certe me iudice in vermibus enecandis & ex corpore eliminandis locum inveniunt. Quo nomine imprimis commendanda sunt ex gummosis aîa foetida, opoponax, sagapenum, myrrha; ex herbis tanacetum, scordium, absinthium, ex radicibus bulbosis ceparum & allii genera, ex fructibus amygdalæ amaræ & elicium ex ipsis oleum expressum, item semen fantonici, cajeputi, camphora & similia: quæ omnia sulphureo illo graveolenti & specifico, quem exhalant odore, vermes sensim paulatimque vitæ privant. Et profecto hæc tam necessaria sunt, ut nisi convenienti dosi, aliis jam supra memoratis, fuerint admixta vel combinata, rarissime optatus respondeat effectus.

S. VII.

Restat vero adhuc aliud non minoris energię specificum, ex minerali regno petatum. Est illud ipsum argentum vivum, quod peculiari quadam proprietate his animalculis adversum vitalem istorum motum destruit; quamvis non tam accurate ex principiis mechanicis hæc operandi ratio possit deduci. Hactenus autem varii hoc anthelminticum propinandi innotuerunt modi, quos patetis considerabimus. HELMONTIUS forsan primus fuit, qui experimentum hocce remedio instituit, dum illud aqua vel pura, vel quadam destillata decoxit, talemque aquam subtilissimis mercurii particulis imbutam maximo cum emolumento verminosis propinavit. *Henriens MEI-*

BOMUS Senior alium modum secutus vinum Rhenanum argento vivo infusum per viginti quatuor horas sine decoctione leni digestionis exposuit, & postea præsentiori adhuc effectui in usum duxit. Chymicis e contrario magis hactenus placuit mercurius dulcis rite præparatus, quem, pro diversa subiecti natura, ad aliquot grana cum purgante, v. g. scammonio sulphurato, pulvere Jalappæ, extracto panchymagogo Crollii, &c. in pilulis non sine laudatissimo effectu obtulerunt, vel etiam eundem musco corallino nuptum cum & sine purgante dederunt. Alii, securiorem ingressi viam, æthiopem mineralem, ex accurata mercurii vivi sulphurisque mixtione confectum, cum saccharo, sicut HARRIS, utiliter propinaverunt. Nos denique ipsum argentum vivum bene depuratum cum saccharo canto in mortario exacte miscuimus, & præmissis præmittendis, sub accuratiori diætâ longe efficacius deprehendimus; maxime si postea ægri, ut prætervandi sine commendavimus, a carne, piscibus, lacticiis, dulcibus, caseo aliisque nocivis abstinerent, & pro potu aquam puram, vel cum cornu cervi usito decoctam, vel etiam Selteranam substituerunt.

S. VIII.

Inter alia denique præparata multiplici experientia pilulis usi sumus sequentibus: recipe aîa foetidæ, extracti rhabarbari, tanacetii, aloes *commen-* *dantur* *Varia præparata* dulcis ana scrupulum unum, extracti croci, castorei ana grana quatuor, M. f. ex scrupulo uno pilulæ numero XV. quibus pro subiectorum & ætatis ratione ad No. V. VI. VIII. datis plures vermibus misere vexatos ex voto sanavimus. Qui vero a pilulis abhorrent, easdem in syrupo capiant; vel etiam bis in die justam hujus medicamenti dosim sumant: Rec. liquoris terræ foliatæ tartari unciam unam, extracti rhabarbari, tanacetii, absinthii anatica portione drachmam dimidiam. M. D. Nec

specifica que dam

argen-
tum vi-
vum,
ejusque
adhiben-
di mo-
dus

Nec denique minorem vidi effectum a sequenti pulvere: Rec. mechoacanæ, feminis fantonici, corallinæ, mercurii dulcis, rhabbarbari, scordii, C. C. usti, nitri purif. ana drachmam dimidiam, camphoræ grana VI. M. f. pulvis, qui pro ratione ætatis in varias doses dispensandus, vel cum syrupo cichorei in electuarius redactus offerendus.

CAUTELÆ.

§. I.

*Cautela
circa
purgan-
tia &
calida*

Sed ut omnia recte administrentur, quasdam subjungere placet cautelas, quarum præcipua est, ut nunquam purgantia acriora, vel calidiora propinentur remedia, si febrilis calor subest; quoniam hic inde facile augetur. Similiter quoque a mercurialibus, omnibusque fortioribus abstinendam est, quando duodenum acri, caustica bile scatet; siquidem inde symptomata non modo exacerbata, sed intestinorum quoque inflammationes accersitas novimus.

§. II.

*.. circa
vermes
in re-
nibus
intestini*

Ad vermes ex tenuibus intestinis exturbandos prodest ante purgantium & specificorum usum clysterean ex lacte & melle paratum ano infundere, ut bestiolæ istæ dulcedine allectæ ex localis suis ad intestina crassa facilius descendant.

§. III.

*.. circa
ascarides*

Ascarides; si recto innidulantur, clysteres detergentes lactei, quibus ranacetum, allium, vel scordii folia incocta sunt, optimum præstant effectum. Quod similiter etiam de illis valet, qui ex muria, cum marrubio, centaury minore, scordio &c. decocta, additoque electuario hieræ composito a nonnullis parari solent.

§. IV.

*.. circa
vermes
retentos*

Neque minus tum temporis enmata commodum inveniunt locum, si quando verminosa progenies post purgationem per alvum non ejicitur: quod sæpius usu venit, si ista in cœ-

co intestino, quod purgans non valet attingere, nidum obtinet.

§. V.

*.. circa
usum
anthel-
minici-
corum*

Optime quoque dantur anthelmintica in electuario vel syrupo, qualis est cichorei cum rhabbarbaro, quod optime norunt mulierculæ, quæ pueris verminosis semen fantonici ad scrupulum circiter unum cum melle subactum ante lunæ vel incrementis vel decrementis mutationes in lacte propinant, nec sine effectum; modo caveatur, ne semen illud sit cariosum.

§. VI.

Nonnunquam cum internis exter-
na utiliter possunt conjungi. Quo si-
ne laudem merentur emplastra vel
epithemata epigastrii & umbilici re-
gioni applicanda, quæ ex absinthio,
felle tauri, aloe, colocynthide, suc-
co centaurii minoris, oleo florum
spicæ &c. confari possunt: quot-
sum etiam spectat unguentum de ar-
thanita cum alijs.

§. VII.

Si quod vero utile & imprimis
necessarium datur monitum, est pro-
fecto hoc, quod coronidis loco ad-
plicare lubet, ut scilicet medicus an-
te omnia vermium præsentiam cer-
tis signis habeant cognitam, ante
quam remedia iis vel encandis vel
extirpandis apposita adhibere stu-
deat, ne forsan, si ægri ex alia cau-
sa, alioque morbo ægrotant, plus
noxæ, quam utilitatis adferat,

*Cautela
circa
vermibus
præsen-
tiam*

CAPUT XIII.

De Aliis Infantum Morbis.

§. I.

Placet nunc pauca de affectibus
nonnullis in uno capite colle-
ctim sumitis subjicere; non quidem
eo animo, ac si leviores eosdem &
speciali disquisitione indignos habe-
remus, quia non tam longam &
scrupulosam causarum evolutionem
postulant, admodumque pauca ex
me-

*Intenti
auctoris*

medendi methodo ad sanationem requirunt, si modo hæc recto tempore, ordine & sub debito regimine adhibeantur.

S. II.

Cardial-
gie de-
scriptio

Primo loco se offert cardialgia, quæ se maxime per insignes pe-
ctoris angustias cum respirandi difficultate junctas, per inquietudines & sæpe conjunctos ructus se manifestat, quibus etiam non raro febricula & convulsionem superveniunt.

S. III.

causa

Oritur hoc morbi genus a violenta & spastica ventriculi orificiorum strictura, & flatibus inde inclusis, qui sensibiles ventriculi membranas distendendo, summas anxietates, inquietudines, & ob impeditum diaphragmatis descensum, respirandi difficultatem cum reliquis producent symptomatibus. Ad hanc vero causam constituendam maxime omnium mæconium non rite evacuatum, vel lac coagulatum & stagnans, vel etiam alii humores viscosi in prima regione stabulantes, & in status resoluti contribuunt; non exclusis demum aliis, quæ nervos ventriculi tunicas irritando, spasmodicam constrictionem animare, & nocivam flatuum retentionem inducere valent.

S. IV.

curatio
in paro-
xysmo

Præsentem paroxysmum parum lactis offeratur, & tam nutrici quam infanti pulveres antispasmodici absorbentes cum aqua quadam carminativa propinentur, datis simul potus loco decoctis cornu cervi gelatinosis & emulsionibus temperantibus. Quum vero debita flatuum discussio atqueeductio optimum in tali casu præstet auxilium; necesse est, ut per clysteres leniter carminativos & emollientes huic scopo quamprimum satisfiat. Extrinsecus quoque adhibita paregorica multum hoc faciunt: quo fine inunctiones abdominis cum linimento, ex aquæ reginæ Hungariæ uncis duabus, theriacæ veteris & balsami Peravianæ drachma una,

& aliquot guttulis olei menthæ vel caryophyllorum, merentur commendari.

S. V.

Usus cari-
minati-
vorum

Alvo clysterum ope referata, leniora carminativa profunt, nisi febricula antior obster. Quamobrem nutrici essentiam corticum aurantiorum, carminativam Wedelii cum liquore nostro anodyno mixtam; infanti vero aleofacharum, ex aliquot guttulis olei anisi & chamomillæ veri paratum offerre expedit, superbibendo decoctum avenæ excortica-
tæ calidum.

S. VI.

Extra paroxysmum, ad fomitem mali subtrahendum, non modo nutritrix, sed infans quoque leniter debet a sordibus depleri: quod in hoc casu optime perficitur, si per intervalla ad sex, octo vel decem grana pulvis porrigitur, qui ex rhabbari electi, lapidum cancrorum ana drachma dimidia, seminis cimini granis VI. componitur; non omittis demum remediis roborantibus stomachicis, ut est elixirium nostrum balsamicum,

S. VII.

Ischuria
de scrip-
tio &
causa

Quando pueri vel nihil urinæ reddunt, vel guttatim & cum ploratu mingunt, urinæ adest suppressio, quæ horrendis sæpe cruciatibus affligit, quia tum plerumque teneri præ anxietate & inquietudine lac avidius sugunt, neque tamen ab ejus copia per mictionem se exonerare valent. Oritur hæc anxia mingendi difficultas, quando lac nutricis per crassa, acida & acria edulia est corruptum, vel si ipsa, ob potus insalubres, difficulter mingit. Siquidem talis solet esse infantis urina & mictio, quales sunt ejus humores, atque ea deprehenditur humorum constitutio, qualis lacteus nutricis succus, quem nutrimenti loco, durante lactatione, ex mammis pusillus recipit.

S. VIII.

§. VIII.

Ischuria ex calculi causa & cognita

Sæpe etiam causa ischuriæ est calculus in vesica ob hærescens, quo facile infantes, ob largiorem succorum accidorum progeniem, laborant; maxime si per dispositionem hæreditariam a parentibus acceptam ad calculi generationem inclinant. Hæc vero causa si subest, exinde cognoscitur, si infantes genitalia digitis sæpe scalpunt, & urina non modo guttatim ac cum gemitu emittitur; sed sabulosa quoque particulæ simul prodeuntes in urina adservata fundum petunt. Quod si vero signa hæc omnia non sufficerent, per artificialem explorationem præsentia calculi facile poterit detegi.

§. IX.

Curatio per cibos laxantia

In curatione id maxime curandum est, ut diæta nutritiis, durante adhuc lactatione, aut ipsius infantis, si ab lactatus est, emendetur: quod optime fit, si omnes tam cibi incongrui, quam potus infalubres serio fugientur. Dein vero, malum plerumque sustentatur ab impedita alvi exoneratione: quare hæc ante omnia debet promoveri; nisi impetum humorum ad vias urinarias majorem efficere velimus. Quo fine vel passulæ rhubarbarinæ inter cibos datæ, vel clysmata ano injecta prosunt.

§. X.

per potum

His præmissis commodus tum nutriti tum etiam infanti potus est præscribendus, qui non modo diluens, sed leniter quoque diureticus esse debet: qualis conficitur, si aqua levis cum radicibus asparagi, dauci, petroselinii, graminis, fœniculi, saxifrag. cichorei, decocta mane calide, & dein potus ordinarii loco frigida exhibetur. Nec minor est efficacia seri lactis aciduli cum cancerorum lapidibus correcti, ideo quod simul temperantem habet virtutem.

§. XI.

Curatio mali ex calculo

Quando a calculosis ramentis urethram obstruentibus, & sensibilem ejus tunicam irritantibus urinae fluxus cohibetur, & horridi dolores calculosi concitantur, itidem pro-

sunt clysteres emollientes. Interne vero ad spasmodum compescendum dare convenit decoctum dialtheæ Fernelii cum sapone Veneto, & oleum amygdalarum dulcium cum aliquot liquoris anodynæ guttulis in decocto hordei vel avenæ calido; quibus, relaxato spasmus, subjungi possunt pulveres ex lapidibus cancerorum, testis ovorum ustris, solutione oculorum cancri, & alia urinam leniter pellentia.

§. XII.

Externorum usus

Extrinfecus si dolor a calculo & ischuria valde urget, balnea aquæ dulcis, cui emollientia, ut malva, radix altheæ, flores chamomillæ &c. incosta sunt, usum haud spernendum præstant. Neque de nihilo est, sacculos cum talibus speciebus repletos regioni pubis tepide imponere, vel eidem oleum scorpionum inungere.

§. XIII.

Maxime quoque tenera progenies, ob largam succorum pituitosorum copiam, catarrhalibus & serosis tentatur affectionibus, quas inter coryzam, gravedines, raucedines, tussim, asthmata, pectoris infarctum cum roncho & sibilo, parotides, oculos & aures manantes, crustamque lacteam recensemus, & jam breviter considerabimus. Singuli hi morbi generatim in eo conveniunt, quod ut plurimum ab aeris vitio & subitanea tempestatum mutatione, nec non a suppresso transpirationis negotio suam nanciscantur originem.

§. XIV.

Tussis & asthmatis causa

Quod vero speciatim ad asthma & tussim, eamque ferinam & siccam attinet, sciendum est, hæc vitia cum magna anhelitus difficultate & suffocationis metu non solum sæpe epidemice grassari, sed inprimis etiam, experientia teste, dentitionis difficultatem comitari, si consensu lege ipsi respirationis nervi tenduntur & vellicantur. Neque raro eveniunt a variolis & morbillis improvide tractatis, & quando, superato jam morbo, nec alvi libertas, nec insensibi-

sensibilis transpiratio debito modo promovetur; vel etiam, si acris quædam excrementitia materia in erysipellate, purpura, crusta lactea, &c. ad interiora fuerit repulsa. Tum enim humore viscido, acri, libenter pulmonum infarctus, & molestæ nervorum pulmonalium irritationes, quæ asthma & tussim concitant, produci solent. Denique, inprimis etiam hæc mala solent affligere, ob nimiam ventriculi-inflationem, a lacte viscido ibi copiose stagnante, liberumque diaphragmatis descensum impediendo inductam: unde etiam non raro usu venit, quod vomitus vel sponte obortus, vel arte provocatus tam tussientibus, quam ægre spirantibus exopratum ferat levamen.

§. XV.

Quoad sanationem tussis & asthmatis hæc maxime tenenda erunt, quod interius absorbentia, cum pulvere radicis ireos Florentinæ, glyzyrrhizæ, spermate ceti & saccharo canto data, item elixir balsanicum, ex tintura tartari, essentia myrrhæ, croci, nucistæ, corticum aurantior. & spiritu salis ammoniaci anisato confectum insigniter prosint. In subjectis vero sensibilibioribus, & ubi malum potius a materia acri nervos pneumonicos irritante, quam ab humorum visciditate subortum sustentatumque fuerit, rectius adhuc elixir pectorale temperatius; quod extracti croci grana IV. in aquæ veronicæ & hyssopi uncia dimidia soluta, atque syrapi papaveris albi drachmas duas habet, in debita dosi propinatur. Quodsi vero tussis contumax sicca a lymphâ acriori, laryngem irritante, sub inclementi cælo provenit, atque pectus humoribus ita prorsus infarcitur, ut nihil fere per secretum reddi queat, optime tunc, ad acrimoniam demulcendam, sperma ceti in juscule oblato confert, vel illud ipsum cum oleo amygdalarum dulcium, saccharo canto, syrupo violarum, & guttulis aliquot olei anisi in electua-

rium redactum subinde poterit exhiberi, superbibendo decoctum avenæ calidum.

§. XVI.

Si forte asthma cum tussi conjunctum ab inflatione ventriculi & lacte coagulato, stagnante & nervos præcordiales vellicante dependet, cum fructu sapius lene emeticum, ex aliquot granis rad. ipecacuannæ cum aqua infusis porrigitur. Quem etiam usum clysteres emollientes & carminativi, qui flatibus infra exitum parant, sapius præstare solent.

§. XVII.

Si repulsa materia acris excrementitia ansam malo suppeditat, præter interna diaphoretica non contemnendi usus sunt vesicatoria nuchæ apposita. Extrinsecus vero in hisce pectoris affectibus inunctiones cum æxungia humana & spiritu salis ammoniaci factæ optimas ferunt suppeditas.

§. XVIII.

Achores, vari & tinea tubercula sunt ulcerosa, a vitio & corruptione feri falsi viscosi in glandulis tubulisque subcutaneis subsistentis oriunda, quæ plerumque a nimia voracitate, lacte nutriticis corrupto, & suppressa per frigus admissum transpiratione suam nanciscuntur originem. Quod similiter de parotidibus auribusque & oculis manantibus valet.

§. XIX.

Singuli hi adfectus, ut & reliquæ defluxiones catarrhales optime sanantur, si nutriticibus partim infusa sanguinæ & lymphæ diluentia ex radice liquiritiæ, cortice & ligno sassafras, semine, que fœniculi parata, partim pilulas de succino Cratonis cum & sine mercurio dulci mixtas, item elixir balsamicum superius §. XV. descriptum propinamus; infanti vero pulveres ex antimonio diaphoretico, lapid. cancor. iride Florentina, lacte sulphuris, pauxillo croci & oleo anisi confectos, nec non laxantia ex mercurio dulci, rhabbarbaro & manna

na conflata porrigimus. Parotides vero, præter interna resolventia remedia, exterius emplastro diachylo simplici cum camphora remixto volunt tractari; & si tumor dimenti renuit, cataplasmate emolliente ad maturitatem deduci. Sed hæc sufficiant, quia jam parte *Præ Tomi I. p. med. Systemat.* de his adfectibus fusius egimus.

§. XX.

Singultus & vomitus origo Singultus æque ac vomitus infantum ex stomacho & cruditatibus in ipso coacervatis oriuntur. Quodsi enim tenacior acidiorque mucus superiori ventriculi orificio firmitus inhaereat, non modo ipse ventriculus ad contentorum depletionem sive vomitum stimuletur; sed etiam propter consensum diaphragma quasi convellitur, & facta hujus sub inspirando contractione singultus subinde contumacissimus proritat: unde etiam non raro singultus & vomitus simul tenellos cruciant.

§. XXI.

causa Evenit ut plurimum utrumque malum a nimia lactis repletionem, vel ejusdem in ventriculo corruptione. Hæc autem præterito est, materia plerumque lactea vitiosi coloris, malique odoris vomitu solet rejici. Sæpe etiam externum frigus debet acculari, vel dentitio difficilis & dolorifica aniam potest suppeditare, si propter nervorum contentum diaphragma & ventriculus in mali consortium trahuntur.

§. XXII.

prognosis Si a copia lactis adsumti vomitus atque singultus proveniunt, nihil fere periculi præfagiant, cum jam in vulgus usque notum sit, vomitu in hoc casu plus infantes levari. Si vero lactis corruptio causam mali constituit, pejus est, & sæpe epilepsiæ ac convulsionem acceruntur, quæ vitam haud raro auferunt.

§. XXIII.

causæ per corruptam Ad rectam sanandi methodum ipsæ nos causæ deducunt. Quodsi enim lac copiose sumptum peccat, in posterum ejus quantitas debet subtrahi. Si vero depravata ejus quali-

tas in vitio est, debitam ejus correctionem tam in matre, quam in infante procurare decet. Quia autem ratione hoc perficiendum velimus, iterato in hac tractatione supra docuimus.

§. XXIV.

Speciatim vero in utroque adfectu *per oris in externa* prodesse solent, syrupus menthæ & betonicæ, cum aliquot olei macis vel liquoris anodynî guttis datus, vel etiam aquæ florum chamemillæ, millefolii, menthæ, cerasor. nigr. cum prædicto minerali nostro liquore oblatas. Extrinsicus non modo frictiones cum pannis calidis, sed & inunctiones regionis ventriculi cum olei anethini uncia dimidia, menthæ drachma dimidia, croci scrupulo uno, vitelli ovi no. I. egregio sunt levamini.

§. XXV.

Alvi ad. sive causa Alvus infantibus modo adstricta modo nimis soluta est. Adstrictio contingit, quando infantes nimis sunt voraces, aut ipsæ nutrices lactantes victu crasso & acido, potibusque spirituosius delectantur. Licet vero ex tardiori fecum exlusionem non statim noxa redderet; sæpe tamen ipsa, si diutius durat, magnis gravibusque malis subinde aniam suppetitat.

§. XXVI.

causa Ad alvum igitur rite solvendam eo præcipue dirigenda erit intentio, ut nutrix victu levi & emolliente utatur, interpositis in cibo passulis minoribus, cum rhubarbo & saccharo in electuario redactis, vel cum pomis Borstдорffianis decoctis. Infanti vero succurritur partim syrupo cichorei rhubarbino, cum aliquot granis mechoacanæ per intervalla dato, partim clysteribus ex decocto avenaceo cum melle & butyro factis, vel ex fero lactis & sapone Veneto paratis. Neque usu caret infimi ventris circa umbilicum inunctio cum oleo amygdal dulcium, pulveri trochisc. alhandal nupto instituta.

§. XXVII.

Diarrhœa, sive nimium alvi profluvium, quod infantibus numero pluribus ab ita Alvi adstrictioni opposita est diarrhœa, sive nimium alvi profluvium, quod infantibus numero pluribus ab ita

ira & diæta nutriceis perversa, a transpiratione prohibita, a vitiata ciborum digestionem, & inde inducta bilis acrimonia evenit; unde feces varii coloris, odoris & consistentiæ, imo sanguinolentæ crebrius dejectiuntur; non alia ex causa, quam quia intestina vel spasmo contracta contentas sordes exprimunt, vel propter atomiam sponte dimittunt. Quare etiam non raro usu venire solet, ut ejusmodi frequentes alvi dejectiones non solum graviores partium nervosarum spasmos ac dolores, e. gr. ex dentitione difficili comitentur, verum etiam atrophicis & paralyticis valde familiares sint.

§. XXVIII.

curatio
nutricis

Licet vero sordidum hoc malum tum infanti laboranti, tum etiam aliis valde sit molestum, sæpeque timorem mali eventus incitiat; minime tamen statim debet sisti, præsertim si illud bene ferant pueri, nec inquietudine, vigiliis, ventris torsione, atrophia aliisq; signis opem sibi ferendam expectant. Quod vero si accidit, primo omnium ad lac nutriceis, si adhuc fugitur, est respiciendum, atque nutritrix, mali causam fovens, permutanda, substituendo in ejus locum ptisanam cum succo cydoniorum roboratam, vel juscula gallinacea cum oryza & milio delecta.

§. XXIX.

i. & in-
fantis

Ipsi infanti laboranti pulveres ex bolo armena, succino & lap. cancror, cum aliquot granis cort. cascarillæ interne dati profunt, quibus etiam pro circumstantiarum ratione, si dolores intestinorum concurrunt, tertia pars grani theriacæ corl. pro dosi commode potest addi. Extrinsicus autem linimentum ex olei nucistæ expressi, iefmini ana uncia dimidia, balsami Peruviani drachmis duabus, oleique menthæ drachma una compositum, ventrique calide inunctum prodesse memin.

§. XXX.

Clysteri
Clyppo.
stiratoria
usus

Præter hæc vero in tali morbi statu insignis est usus clysterum, ex sero lactis dulci cum milio & oryza cocto &

Hoffm. Med. Syst. Supplem.

transcolato paratorum, quæ simul tenebrum, frequentissime junctum egregie solantur; licet etiam huic ipsi diutius duranti optime & quasi specificè profint suppositoria, ex vitello ovi affato, cum croco, thure & uno grano opii confata.

§. XXXI.

Conclu-
sio.

Atque hæc sunt, quæ de morbis infantum præcipuis cum B. L. communicare volui Deus O. M. qui optime novit, quod ego, præter sui gloriam, artis nostræ salutaris incrementum & ægrotantium commodum nihil curæ cordique habuerim, hæc omnia reddat salutaria, ut suo tempore fructus ferant uberrimos.

OBSERVATIO I.

Varia
pathe-
mata ex
dentitia-
ne diffi-
cili.

Infans erat octo circiter mensium, qui sanus & vegetus, præter omnem spem & expectationem variis affligebatur symptomatibus. Noctes enim ducebat aut plane insomnes, aut certe inquietas, & propter crebriores corporis jactationes valde turbulentas, genæ rubebant, ardentem expirabat spiritum, digitos ori sapius admovebat, & præter gingivarum tumorem caloremque, vehementi tussi, respiratione difficili & æstu interno cruciabatur: unde parentes permoti me in consilium protinus adhibendum statuebant. Ego vero, quum singula hæc mala a doloribus, ob difficiliorem dentium proruptionem abortis derivanda esse crederem; auctor eram, ut aliquoties in die sex circiter grana pulveris Marchionis cinnabari remixti cum quinq; guttulis liquoris mei anodynæ ex aqua florum tilia, & cerasorum nigr. offerrentur; extrinsecus autem carni gingivarum dolenti leniter anodyna ac demulcentia, ut butyrum insullum cum succo hyosciami subactum, vel cremor lactis cum succo cancrorum fluviatillium & nitri pauxillo remixtus, inungerentur. Alyus, quæ diutius justo clausa fuerat, reserebatur clythere emolliente oleoso, & ad æstum sitimq; inimiã restinguendam interdum emulsio quædam, ex semin. IV. frigi-

D

dis,

dis, semine papaveris & aquis analepticiis, parata interponebatur. Nec inanis erat spes, quam conceperamus, sed hac methodo per Dei auxiliantis gratiam id obtinebatur, ut aliquot denticulis & latibulis suis protrusis, sensim paulatimque symptomatum remitteret ferocia.

E P I C R I S I S.

Tanta dolorum in corpore humano vehementia est, ut si membrana vel tenuissima quacumque de causa constriquantur, extendantur vel lancinentur, statim reliquæ, in consensum abreptæ, idem mali experiantur. Docent hoc maxime dolores, ex dentitione difficiliter succedente infantibus familiares, ubi subtilissima gingivas invadentes membrana totum nervosarum partium systema vi consensu adficiendo, omnes corporis functiones mirum in motum lædunt, & labefactant. Quod vero si incidit, prudens medicus nihil prius nihilque posterius habere debet, quam ut mitigata dolorum sævitia ipsam dentium eruptionem debita ratione promoveat: siquidem cessantibus doloribus, omnia in melius convertuntur symptomata. Poterit autem hic scopus optime obtineri, si non modo remedia interna antispasmodica superius commendata per intervalla propinantur, sed extrinsecus quoque blande sedantia, quæ inter etiam cerebrum gallinæ, & ex plebis consuetudine, lardum ori immisum referre decet, adhibentur. Quod si vero compactior gingivarum textura dentes in erumpendo retardet, vel plures simul dentes prodire moliantur, plane non reformanda est carnis gingivalis ope lancetæ apertio, quæ jam supra suo loco a nobis commendata est, admodumque sæpe a Gallis cum fructu instituitur.

O B S E R V A T I O II.

*Regimen
principis
dentitionis.*

Setenissimi principis filius, nunc annum & quatuor menses natus, habitu

corporis laxiori, menteque vivida & membris firmioribus præditus, a prima nativitate ad præsens usque tempus hanc habuit dietam, & symptomatum diversimode affligentium syndromen. Quamprimum lucem adspexit, syrupus de manna & cichorei cum rhabarbari anatica portione ad drachmas duas in aqua fœniculi paulatim datus meconium per vomitum æque ac sedes commodè expurgavit. Paulo post, ob aliqua inquietudinis & tussiculæ signa, medicus mox pristinum laxans, mox pulverem marchionis cum aliis absorbentibus mixtum in pulcicula dedit, mox etiam clystma ex lacte chamæmelino cum oleo amygdalarum & saccharo confectum applicari iussit; atque hæc omnia sæpius iteravit, non omittens, urgente forsitan ventris inflatione, & inquietudine, pulveribus contra flatum nutricia oblatiis, quæ semina anisi & fœniculi cum flavedine cort. aurantiorum & saccharo habebant. Sed quum lactans femina, quæ simul iracundiæ dedita, singulis mensum conversionibus muliebrem fluxum experiretur, serenissimus quoque infans menstruas quasi ægritudines perpeti debuit. siquidem circa hoc tempus anxiiis intestinorum doloribus & flatulentis frequentissime laboravit; quamvis nec intermedium tempus ab omni molestia erat vacuum, sed fere singuli dies medentis auxilia desiderabant. Inter hæc ad octavum mensem perventum erat, ubi purpuracæ quædam pustulæ, & insolitus gingivarum pruritus, ob accedentem forsitan dentiendi periodum, denuo opem exposcere videbantur, quam etiam medicus tum infanti, tum nutrici, quæ similiter exanthematibus scorbuticis defœdabatur, pro virili præstitit. Nihilominus hæc omnia prohibere non valebant, quin mense nono, prægressus in somno pavoribus, insultus epileptico-convulsivi aliquoties accesserint, quos tamen, præter clysteres lenientes, pulveres ex lumbricis terrestribus cum absorbentibus mixti, & in aquis antispasmodicis oblatis placarunt. Decimus

cimus mensis varia symptomata dentitionibus familiaria, ut alvi difficultatem, ventris tormina, noctes inquietas, febriculam cum siti, inappetentiam, gingivarum ruborem & sensibilitatem &c. una secum attulit. At vero, postquam provisus omnibus, quæ necessaria videri poterant, remediis, undecimo mense duos dentes ex inferiori maxilla prorupuerant, omnia reddebantur mitiora; præsertim cum ante anni ad finem properantis exitum, superior quoque maxilla duos denticulos in conspectum daret. Circa alterius anni initium, pereunte paululum appetentia & colore faciei vivido, pone aurem dexteram defixio quædam humida apparuit, & ablactatione deinceps instituta, ob mutatam victus rationem, varia iterum pathemata, ut inquietudines & spasmi internarum partium, quas convulsiones internas appellant, accesserunt. Inprimis autem asthma cum difficili respiratione & tussicula per periodos redeunte conjunctum se adsociavit, quod plus minus urgens, & sub decubitu in latus dextrum paulummodo mitigatum usque nunc omnia medicamenta resolventia & temperantia penitus elusit. Præter hæc vero notari meretur, quod serenissimus a prima teneritudine mucosi vomitibus & spontanei alvi defectionibus creberrime fuerit obnoxius, eodemque fine, ad corrigendas evacuandasque sordes multis syrupis laxantibus, clysteribus, globulisque moschatis & aliis medicamentis tractatus. Nunc tandem, quum in eo est, ut alter dentitionis terminus appropinquet, & metus sit, ne pristina mala vel recrudescant, vel præsentia augeantur; meum serenissimi parentes consilium de principis cura imposterum rite habenda pustularunt. Quod ad dietam, qui serenissimus usus est, speciatim attinet; scire licet, inter cibos maxime panem similagineum cum aqua vel jure carnis in pulvis formam redactum, decocta avenæ, hordei excorticati & prunellarum, juscula carniū cum vitello ovi parata, vel cum oryza decocta, pulmones,

cerebrum & carnem vituli, indeque artificiose præparatos pastillos & pul-ticulas, satis diligenter largiorique manu fuisse oblata; potui vero post ablactationem cerevisiam albam tenuem inservisse, quam etiam illa adhuc durante noctu sæpius serenissimus accepisse dicitur.

EPICRISIS CUM CONSILIO.

Sistit in casu integrum fere catalogum morborum, quibus subinde tenera infantum corpuscula adfici solent; & quum multa notatu digniora momenta in ipso occurrant, quæ nos ad meliorem affectuum infantilium curationem perducere possunt, operæ fore pretium confido, in ipsis explicandis aliquam operam impendam.

1) Nihil dubii est, quin Serenissimus infans naturam paulo sensibilio-rem, magnamque sordium acrium & mucosarum copiam ex ipso materno utero secum in vitam adduxerit. Id quod, præter varia pathemata, statim a partu infestantia, vomitus & defectiones alvi spontaneæ prurientia cutis exanthemata, aurium defluxiones humidæ, motus epileptico-convulsivi & similia indicant luculentissime. Longe autem magis hæc omnia fuerunt adau-cta a lacte impuro, quod tenello nutrix iracunda, scorburica & mensium fluxui, contra lactantium consuetudinem, obnoxia suppeditavit. Nec parum huc contulisse videtur crebrior alimentorum nutrientium oblatio, quæ impuris corporibus præ ceteris valde nocet, item nimis tempestivus cerevisiæ, præsertim nocturnus potus, cui melius aqua cum pane similagineo decocta, serum lactis dulce, aut decoctum avenæ cum tenuius sive solum, sive cum anisi semine, vel amygdalis excorticatis per triturationem vigoratum substitui potuisset. Quæ vero quum neglecta fuerint, nihil mirum est, quod ad lactis in prima regione corruptionem & stagnationem una cum reliquis causis permultum contulerint; unde frequen-tes intestinorum spasmi, inflationes,

inquietudines, anxietates & dejectiones fortidæ suam mutata sunt originem. Imo etiam molestus pectoris affectus exinde derivari poterit, qui sicut a decubitu in latus dextrum paulummodo remittit; ita non obscure indicat, ipsum a majori intestinorum a flatibus distensione & atonia ejus lateris proficisci.

2) Quod ad medicamenta a medicis præscripta attinet, singula quidem, dum materiæ acri corrigendæ ac temperandæ, flatibusque discutiendis & motibus blande sedandis dicata sunt, per se laudem merentur; nisi creberrimus & fere nimius illorum usus justam aliquam censuram incurreret; maxime quum multa laxantia & clysmata tonum intestinorum non parum debilitasse videantur. Jam vero eo respiciendum erit, ut talia in usum proponantur remedia, quæ alvi libertatem servare, debitumque intestinorum robur restituere apta sunt. Quo sine ego loco syruporum, laxandi scopo hætenus oblatorum suaderem hoc, quod sequitur, medicamentum ad drachmam dimidiam propinandum: Rec. rhabbarbari electi unciam dimidiam, terræ foliatæ tartari, salis tartari ana drachmam unam, aquæ scorzonæ uncias tres. Fiat sub leni calore extractio & colatura. Deinde commendarem hanc formulam pulveris, qui pulveris marchion. C.C. philosoph. præp. succini ana drachmam dimid. niri purif. scrupulum unum, cort. cascariillæ grana X. habet, de quo decem vel duodecim grana in aqua cerasorum nigrorum, florumque tiliæ propinentur. Imo etiam, ad status discutiendos, sex vel octo guttæ essentia corticorum aurantium, cum tinctura tartari & liquore anodyno mixtæ dari poterunt: hac tantum adhibita cautela, ut ne sine necessitate crebrius offerantur. Extrinsecus linimentum, ex olei nucistæ expressi & axungia humanæ unc. dim. bals. Peruv. drach. una, olei lavendulæ, majoranæ, caryophyllorum ana guttis XX. compositum, vel solem, vel cum aqua reginæ Hungar. dilutum ventri

inungere curarem. Quibus si consumatur temperatum regimen, sufficiens motus & moderatior ciborum usus, futurum esse spero, ut natura sensim roborata vires, ad dentes e latibulis suis protrudendos necessaria recipiat, quæ prius non redibunt, quam cum motus naturales a spasmodis & flatibus primarum viarum debilitati desinent.

3) discere licet, in quam lubrico statu pretiosissima principum salus sit posita. Primo enim plerumque a parentibus tenerioribus nascuntur debiles ac infirmi, & quum omnibus facile morbis debilitas pateat, longe etiam frequentius præ ignobilioribus magnatum proles ægrotat. Accedit dein, quod nutricibus impuris, male moratis vel lascivis, vel in alto otio viventibus, tradantur, quæ varia corporis & animi vitia una cum lacte communicant. Nec culpa vacat nimis accuratum regimen, & justo subtilior sanitatis cura, qua vel minimus vagandi conatus statim vel alimentis, vel medicamentis debet compesci, & sic natura per se jam infirma non potest non magis magisque debilitari.

OBSERVATIO III.

Puerulus quidam semestris, a parentibus sensibilioris naturæ genitus, præter consuetudinem aliqua valetudinis labelcentis indicia præ se videbatur. Dentitio, quæ circa hanc ætatis periodum incidere solet, subesse putabatur, & protinus arcessebatur medicus, qui ob parvam gingivarum intumescitiam, & in superficie albedinem idem metuens ad alvum referendam, pulverem præscribebat, ex grano dimid. resina jalappæ, & tribus mercurii dulcis granis cum saccharo subactis compositum. Dejecit quidem inde puer sex sedibus ingentem mucis lactisque coagulati copiam; sed prohi dolor postea alvus non modo fortius adstricta erat, aut tantum viridia & coagulata reddebat excrementa; verum etiam continuis fere ejulatibus, inquietudine, corporis torsionibus, pa-

Dentitio diffi-

vore in somno, tremuloque artuum motu & singultus quadam specie tenellus corripitur. Inter hæc medicus pristinum purgans remedium aliquoties repetebat, clysteres injiciendo curabat, variique generis medicamenta strenue propinabat; sed tantum aberat, ut quidquam inde levaminis adferret, ut potius tandem vehementissimi motus epileptico convulsivi, per integrum fere nycthemeron parva interjecta remissione durante brevissimum vitæ filum abrumperent. Causa quidem mortis dentitioni difficili & laboriosa tribuebatur; sed parum tumoris in gingivis, plures vero aphthæ in ore & vicinis faucium partibus apparebant, & proximo ante obitum die fæces prorsus nigrae & foetidissimæ deiciebantur.

E P I C R I S I S.

Equidem nullus dubito, quin in nostro puerulo primam adversæ valetudinis causam dentitio suppedita verit. Siquidem haud raro sub ipsa evenit, ut propter nervulorum oris vellicationem, ad intestina usque consensus lege propagatam, vel crebriores alvi dejectiones proritentur, vel nimia ejusdem adstrictiones affligant. Nihilominus, si quis symptomatum postea perpefforum sævitiam, funestumque mali eventum soli dentiendi difficultati adscribere vellet, graviter profecto erraret: utpote quæ magna ex parte validiori purganti, ex resina jalappæ & mercurio dulci confiato debentur. Hoc enim, non semel, sed aliquoties, puer a parentibus sensibili oblatum non modo sensibilem alimentorum canalem, sed universum quoque genus nervosum, in tenellis nobilissimum, ad spasticas constrictiones subeundas disponere omnino valuit. Eadem fuisse ratio videtur pessimarum oris pustularum, quas aphthas dicimus, quæ in nostris quidem regionibus usum medicinarum, vel eminenti quadam acrimonia, vel calorem excitandi facultate præditarum, lubenter excipiunt. Nec dubitare licet, quin fortioris ca-

Hoff. Med. Syst. Supplem.

thartici rodens indoles, suscitata intestinorum phlegmone & sphacelatione, quæ ex foetidissimo fecum odore simul patet, mortem tandem induxerit. Jam quidem remedia alvum subducentia in morbis infantilibus reprobare non ausim, sed hoc tantum commonefacio, quod, missis omnibus acrioribus, leniora tantum in usum duci debeant. Quo fine, si propter alvum officii immemorem justo legnior fecum excretio sit, laudem merentur interna alcalina, ut lapides cancrorum & oleum tartari per deliquium, quæ adstringens acidum, cujus generationi infantilis ætas imprimis favet, imbibendo, sal quasi medium constituunt, adeoque alvi libertatem egregie conservant. Tum quoque insigniter profunt rhabarbarina, ut tinctura rhabarbari, vel rhabarbarum in substantia cum lapidum cancrorum & oleo tartari mixtum, item syrupus cichorei cum rhabarbaro, cui majoris efficacis causa extractum rhabarbari vel mechoacanina alba ad duo, tria, quatuor & plura grana pro diversa ætatis ratione additum; extrinsecus vero clystere, emollientes & oleosi, qui simul ipsas sedandis apti sunt, quam maxime debent commendari. Sæpe vero etiam in tali casu, si infans præsertim sensibilibior est, egregie prodesse solent laxantia nutritici oblata: siquidem certissima constat experientia, illorum virtutum cum lacte communicatam etiam in lactentibus crebriores alvi dejectiones efficere.

OBSERVATIO IV.

Qui adhuc fugebat infans unius anni, a matre per iram valde commota mammis appositus protinus in sæva ventris tormina, & ingentes præcordiorum anxietates incidit. Siquidem continuos fere ejulatus edens ex altero latere in alterum inquietus se dejecit, pedibus calcitravit, anxie respiravit, dies noctesque insomnes ducit, vel leviter consopitus pavoribus concutitur: alvus pauca, eademque tantum crassa, coagulata & viridi bile circumfusa

Ventris
tormina
ab ira
matris.

D 2 reddit

reddat, abdomen flatibus distenditur, & singula ita sunt comparata, ut metum haud inanem convulsionum vel epilepsia supervenientis incuriant. Ego itaque in consilium adhibens præscribo pulverem, ex pulv. Marchion. drach. una, speciei cephalici drachma semis, croci & castorei ana granis V. qui in octo doses divisus ter in die ex aqua flor. til. & lilior. convall. sine vino præparata propinatur, interposito ad sex guttulas liquore meo anodyno, cum liquore tartari, & una alterave olei anisi guttula remixto. Neque minus, ad feces & flatus educendos, fibraeque intestinales spasmis contractis relaxandas, aliquoties injiciendum suadeo clysterem ita parandum: Rec. flor. tilia, malva, violar. summitat. millefolii ana pugillos duos. Coque in f. q. aquæ. Colaturæ recipe unciam unam cum dimidiis, cui olei chamomilla costii uncia semis, pinguedinis castorei scrupulus, olei tartari per deliqu. guttæ X. admisceantur. Abdoministandem regio subinde inungebatur oleo amygdarum dulcium, cui oleum carui & camphoræ paucillum nuptum erat, atque potui pitana tam calide, quam sub frigide bibenda, item decoctum avenaceum substuebatur. Sed ut mater quoque paululum adjuncta lactationi denovo apta redderetur, equidem ipsi ad complacandos spasmos, pulverem præcipitantem nitrosum cum liquore anodyno ex aqua aliquoties sumendam, fordesque biliosas cum pulvere rhabarbarino evacuandas commendabam: atque hæc omnia tam felici eventu, ut mater cum prole sua integræ restitueretur sanitari. Ne vero infanti nova pertimescenda essent mala, ablationem tamdiu differendam præcipiebam, donec pusillus, viribus sensim receptis, perferenda victus mutationi suppar videretur.

E P I C R I S I S.

Summam meretur admirationem, qui fiat, ut infans incolumis & perfecte sanus a solo lacte matris atque nu-

triciis vel iracundiæ, vel terrore quodam percussæ, in gravissimas adstrictiones intestinorum spasmodicas & motus epileptico-convulsivos cum plenaria sanitatis eversione, ipsoque mortis periculo tam repente conjici queat. Tamen si vero causæ tam funestorum eventuum paulo abstrusioris sint indaginis, nec facile ullius hominis ratio adsequi valeat, quomodo vehementiores animi adfectus non solum in corpus, quod percellunt, verum etiam in aliena, quibus lac tantummodo surgendum datur, tam graviter operari queant: medico tamen sufficiat, si decenti auxilio pessimorum effectuum noxas commode propulsare noverit. Agunt enim animi adfectus instar venenorum celerrime non tam in fluida, ut sanguinem & humores, sed potius in solidas easque morrices corporis partes, quas subinde ad vehementissimas constrictiones spasticas animant; unde dein omnes æconomia vitalis motus non possunt non insigniter lædi. Quæ cum ita sint, in tali casu nihil medenti prius, nihil posterius esse debet, quam ut nimios spasmos, qui præcipue sensibilem ventriculi & intestinorum tractum afficiunt, blande componere, & turbatos solidorum motus ad temperiem reducere studeat. Id quod a nobis optime præstitum est per appropriata antispasmodica, tam interne oblata, quam extrinsecus adhibita, quorum usum ipse latissimus mali eventus comprobavit. Præter hæc vero, peculiare adhuc phænomenon explicandum erit, cur a lacte matris iracundia tactæ statim feces crassæ & colore immutato, virides apparuerint. At vero, quum ea sit iræ affectus indoles, ut tonum & quorum intestinorum peristalticum turbando, alvi excretionem suppressat, facile evenit, ut contenta in intestinis recrementa longiori mora acorem contrahant, bilisq; admixtione corrosivam plane naturam cum virore induant. Quare tum temporis simul ad materiam acido biliosam & corrosivam blande temperandam medentis intentio dirigitur rectissime.

atissime. Ceterum, ne innocua proles a perversis nutriticis adfectibus graviter luat, serio ipsis hæc commendanda est cautela, ut post fonticam animi commotionem lac nunquam, nisi mammis antea emulctis, unoque & altero die interjecto, sugendum præbeant. Nonnulla a canibus adhuc lactentibus lac sibi efugi patiuntur, qui etiam non raro inde moriuntur, luculentum veneni accepti testimonium relinquentes. Neque tamen mediante lactis vehiculo sola animi affectuum noxa in infantes derivatur, sed idem quoque de aliis nutriticis vitiis arbitrandum esse velim. Ita enim febrem tertianam sugenti communicatam haud ita pridem vidi.

OBSERVATIO V.

*Lethalis
ventris
to r.*

Serenissimus infans, a matre editus tenera, morboſa, & non levi sanguinis & humorum impuritate prædita, ab ipſo vitæ primordio maculis purpureaceis, oculorum lippitudine, capitifque achoribus laboravit; mediocriter tamen ſemper valuit. At vero, quum ſeptem prope menſibus elapſis, nutriendi munere fungens femina in repentinum incideret morbum, nec facile in ipſius locum alia commoda nutrix poſſet ſubſtitui, optimus ille princeps, a dulci lactis ſucco abſtractus, nunc juſculis avenceis aliisque alimentis educari debuit. Sed quæ antea cauſſime evitata erant mala, pleno nunc agmine irruerant. Siquidem tenellus, ciborum apperentia dejecta, ſubito inquietus reddebatur, in ſomno, qui tamen paucuserat, pavebat, difficulter cum ſibilo reſpirabat, immodico valdeque corroſivo alvi fluxu laborabat, tenerumque corpusculum inter altos clamores miſerrime torquens adſtantium miſericordiam in ſe omnem vertebat. Quæ ſingula quum truculentos inteſtinorum dolores ſatis clare indicarent; nihil profeſſecto, quod ſaluti eſſe poterat, omittebatur. Dabantur enim interne pulveres antiſpaſmodici, leniter abſorbentes diaphoretici, ex pulvere March. C. C. uſto, phil. præparato, ſuccino &c.

confecti, quibus ad alvi fluxum moderandum cortex caſcarilla, & prodoſi tertia pars grani theriacæ coeleſtis in vino prius ſoluti adjecta; extrinſecus autem abdomini partim ſacculi roborantes in vino cocti, partim lini-menta oleoſa & ſpirituoſa, & ano demum clyſteres emollientes ſubinde applicabantur, non omiſſo ſero lactis dulci potui ſubſtituendo. Sed inanis erat omnis medicina energia, & ſuper-venientibus epileptico convulſivis motibus optimus ille princeps in vitæ initio e vivis tollebatur. Inſtituta poſt mortem anatomica ſectiō inteſtini colon, ubi ſiniſtra ejus flexura ad rectum porrigitur, ad ulnæ latitudinem valde erat conſtrictum & ita anguſtatum, ut vix tenuis ſtilus tranſire poſſet: in ea vero parte, quæ meſocolo adhæret, ad ventriculum uſque non obſcura inflammationis prægreſſæ indicia ſe manifeſtabant. Reliquis inteſtinorum tam tenuium, quam craſſiorum tractus valde erat deſtentus, excepto ileo, cujus ambitus itidem naturali minor conſpiciebatur. Meſenterium quoque & concava hepatis regio plures inflammationis & ſubſequente ſphacelationis notas offerebant, quæ ſimiliter etiam per convexam hepatis ſuperficiem diſperſæ obſervabantur.

EPICRISIS.

Quis eſt, qui non vider, intempereſtiam puſionis ablactationem primam querelarum omnium occaſionem ſuppeditaſſe. Equidem novi infantes numero plures, ob aliquam aut matris aut nutriticis imbecillitatem a lacte maturius paullo abſtractos, qui nihilominus robuſti ſibiſque ſatis conſtantes permanſerunt. At vero, longe aliter ſeſe habet cum tenerioribus, qui per infirmitatem ab utero contractam, alimentis aliis præter blandum lactis ſuccum digerendis minus ſufficiunt. Si qua vero ablactandi neceſſitas urget, optime lactis vicem gerit ſerum lactis dulce, ſecundum methodum noſtram elaboratum, quod fluxile ſatis, omni-

que caseosa substantia orbatum facillime a ventriculo potest subigi, sicut ego exemplis quamplurimis edoctus scio. Quod vero ad ipsam sectionis historiam attinet, scire licet, quod varix de causa morbi commotæ fuerint lites, quam alii in naturalem intestinorum angustiam rejicere voluerunt. Sed ut paucis hac de re meam expromam sententiam, probe equidem inter causam mortis proximam, & causam morbi, quæ tandem causa mortis sit, distinguendum esse statuo. In hoc nostro casu nihil dubii est, quin mors a sphacelosa partium internarum corruptione; hæc autem a spasmodica intestinorum constrictione & flatulenta tenuium distensione immediate dependeat. Eadem fere phænomena, maximeque nimias coli contorfiones, non modo in infantibus, epilepsia, immodica alvi fluxione & convulsione demortuis, verum etiam in adultioribus, nimia sanguinis vel per vomitum, & hæmorrhoides, vel per menses & lochia fluxione laborantibus crebrius annotare mihi licuit. Brevi enim ante mortem intervallo in hisce; similibusque adfectibus sævissimæ intestinorum convulsiones & spasmi accedunt, qui altera ex parte constrictionem, ex altera vero flatulentam distensionem inducendo, sanguinem hinc inde ad stasin inflammatoriam, indeque pendentem sphacelum disponere solent. Imo a tali perturbato sanguinis circulo, nec caput & pulmones sunt immunes, sed in his quoque, varix naturalis status læsiones & in dextro cordis ventriculo sanguinis coagulati grumi sæpe sæpius deprehenduntur; licet in præsentis sectionis historia nulla cordis & pulmonum facta fuerit mentio. Hæc autem allegata mortis causa a causa morbi & symptomatum longissime differt, quam equidem nativæ intestinorum angustix, ut quidam putarunt, ideo tribuere nollem; quoniam, si hæc connata fuisset, a prima nativitate crebriores morborum insultus debuissent accedere, nec forsan optimus puerulus ad tantam, licet bre-

vissimam, ætatem potuisset pertingere; Multo magis veritati admodum consentaneum videtur, quod sanguinis & humorum dyscrasia, quæ antea purpuram, lippitudinem & achores induxit, nunc ob incongruam dietam, forteque prohibitam transpirationem, ad intestina magis conversa gravissimos ibi spasmos & inflationes produxerit; unde, suspenso circulationis æquilibrio, inflammatio, sphacelus & ipsa demum mors prognata fuerunt.

OBSERVATIO VI.

Bimulus quidam, sanguine & succis turgidus, jam per menses aliquot crusta lactea capitisque acutioribus laboraverat, cui chirurgus quidam promptæ audaciæ pulverem cerussæ, boli armenæ & terræ vitrioli dulcis capiti inspergendum commendabat. Exsiccabantur inde quidem ulcuscula, sed infans proli dolor languescens pæneque torpidus, pavoribus in somno percellabatur, pallebat, & post levem corporis refrigerationem in universo corpore ita rigescebat, ut digitis in volam manuum collectis dentibus strideret, oculis apertis mirumque distortis vibraret, sub anxio anhelitu spumesceret, rapidiq; motibus convulsus verum epileptici habitum ostentaret. Quæcum ita agerentur, parentibus ad me anxie advolantibus consilium dabam, ut decocto cornu cervi, hordei & glycyrrhix in potus locum substituto, per intervalla pulverem ex bezoardicis fixioribus conflatum in aquis analepticis cum mixtura simplici leniter imbutis propinarent, alvum clysmate subducendam, totumque corpus probe fricandum curarent; his autem præmissis specifica antiepileptica, e.g. pulverem ex lumbicorum terrest. granis sex, antimonii diaphoretici & lap. cancerorum ana granis quatuor confectum subjungerent, non neglectis simul calidis spinæ dorsi & artuum inunctionibus, cum ungento ex axungia canis, & castorei, oleo nucisæ, menthæ, caryo-

Epilepsia ex achoribus repulsa.

phy-

phyllorum &c. conflato instituendis. Quorum remedium effectum Deus ita clementissime annuebat, ut hostili materia ad summam cutim denuo propulsa, innocua proles a sævissimis epilepsie insultibus sensim ex voto liberaretur.

E P I C R I S I S.

Iustissimam meretur censuram hæc perversa achorum repulsio, qua sordes ulcerosæ, optimo naturæ consilio eliminandæ, versus interiora fuerunt repressæ, partibusque nervosis insidentes sævissimos spasmos concitarunt. Equidem capitis exulcerati cum aqua sclopeteria, aliisque externis convenientibus ablutionem feliciter cessasse novi, sed probe cavendum velim, ne hoc ante debitam corporis per leniora laxantia, diaphoretica & infusa calida repurgationem suscipiatur, imo etiam cum ipso externorum usu remedia blande diaphoretica apte conjungantur; aliquin auxilii loco majorem facile noxam inducimus. Vix autem melius symptomatibus ex retrocedente cutis impuritate oriundis succurritur, quam si nocivam materiam ad corporis habitum revocare annitimur. Id quod in subjectis paulo habitioribus externa epispastica leniterque vesicantia, in teneris autem calide frictiones, & interne pulveres bezoardici cum infusis theiformibus & diapoico regimine dati commodissime præstant, ut deinceps remedia, specifica quadam virtute spasmos sedantia felicius adhiberi possint, inter quæ maxime mixturæ, ex aquis antepilepticis, specifico cephalico, pulvere marchionis, liquore meo anodyno, uno moschi grano, & syrupo pæoniæ conflata apud infantes laudem merentur.

OBSERVATIO VII.

Convul-
sio ex
tussi &
asthmate

Trium annorum puer, habitu corporis succulentiori præditus, a pægressa refrigeratione tussi satis vehementi corripiebatur, pectus humoribus valde

tenacibus infarctum turgidumque; nihil fere, aut parum mucii viscidii laborioso conatu reddebat, & tandem ipsa convulsio accedens haud inanem mortis timorem incutiebat. Alius quoque ejusdem habitus puerulus, cibo aliquando nimium repletus, circa decubitus de magna pectoris angustia conquerebatur, & noctu dein expergefactus cibi quidpiam adsumti, magnamque mucii viscidii quantitatem evomebat. Sed nihilominus, redeunte vomendi conatu, inter summas anxietates & suffocationis periculum nihil prope materiæ viscosæ vomitu reddere poterat; unde convulsus miserrime habebat.

E P I C R I S I S.

Dicti hi affectus pro causa agnoscunt ventriculum, tenaci humorum saburra repletum atque distentum; unde nervi præcordiales vellicati spirandi angustiam cum suffocationis metu & convulsivis artuum tractionibus inducunt. Quæ vero si presto lunt mala, vix melior datur medela, ac si viscidiorum humorum colluviem per lene emeticum, in sufficienti liquidi quantitate solum exterminare contendimus. Quo fine pro diversa ætatis ratione tertium vel dimidiam partem grani tartari emetici, in aqua cinamomi soluti, vel aliquot grana radices ipecacuannæ cum aqua calida infusa, vel etiam, ut nonnullorum mos est, oxymel squilliticum subinde propinare expedit. Nec facile in tenellis succulentioribus reformidanda est emetici oblatio, ut potius mirabiles in sanando effectus ab iisdem tempestive adhibitis sapissime observentur, & postea remedia blande resolventia, ut pulveres exsolutionis oculorum, cancri & radices ari granis tribus, rad. ireos Florentinæ, antimonii diaphoretici & sacchari granis duobus parati, subjunctis infusis herbarum pectoralium calidis, longe præstantiorem habeant usum.

OBSERVATIO VIII. Taler.

Infans unius anni, nutrice usus morbosa, & ob vitam sedentariam, parciorè potum

potum & acidorum inter cibos usum ipso crassiorique lacte repleta, inopinato quondam gravibus ventris torminibus, alvi obstructione & insigni abdominis a flatibus distensione adfiebatur. Remittebat quidem malum inconvenienti medicina tractatum, sed ingens abdominis tumor relinquebatur, qui ad cordis usque scrobiculum, & hypochondrii latera extensus tanta duritie pollebat, ut digitis vix cederet. Inter hæc simul noctes ducebantur infomnes, alvus mox excrementa dimittebat glutinosa & coagulata, mox nimis fluida, cibos appetendi facultas fere penitus erat dejecta, bibendi contra cupiditas intensior, totumque corpus modo frigus, modo calens, in partibus tam superioribus, quam infra abdomen fitis indies magis marcescebat, imo omnia ita erant comparata, ut veram tabem satis dilucide indicarent. Ego itaque consultus suaseri fui, ut primo omnium intestinorum parietes ab amurca viscida per pulverem Cornachinum, ad grana sex cum syrupo cichorei & aqua fenic. datum, liberentur; postea vero pulvis, ex æthiopsis miner. gran. 4. conchar. citrar. gran. 6. compositus singulis diebus mane offeratur, eodemque per octiduum usurpato, pristinum laxans repetatur, & sic aliquoties alternando curatio per aliquod tempus adornetur. Præter hæc vero, potui vel decoctum, ex radicibus quinque aperientibus paratum, vel serum lactis dulce, cui oleum tartari per deliquum instillatum erat, substituebatur, & ad vim ventriculi concoctricem juvandam, bilisque balsamica defectum explendum, inter cibos quindecim guttæ elixir mei visceralis propinabantur; extrinsecus autem abdominis durities & flatulencia oleo chamomillæ cocto & emplastro Barbette camphorato fovebantur. Atque hac ratione, maxime cum in diætâ, relictis omnibus crassioribus, iuscula tenuiora cum radicibus aperitivis decocta adhiberentur, puerulus sensim, licet lento gradu, a diro hoc malo citiusque imminente moriendi necessitate liberabatur.

E P I C R I S I S.

Tumores abdominis cum macie infantibus familiares non aliam agnoscunt causam, quam viarum, quæ chylum vehunt, a materia viscida obstructionem; unde non solum copiosi, intestinorum canalem distendendo, abdomen tumidum reddunt; verum etiam, ob denegatum chyli subtilioris ad sanguinem transitum, partes corporis succo alibi defraudatæ contabescere incipiunt. Quum itaque in ejusmodi adfectibus crusta intestinorum villosa tantum non semper materia crassa & tenaci obfessa, ipsæque mesenterii glandulæ, sicut anatomicæ sectiones docent, valde tumidæ & infarctæ sint; eo omnino curantis dirigenda est intentio, ut expurgata intestinorum colluvie, talia remedia in usum proponantur, quæ aliqua humores viscidos attenuandi & re solvendi energia pollent. Id quod, præter alia deoppliativa, etiam æthiopsis mineralis egregie præstat, utpote quem D. D. Harris & alii, remediis fere omnibus collquantibus longissime anteponunt. Sed ut conveniens simul victus ratio accedat, in primis necesse est.

O B S E R V A T I O IX.

Puer octennis a matre ad cachexiam proclivi genitus & enutritus, a primo mox ortu ossibus tenerioribus carneque spongiosiori præditus, valde languidus, facieque tumidus apparuit. Accedente dein ea ætatis periodo, qua alias infantes pedibus insistere solent, terram attingere detrectat, & licet quandoque ingrediendi aliqua potentia pollere videretur, brevi tamen iterum adeo debilitabatur, ut vix pedem movere posset. Ceterum bene appetens, dirigens & egerens insigni ingenii alacritate, & statura supra ætatem magna gaudet, præsertim tamen caput inusitata fere magnitudine quasi inflatum conspicitur, ut naturalis membrorum convenientia fere penitus sub-

Rachitidis.
Species.

sublata videretur. Parentes, qui causam mali incantationi tribuebant, innumeris frustra adhibitis, a me tandem consilium expectabant, quod etiam hac ratione lubens suggerebam. Primo omnium, repurgatis primis viis, talem victus rationem præcipiebam, quæ parca, tenuis leniterque exsiccans erat, ut scilicet puerulus in parva quantitate carnes tantum assatas cum pane similagineo comederet, pro potu decocto ex rad. chinæ & rasura ligni sassafras cum passulis uteretur, mane in lecto sub decocti calidi usu leniorisque sudoris expectatione membra pannis calidis probe fricanda daret, & demum balneum Lauchstadiense per tempus adhiberet, subjunctis post singulos usus frictionibus, artuumque inunctionibus cum tali spiritu nervino: Rec. aquæ reg. Hungar. uncias duas, saponis Veneti drachmas tres solutis adde balsami Peruv. drachmam dimidiam, olei caryophyllorum, lavendulæ, majoranæ ana guttas XV. Quibus per aliquot menses probe observatis eveniebat, ut puer magis magisque pedibus uti disceretur.

EPILOGUS.

Refertur hic casus videtur inter rachiticos, ob symptomatum convenientia. Causa mali in nimia succorum serosiorum redundantiam, partiumque solidarum flacciditate ponenda est; unde membra nimis laxata debita sua firmitate agilitateque caruerunt. Similem ambulandi impotentiam sæpiissime in adultioribus observavi, qui succis spissioribus præditi, intra breve temporis spatium paullo majus corporis incrementum crescendo ceperunt, ubi præter tenuem victum balnea vel naturalia, vel per artem cum herbis nervinis parata eximie profuerunt; licet interdum vix prius, quam altera ætate periodo, indeque mutata corporis totius textura, membris recte uti valuerint.

OBSERVATIO X.

Morbis quoque incongruis infantilis ætas patet, quod sequentes historiae demonstrabunt. Trium annorum puella, facie pallida, parumque appetens, non solum inter alvi depositionem una cum fecibus cruoris paucillum excernit, sed postea quoque tuberculum, avellanæ magnitudine, tactui renitens, multumque molestiæ inter sedendum adferens in ano accipit. Quæ cum audirem, puellam ex mala ventriculi digestionem, indeque ortis flatulentis, majori sanguinis ad vasa hæmorrhoidalia congestione laborare judicabam. Quamobrem an alvi libertatem servandam, sanguinemque purificandum præscribebam infusum theiforme, alternis diebus mane hauriendum: Rec. herbæ hederæ terrestr. manip. unum, summitat. millefolii, flor. chamomillæ vulg. papav. rhæados ana pugil quatuor, fol. sennæ s. stip. cremoris tartari ana drachmas duas. C. D. S. species, quarum drachma una cum mensura dimidia aquæ infundatur. Ventriculo prospiciebam elixir meo viscerali, ad viginti guttas in prandio & hora quinta vespertina dato. Denique vero tumoris causa externe linteum vino calido rubro, Pontack, imprægnatum applicari jubebam; idque tam felici successu, ut brevi hæc molestiæ ex vora disparerent.

Hæmorrhoides
tam fluxus
res quam
cæca.

OBSERVATIO XI.

Hæc scribenti in memoriam venit casus de diabete symptomata satis notabilis. Puella enim octennis, illustri stemmate orta, ingentem sordium alvinarum copiam, ob neglectam forte alvi depositionem, in intestinis accumulaverat. Accedebat dein crebrius urinæ stillicidium, cui medici, quorum non pauci consulebantur, varia traumatica alioque adstringentia audacter opponebant, & insuper fere habito alvinæ excretionis negotio, solam tind. rhabarbari, vel Claudiæ apc.

Diabetes
in infan-
tes.

aperitivam timidi præscribebant. Sed aucto proh ! dolor molestissimo urinæ fluxu corpus ita debilitabatur, ut superveniente demum materiæ purulentæ excretionem, ægra febre hæctica consumpta decederet. Aperto per cultrum anatomicum cadavere, intestina tenuia mirum erant distenta, & utraque hypochondrii latere intestinum colon durissimis iisque copiosissimis, scybalis repletum, ut duplo majus videretur. Ren sinister a superincumbente colo compressus naturali major, & ex parte purulento ichore refertus conspiciebatur. Unde facillimum erat judicatu, nimiam intestini coli distensionem, renis tubulis relaxatis, majorem humorum adfluxum, & urinæ separationem proripuisse. Quare officio defuerunt medici, qui relicta causa, solum diabetem adstringentibus tractarunt: quum tamen clysmata aliaque interna emollientia, tempestive adhibita malum exitum arcere potuissent facillime.

OBSERVATIO XII.

*Convulsi-
vi mo-
sus cum
vermi-
bus com-
plicati.* Illustrissima puella, decem annos nata, admodumque sensibilis ac teneram, nutricem habuit valde impuram, & a prima infantia genarum tumore, oculorum lippitudine aliisque malis, a sanguinis dyscrasia obortis laboravit. Tandem prior anno sine notabili causa motus spasmodico-convulsi cum vertigine, corporisque totius rigore & tremore mox pedes, mox brachia miserime adiciebant, ita ut ægra,

prægresso fornicationis sensu, mirum labefactata aliquoties per diem in terram caderet. Varia a variis præscripta erunt remedia, sed sine omni effectu. Quum vero & ego in consilium vocarer, puellam nimis voracem cibis maxime dulcibus, farinaceis & lacticiis delectari, quandoque ventris torminibus affligi, & olim vermium quædam signa præbuisse, comperi. Unde, mutato victu, ad primas vias vel a sordibus, vel a vermibus, si præsto essent liberandas bis in hebdomade octo vel decem harum pilularum præscripti. Rec. gummi ammon. dep. extr. tanaceti, asæ foetidæ, boracis Venet. ana drachmam dimidiam, rhabbarbari electi drachmam unam semis aloes puriss. grana XV. extr. croci, castorei ana grana tria, M. f. l. a. cum tereb. Veneta pilulæ ex scrupulo XXX. Præter hæc quovis die mane in lecto infusum nervinum, ex herbæ melissæ manipulo uno, florum chamomillæ vulgar. tilia, primul. veris, salviæ, sambuci ana pugillis duobus confectum, inter corporis frictionem, blandique sudoris expectationem bibendum offerebatur. Circa decubitu ex aqua antispasmodica pulvis temperans cum sex guttis liquoris anodyn. essentia croci & castorei nupti, & inter cibos viginti & plures guttæ elixir visceralis propinabantur. Quibus per aliquot hebdomadas usurpatis balneum nervinum, ex herbis menthæ, majoranæ, salviæ, rosmar. summitatum origani &c. cum debito regimine & unguenti nervini usu commode subjungebatur.

COMMENTARIUS DE
V I T A
D.
FRIDERICI HOFFMANNI
A U C T O R E

J O. H E N R. S C H U L T Z E

Philosophiæ & Medicinæ Doctore ac Professore
Publico .

Lorentissima & per totum orbem celeberrima academia *Fridericiana*, quæ *Hale Magdeburgicæ*, auspiciis Friderici primi Borussia Regis & Electoris Brandenburgici, An. 1694. fundata fuit, tam felici incremento mox caput extulit, ut non solum omnes literarias civitates sub ejusdem regis sceptro degentes & jam olim coalitas brevi tempore superaret, verum etiam vicinarum academiarum nulli quicquam concederet, sive famam & merita docentium in iisdem parum spectes, sive litteris operantium frequentiam & nobilitatem. Tam læti & ad votum potentissimi fundatoris omnino fluentis successus causam si quis quæserit, ex hominum quidem parte non aliam potiore facile inveniet, quam quod initio statim provide curatum fuit, ne alii constituerentur professores, nisi nominis celebritatem consequuti, eaque ætate vigentes, qua & strenuis laboribus sufficerent, & rerum usu jam essent subacti & exercitati. Unde factum est, ut tot viris lectissimis per omnes, ut vocari solent, *facultates* summis viribus simul enitentibus, omnique ingenio pro novæ academix gloria contendentibus, nulla sive divinarum sive humanarum rerum scientia fuerit, quam non nova luce collustrarent, adeo, ut mox in sui admirationem plurimos raperent, nec paucos ad æmulum studium provocarent.

Eluxit quam maxime hæc inter sidera doctrinæ elegantis copia & varietate ornatissimus, splendorum munerum meritorumque decoribus illustris & variis ingenii monumentis, artisque felicissimis operibus inclytus vir, Dominus Fridericus Hoffmannus, Comes Palatinus Cæsareus, Regiæ Majestati Borussia a consiliis sanctioribus & valetudinis

tute-

tutela, doctrina naturalis & medica primus in academia Fridericiana Professor, & Primarius, omniumque, qui in ea publice docent, Senior, Academiae Caesareae Naturae Curiosorum ut & Petropolitanae ac Regiarum societatum Britannicae ac Borussiae socius, patronus ac praeceptor meus perpetuo obsequio ob plurima beneficia colendus. Hujus vitam tanto majore fiducia litteris mandare aggredior, quod longa ac diuturna ejus consuetudine usus, nullaue rerum ad illum pertinentium notitia destitutus tum commentarii de vita Hoffmanni, quem ipse composuit accuratissime particeps factus, certiora omnino allaturus esse videar, quam ab aliis expectari possint. His itaque praesidiis instructo & diligenter uso haud metuendum videtur, ne mediocre hoc, ab omni-que ornatu vacuum scribendi genus minus gratum, atque posteritati demerendae minus idoneum existimetur. Non enim ignoro vitas ornatissime scriptas, & panegyrico sermonis habitu indutas, plures fere laudatores, quam lectores, invenire. Nam verborum exquisitus ille ornatu admitti nequit, nisi longum sermonem texamus, quem floribus illis oratorum tempestive intersertis distinguamus: haec vero ambages nimis facile eorum patientiam atterunt, qui rerum potius cognitione pasci, quam lenociniis verborum delectari consueverunt.

Videor autem mihi in laudatissimos Hoffmanni nostri majores inquirendo familiam vere Asclepiadeam intueri. Quantum enim per duo admodum saecula respicienti patet, medici, aut pharmacopaei sunt, quibus suam debet originem. Atque ut a materna stirpe initium faciam, indicandus est vir Praestantissimus Wolfgangus Holtzwirthe, ex familia nobilissima & consulari apud nos ortus, qui artis pharmaceuticae studiosus illo tempore Wittebergae versabatur, quo Valerius Cordus magna sui nominis gloria Dioscoridem ibi explicabat. Tantopere autem Cordi doctrina capiebatur Holtzwirtheus, ut Witteberga discedentem eum Romam usque prolequeretur, atque indivulsus comes & socius eidem 1544 immatura morte obeunti adfisteret. Quum biennium Romae exegisset, stimulabat ipsum plura lustrandi & simplices medicinas in patriis locis requirendi desiderium, quasi hereditate a Cordo praepatore acceptum, ut Venetiis navem conscenderet & Hierosolymam usque pergeret. Ex longinqua peregrinatione redux Wolfgangus noster A. 1554. Viri Magnifici & Consultissimi Melchioris Klingii, archiepiscopatus Magdeburgici Cancellarii, filiam Catharinam uxorem duxit, & ex hac suscepit filiam Elisabetham.

Hanc vero Elisabetham Holtzwirthiam conjugem 1579. duxit Laurentius Hoffmannus, ex celeberrima episcopatus Bambergensis metropoli ortus, Lipsia autem artem pharmaceuticam edoctus. Hic Friderici nostri proavus, atque Hoffmannorum Halensium, quotquot cognatione nostrum tangunt, sator fuit. Ex progenie hujus Laurentii maxime notari merentur duo filii, Laurentius & Andreas: quorum ille Jo. Georgii I. Electoris Saxoniae archiater, eximium & immortale nomen inter

inter præcipuos Germaniæ medicos consequutus, nobilitatis insignia, An. 1630. tribuente Ferdinando II. Romanorum Imperatore, familiæ *Hoffmannianæ* intulit, & ingenii etiam præclara monumenta reliquit: hic autem pharmaceuticæ rei consecratus in hac urbe mansit, & ex Gertrude, *Friderici Seyferti*, Ædilis & Camerarii *Halenfis* filia, progeniuit *Fridericum Hoffmannum*, qui *Friderici* nostri parens factus est.

Postulat hic maxime locus honorificam commemorationem *Balthasaris Brunneri*, viri inter sui temporis medicos celeberrimi & de *Hoffmanniana* familia meritissimi facere. Erat is *Hale* natus, patre *Laurentio*, cive & senatore, qui originem duxerat ex *Briga*, *Silesiorum* urbe & quondam sede ducali. Commendatissimus autem erat hic *Balthasar* magno trium Imperatorum archiatro Jo. Cratoni a *Krafsheim*, in cujus ædibus aliquanto tempore vixit filii loco habitus. Non minus carus erat *Georgio* Laureæ, Electorum & Marchionum Brandenburgicorum archiatro, cujus filiam uxorem ducebat. Quum vero illam immatura morte amississet, secundis nuptiis sibi adjugebat *Laurentii Hoffmanni* viduam *Elisabetham Holtzwirthiam*, ejusque liberis *Hoffmannianis* summa benevolentia fovendis & educandis operam ita impendit, ut non in vitrici manus eos incidisse, sed amantissimum patrem in eo habere intelligeretur. Desponsabat hic unicam filiam, ex priori uxore susceptam, privigno *Laurentio*, quem ad optimas scientias & medicinæ penetrabilia deduxerat, eundemque commendatione sua potissimum juverat. Gratus hoc beneficium prædicat *Laurentius*, in præfatione, quam amantissimi vitrici focerique consiliis præfixit, quum apud nos 1607. primum ederentur. Eadem enim non ita pridem apud *Batavos*, procurante *Hermanno Boerhavio*, recusa esse, publice notum esse debet.

Transimus ad *Fridericum Hoffmannum*, *Andree* filium, qui An. 1626. apud nos natus, & litteris probe tinctus, medicinæ autem scientia *Jenæ* ac *Wittembergæ* imbutus, tantam crebro & felici artis exercitio famam consequutus est, ut Augusti, *Saxonie* Ducis & archiepiscopatus *Magdeburgici* Administratoris, archiatri munus consequeretur. Nomen etiam illustre in republica litteraria scriptis immortalibus consequutus est; quæ inter maxime celebrantur *Methodus Medendi* & *Clavis Schræderiana*. Hic in matrimonio habebat *Annam Mariam* ex antiqua & nobili *Knorriorum* gente ortam, *Friderici Knorrii* patricii & senatoris filiam, proxima affinitate junctam medico & chymico clarissimo *Matth. Unzero*; cujus gener fuit itidem celebris *Andreas Nietnerus*, Ducis *Saxonie* & Administratoris *Magdeburgici* archiepiscopatus archiater. Ex hac inter complures liberos suscepit An. 1660. a. d. 19. Februarii *Fridericum* nostrum, qui non solum omnes ex iisdem parentibus natos, verum etiam ejusdem familiæ majores, quantumvis laudatissimos, eruditionis & meritorum magnitudine ac dignitatum splendore, ita etiam longævitate, divino quidem munere, longissime superavit.

Primam ejus ætatem ad christianam pietatem & litterarum rudimen-

ta,

ta, quantum sese explicantes animi vires capere poterant, pii parentes formarunt, eidemque tam necessario negotio idoneos homines in subsidium adhibuerunt. Quum hæc inter ætatis decimum tertium attigisset annum, publico urbis gymnasio, tunc frequentia auditorum & docentium celebritate florentissimo, tradebatur. Inter ceteros eminebat M. Prætorii, neque minus M. Drechsleri, fidelis industria & singularis nec omnibus concessa facilitas, qua teneris adolescentulorum animis ea instillare præcepta noverant, quibus ad altiores disciplinas cum fructu percipiendas præparari debent. Atque horum inprimis virorum fidei institutione per quatuor annos gavissus, præter pure ornateque loquendi & scribendi exercitia, per omnes etiam philosophiæ partes deductus, & mathematicis insuper disciplinis large imbutus fuit. Memini ipsum sæpe auditoribus suis, sæpius filiis, iisque, quos filiorum loco præter ceteros amabat, commemorare, nihil magis præclare sibi profuisse, quam quod mature ad numerorum doctrinam & mathematicas res tractandas fuerit deductus. Ita enim se adsuevisse clarorum & perspicuorum conceptuum desiderio, & ex cognitis certisque principiis obscuriora & incognita eliciendi demonstrandique methodo, ut deinceps, tam discendo quam docendo occupatus, non nisi quæ clara & perspicua sunt, vel ipse amplecteretur, vel aliis proponere amaret. Solebat in hanc rem commemorare Hippocratis ad Thessalum filium epistolam, quæ hujusmodi studiorum in omni vita multiplicem fructum impense laudat, medicinæ vero cupido eadem seorsum commendat. Et ingenium omnino tale natus erat *noster*, ut istiusmodi disciplinis, quæ certis conclusionibus innituntur & connexæ sunt, præcipue delectaretur: minime vero ferretur ad illa, quæ imaginationis & memoriæ ingentem vim & nativam promptitudinem poscunt, ut sunt poetica facultas aut musica, item oratoriæ atque amplissima stirpium cognitio: quibus quidem justum pretium statuit; ipse autem severioribus istis, quæ iudicium & meditationem requirunt, animum a primis annis, & per omnem deinceps vitam, impendit.

Hæc inter domi ipsum ab otio illiberali satis revocabat indulgentissimi parentis semper occupatissima ad aliis inserviendum industria. Nam quum continuo illi adhererent medicinæ studiosi, quibus per omnes artis salutaris partes instituendis operam dabat; creberrime *noster* doctissimo parenti adstabat, quoties vel anatomicis vel chemicis demonstrationibus occupabatur. Sicque vere illum reportabat fructum, quem isti priscorum Asclepiadarum filii, qui cum patribus, artis opera, eoque pertinentia progymnasmata, exercentibus continuo versantes, ipsi propemodum non sentientes, proficiebant, tamque profunde animis visa, audita, propriisque manibus tractata immittebant, ut facilius fuisset elementa litterarum oblivioni tradere, quam ex animo hæc dimittere, quibus a teneris unguiculis adsueverant.

Tam felicitis successu, gradibusque citatis ad metam studiorum decurrea-

rentem adolescentem acerba clades *Hoffmannianam* domum An. 1675. affligens graviter perculit. Dei enim nutu fiebat, ut intra triduum uterque parens, & filia natu maxima, epidemio morbo, qui veris initio tunc sæviebat, abriperentur.

Non possum quin hoc loco commemorem, quod ex ore excellentissimi viri sæpe me audire cum summa jucunditate, nec minori fructu meo, memini. Nam, ut sæpe solebat, vel liberis suis vel familiaribus amicis, recensere, quæ sibi adversa olim visa, ad felicitatem tamen veram promovendam potentissima, divinitus evenerint, & non minus ex sobria philosophia, quam pietatis christianæ intimis doctrinis, de fructu ex adversis capiendo graviter differere: ita hujus quoque casus, non aliter meminisse solebat, quam ut divinæ providentiæ gratias ageret, quæ in maximam utilitatem sibi & suis hæc evenire jussisset. Decefferant optimi parentes, quo tempore lubrica ætas natorum maxime indigebat parentum consiliis, monitis & multis ad vitam commodam subsidiis, ab illorum pietate & indulgentia expectandis. Decefferant non amplissimo patrimonio relicto, & hujus non exiguam partem flammæ consumerant. Sed orba parentibus adolescentia ad Deo constantius fidendum, ad preces ardentius fundendum, ad virtutes amandas & honesta studia impensius colenda impulit, & loco fastus, quem felicissime vivere adfueri vix effugiunt, veram modestiam & inserviendi promptum honestumque studium inspiravit: quibus virtutibus effectum est, ut satis mediocres opes, divino adspirante favore, sufficerent ad illud in vita consequendum, ut nemo illorum, quos tam gravis calamitas simul cum *nostro* perculerat, non abunde haberet, unde vitam honeste, & cum decore toleraret. Quin nec studia, quibus se noster consecraverat, detrimenti quicquam inde cepisse, idem probe accurateque ostendit. Nam quum mature gustum medicinæ parens præbuisset, verendum erat, ne se his, quæ huic disciplinæ domestica & propria sunt, nimis cito immergeret, eorumque dulcedine captus segnius, aut minori saltem ardore ea tractaret, sine quibus hæc, quæ ad sublimiores scientias pertinent, nec bene digeri, nec communicari cum aliis possunt. Mansit autem gymnasii patrii alumnus usque ad finem An. 1678. quo editis specimenibus eruditionis suæ per disputationem *de Mundo*, Præfide laudato Prætorio defensam, & sollennem orationem publice eidem vale dixit, & cum patronis ac necessariis amicis de ratione studiorum alibi locorum ineunte, earumque sede deligenda deliberavit. Amor artis salutaris, *Hoffmannianæ* domui quasi gentilitius, semper animum *nostri* tenuerat; ejus autem celeberrimus Professor Georg. Wolfgangus Wedelius in inclita *Jenensi* academia tunc unus omnium maxime florebat: quare omnium consilio hæc ipsi schola Asclepiadei dogmatis eligebatur.

Quemadmodum mature cognoverat medico futuro maxime idoneas esse disciplinas mathematicas & philosophiæ naturalis assiduum stu-

dium ita in primis curæ cordique habebat, ut in hisce magis confirmatus, medicinæ operam felicius navaret. Nec deerant tam honesto amori, qui abunde satisfacerent, celeberrimi tunc doctores *Eberhardus Weigeli*, ille *Archimedes Jenensium* & *Jo. Andr. Schmidius*, Theologus postea *Helmstadiensis* & Abbas *Mariævallis*, quorum doctrinis se plurimum debere gratus sæpe celebravit. Ad medicinæ autem doctrinæ recte percipiendas præter ceteros utebatur jam laudato *Wedelio* præceptore: plurimum tamen ab assidua meditatione & frequenti bonorum medicinæ auctorum lectione expectabat. Sub hoc prælide in cathedra stabat, & An. 1678. & de *Menstruo ventriculi* disputabat.

Quum annum tempus *Jenæ* transegisset, omnibusque commilitonibus industriam suam comprobasset; rogabant ipsum non pauci amicorum suorum, ut se participes redderet domesticarum exercitationum, quibus chymiam assidue colebat. Horum itaque in gratiam, & ut ipse met docendo magis confirmaretur; hunc laborem minime subterfugendum duxit. Neque parum isto se studio tam illis, quam sibi, profuisse sensit. Enimvero major erat cupiditas per chymiam speranda medico doctrinæ emolumenta consequendi, quam ut retinere se ipsum posset, quo minus ardenti desiderio suo quovis modo satisfeceret. Florebat tunc artis hujus singulari laude *Caspar Cramer*, medicinæ in vicina *Erfordensi* academia Professor longe celeberrimus, ad quem anno 1680. in eunte proficiscebatur, seque omni officiorum genere in amicitiam tanti viri insinuebat. Multum ipsi profuerunt prælectiones chymicæ, quibus assiduo studio intererat: sed longe plus emolumenti ex domestica conversatione & quotidianis colloquiis ejusdem medici percipiebat. In hoc secessu elaborabat ad dogmata potissimum *Hermontiana*, quæ tunc in scholis medicis regnabant, quibusque luce physicæ doctrinæ plenius collustratus nuncium remisit, dissertationem de *Autochiria*, quam circa finem anni *Jenam* reversus illustri *Wedelio* legendam, & percensendam offerebat, ut, si digna luce esset, sub ejus præsidio publice ventilaretur.

Enimvero tantopere commentatio hæc celeberrimo viro placebat, ut *nostro* aperte declararet, tam egregium specimen majori præmio se dignum existimare. Ne vero ambiguum esset, quorsum hæc tenderent; suadebat *nostro*, ut se illis viris jungeret, qui tum honores doctorales ab ordine medico petierant & propediem reportaturi erant. *Noster* vero sine consilio & auctoritate illorum, quos patrum loco venerabatur, tantam rem adgredi minime ausus, quum id Excellentissimo *Wedelio* declarasset, ab ipso tunc Decano facile impetravit locupletissimum testimonium, quod tutoribus & proximis agnatis vel affinis exhiberet. Quo viso illi facile ad sensum præbuerunt, ut oblatos honores ambiret. His auspiciis examina legibus præscripta subiit, & cum omnium calculos promeruisset An. 1681. ultimo Januarii die, de *Autochiria*, applaudentibus omnibus, disputavit. Hoc facto a. d. 5. Februarii, quum nondum

dum vigesimum primum ætatis annum attigisset doctorales in medicina honores, brabeuta & præcone toties dicto Wedelio reportavit.

Enimvero *nostro* minime illa mens erat, quæ in pluribus conspicitur, qui publico eruditionis testimonio acquiescentes, non tam amplificandæ student, quam emolumentis cito reportandis inhiant. Vix doctorem e cathedra Wedelius *nostrum* dimiserat, quum jam flagraret cupiditate, maxime quidem laudabili, omnibus comprobandi quam esset docendo, cathedræque per se tuendæ idoneus. Periculum itaque virium sequenti mense Majo tanto cum successu fecit, ut disputatio, quam primam suis auspiciis habuit de *cinnabari antimonii*, mox diversis formis recusa prodiret, quum admirabilis & profunda chymix, quam pandebat, doctrina lectores ubicunque alliceret. Est enim *Lugduni Batarorum*, procurante celeberrimo *Paulo Hermanno* 1685. 12mo edita, & *Francofurti ad Mœnum* 1689. in 8.

Quantopere jam considerent novi doctoris *nostri* dextritati ac peritiæ juvenes academici, mox elucebat, quum prælectiones in chymiam & alias universæ medicinæ partes institueret. Majori enim numero & notabiliore ardore ad scholas *ejus* confluebant auditores, quam ut æquo animo ferre posse viderentur illi, quibus ordinarium docendi munus demandatum erat. Annuum itaque tempus, & quod excurrit, utilitati artis cupidorum *Jenæ* impendit, hocque ad finem tendente de morbo *convulsivo ex viso spectro* novam disputationem publice proposuit.

Hoc facto *Jenam* tantisper relinquere statuit, ut crebrius repetitæ invitationi viri Generosissimi & Perillustis, domini *Joach. Mari* Unversærth, Serenissimi Electoris *Brandenburgici* Consilarii & principatus *Mindensis* Cancellarii affinis sui dilectissimi, satisfaceret, jamque vacillanti valetudini suæ hac peregrinatione consulere. Evenerat enim ipsi, quod omnibus solet, qui intentius naturæ contemplationi & indagationi sese dedunt, ut corporum suorum robora inquieta cogitatione nocturnaue vigilia minuant: jamque hypochondriaci morbi rudimenta non obscure sentiebat, & cur pulmonibus suis a phthisi metueret, haud adeo læta percipiebat præfagia.

Quum *Mindam* pervenisset, non solum ipsa itineris jucunditate admodum erectas & refocillatas vires mirabatur, verum etiam in honoratissimi affinis dilectissimæque sororis domo ita omnia ad votum suum comparata deprehendebat, ut reditum suum ad *Jenenses* musas longius, quam initio statuerat, differre non dubitaret. Sed quum mox intelligeret, quam planam sibi tanti viri domus viam ad amicitiam summorum in illa provincia virorum panderet; divinoque beneficio contingeret, ut pluribus gravi morbo decumbentibus medicas manus singulari dextertate, nec minori felicitate admooveret; amantissimæque domus preces propriæque salutis rationes liquidissimæ accederent: statuit tandem *Minde* potius benevolentia præcipuorum virorum frui ac florere quam se denuo invidiæ fluctibus ac valetudinis periculo *Jenæ* exponere. Sæ-

pius memini me ex ore ipsius audire, quod admodum jam male afflicto corpore *Jena* digressus, itinerum ac vitæ magis activæ utilitatem tum primum rectæ cognoverit, quum a sedentaria vita semet subtraxisset. Atque ab eo tempore usque in senectutem id maxime tenuit, ut quantum fieri posset, a sedendo sibi caveret. Quoties itaque aliquid meditabatur, deambulabat: quæ autem scribenda erant, inter ambulandum dictabat. Habebat etiam complures semper, quibus dictabat calamo excipienda, vel describenda dabat, quæ recensuerat. Ita vero agendo & sibi proderat, valetudinem tuendo; & illius, qui, dum ipsi a manu erant, rerum utilissimarum ampla cognitione vix sentientes imbuebantur, & ad medicam prudentiam deducebantur.

Biennium hic lætus & felix exegerat, ubi animum cupido incessit exterarum etiam regiones adeundi. Primum itaque ad Batavos excurrit, ibique præcipuas & florentissimas civitates ordine lustravit, neminemque, cui ab arte & eruditione nomen paratum erat, insalutatum reliquit. Sed præcipue benevolentia celeberrimi Botanici Professoris *Lugdunensis, Pauli Hermanni*, patria *Halensis*, delectabatur, qui hunc civem suum non solum peramanter hospitio excipiebat, verum etiam quovis officiorum genere demereri non desisteat. Navem deinde conscendit, & mense *Julio* in *Britanniam* trajecit, ubi per aliquot menses *Landini* & *Oxonii* exactos, quicquid in physicis, anatomicis, chymicis vel mechanicis curiosum & utile obvenit, avide consideravit, & ex clarissimorum virorum consuetudine fructum non mediocrem percepit. Sæpius tunc familiariter cum illustri domino *Roberto Boyle* versatus fuit, qui non obscure significavit, se virtuti & eruditioni *nostri* magnum pretium statuere, quum ultro sæpe ad se accerseret, & de rebus chymicis ac physicis longum colloquium institueret. Sed & *Slarii*, *Crellii* aliorumque artis salutaris antistitum amorem & benevolentiam sibi comparavit. Tam optato hujus itineris successu lætus Novembri mense *Mindam* revertebatur, pristinoque more ægrotantium languoribus depellendis indulgebat.

Sequenti anno 1685. præsidio militari, quod apud *Mindenses* collocatum erat, cuique generosissimus & admodum strenuus vir, dominus *de Zieten* cum imperio præerat, medicus dabatur, & præter honestum salarium multum benevolentia, tam a summo harum copiarum ductore, quàm a centurionibus & reliquis cohortium præfectis semper experiebatur, quoties cum ipsis aliquid esset negotii. Non hic subsistebat *Hoffmanni nostri* felicitas, sed dexteritatem artis quotidiano usu auctam pari passu insequabatur. Gloriosissimæ enim memoriæ Princeps *Fridericus Wilhelmus*, Elector *Brandenburgicus*, ipsum totius principatus *Mindensis* physicum provincialem An. 1686. constituebat, & honorificum medici aulici titulum adungebat: sed & præcipui per illam provinciam & comitatum *Ravenspergensem* nobiles suæ suorumque valetudinis curæ libentius gerendæ ipsum annuis stipendiis obligabant. Cumque his ita

inserviret, ut præmonendo, consulendo, medendo industriam conservandæque valetudinis & vitæ studium omnes intelligerent, numquam autem solum a quoquam ope sua uso exigeret, expertus est, hanc sibi viam ad commendationem & opes etiam comparandas certissimam esse, a qua numquam deinceps tota sua vita discessit.

Quum ita ad votum omnia *nostro* hic fluere, accidit, ut eodem anno jam ad finem tendente status principatus *Halberstadiensis* ipsum ad se invitarent, quo locum provincialis medici, morte ejus, qui munus id gesserat, vacuefactum, capefferet. Non adspernandis conditionibus vocabatur; quum præter ordinarium, quo id munus gaudet, salarium multi ex præcipuis, tam urbis, quam provinciæ, viris annum ipsi stipendium decernerent. Nullus itaque dubitabat invitantibus obsequi. Dum vero abitum in annum sequentem differt, interea novam excursionem, comite affine suo, Domino *de Unverserth* per *Brabantiam* & *Hollandiam* instituit. Ineunte igitur vere An. 1688. *Halberstadtum* petiit, incredibili omnium studio exceptus. Artis crebra documenta inter omnes generis homines edebat, tantumque sibi omnium amorem conciliabat, ut expectationi quisque suæ abunde esse satisfactum sentiretur. Eodem tempore solidam eruditionem suam medico orbi ostendebat tractatu *de insufficientia acidi & viscerum* in lucem edito, quo *Cornellii Bontekoe* Archiatri *Brandenburgici* & Professoris medici in academia *Francofurtensi* hypotheses, tunc novitatis eximia gratia florentes, de morborum causis, eisdemque submovendi rationibus, oppugnavit, & multis tam ex theoria, quam praxi rationali desumptis argumentis ita destruxit, ut ex eo evilescerent, plane ab omnibus explosæ. Ejus autem scripti laudes vel attingere supervacuum esset, postquam doctissimi viri, qui *acta eruditorum Lipsiæ* ediderunt, admodum honorifico elogio illud 1689. mense Julio mactaverunt.

Hornhusæ, in principatu *Halberstadiensis*, larga aquarum salubrium scaturigo tunc prorumperebat; quo loco olim idem contigisse, sed mox defecisse, aliqui reminiscebantur. *Noster* in aquæ scaturientis naturam & vires accuratius tunc inquirebat, & incredibili hominum ægrotantium multitudini, quæ brevi tempore affluebat, omni opera & studio consulere annitebatur. Hujus vero laboris fructum hunc habuit, quod tot ægrotos inspiciendo, & malorum originem exquirendo, curationum quoque successus observando & consignando, artis peritiam insigniter augebat, in diesque pluribus per rectorum consiliorum optatos successus innotesceret & commendaretur. Extat de hoc fonte scriptum vernaculo sermone tunc a *nostro* editum.

Eodem tempore cœpit animum contrahendo matrimonio adpellere, tamque se icibus auspiciis hoc negotium aggressus est, ut nulla re clarius forte intelligatur, quam bene Numen propitium rebus Hoffmanni *nostri* faverit, salutique ejus prospexerit, quam considerata matrimonii illius felicitate. Elegit enim, Deo sic dirigente, & electa anno jam

ad finem properante 1688. potitus est virginæ honestissima, & non minus venusto corpore, quam animo pietate, prudentia & mansuetudine ornatissima Joanna Dorothea, viri integerrimi, probe docti & artis pharmaceuticæ consultissimi *Andreae* Herstelle, pharmacopœi *Clausthalensis* & *Zellerfeldensis*, unica filia, femina ad exemplum proba & mariti per omnem vitam amantissima, cum qua per 48. annos conjunctissime vixit. Deo enim visum fuit honestissimam matronam A. 1737. mortalium rebus eximere: de quo inferius dicendi locus recurrit.

Circa hæc tempora ad exitum felitem deducebantur diu agitata consilia de academia in *Halen*si urbe erigenda, jamque in eo erat, ut per omnes ordines eligerentur ac advocarentur viri celeberrimi, a quibus expectari poterat, fore ut Serenissimi conditoris spei ac voluntati satisfaceret. Aderant jam aliqui celeberrimi viri, qui omne sublimium disciplinarum bonarumque artium genus docendo famam novi *Heliconis* excitabant: jamque discendi cupidorum non manipuli, sed cohortes adfluxerant: erantque in illa multitudine studiosorum complures ex illustrissimis familiis orti juvenes: prorsus, ut quemadmodum ex vegeto germine præstantiam ac proceritatem stirpis, & ex primitiis fructuum messis ubertatem: ita ex primo hoc initio præsentem, quam intuemur, felicitatem novæ academix augurari liceret. His sese *Fridericus Hoffmannus*, medicinæ ac naturalis doctrinæ Professor primarius a Serenissimo Principe constitutus An. 1693. a. d. 23. Mart. in publica cathedra primum ostendebat, initiumque publici muneris faciebat recitanda oratione de atheo ex artificiosissima corporis humani fabrica convincendo: quam typis mox publicis exscriptam perillustri academix *Fridericianæ* Curatori ac Directori. *Dan. Ludolpho de Danckelmann* dedicabat. Ita autem placuit illa eruditis viris, ut propter illam numero medicorum theologorum pridem a pluribus adscriptus sit, & inter præcipuos relatus, qui contra atheos calum cum fructu effatu digno strinxerunt.

Prima ipsum & præcipua cura distinebat, ut de omnibus, quæ ad muneris suscepti rationes pertinebant, provide dispiceret. Conscripsit itaque facultatis medicæ statuta, eademque Serenissimo universitatis conditori confirmanda obtulit: sigillum etiam facultatis, quali hodie utitur, invenit. Deinceps de collega medico cogitavit: cumque Dominus D. *Georgius Ernestus Stablius*, qui tunc Principi *Saxo-Vinariensi* faciebat medicinam, scriptis ad se litteris veterem amicitiam *Jenæ* cultam renovaret, seque ad novam academiam evocari cupere ostenderet: aula ipsum meliori modo commendavit, & collegam ut expetiit, ita impetravit.

Proxima occupatio in usum præsentium studiosorum dirigebatur, quibus in partes medicinæ omnes intimius deducendis omnem operam navabat, scholasticæ tum publicas quam privatas aperiebat. Probabat autem illam medicinæ tam faciendæ quam docendæ rationem, quæ corporis curandi omnium partium structuram ex anatomica autopsia ante omnia exquirat: actionum autem, quas vivæ edunt, causas tam ex mo-

rus æternis legibus, quam rerum, quæ in nos non agere non possunt, ut aeris, aquarum, ciborum, medicamentorumque viribus insitis eruit & indagat, atque ad hoc tam physicis quam chymicis & medico practicis experimentis utitur. Atque anatomix docendæ una cum practica medicina provinciam nactus, ejus multiplices utilitates ad practicum usum inculcandi occasionem crebram habuit, nunquam autem dimisit, sed luculento academix fructu eas administravit.

Diu enim abdicaverat illa dogmatum genera, vel auctoritati veterum innixa, vel ex hypothesi gratis adsumta, ratiociniorum intortorum anticipiti nexu, magno autem loquacitatis tractu derivanda. Quumq; non minus ea, quæ vitam & sanitatem præstant, quam quæ vel morbos inducunt, vel eosdem expellunt, cujus generis sunt res externæ, in scholis dictæ non naturales, necessitate & certis legibus agant; non poterat utique probare illorum rationes, qui talibus insuper habitis, aut levissime tactis, principium aliquod vitale cogitans & intelligens præcipue respiciendum in medicina existimant, & ab illius vel sapientia vel erroribus omnia consequi arbitrantur. Graviter potius & creberrime inculcabat, animæ vires in corpus utique magnas esse & conspicuas, verum magis ad lædendum corpus ac variis morbis exponendum eam valere: quod affectuum exemplo clarissime cognoscitur. Quicquid tamen vel mali hinc evenit vel boni, semper corporis statui alterando cedit: ut omnino medicus non possit succurrere ulla alia parte, quam corporis rationem habendo, inque eo occurrentes motus vel dirigendo vel moderando aut omnino sopiendo. Urgebat autem præcipue illam medicinæ partem, quæ aeris, ventorum, regionum, aquarum, ciborum, potuum vitæque generum insignes vires ad vitam sanam præstandam, morbosque avertendos; atque ex horum prava vel constitutione vel usu morborum ortus explicat; deinde vero vias recuperandi valetudinem & confirmandi ex eadem cognitione invenit & designat.

In ipsa proinde medicina facienda ita pariter comparatus erat, atque auditores suos ita formabat, ut non sperarent a medicamentis ullis curationum optatos successus, tamquam illis perpetuæ & absolutæ vires inessent; sed ab ea corporum, quibus offeruntur, conditione, quæ efficaciam a medicinis exferre vel obsecundando vel resistendo & contra nitendo ad eas medendi vias ducitur, quæ præsentibus curandorum statui maxime congruunt & ad salutem requiruntur. Hanc cognitionem in medico vocabat rationem sive potius judicium, universæ medicinæ præsidem, cujus beneficio omnium, quæ fieri aut facta esse vel ipsi videmus, vel ab aliis consignata legimus, causas invenimus, facileque cognoscimus, cur ab eodem medicamento vel auxilii genere hic optimos, alter paucos, alius omnino nullos effectus annotaverit. Agrotantibus, aut in alicujus morbi initio positis præcipue inculcabat, omnium aut saltem plerumque ægritudinem sibi quemque causam esse; adeoque multum sanæ in unoquoque situm esse, ut vel immunis a morbis ad conspicuam

ætatem perveniat, vel continuo delinquendo variis morbis obnoxius reddatur, vitæque exitum immaturum sibi contrahat. Multos itaque multarum medicinarum longo usu magis in dies magisque corruptos ad emendatiorem valetudinis statum deduxit hujusmodi consiliis, omninoque paucis & selectis medicinis apud tales, qui monitis audientes essent, plus effecit, quam antea infinita medicamentorum sarrago & varietas potuerat efficere.

Qui medicinam ad naturæ universæ rationes ita revocabat, optimo sane nascentis *Fridericianæ* fato ad physicam docendam fuerat admotus. Hujus enim tantopere ad humani generis commoda multiplicia comparatæ doctrinæ scholas aperiebat, non mera ratiocinia allaturas; sed æque perspicuis ac jucundis experimentis omnia sensibus probaturas. Splendidissimum merito dicas primum illud auditorium, decem illustrissimos Comites, sex Barones, complures nobiles & honestos alios auditores complectens. Admirabilis sane ardor ille commemoratione dignus visus est, quoniam & felicitatem novæ ac nondum sollemniter dedicatæ academiciæ comprobat, & præclaram fiduciam in docentis dexteritate positam ostendit. Nam quum is philosophiæ eandem partem sedecim ordine collegiis tractaverit; neque defuissent, qui omni molimine applausum hunc minuere conarentur: semper tamen habuit frequens & nobilissimis civibus effulgens auditorium, & in eo viros jam publicis & honorificis muneribus admotos, qui assidua præsentia sua testarentur, quantum hujusmodi solidum docendi genus æstimarent, ipsoque exemplo suo secus sentientium non satis sincera judicia refutarent.

In promptu plures sunt, quos laudare suis nominibus liceret: sed sufficiat nunc celebrasse illustrem Ictum, intimum deinde Regis Consiliarium, *Christ. Thomasium*, qui ipsemet colligebat ex veteranis jurisprudentiæ cultoribus decem auditores, cum quibus integris quatuor mensibus Hoffmanno demonstrationes suas afferenti & explicanti assidebat: porro theologum post hæc *Jenensium*, *Jo. Franc. Buddeum*, tunc philosophiæ apud nos doctorem, reticere nefas foret; quoties licuit, sedulus spectator & auditor adfuit. Neque minus favit hisce demonstrationibus, qui tunc pariter philosophiam docebat, & nunc Regii & sanctioris consilii particeps, Cancellarii insuper academiciæ *Fridericianæ* dignitate fulget, *D. Jo. Petr. de Ludewig*, itemque *D. Goetschius*, Jurium Professor, omninoque multi, qui nunc summis dignitatibus fulgent, viri, tunc rerum naturalium cognitione se imbutos, indeque magnam per universam vitam jucunditatem fructumque se percepisse, gratissima prædicatione commemorant, quoties vel per litteras cum iplo colloquendi, vel coram compellendi occasio se obtulit.

Quum Serenissimus Elector *Fridericus III.* a suo nomine vocandam universitatem ipsis Kalendis Juliis inaugurasset; postmodum ejus diei *noster*, præsentibus Electore, aulæ, universitatis & urbis proceribus decem medicinæ doctores sollemni ritu creabat. Finitis autem sollemnibus, quum

quam principi diutius *Hale* commorari non liceret,isque abiens clementissime iussisset, ut patres academiarum deliberarent, si quid ad salutem *Fridericianæ* in posterum tempus sanciendum existimarent: hi quidem remature deliberata, duo ex suo ordine ad munificentissimum suum nutritorem miserunt, qui publica universitatis negotia tractarent & conficerent. Delectus autem cum illustri ICto & Consiliario Electoris intimo, *Samuele Strykio* noster eo proficiscebatur. Atque hi duumviri non minori universitatis bono, quam sua gloria, ex voto perfecerunt, ut privilegia academiarum amplissima sancirentur.

Reversus ab illa legatione *Hoffmannus* totum se tradebat ornandis & provehendis illis discipulis, quas docere iussus fuerat. Inter alia tunc paraverat ex purissimo nitro & chalcanti oleo spiritum efficacissimum, vix coercibilem & perpetuo fumantem. Hunc quum variis modis tentaret, diversisque corporibus conjungeret: animus etiam tulit oleo cuidam æthereo aromatico eundem affundere. Illico flamma vehemens a commixtione oriebatur, qua omnia fere conflagrabant, ut resinofum paucum in fundo restitaret. Et hoc quidem experimentum in demonstrationibus physicis sæpius auditoribus exhibuit, antequam de chymici *Parissensis* regii, domini *Homburgii*, invento quicquam esset proditum. Quoniam is vero primus de eo aliquid in *Gallia* scripsit; inventi gloriam fere apud omnes externos reportavit. Sed rectius *Hoffmanni* gloriæ prospexerunt illustres duumviri, de *Tschirnhausen* & de *Leibnitz*, qui tam pulchrum inventum nostro, & merito quidem, vindicarunt, multis oculatis testibus convicti, qui flammam, ex horum liquorum conjunctione ortam, in primis ejus demonstrationibus physicis subinde fuerunt intuiti.

Quam multum in omni reliqua chymia tunc laboraverit, conspicuum reddit opus ab optimo quoque magnopere laudatum, *Petri Poterii, Andegavensis*, opera, annotationibus, additamentis, & animadversionibus emendata & illustrata, quod *Francofurti ad Mœnum* 1698. editum summo eruditorum virorum plausu exceptum fuit. Et sane fatendum est, *Poteriana* hæc non alio magis nomine placere eruditis nostro seculo posse, quam quod *Hoffmanniana* liberali industria expolita & exornata fuerunt. Plura de ulterioribus in chymiam meritis *Hoffmannianis* inferius dicendi commodior locus occurret: nunc aliqua interserenda sunt, quæ primis *Fridericianæ* annis acta fuerant.

Tertio academiarum natali magistratum ejus annum noster suscipiebat, ab illustri ICto *Sam. Strykio* ad se delatum. Vere dici potest, neminem forte ex omnibus, qui *Fridericianæ* in perpetuum prodesse annisi sunt, feliciori successu quam *Fridericum Hoffmannum* primo hoc academico consulatu gavisum fuisse. Etenim hic fuit, cui licuit apud Perillustres ducatus *Magdeburgici* procures efficere, ut viginti quatuor studiosis liberalem victum præbere annuerent; huicque beneficio mille thaleros in singulos annos præbendos assignarent. Non satis hoc bene-

beneficio impetrato academiam sibi obligasse se existimabat, nisi plures eidem principi devotas provincias exoraret, ut idem exemplum sequi vellent. Feliciter res succedebat, quum ad principatus *Halberstadiensis* Perillustre status preces deferret. Nam quum plures ex proceribus patronos sibi omni obsequio & valetudinis ipsorum prompta felicitque cura parasset: facile eos exoravit, ut pro duodecim studiosis liberaliter alendis quingentos thaleros decernerent, idque suum beneficium perpetuum sancirent. Ut vero tanto munere ad reipublicæ emolumentum suumque verum commodum rectissime omnes uterentur: ipse metum hospitibus bonas leges præscripsit, tum etiam alumni; quas a Perillustribus patronis ac mæcenatibus confirmatas promulgavit, & ut ab omnibus rite observarentur, eo majori semper studio quæsit, quoniam utriusque provinciæ proceres ipsum alumnorum suorum ephorum legumque cultodem constituerant.

Nec inter minima hujus magistratus referri debet: quod noster apud Serenissimum Principem Nutritorem impetravit, ut ex redditibus cænobii *Hillerslebiensis*, in ducatus *Magdeburgici* boreali limine inter *Haldensleham novam* & *Wolmirstadium* siti, quingenti quotannis thaleri academix donarentur, pro collegio elegantioris litteraturæ fundando. Institutum hoc erat, ut in melioris ingenii & spectatioris industriæ aliquot juvenes quadringenti thaleri quotannis impenderentur, qui se, hoc auctoramento inducti, elegantiorum litterarum sollerti cura officiis scholasticis ardentius præpararent, ut essent idonei viri, qui scholis præfici aliquando possent. Huic tanto consilio susceptæ rei præficiebatur, una cum venerando theologo *Joach. Justo Breuhauptio*, sacrorum *Hillerslebiensium* præposito & sacrarum litterarum Professore Seniore, vir undiquaque Celeberrimus *Christoph. Cellarius*, eloquentiæ, antiquitatum & historiarum Professor Publicus, cui pro labore isto centum thaleri decernebantur.

Fundamentum etiam bibliothecæ academix, quæ jam multis accessibus aucta & locupletata est, idem Hoffmannus noster hoc anno feliciter jecit. Nam quum vir Consultissimus dominus D. Simon, jurisprudentiæ Professor publicus, hoc anno decessisset, omnemque librarium apparatus suum publicis usibus legasset; id vero quorsum pertineret obsecrum videretur: noster viduam defuncti adiit, ipsique persuasit, ut libros sibi pro academia traderet: quos protinus acceptos publico academix loco asservandos intulit.

Satis hinc facile intelligitur quam multum pro publico *Fridericianæ* bono Hoffmannus laboraverit. Sed non solum domi nulla in parte defuit ejus commodis promovendis; verum etiam peregre missus ejus nomine, dignitatem illius decore sustinuit. Nam post illam legationem, quam privilegiorum impetrandorum & amplificandorum causa suscepisse eum diximus, iterum *Berolinum* adiit, ut sollemnibus exsequiis, quæ *Reginæ* An. 1705. memorabili pompa peragebantur, interesset: eodemque

que anno *Francosfurtum ad Viadrum* mittebatur, ut illi academiæ, secularia gaudia celebranti, nostræ nomine gratularetur.

Quam celebre Hoffmanni nostri nomen etiam primis academici muneris annis per omnem Germaniam fuerit, ex multis licet cognoscere. Nam non solum illustris *Academiæ Cæsareæ Naturæ Curiosorum* Praeses *Lucas Scroeckius* eum ad societatem honorifice & sponte invitavit, quantumque ejus in anatomicis, physicis ac chymicis indagacionibus industriam æstimaret, *Democriti* nomine imposito testatus est: verum etiam Perillustris *Leibniti* eundem inter primos regiae scientiarum societatis, quæ *Berolini* incunte hoc sæculo fundabatur, sodales adscribebat. Excitavit hoc nostrum ad observationes barometrico-meteorologicas adornandas, quarum non nudas consignationes, sed ad usum applicatas & in ætiologiam epidemiæ constitutionis conversas condere ephemerides cogitabat. Exstat hujus operæ specimen omnem annum 1700. complexum: cui præmissæ sunt curiosæ meditationes physicæ de ventorum causis eorundemque viribus & operationibus tam in hominum corpora quam in barometra. 1718. in celeberrimam regiam scientiarum societatem *Britannicam* receptus, cui dein observationes suas physico-chymicas inscripsit. Postea sub auspiciis societatis scientiarum *Russicæ* per *Blumentrostium* Archiatrum, genuinum ipsius discipulum, sodalis electus & per diploma transmissum, renovata illa societate, 1735. Calend. Junii sub Præsidio Illustrissimi Ministri & Camerarii *de Korff* pro membro honorario una cum celeberrimi nominis Angliæ medico domino *Sloanz* in classe physico-medica est declaratus.

Hic quoque amplissimus sane dicendi locus esset. si ex diurnorum libris exhibendi essent, quibus ægrotantibus opi & auxilio venerit. Neque tamen possum, quin aliquot ex maxime eminentibus & præcipuo loco positis attingam. Eminentissimus Elector *Moguntinus* *Lotharius Franciscus* ex primis erat, qui nostrum valetudinis tuendæ causâ ad se evocaverunt. Ad hunc sapientissimum principem An. 1702. profectus, in aula ejus aliquamdiu retinebatur, ejusdem precibus, quippe cupiebat omnino, ut coram intuendo omne vitæ ejus genus, quæ vires corporis ejus essent, quæque proprietates, cognosceret, ut tanto commodius rectis consiliis & auxiliis succurreret. Quantam in ejus fide & dexteritate fiduciam poneret tantus princeps, non solum tunc ostendit, verum etiam omni deinceps tempore. Non enim solum de suæ valetudinis statu sæpe ad ipsum clementissime scripsit: verum etiam consilium ejus in difficilioribus casibus ad forensensem medicinam pertinentibus, sua manu exaratis litteris identidem requisivit. Eodem itinere ad aulas celsissimorum Landgraviorum, tam *Hasso-Darmstadiensis*, quam *Cassellani*, invitabatur, ut in rebus ad valetudinem principum pertinentibus consilia suppeditaret. Atque sæpius deinceps ab aula *Cassellana* litteras accepit, quibus vel ad curationem advocabatur, vel in medium consulere jubebatur.

Circa idem tempus *Cizam* vocabatur a Celsissima Princ. *Maria Amalia*

Potentissimi *Borussiae* Regis Friderici I. sorore, Mauricio Wilhelmo; Duci *Saxo Cizensi* nupta: cujus gratia tantum florebat Hoffmannus, ut per plurimos deinceps annos eodem sapius vocaretur, nunquam non clementer habitus & honorifice dimissus.

Neque defuerunt magni principes, qui ipsum in suas terras invitarent, & splendida satis munera offerrent. Sic factum a morte celeberrimi Meibomii scimus, ut in academiam *Juliam* ipsum pertrahere niterentur, quorum est de talibus negotiis deliberare. Neque minus ab aula *Guelpherbytana* in locum defuncti Behrensii archiater desiderabatur. Omnium autem maxime, serio & multum requirebatur, ut in *Cassellana* aula archiatri munus capefferet. Enimvero omnibus se modeste excusabat *noster*, cui patriæ inservire pulcherrimum videbatur; aulae autem servitiis se mancipare non solum molestum, sed cum periculo etiam multo conjunctum videbatur. Et sane plus gratiae est magno & celebri medico, qui ad magnates vocatus venit, & peracto negotio abit, quam qui semel adstrictus cum empiricis omnis generis luctari, adversus invidiam autem, calumniam & factum aulicorum perpetuas excubias agere debet, prorsusque sepe cum gemitu sub magno strepitu boni viri officium exercere.

Anno 1703. Weisio juniore Archiatro Regis *Borussiae* mortuo nomine Regis, qui tunc tempore *Magdeburgi* degebat, nostro Hoffmanno ab illustr. Camerario Comite de *Wartensberg* splendida hæc sparta fuit oblata, sed ipse humillime, ob prætextam infirmi corporis valetudinem, summam hanc clementiam deprecatus; brevi vero tempore diplomate Regio in numerum Consiliariorum & archiattrorum receptus est; vacuatum autē Archiatri munus *Gundelsheimerus*, ex *Gallia* redux, obtinuit.

Anno hujus sæculi quarto rogabant ipsum aliqui aulae *Berolinensis* primarii ministri, quibus auctor fuerat, ut thermarum *Bohemie* *Carolinarum* usum experirentur, secum ut iter istud institueret, fontisque hujus aquis recte utendi modos edoceret. Hac occasione ita utebatur, ut naturam & vires admirabilis hujus scaturiginis ad examen accuratius revocaret. Quicquid igitur per complura experimenta tunc cognoverat, id omne cum publico communicabat, scripta eleganti dissertatione de *thermis Carolinis*, quæ sæpius typis renovata & in vernaculum etiam sermonem translata legitur, cum pluribus aliis, quæ ad fontes soterios pertinentia deinceps observavit, & in usus publicos convertit. Sæpius enim posthæc easdem *Bohemie* salubres aquas adiit, hortantibus ipsum principibus aut aliis illustribus ægrotis, quibus spem emendandæ valetudinis ab hac medicina divinitus concessa fecerat. Factum hinc fuit, ut Hoffmannus magis magisque indies innotesceret; quum singulis annis magna ægrotantium multitudo ad thermas confluat; qui quum ipsius consilia pluribus fuisse salutaria intelligerent, non solum tunc iisdem uti volebant, verum postea etiam per litteras edoceri modos & vias ad salutem recuperandam proficuas desiderabant.

Nolumus multa cumulare de summorum hominum personis, quarum salutem

saluti tuendæ aut reparandæ fontium usum attemperavit; neque tamen reticendum est, *Augustissimæ Imperatrici* An. 1721. thermis hisce utenti vocatus adfuerit, & quod deinde An. 1732. *Augustissimo Imperatori* Carolo VI. una cum *Augustissima* ad hoc fontes profectis consilio adfuerit. Incredibili studio favebat summus hic christiani orbis Monarcha intelligendis harum aquarum principiis & constitutivis partibus, quas Hoffmannus coram per experimenta omnis generis demonstrabat. Non opus est hic multis commemorare, quam conspicuis summæ clementiæ signis *Augustissimæ* personæ hunc medicum prosequutæ fuerint, quantisque magnificis muneribus ex ornatum dimiserint; illud certum est, quod & postero tempore non intermiserint, Hoffmanni nomen honorifice commemorare, & laudare industriam ac peritiam in se curandis comprobata, etiam coram Potentissimo Rege *Prussiæ*, cum *Pragæ* præsens adesset.

Illis tam crebris itineribus in *Bobemiam* detexit *noster* jam An. 1717. aquas amaro cathartico sale pollentes *Sedlicenses*, earumque prima mentio publice facta est in dissertatione inaugurali, quæ *observationes & cautela circa acidularum & thermarum usum & abusum* inscribitur. Sed quum post sex annos ad thermas rediret, *Augustissimæ* inserviturus, ejusque mentionem apud Celeberrimum & Perillustrem archiatrum Cæsareum, dominum *Nic. Pium de Gavelli*, injiceret, horumque duum virorum sententia illæ aquæ & ex iisdem paratum sal comprobatum commendatumque esset; mirum erat, quantam mox celebritatem per universam *Germaniam* consequebantur.

Neque tamen his thermis solum, aut his, quas modo nominavimus, aquis *Sedlicensibus* illustrandis operam dedit, sed omnino ad omnes aquas foterias, & inter has præcipue ad acidulas, industriam suam convertit. Infederat nostratum animis pervulgata opinio, quod thermarum & acidularum natura toto, quod ajunt, cælo distet, & quod hæ acidula aliquod foveant. Ostendit autem *noster* perspicue, quod non solum ab acido longe distent acidulæ, quippe potius alcalini salis prædominio insignes, sed quod omnino a thermis acidulæ uno tantum illo discrepent, quia calore destituuntur. Primus itaque fuit *noster Hoffmannus*, qui docuit acidulas & minerales aquas cum lactis connubio tuto & cum singulari fructu esse potandas, quod olim valde exitiosum habebatur a medicis, qui harum aquarum genium ac naturam ignorabant. Præterea quam optime docuit justos omnibus his fontibus utendi modos, cum omnibus cautelis, quæ ex modo illarum aquarum operandi, & corporum, in diversis ætate, temperamento & morbo constitutionibus, diverso statu resultant. Tantum igitur abest, ut nobilissima hæc sanitatis principia, quæ Deus humano generi ex terræ visceribus suppeditat, abusus pristinis reliquerit, aut persuasionibus ab empirico & imperito usu olim stabilitis obnoxia eadem passus fuerit; ut potius omni nisu ad rationalem usum ea revocaverit. De aliquibus fontibus seorsim commentando, ut de *Selteranis* & *Laubstadiensibus*, quorum insignissimum, tum in aver-

tendis tum in debellandis contumacibus morbis, usum primus omnium recte detexit, & peculiaribus de iisdem conscriptis dissertationibus docuit, ut inde famam celebritatemque non modo per Germaniam, sed per plurimas quoque exteras regiones testimonii sui auctoritate consecuti sint, in non leve urbium, apud quas scaturiunt, incrementum & incolarum, quod gratissimo etiam animo agnoscunt, emolumentum.

Crebriorum ad fontes *Carolinos* itinerum etiam ille fructus erat, ut Potentissimo Regi *Borussiae* Friderico I. propius innotesceret. Nam quum anno 1708. quo Rex fontium horum usum experiebatur, multi ex præcipua nobilitate viri medica Hoffmanni opera uterentur, & ad salutationis officium admissi prædicarent viri hujus peritiam: jubebat Rex ipsummet ad se vocari, multaue de suæ valetudinis statu colloquutus, jubebat, ut ad se frequentius veniret. Id quum faceret Hoffmannus, & Rex Clementissimus non obscure ostenderet, se viro huic multum confidere, & eruditis sermonibus ejus plurimum delectari: jam tunc aliqui non obscuris signis ostendebant, quam suspectum ipsum haberent; suæ scilicet existimationi decessurum rati, quantum Rex huic tribueret.

Anni hujus ultimis mensibus Rex Potentissimus adversa valetudine graviter adfligebatur. Et quum nulla medecina constantem adferre opem videretur, in mentem Regis veniebat Hoffmannus, a Serenissima forore sua toties ipsi commendatus, & nuper ad *Carolinas* thermas propius cognitus. Jubebat igitur per celeres nuncios, eum protinus advocari, ut inter cæteros medicos salutis regiae curam susciperet.

Non recusare Hoffmannus poterat, quod Rex serio volebat; quamquam bene intelligeret, quam sit lubrica aulicorum virorum fortuna, atque vita omnis libertatis & quietis ratione animi & corporis expers. Abiit igitur jam ad exitum vergente anno, divino Numine fretus & sapientissimi Regis gratia confisus. Atque primo statim adventu suo industriam fidemque suam Regi adeo probabat, ut is propriæ voluntatis instinctu *nostrum* inter consiliarios aulicos adscisceret & archiatrorum suorum collegio illum cum amplissimo salario adjungeret. Proinde tamen Hoffmannus sibi academicum munus conservari petebat, quorum semper tranquillis musis inservire, quam in aula continuo versari satius putasset: cui desiderio Rex clementissime adnuebat.

Ab hoc itaque tempore Hoffmannus per tres solidos annos, & quod excurrit, tanta fide tamque promptis & paratis obsequiis inserviebat aulæ, ut Regi Reginæque abunde satisfaceret, neque unquam in ipso vel fides & assiduitas, vel dexteritate desideraretur. Non autem modici laboris res erat, Regi haud firmissima valetudine prædito, per hibernos menses gravibus pathematibus vexato, inservire: sæpeque integras noctes corporis proprii necessariæ curæ subtrahere, & cum diebus noctes continuare opus erat. Neque minus Regina ipsi laborem facebat pathematibus subinde gravioribus obnoxia. Has tamen ærumnas, utpote officii partes, facile superabat, & conscientia recte diligenterque navata.

varæ industriæ molestias omnes inde enatas solabatur : præsertim quum Regias personas clementissima voluntate se prosequi intelligeret. At vero ipsa muneris sui tam diligens cura, & indefessum illud studium omnes officii demandati partes implendi, objiciebat ipsum molestissimæ invidiæ mox etiam capitalibus odiis collegarum, præsertim *Andree Gundelsheimeri*, qui nunquam promotus, cum celeberrimo Tournefortio Regis Galliæ sumtibus, itinere per Græciam & Ægyptum instituto, adfuisset, aulæ *Berolinensi* redux commendatus, violentas medicinas, etiam ex regia familia ortis, porrigebat, cui *noster* modeste conscientiæ vi impulsus contradicebat.

Multa dici hic possent de controversiis, Hoffmanno valde molestis, quæ ipsi cum hoc viro intercesserunt. Quum vero neminem magnopere juvare posse videatur hæc recensio; ista vero, quæ ad concertationis hujus causam pertinent, in *medicinæ consultatoriæ* volumine primo pridem legantur ample exposita: malumus rem totam sicco pede præterire, postquam in vivis esse pridem desierunt, qui tunc adversarii gravissimi fuerunt. Certe ab Hoffmanni moribus alienissimum fuisse, ut ullum umquam hominem laceggeret, ex eo cognoscitur, quod nullius umquam controversiæ initium ipsemet fecit: & quod multis satis diserte contra se insurgentibus, quin insultantibus nihil omnino respondere; reique judicandæ arbitrium erudito orbi permittere maluit, quam disceptationibus bonas horas disperdere. Quicquid autem hic fecit, quo adversarius irritatus fuit, ita cum jurata fide, qua obstrictus tenebatur, arcto vinculo coharebat, ut sine officii neglecti gravissimo reatu non potuisset omitti.

Ob plura itaque & gravia tædia aulica dimissus Hoffmannus repetebat dulcissimam patriam An. 1712. mense Junio, & ad intermissas aliquamdiu occupationes academicas tanto majori alacritate redibat, quo majorem ex illo otio dulcedinem jucunditatemque nunc percipiebat. Non possum quin hoc loco commemorem, quæ Medicus *Joannes Papius* ad *Keplerum* scripsit *epist. de vita aulica* XL. pag. 76. non est, ait, quod mireris consilium meum de migratione in *Borussiam*, locum minus, ut videri potest, tutum. Expertus ego sum huc usque vitam primum academicam, tum hic (*Onolsbacki*) aulicam: contabesco propemodum recordatione vitæ academicæ, tanta ejus est bonitas, si cum cæteris conferatur. Huic si accedat copiose praxeos, ut nos loquimur, facultas regiam fere vitam dæxero. In aulis est splendida miseria, imo omnis aularum ratio liberalibus ingeniis est inimicissima.

Si quid temporis relinquerunt vel studiosæ juventutis institutio vel agrotantium querelæ, id ita dividebat, ut partem impenderet scriptis olim editis nunc retensendis & per fasciculos edendis, aliquibus etiam ab integro condendis per alteram tribueret naturæ per experimenta chymica profundius scrutandæ. Hinc factum est, ut ab illo tempore dissertationum olim emissarum decuriæ apud *Batavos* excuderentur: aliquis

quis etiam fasciculus, ad thermas & acidulas pertinentia complexus, *Ultæ* prælum subiret; quem mox alius excepit, qui diverſi argumenti minora opuscula, antea ſeparatim edita, conjungebat.

Prope jam ſexagenarius animum adjiciebat condendæ *medicinæ rationali ſystematicæ*, cujus primam partem luci publicæ ſiſtebat An. 1717. quam ceteræ ad hunc uſque præſentem, quo ultimam manum operi immortalis octogenarius impoluit, per juſta intervalla exceperunt. Merito videntur reprehendendi, qui ad medicinæ, vel cujuſcunque artis, quæ rationibus per experientiam longam comprobandis & firmandis conſtat, ſystemata condenda juvenes accedunt, alienaque fide conſcribunt non ſatis intellefta. Ex quibus dum multa ratiociniis potius conſentaneis, quam certa ſcientia eruunt, curandique methodos eliciunt: ſit, ut & ipſi ætate jam proveſtiores facti, multa, quæ corrigant, in ſuis ſcriptis deprehendant, & alii eorum præſcripta ſequuti, ægrotantes non paucos peſſumdent. Quod ſi ad ſcribendum nemo accederet, niſi multum experiendo confirmatus; in experiendo autem ratione prælucente duceretur, ut eventuum cauſſas rite erueret; brevi omnino futurum videtur, ut certum, quod ſequamur, minime obſcurum eſſet diſſenſionumque infinita multitudo aut omnino tolleretur, aut ad inſignem paucitatem redigeretur. Hoffmannus certe, qui tot annos docendo & artis opera edendo conſumſerat, ſemperque eventus fideliter notatos accurata & repetita meditatione ad veras cauſſas revocare anniſus fuerat, oſtendit ſuo exemplo, quantum in rationibus inveniendis & reddendis feliciores ſumus majoribus, qui eandem rem moliti fuerunt.

Quemadmodum vero ad lucis claritatem cognoscendam nulla alia re opus eſt, niſi oculo ſano & aperto; ejuſque uſura omnibus jucunda & utilis accidit: ſic omnino *Hoffmanniana* de medicis doctriinis præcepta ita univerſis, ad quos ea penetraverunt, facilia, plana & luculenta ſunt viſa, ut vix alius liber noſtra patrumq; memoria æquali plauſu ſuſceptus fuerit. Nam quum bibliopola, apud quem primum emiſſa fuerunt, pleraſque partes bis terve renovare debuerit: exteri etiam in ejus meſſem involaverunt, & tam extra *Germaniam*, *Venetis* & *Baſileæ*, quam in illa *Francofurti*, recudendum illud medicinæ ſystematicæ opus ſuſceperunt, invito quidem auctore omnes, præter honeſtiſſimos illos viros *Lugdunenſes*. a quibus omnium ſuorum ſcriptorum editionem fieri, non ſolum conſenſit, verum etiam exempla paſſim correſta & locupletata iſdem ſuppeditavit. In *Gallicum* ſermonem converſa medicinæ ſystematicæ primam partem & *Parisiis* emiſſam hiſ diebus conſpeximus; in quo tam egregio opere qualem ſe præſtiterit, ſera etiam poſteritas livoris expers longe adhuc apertius prædicabit.

Eodem tempore, quo ad medicinam rationalem ſystematicam accedebat, alius utiliſſimi operis editionem aggrediebatur. Nam quum tot annis ſæpius accidiffet, ut vel ordinis medici nomine reſpondendum eſſet de caſibus propoſitis, vel ad medicinam forenſem vel curandorum ſa-

luteam pertinentibus; neque minus crebræ, immo longe etiam frequentius ad ipsum solum directæ adferrentur litteræ, quibus consilia expetebant vel ipsi decumbentes, vel de illorum salute solliciti medici: cœpit illa colligere, & per fasciculos edere sub titulo *medicinæ consultatoriæ*. Atque hujus jam *duodecim tomi*, quorum quisque decurias quinque complectitur, quod opus vix apud nos prodierat, quum jam binis locis, ut *Amstelodami & Francofurti ad Manum*, recusum conspiceretur.

Putares virum tot scriptis elaborandis, tot consiliis scribendis occupatum non aliis semet indulgere potuisse laboribus. Enim vero longe aliter se res habet, plurimique sunt, quibus vel in hac urbe, vel peregre degentibus operam suam navavit, ut graves morbos devincerent. A quo enim tempore, aula relicta, huc reversus est, vix ulla aula Serenissimorum Principum *Saxonie*, aut *Anhaltinorum* fuit, quæ non Hoffmanni opera & consiliis usa fuerit, eumque identidem ad se invitaverit. *Schwartzburgicus* Princeps semel iterumque eum ad se vocavit: sub cujus clementia per auctoritatem Imperatoriam Anno 1727. mense Julio Comitum Palatini munus obtinuit. *Cassellæ* ad Serenissimi Landgraffii curationem expetitus ivit, ut & *Guelpherbytum* ad principis salutem procurandam accitus fuit. Longum foret, si principes, comites, aliosque ex prima nobilitate proceres recensere velim, quorum valetudini tuendæ, aut languoribus tollendis consilia misit: aut si enumerare velim, quot magnates ex remotis regionibus huc venerint, & curandos se ipsi præbuerint, magnumque fructum ab ipso consequuti sint. Nolumus quoque hic referre, quantum per omnem vitam temporis impenderit litterarum commercio, quod cum summis nostri ævi & medicis & philosophis maximeque cum magno Leibnitio, Imperatoris Regumque archiatris & plurimis professoribus, tam in quam extra Germaniam, de rebus physicis ac medicis habuit, de quibus alio forte tempore meminisse juvabit.

Anni 1734. ætate jam adulta Hoffmannus *Berolinum* accedebat, ut ubi habitantes charissimos, generum filiamque unicam, cum familia ipsorum inviseret. Accidebat tunc, ut triste nuncium adferretur de gravissimo & fere desperato viso morbo, qui Potentissimum Regem in castris ad *Rhenum* corripuerat. Quum jam in eo esset, ut ad nos reverteretur, non solum regii ministri suadebant, sed etiam Clementissima Regina jubebat diutius subsistere, ut ad manus esset, si consilium ipsius expetendum videretur. Et sane eadem vespere, quæ regem *Potsdamio* reddiderat, celerrimo nuncio accersebatur; quo non parum faciebat, quod celeberrimus Batavorum Medicus *Hermannus Boerhave* de morbo consultus, nostri potissimum opera uti suaserat.

Non levis erat morbus, qui optimum patriæ patrem affligebat, ejusque initia jam a tertio anno infederant, & mora fuerant confirmata. Asthma erat hydropicum, quod omnino plus terroris, quam bonæ spei ostendebat: omninoque magni viri, quorum consilia requisita antea fuerant, aperte declaraverant, quod plus metuerent, quam bene sperarent.

Enimvero Dei clementiæ tribuendum est, quod ex ingenti discrimine liberatum patriæ patrem recuperavimus. Neque parum effecit animus Regis inter tot molestias semper alacris, nunquam earum gravitate depressus, rectisque consiliis audiendis ac admittendis paratissimus. Nunquam enim diætæ præscriptas regulas migrabat, ac medicinarum usui sese libenter præbebat.

Quinque mensium spacio consumto, quo tempore Hoffmannus regiæ valetudini recuperandæ una cum eruditis & celeberrimis viris Horchio præcipue ac Ellero, ad eandem curationem vocatis, præcipuam operam dederat; id omne effectum dabatur, quod infinita hominum millia ardentissimis precibus a summo Numine efflagitaverant. Pater patriæ non solum immunitatem a doloribus & molestiis consequutus erat; verum etiam pristinas vires, Dei munere, collegerat, ut prodire & negotiis solita alacritate peragendis impendere se posset.

Evenisse tum omnibus diceret, quod Alexandri militibus, cum is Philippi medici arte & cura confirmatus subito in conspectum illorum venit, ut, quemadmodum illi non avidius ipsum regem quam Philippum intuiti fuerunt, ita omnes pari admiratione & Regem & Hoffmannum adspexerint ac pro se quisque gratiam habuerint regiæ valetudinis ac vitæ post Deum statore & conservatore sollertissimo. Jam vero Rex Clementissimus nihil omittebat, quo Hoffmanno ostenderet, quanta ipsum gratia complecteretur. Non solum splendidis muneribus laborem ac studium tanto tempore exantlatum compensabat, verum etiam sæpissime, præsentibus legatis ac proceribus, profitebatur, quod post Deum immortalem recuperatæ valetudinis beneficium ipsi deberet. Ornandum itaque honoribus etiam clementissime censuit: tantoque id magis se etiam facere professus est, ut orbis cognoscat, quantum amet virum, quem alio tempore inimicorum malæ artes in eadem aula opprimere conatæ fuerant. Sua igitur sponte ipsum *consiliariorum intimorum* ordini adjunxit, filioque unico cognomini, paternarum virtutum æmulo, inter *Fridericianæ* academiciæ professores medicos ordinarium locum tribuit, & consiliarii aulici honorificam dignitatem adjunxit.

Neque minus fuit in Clementissima Regina studium Hoffmanno benignissimam voluntatem suam declarandi. Nam inter alia præclarissima munera donavit ipsum sua imagine, quam celeberrimus pictor summo artificio elaboraverat; ab eodemque pingi Hoffmannum jubebat, ut in regio secessu *Monbijou* collocaretur. Scripta etiam viri omnia mitti sibi jubebat, bibliothecæ ejusdem arcis inferenda, sæpius inter hæc proponebatur ipsi, cupere utique Regem & Reginam, ut in propinquo esset, promteque posset, si quid accideret, ad opem ferendam advocari. Enimvero excusabat sese iisdem argumentis, quibus quondam apud regem Davidem senex Barzilaius fuerat usus & opus esse dicebat, ut in tam adulta senectute ad vitam beatam se præpareret, & breve, quod ipsi vivendum sit, tempus medicinæ suæ systematicæ ad finem perducendæ & consilia

saluberrimis dandis impendat: neque minus clementer admitta hujus excusatio fuit, quam illius fuerat.

Mensis itaque Aprilis An. 1735. initio Clementissimo Regi valedixit, ac non sine multa gratiæ propensissimæ significatione, cui osculum Rex adjiciebat, dimissus fuit. Ad suos salvus omnino redux maximo gaudio non solum domi suæ, a qua octo mensibus abfuerat, exceptus, verum etiam academiæ & urbis studiosissima congratulatione, quæ venerandum senem, tamquam præcipuum decus suum, & ante observaverat, & nunc tanto ardentius excipiebat, quum tot præclaris laudibus illud meritum divinum Numen adjecisset, quod regem optimum & clementissimum servavisset.

Crebris ab eo tempore litteris, etiam ipsissima Regis manu signatis, & insignibus muneribus per singulos fere annos transmissis, centior redditus fuit de propensissima in se voluntate, qui non semel Regia sua manu testatus est, vitæ suæ conservationem post Deum ipsius curæ deberi. Ut vero etiam academia Fridericiana, cujus senior jam est, cognosceret, quantum Rex cupiat consilia hujus, tam multorum annorum usu exercitati viri, apud eum plurimum valere, Augustali libello jubebatur, nullam rem alicujus momenti absque ejus consilio & sententia perficere.

Tam felicem & fortunatam Hoffmanni senectutem haud modice interpellabat An. 1737. gravis morbus, qui dilectissimam ejus conjugem, qua cum per 38. annos conjunctissime vixerat, ab ipso divellebat, in placidam ejus mortem terminatus. Sed hoc quoque adversum eo animo, qui Christianum & philosophum decet, perferebat moderatissime atque cogitationes a tristibus avertendo impendebat piis meditationibus. Eo enim tempore omnem christianæ doctrinæ summam perspicua & nervosa brevitate, verbisque *Latinis* complectebatur & cum publico communicabat. Quum de eo scripto apud Regem Clementissimum mentio facta esset illeque gratiosissimis litteris ostenderet, se cupere, illud etiam vernaculo sermone exstare, non poterat defugere iustum, efficiebatque ut primo quoque tempore *Germanica* lingua legeretur.

Anni 1738. ætate gravissimus morbus febrilis optimum virum occupabat & non mediocriter affligebat: prorsus ut multis metuendi causæ plures & majores, quam bene sperandi, viderentur. Divino tamen munere factum est, ut recuperaverimus virum, ipsiusque vegeta & acri senectute gaudeamus, nuper octogesimum primum vitæ annum ingressa. Ultimo nec reticendum est indefatigabile ipsius in ipsa hac extrema ætate discentibus inserviendi studium, siquidem per integros jam octo annos eam publice docendi iniit rationem, ut auditores, theoreticis præceptis bene instructos, recta medendi scientia imbueret. Quem in finem quovis semestri collegium medico-practico-clinicum aperuit, in quo accurate conscriptos & ab exteris ad se transmissos casus communicavit, & ex his veras, tam proximas quam mediatas, causas solide eruit, quibus dein genuinam sanandi methodum superstruxit ac candide docuit. Dici

vix potest, quem singularem plane fructum ac usum ii inde percipiant, qui artem salutarem feliciter & cum laude exercere cogitant. In tota enim medica scientia plurimum sibi observatio & longus rerum usus vendicat, qui optimus medicinæ interpret & docendi discendique magister merito prædicatur. Atque hæc inter nec publica academiæ negotia umquam refugit: sed ita emolumentis ejus procurandis & amplificandis studet, ut se vires vigoremque omnem propterea a benigno Numine accepisse existimet, ut aliis inserviando consumat. Maximum hujus animi documentum nuper dedit, quum anni hujus supra millesimum & septingentesimum quadragesimi XII. Jan. die ad se ordine quintum rediens Prorektoratus arduum & molestissimum munus senio jam languescentibus humeris imponi pateretur, victus eorum precibus, qui, quantum universis a prudentia & auctoritate ejus accessurum esset commodum, ex prægressorum magistratuum felicitate metiebantur. Faxit Deus, ut non solum hunc jam octogesimum primum optabili valetudine perficiat, magistratumque felix lætusque absolvat: sed & multos deinceps annos subjungat: ut optimo viro, communi utique bono, patria urbs, Fridericiana academia, regia domus, universum genus humanum, quibus commentando ac consulendo prodest, diutissime salvo & incolumi perfruantur.

Atque nunc sermonis filum abrupto, commentandique finem facio. Satis tenuiter hæc de summis viri meritis esse tradita, ipsemet agnosco: quamque multa dici porro potuerint aut debuerint de laudibus ejus optime video. Quoniam tamen ad hanc scriptionem accedere, nisi impetrata venia & exoratis subsidiis, nolui; non alia autem conditione illam nactus sum, quam ut parcerem modestiæ ipsius, quæ professam laudationem minime perferre potest: simplici hac vitæ factorumque recensione defungendum fuit. Certe non deerit amplissima dicendi materia cuicunque ad laudandas virtutes, quæ illustres & summæ in eo eluxerunt, progressuro: atque ut vitæ etiam annorumque series, longius divino beneficio producta, plurima, quæ his addi debeant, facta suppeditet, omnibus votis ab illo expeto, qui vitam resque mortalium omnes liberrimo arbitrio moderatur.

I N D E X R E R U M.

*Primus numerus tomi quarti partem, alter paginam & S.
supplementum indicat.*

A

A *Edomen* ejus minus decens ligatio post partum sæpe intestinorum dolorum causa 2. 162 inflationes vid. flatulentia. *Ablactatio* infantum quo tempore fieri deceat S. 16 quæ post illam observanda ibid. *Abortus* qui dicitur 3. 289 partu naturali gravior est 3. 301 quo tempore contingat 3. 289 differt a partu septimestri ibid. ab hæmorrhagia abortiva & minus tali 3. 290 non facile provocatur, quod auctorum testimonio ibid. & variis observationibus probatur 3. 291 signa 3. 290 subjecta 3. 291 causa occasionalis sunt aeris vitiosa constitutio & prava diæta puerperarum 3. 295 alvus adstricta 3. 296 fluor albus diutius infestans 4. 276 hæreditaria dispositio & abortiendi consuetudo 3. 294 spasmos concitantia 3. 293 sanguinis defectus & abundantia ibid. tussis convulsiva 3. 195 externæ violentiæ 3. 293. polypus uteri 4. 151 causa proxima 3. 292 quando contingat in variolis & quæ pariat symptomata 1. 83 & quæ illum sequuntur 3. 295 proclivitas ad ipsum in quo consistat 3. 294 disponit frequens ad fluorem album 4. 374 ad hæmorrhagiam uteri 2. 58 ad leucophlemariam 4. 247 crebrioris circa medium gestationis tempus contingentis exemplum 3. 291 frequentis casus 3. 305 venæsectione præservatus 3. 301 cum perpetuo vomitu junctus 3. 308 cum insequente hæmorrhagia uteri & molarum excretionem 3. 300 cum symptomatibus hypochondriacis 3. 393 nimia ad ipsum proclivitas cum molarum excretionem 3. 307 Indicationes curatoria & præservatoria 3. 295 quæ explentur venæsectione 3. 296 laxantibus lenioribus ibid. commoda uteri purgatione post partum 3. 297 quomodo ex Hoff. Med. Syst. Suppl.

tempestate vitiosa exacto vitæ regiminæ tractandus ibid. qua ratione imminens arcendus 3. 298 hæmorrhagia in illo quomodo tractanda ibid. quomodo præcavendus in acutis morbis ibid. in dysenteria 3. 290 in hysterico malo ibid. cautela circa venæsectionem ibid. circa potum & motum corporis 3. 300 *Abscessus* eorum signa 3. 173 differunt a fistulis 3. 167 ab ulceribus 3. 137 sunt sæpe causa fistularum 3. 169 sanguineis cur sint frequentes 1. 22 quomodo ex potu frigidus sub paroxysmo febrili nascantur ib. circa aurem occultus convulsiones sæpe excitat 3. 43 aperti curatio 3. 154 ex hepaticide orti casus 1. 244 *mesenterii* vid. mesenterium; *musculorum abdominis* ex tertiana 1. 22 *pulmonum* an possit sanari 1. 238 quando post peripneumoniam remaneat ibi. *vesica* vid. vesica; *uteri* vid. uterus. *Absorbentia* quatenus convenient in cardialgia 2. 116 in febribus 2. 10. 15. seq. quomodo improvide data atrophie infantilis causa S. 33 *Achores* quid & unde S. 47 retropulsi quomodo sæpe asthmatis convulsivi & infantilis causa 3. 150 epilepsiæ 3. 146 guttæ serena 4. 63 motuum spasmodicorum vagorum 3. 48 tussis ferina 3. 176 curatio S. 47 *Acida* humores incrassant 3. 288 4. 208 seri secessum faciunt 3. 167 primarum viarum tonum destruunt 3. 17 diarrhœam suscitant 3. 289 menses supprimunt 3. 17 remedia vermibus sunt inimica & quæ S. 82 quomodo adhibenda sint in febre verminosa 1. 310 quomodo præservent in perisilentia 1. 155 laudatur in ea 1. 135 seq. præsertim si bezoardicis terreis fuerint nupta 1. 159 laudantur in petechiali 2. 141 petechizante febre 1. 123 in synocha putrida 1. 175 an in hæmorrhagia narium F 3 con-

- conducant 2. 8 an in tertiana 1. 9 eorum abusus in tertiana quartanam producit 1. 39
- Acidula* qualia principia recondant 4. 170 cum lacte optime misceri possunt ibid. ante earum usum corpus rite preparari debet 2. 137 cur sub earum usu animi adfectus maxime noceant 1. 194 & fructus horraei 3. 284 impuris subjectis magis quam thermæ profunt 5. 80 frigida potæ quibus noceant 3. 17 improvide usurpata febres intermittentes excitant 1. 6 scabiem 5. 129 præsertim nocent in hydrope pectoris 3. 156 hypochondriacis & spongiosis subjectis 3. 107 a spasmo vexatis 3. 110 in vertigine idiopathica 4. 52 laudantur in asthma 3. 156 calculo felico 2. 137 dysenteria 3. 257 in epilepsia & quando conducant 3. 11 nephritide 1. 218 cum lacte profunt in doloribus intestinorum a motibus spasmodicis vagis 3. 51 odontalgia 2. 238 tussi hypochondriaca 5. 193 vertigine symptomatica 4. 56 ulceribus 5. 147 uteri hæmorrhagia 2. 59 vid. *aque minerales*.
- Acidum* est plerumque causa morborum infantium S. 8 ex quibus signis pateat ibidem, quænam ad illud ingenerandum ex parte lactantis contribuant S. 10 ex parte infantis ibid. in primis hypochondriacorum viis unde 3. 126 cardialgiæ quæ ratione causa existat 2. 116 quomodo tollendum ibid. salan podagræ materiæ & causa 2. 200 *corrosivum* non est causa ulcerum quod probatur 5. 138
- Acrimonia* humorum quomodo generetur. 5. 95 in infantibus unde S. 7 & senibus 5. 27
- Adstringentia* externe admota capiri quomodo repellant humores 1. 217 seq. gingivis inuncta in dentitione difficili nocent S. 20 in erysipellate 3. 243 interne quomodo in tertiana cum fructu queant adhiberi 1. 11. 15 in nimio hæmorrhoidum fluxu 2. 40 roborantibus nupta quo in casu ad febres lentas commendantur 1. 306 incaute usurpata in nimio mensum fluxu malum hysterium concitant 3. 89 polypos 4. 155 in dysenteria qua cautione adhibenda 3. 2 4 in gonorrhœa 4. 294 nocent ad abortum præcavendum 3. 299 in convulsivis motibus 3. 75 in expellendis exanthematibus 5. 121 in fluore albo 4. 278 in hæmorrhoidum defluxione acris 2. 21 quænam & quando in uteri hæmorrhagia convenient 2. 57
- Aegypti* cur dysenteria obnoxii 3. 246
- Aequinoctia* cur circa illa auditus vitia exacerbentur 4. 84 cur venæsectio circa illa in convulsionibus conveniat 3. 34
- Aer* ejus usus 5. 111 purus ac temperatus tonum partibus solidis conciliat 5. 7 quos effectus exferat in pulmones 1. 235 laudatur in tussi 3. 180 ipsius mutatio magnos ad nervosi generis sanandos morbos habet 3. 68 confert in asthma 3. 157 in deliriis melancholicis & maniacis 4. 110 in epilepsia 3. 8 in scorbutico 5. 14 subita ad apoplexiam contribuit 2. 85 ad odontalgiam 2. 242 ad vomitum cruentum 2. 35 qualis conducatur puerperis 3. 78 tabidis & phthisis 4. 176 variolis laborantibus 1. 82 quomodo ab aquarum inundatione insalubris reddatur 1. 139 ejus constitutio præternaturalis quæ in corpore pariat damna 1. 128. 133. 5. 141 qualis disponat ad abortum 3. 295 ad auditus vitia 4. 84 ad dysenteriam 3. 249 ad febres exanthematicas 1. 121 ad fluorem album 4. 274 ad hypochondriacum malum 3. 102 ad purpuram 5. 56 ad rachitidem S. 37 ad scabiem 6. 11 rad. scorbutum 5. 7 ad singultum 3. 193 ad sphacelum 5. 37 quomodo frumenta corrumpat 1. 99
- Aris viride* egregie callum absumit 5. 176 quomodo adhibendum 5. 177 ejus aqua ulcerum putredinem arceat 5. 148
- Aetas* cur quælibet suas peculiaries habeat adfectiones 3. 96 5. 108
- Aethiops* mineralis quomodo conficiatur S. 43 confert in contusionibus ac sanguinis stagnationibus 3. 16 gutta serena 4. 66 lue venerea cum alii sudoriferis 5. 90 refractariis morbis subcutaneis 5. 116 tussi ferina 3. 181 vermibus exturbandis S. 43
- Alcalina* in calculo renali præservando laudantur & quæ 2. 188
- Alexipharmaca* quomodo ad genesin exanthematum contribuant 1. 196 sola nocent in pestilentia 1. 158 sed acidis nupta in ea conveniunt ibid. nocent in petechizante febre 1. 31. seq. sed analeptici nupta interdum conveniunt ibid. 1. 158 nocent in purpura 5. 72 in gonorrhœa cum aliis sudoriferis laudantur 4. 291 caute in dysenteria sunt adhibenda 3. 256
- Aloetica* cur infantibus noceant S. 17 in defectu dispositionis ad hæmorrhoides 2. 173 hæmorrhoidaciis sæpe nimium hæmor-

morrhoidum fluxum excitant 2.45 nocent
 in vomitu cruento 2. 38
Aluminosa an convenient in febrium inter-
 mittentium curatione. 1. 10. 20
Alvus ejus ratio in omnibus fere morbis ha-
 benda 4. 42 quomodo in abortu solvenda
 3. 297 ardente febre 1. 189 calculo 2. 199
 catarrhali benigna febre 1. 68 in colica 2.
 166 convulsionis motibus 3. 32 doloribus
 intestinorum 2. 168 malo hypochondria-
 co 3. 82 iliaca passione 2. 165 in lue vene-
 rea 5. 97 maligna febre 5. 70 mistu cruen-
 to 2. 122 petechizante 1. 124 in puerperis
 1. 274 seq. quartana 1. 36 quotidiana 1. 31
 semiteriana 1. 61 tussis 3. 179 variolis 1.
 82 ejus *aperitio* quantum valeat ad mor-
 bos præsciendos 1. 19 *fluxus* quando &
 quomodo in petechiali febre sit promo-
 vendus 1. 142 quatenus conveniat in pneu-
 monicis febribus 1. 230 num eas solvat 1.
 239 qua ratione in purpura sit dirigendus
 1. 113 quando in variolis sit procurandus
 1. 95 vid. *plura diarrhœa*. *Adstricta* sangui-
 nem ad superiora pellit 3. 17 hinc conge-
 stiones ad caput sustentat 4. 128 est gravi-
 dis familiaris 3. 296 morbos chronicos sus-
 tentat 3. 59 inducitur sæpe a tinctura an-
 tiphthifica Grammanni 2. 163 vel ab acido
 in primis viis 3. 126 vel a convulsione in-
 testinorum 3. 280 maxima est in catalepsi
 & unde 3. 64 disponit ad abortum 3. 296
 aurium tinnitum 4. 83 mistum cruentum
 2. 72 convulsiones augeat 3. 35 maxime no-
 cet in purpura 5. 72 quæ pariat sympto-
 mata in variolis 1. 82. 91 an fumo tabaci
 referetur 2. 168
Amara quo principio maxime agant 5. 18
 bilis defectum suppleant 4. 197 quomodo
 in quartana agant 1. 33 cur & quomodo
 vermibus inimica 5. 42 sæpe nocent in icte-
 ro 4. 197 laudantur in scorbuto 5. 19 pu-
 tredini resistunt & quæ 5. 39
Amaurosis vid. *gutta serena*.
Ambragrysea summum est analepticum 3. 10
 ejus *essentia* quando in palpitatione cor-
 dis conveniat 3. 137 cum *passulis* decocta a
 Cratone in declinatione tussis laudatur 3.
 180
Anbusio quos effectus in corpus humanum
 inferat 5. 36
Amor oculatus & vesanus omnes animi &
 corporis functiones perturbat 3. 86 sæpe
 epilepsiæ causa 3. 6 deliriorum 4. 105
Ampyrtatio membrorum sphaerelatorum ubi

& quomodo instituenda 5. 41 quæ circa
 illam tenenda 5. 43 quæ ante & post illam
 conferant 5. 41
Amuleta quomodo operentur 1. 100
Amygdale dulces, earum oleum externe in au-
 rium siccitate laudatur 4. 87 vel ante vel
 post anthelminticorum usum interne con-
 venit 3. 34 in calculo reaum & felleo 2.
 136 dysenteria 3. 252 hæmoptysi 2. 20
 intestinorum doloribus a salivatione mer-
 curiali 5. 94 tussis vel spermate ceti 3. 18-
 vel cum syrupo papaveris albi 3. 183 ad
 stercora indurata educenda 3. 105 cum a-
 nethi oleo in singultu 3. 201 cum sper-
 mate ceti in scorbuticis doloribus ventris
 5. 20 crebro infantibus exhibitum nocet
 8. 17
Analeptica quæ convenient gravidis ad a-
 bortum præcavendum 3. 298 laudantur in
 pestilentia 1. 159 quando conducant in
 phrenitide 1. 226
Anasarca hydrops quid 4. 227 differt a ca-
 chesia 2. 199 ab hydrope polypo cordis
 juncto 4. 237 a leucophlematia 4. 227 si-
 gna ibid. eo defunctorum anatome 4.
 230 ratio symptomatum ibid. causæ oc-
 casionales 4. 236. seq. prognos 4. 237
 cum asthma juncti casus 4. 254 cum
 tympanitide juncti & sanati exemplum 4.
 245 indicationes curatoriæ 4. 238 quæ
 absolvuntur paracentesi ibid. & quando
 4. 239 purgantibus ibid. enematribus
 4. 240 & diureticis ibid. quando sudori-
 fera conferant 4. 241 tertianæ succedens
 quomodo tractandus 1. 16 an venæsectio
 in eo conveniat 4. 242 cautelæ circa pur-
 gantia 4. 243
Angina quæ dicatur 1. 208. 209 ejus sub-
 jecta ibid. sedes 1. 208 species periculo-
 sæ ibid. in quo differat ab aphthis 1. 209
 ab inflammatione faucium leviori ibid. a
 prunella ibid. a spasmis hyssericis ibid.
 quando in ea magis solida quam fluida
 deglutiri queant 1. 216 ejus causa pro-
 xima & remotiores 1. 209 orta ex con-
 clavi recenter calce obducto 1. 210 ex
 repellentium præpostero usu discussa 1.
 216 alvi fluxu soluta 1. 215 mortis si-
 gna in ea 1. 211 prognos 1. 210 *epide-
 mica* quibus temporibus se exserat ibid.
externa qualis dicatur 1. 208 *humida* &
sicca qualis sit 1. 209 *symptomata* qui-
 bus ex causis oriatur 2. 210 & quibus
 accidat ibid. *vera* quasi dicatur 1. 209
 F 4 quo-

- quomodo curanda 1. 211 *seq.* quo pacto
convenient externa 1. 212 & sanguinis
missio 5. 211. 212 *recidivans* sapius sa-
nata 1. 216 ejus *recidiva* quomodo ar-
cenda 1. 214. 216
- Angli* cur phthisi obnoxii sunt 4. 174
- Anima* arctissimum cum corpore habet
commercium 3. 63 ejus sedes quo loco
statuenda ibid. in mechanismo per me-
chanicas causas agit 3. 56 ipsius *functio-
nes* beneficio fluidi nervei fiunt 4. 104 *ir-
regulares* unde dependeant 3. 3 an ipsa
proxima causa functionum vitalium sit
4. 135
- Animi adfectus* quinam ad eos proclives 2.
226 pro varietate varios edunt effectus 3.
121 eorum noxa in tota motuum oeco-
nomia 3. 86 in nutrice & infantibus ad
quos morbos disponant 3. 8 morborum
sanationem remorantur 5. 79 morbos
quiescentes saepe revocant 4. 80 dispo-
nunt ad abortum 3. 168 cachexiam &
chlorosin 4. 210 epilepsiam 3. 5 hypo-
chondriacum malum 3. 103 lipothymiam
4. 132 motus spasmodicos vagos 3. 48
spasmodum oesophagi 3. 212 polyporum
generationem 4. 154 quæ in febre pete-
chizante pariant symptomata 1. 121 &
cur maxime sub usu aquarum minera-
lium noceant 1. 194
- deliquia* differunt gradu 4. 78 in quo ab
apoplexia & epilepsia 4. 132 a suffoca-
tione ibid. signa antecedentia & solutionis
paroxysmorum ibid. subjecta & causa
proxima ibid. mediatae causae sunt ani-
mi adfectus ibid. corruptio partis spha-
celosa 4. 135 diæta prava ibid. hæmor-
rhagiæ nimia 4. 136 hydrops pericardii
4. 138 morbi prægressi & qui 4. 134 o-
piata & narcotica 4. 135 polypus 4. 136
venena, purgantia & emetica ibid. unde
in passione hysterica frequentia 3. 75 &
in puerperis 4. 145 & quomodo in his
tractanda ibid. prognosis funesta & mala
4. 136 salutaris 4. 137 vide plura *syn-
cope* & *lipothymia*.
- Anodyna* quænam sint levissima 3. 99 sub
lingua detinere juvant in aphonia 4. 98
laudantur in animi deliquiis ab ira 4. 138
calculi felleo 2. 136 canceri enormi do-
lore 5. 156 delirio maniaco 4. 121 dy-
senteria 3. 253 singultu 3. 249 vesicæ
spasmo 2. 208 vomitu 3. 235 quatenus
ad pneumonicas febres conferant 1. 233
- in rheumaticis arthriticis & doloribus 2.
226 cum genere nervoso debilitatis no-
ceant 3. 78 colera adfectis 5. 276 & in
intermittentibus 1. 19
- Antiepileptica* quænam sint 3. 33
- Anthelmintica* quoruplicia & quæ sint 5.
41 varia eorum præparationes 5. 43 quid
ante & post horum usum tenendum 3.
34 fortiora quando in cardialgia vermi-
nosa noceant 2. 120 *anthelmintice* pilu-
le vid. pilulæ pulvis vid. pulvis, *syrupus*
vid. *syrupus*
- Anthraxes* pestilenciales quæ dicantur 1.
154 *seq.* qualem possint curationem 1.
160
- Antidota* quæ sint optima 1. 204 3. 276
- Antihæcticum* Poterii an in hæctica conve-
niat 1. 306. *seq.*
- Antimonium* crudum decoctis antivenereis
cum fructu additur 5. 90 in pulvere cum
aliis in arthritide inverteata 2. 223 ejus
sal sulphureum quomodo præparetur 5.
90 quod laudatur in lue venerea ibidem,
sulphur auratum sudoriferis in lue vene-
rea subjungitur ibid. *tinctura acris* cum
aliis laudatur in capitis doloribus a seri
vitio 2. 111 ad calculum renalem ar-
cendum 2. 188 in lue venerea 5. 90 *vi-
trum* ventriculi inflammationem inducit
1. 203 cum aliis in ipso minus rite præ-
paratis choleram excitant 3. 272 bene
præparata ex eo interne in ulceribus lau-
dantur 5. 151
- Antinephritica* quid circa illorum usum te-
nendum 2. 198
- Antiquarium* Riverii quomodo præparetur
1. 33
- Antiscorbutica* quænam sint 5. 17 cur cau-
te biliosis subjectis & juvenibus offerenda
5. 19 eorum succi optime cum sero lactis
propinantur 3. 52
- Antoniane* aquæ cum lacte mixtæ in vesicæ
vitiis laudantur 2. 73 quando conferant
in nimio hæmorrhoidum fluxu 2. 47
- Aquis*, ejus fistulæ sedes 5. 168 causa 5.
171 saepe mature consolidata phthiseos
causa 4. 178 quomodo tractanda 5. 179
procidencia sæpius fortiori sphincteri spasm-
o debetur 2. 202 cur senibus infirmis
& hæmorrhoidariis familiare symptoma
2. 44 *spincteris* valida constrictio saepe
dolores colicos & flatulentos producit &
in quibus 2. 181
- Anxietas* præcordialis unde suam trahat ori-
ginem

ginem 1. 203. in febres ardentes 1. 185.
 quomodo a potu coffeæ inducatur 5. 63.
Aphonia quæ dicatur 4. 95. sedes ejusque
 causa proxima ibid. oritur ab ebrietate 4.
 96. a paralyti linguæ aut sero impuro
 stagnante ibid. a sanguinis congestione ad
 linguam ibid. prognosis ibid. ex insultu a-
 poplectico ortæ exemplum 4. 101. quomodo
 tractanda a paralyti linguæ inducta 4.
 97. a catarrhali defluxione ibid. quomodo
 sub salivatione mercuriali eveniens cu-
 randa ibid. a vitio sanguinis orta qua ra-
 tione tractanda ibid. a vermibus 4. 98. cau-
 tela circa venæsectionem & spirituosam
 4. 97.
Aphthæ quæ dicantur 5. 24. differunt inter se
 ratione gradus ibid. in quo ab angina 1.
 209. causa materialis & formalis 5. 24. me-
 diatæ & remotæ 5. 25. a cicuta aquaticæ
 usu sæpe producantur 3. 146. symptoma-
 tum ratio 5. 25. prognosis ibid. quomodo
 sint tractandæ 1. 214. præsertim in infanti-
 bus ubi ratio habenda nutritiis 5. 25. & in-
 fantis ibid. quomodo in variolis 1. 81. 90.
 quæ externe in iis conveniant 5. 25. caute-
 læ circa symptomaticas ibid. 14.
Apophlegmatizantia laudantur ad arcendos
 malignos morbos 1. 139.
Apoplexia quot ejus gradus 4. 2. sanguinea
 quid 2. 82. levior 4. 2. serosa in quo confi-
 stat 2. 87. quo loco maxime accidat 2. 83.
 4. 2. signa antecedentia 2. 84. symptoma-
 ta atque effectus 4. 90. ea defunctorum a-
 natome 2. 87. in quo differat ab animi de-
 liquiis 4. 132. a passione hysterica 3. 74. a le-
 thargo 4. 29. disponunt ad eam animi ad-
 effectus 2. 85. debilitas generis nervosi 4. 7.
 excretiones sanguineæ & serosæ suppressæ
 4. 5. 5. mercurialia inepte adhibita 4.
 6. a mercurialibus in podagra datis exem-
 plum 4. 29. morbi epileptici ac convulsivi
 4. 6. polypi in vasis cordis & cerebri 2. 87.
 4. 150. spasmi partium inferiorum 4. 5. sta-
 tus cachecticus 2. 86. plethoricus 2. 79. 4.
 5. eius insultus in corpore purpura & po-
 dagra vexato exemplum 4. 24. levioris in
 lethalem mutatæ casus 2. 92. a sinistro balnei
 calidi Carolinarum usu observatio 2. 91.
 funestæ ex purgante acriori ortæ exemplum
 2. 92. curandi methodus quæ clysteribus
 acrioribus absolvitur 2. 88. externis & in-
 ternis excitantibus 2. 84. & venæsectione
 congruo loco instituta 2. 88. 4. 9. cautela
 circa balsamica & apoplectica 2. 90. circa

venæsectionem 2. 89. præcavetur alium fol-
 ventibus ibid. in hæmorrhoidariis frictio-
 nibus & hirudinum applicatione & elixi-
 riis balsamicis ibid. venæsectione ibid. &
 exacta victus ratione 2. 91.

Appetitus a diuturna abstinentia perit 3. 71.
 a salibus acidis excitatur 3. 54. nimis a
 quibus causis oriatur 3. 99. cur ante mo-
 tum spasmodicorum invasionem auctior
 3. 54. plane dejectus in quartana quid indi-
 cet 1. 42. num bono consilio exciretur post
 febres malignas 1. 150. & intermittentes
 1. 312.

Aprilis cur catarrhalibus & exanthematicis
 morbis faveat 5. 61.

Aqua pro potu pura esse debet 5. 16. calide
 pota a zecchio prosecretum ad renalem præ-
 servandum laudatur 2. 189. frigida potus
 a variis auctoribus laudatur 2. 174. sanat
 & præcavet morbos 3. 283. fibras roborat
 & firmat 2. 244. 3. 237. acres humores tem-
 perat & referat obstructions 2. 56. 5. 16.
 sanguinis æstum reprimat 2. 177. quomo-
 do sudorem moveat 1. 191. non promiscue
 exhibendus 2. 178. 3. 32. & quæ circa ejus
 usum tenenda 3. 40. quem usum præstet in
 ardente 1. 186. in cardialgia ab ira 2. 117. in
 catarrho pectoris 3. 171. in cholera 3. 285.
 cholericiis morbis 1. 191. colica sangui-
 nea 2. 176. convulsionibus 3. 32. epi-
 lepsia 3. 11. hæmoptysi 2. 23. hæmor-
 rhagia uteri 3. 52. lipothymia 4. 149.
 lippitudine oculorum 4. 79. palpitatio-
 ne cordis 3. 144. ulceribus 5. 28. nocet
 post emeticum 3. 23. chalybeata a vete-
 ribus commendatur ad lienis morbos 5.
 16. hæmorrhagias nimias 2. 46. vomitum
 præcavendum 2. 38. qua ratione
 ejus inundationes acrem reddant insa-
 lubrem 1. 139. hydropticorum qualis con-
 stitutionis 4. 230. insereus cur a vete-
 ribus ita dicatur & quid sit 4. 227. la-
 xans quomodo paranda 1. 26. sclopeta-
 ria laudatur in externis capitis efflores-
 centiis 3. 15. mistu cruento 2. 211.
 cum balsamo vitæ in gonorrhœa ad in-
 jectionem 4. 296. vitæ stomachica &
 carminativa an post cibum sumtum di-
 gestionem promoveat. 2. 196.

Aquæ minerales activiores sunt communi
 5. 16. quænam principia recondant 4.
 117. earum effectus & usus 2. 113. 5. 9.
 quæ ante & sub earum usu tenenda 3. 107.
 artificialis imitatio 1. 26. calide in subje-

- tis impuris caute adhibenda 5. 86. præ-
 eazent calculum 2. 138. polydofas concre-
 tiones 4. 157. eryfipelatis recidivas 1. 170.
 f9. laudantur in cachexia & chlorofi 4. 214.
 cutis adfectibus 5. 118. in delirio melan-
 cholico & maniaco 4. 116. in malo hypo-
 chondriaco 3. 107. periodicis 1. 282. mor-
 bis a sanguine impuro & spiffo ortis 2. 126.
 in quotidiana contumaci 1. 48. quatenus in
 asthma convenient 3. 165. in febribus in-
 termittentibus 1. 36. seq. cum primis longis
 1. 51. & cur in iis conducant 1. 50. quando in
 febre lenta 1. 302 & quæ iis tunc præfidia fun-
 roganda ibid. in phthifi 4. 187. cū lacte quo-
 modo cura instituenda 4. 176. commendantur
 in arthriticis & rheumaticis doloribus
 2. 225. nimio hæmorrhoidum fluxu 2. 48.
 purpura fcorbutica 5. 67. rheumatismo
 fcorbutico 2. 223. diu nimis ufurpatæ
 quam noxam inferant 3. 107.
Aquisgranenfes thermæ cur nimis calidæ funt
 4. 88. ante earum ufum corpus rite præpa-
 rari debet 2. 128. laudantur in calculo 2.
 137. ad polypos arcendos 4. 157. in quibus
 morbis noceant 4. 88.
Arabes dysenterici funt obnoxii & cur 3. 246.
Ardens febris quæ vulgo dicatur 1. 182. seq.
 quæ recte dicatur 1. 183. ejus fubjecta &
 cauffæ antecedentes 1. 185. cauffa proxima
 1. 184. quibus regionibus rarior quibufve
 frequentior fit ibid. quam neceffaria fit in
 ea lingua infpectio 1. 197. in quo differat
 ab aliis febribus continuis 1. 183. a maraf-
 mo fenili 1. 197. a fynocha 1. 183. quem
 exitum habeant in fenibus 1. 197. quid in
 ea fignificent rigores 1. 188. in fene ex ma-
 la curatione funefta 1. 196. copiofo julapii
 potu fanata 1. 190. quale regimen pofcat
 1. 188. an in ea conveniat venæfectio 1. 186.
 quomodo adhibendus potus frigidus 1.
 190. in primis aqua frigida 1. 186. qualis
 conveniat potus 1. 187. quomodo in ea du-
 cenda fit alvus 1. 188. seq. cephalalgia tra-
 cenda 1. 189. fitis fallenda ibid. continua
 in tertianam intermittentem mutata 1.
 196. fanguinea copiofo potu fanata 1. 193.
 vid. fynocha biliofa.
Ardor ventriculi unde oritur 1. 199.
Arena calida qua ratione in intumefcentia
 abdominis conferat 4. 265.
Armoraciæ, ejus radix quale recondat princi-
 pium 5. 18. laudatur in fcorbuto ibid.
Arsenicum quomodo fumtum fymptomata
 inducat & quæ 2. 115. 1. 210. eo extincto-
 rum anatome 3. 280. ad feparationem
 corrupti in fphacelo minus tutum eff 5.
 40. ex eo fumto mors quomodo præcavea-
 tur 1. 204. 3. 276.
Arteria afpera quæ dicatur 3. 173. ejus ufus
 3. 174. bronchialis fecundum fuam initium
 & progreflum anatomicè defcribitur 3. 173
Arteriæ caput ingredientes cur craffio-
 rem fuam tunicam deponant 2. 3.
Arteriotomia num in phrenitide conveniat 1.
 220. num in dolore cephalico 2. 102.
Arthritici cur præ aliis ad venerem proni
 2. 213.
Arthritis quid veteribus & recentioribus di-
 catur 2. 217. ejus defcriptio ab Aureliano
 2. 259. difert ratione cauffarum, indolis
 & graduum 2. 219. a rheumatismo 2. 218.
 fubjecta 2. 222. cur autumno & vere ma-
 xime affligat 2. 221. cum colica fanguinea
 alternantis exemplum 2. 179. cum nephri-
 tide fæpe alternat. 2. 115. cauffa materialis
 falina cujus indolis 2. 257. conferunt ad
 hanc animi adfectus, defes vita & luxuria
 2. 263. hæmorrhagiæ ceffantes 2. 219. ex-
 cretiones fæpe naturales fuppreffæ 2. 259.
 veneris abufus 2. 264. venæfectio neglecta
 2. 218. cauffa proxima 2. 218. 221. progno-
 fis 2. 266. 222. ceffans fæpe fpafmi veficæ
 & dyfuriæ cauffa 2. 203. retrouulfa fæpe
 cardialgiæ cauffa 2. 116. colicæ 2. 163.
 convulfionum 3. 28. hydropis 4. 236. le-
 thargi 4. 43. palpitationis cordis 3. 134.
 ruffis convulfivæ 3. 176. vaga qualis ma-
 teria in ea peccet 2. 219. quomodo diferat
 a motibus fpafmodicis vagis 3. 44. & fixæ
 unde 2. 261. univerfalis incipiens unde 2.
 223. fæpe ex rheumatismo 2. 219. præfer-
 vatio qua ratione instituenda 2. 223. cu-
 ratio difert pro cauffarum differentia 2.
 223. & quomodo instituenda 2. 222. quæ
 conducant in imminente paroxyfmo 2.
 272. in cacochymicis fubjectis 2. 222. in
 hæmorrhoidariis 2. 224. cautelæ circa ano-
 dyna & opiata quæ tenendæ 2. 32. calidio-
 ra remedia & fpirituofa 2. 228. lactis cu-
 ram 2. 227. topica 2. 227. & venæfectio-
 nem 2. 224. 225.
Artus eorum diftenfio in epilepfia unde 3. 4.
Afcavides ubi maxime fedem fuam habeant
 3. 57. earum cauffæ & fubjecta 5. 40. funt
 fæpe flatulentix cauffa 4. 266. motuum
 fpafmodicorum 3. 57. prognofis 5. 41. qui-
 bus.

bus eliminandæ 3. 37. vid. *vermes*.
Ascites hydrops qui dicatur 4. 227. differt a tumore gravidarum. 4. 237. ab hydrope polypo cordis juncto ibid. verus a spurio ibid. ejus signa 4. 227. morbi historia 4. 228. eo defunctorum anatome 4. 229. symptomatum ratio 4. 231. ejus genesis dependet ab hepatis vitio 1. ibid. & reliquorum viscerum labe 4. 232. causæ occasionales sunt animi pathemata 4. 235. diæta inconveniens 4. 234. a frigido potu in cachectico orti exemplum 4. 250. dispositio naturalis 4. 234. exanthemata & ulcera retropulsa & consolidata 4. 236. eventus 4. 238. curatio instituitur diureticis 4. 240. enematis & purgantibus ibid. & roborantibus 4. 242. desperatus quomodo tractandus 4. 243. quatenus paracentesis conveniat 4. 244. scarificatio 4. 245. & venæsectio 4. 243.
Asthma quid 3. 147. subjecta 3. 148. eo defunctorum anatome 3. 148. ex aeris vitio cum hydrope pectoris orti exemplum funestum 3. 165. ab exhalationibus calcis vivæ 3. 168. a frigore vehementi enati casus 3. 169. a retropulso erysipelate pedum 3. 165. a podagra retropulsa lethale 3. 164. convulsivum strictè dictum quid 3. 149. ejus signa ab Aretæo descripta 3. 147. differt a suffocatione hysterica & catarrho suffocativo ibid. a pituitoso ibid. causæ 3. 149. a materia intrus retenta podagrica orti exemplum 3. 150. a calculo vesicæ fellæ subnati casus 3. 159. prognos 3. 163. quomodo tractandum 3. 155. dropici funesti exemplum 4. 253. cum anasarca iuncti observatio 4. 344. infantilis causa & curatio S. 46. rheumatici Carolinis sanati exemplum 3. 170. spasmodici a victu post iram summi 3. 162. a repulsa podagra ortum 3. 167. a tuberculo in ossè sterni 3. 171. spasmodico cachecticum quid 3. 151. a tumore pedum repulso casus 3. 163. spasmodico stultulentum quid 3. 149. spasmodico hypochondriaci ab usu radicis squillæ sublevati exemplum 3. 160. spasmodico sanguineum quid 3. 149. utriusque curatio 1. 153. suffocativum sæpe a læsione diaphragmatis oritur 3. 150. a pectoris hydrope & polypo cordis 3. 151. quatenus in eo conducant acidulæ & thermæ 3. 156. balnea mineralia ibid. diuretica & externa 3. 157. emetica & purgantia 3. 151. & venæsectio 3. 156.

Asthmatici quando bene sese habeant 3. 168. qui ad apoplexiam proni 2. 86.
Atonia spasmus sequitur 3. 7. viscerum ex quibus causis inducatur 4. 235. quæ ratione ad cachexiam & chlorosin disponat 4. 208. hecticos morbos & quomodo tractanda sit 1. 308. hydropem 4. 232.
Atrophia differt a phthisi 4. 137. infantilis quid S. 32. differt a rachitide ibid. symptomata unde 4. 158. signa S. 22. sectio ea defunctorum anatomica ibid. causæ mediata & proxima ibid. sç est sæpe scorbutica S. 33. prognos ibid. quomodo tractanda si a nimio absorbentium usu orta S. 35. a prava digestionem & transpirationem prohibita subnata qua ratione sananda ibid. a scorbutica matris labe oborta quomodo tollenda ibid. cautela quæ circa purgantia tenenda ibid.
Avena ejus decoctum quomodo parandum 1. 61. ad æstum & bilem temperandam in febribus intermittentibus 1. 9. laudatur in dysenteria 3. 252. tussi 3. 179. methodo Loweriana quomodo præparetur 1. 306.
Auditus, ejus vitia quæ 4. 81. sç differt inter se ibid. quibus lædatur ibid. diffilis oritur sæpe ab aurium cerumine indurato 4. 82. quomodo tractandus 4. 87. a tuba Eustachiana obstructa 4. 82. quomodo sananda 4. 87. a laxitate partium acusticarum 4. 82. quibus remediis tollenda 4. 87. a spasmò & siccitate auris 82. mediata causæ sunt vitium ventriculi & intestinorum 4. 83. ex vitio primarum viarum orti exemplum 4. 92. decubitus serosorum humorum 4. 84. ejus in femina senili exemplum 4. 91. remotiores causæ 4. 84. consumaciæ fortiori purgante curati casus 4. 92. per inediam sanati exemplum ibid. abolitionis a mercuriali cura male tractata 4. 93. prognos 4. 84. optime sanantur diaphoreticis & diureticis 4. 85. laxantibus ibid. pediluvii & vesicatoriis ibid. quatenus in iis convenient topica 4. 86. & sanguinis missio 4. 85. quomodo tractanda catarrhalia 4. 87. & cum aliis morbis juncta ib.
Aures earum structura 4. 81. dolores cur graviter lædant vid. *oralgia*. *Tinnitus* ejus causæ 4. 83. ex plethora exemplum 4. 88. in hæmorrhoidario suborti casus ibid. post lethargum & insultum apoplecticum unde 4. 83. in parotidum inflammationem quomodo inducatur ibid.

- in acutis febribus quid indicet ibid.
Aurum ejus effectus in corpore humano 1.
 74. *fulminans* qua ratione virulentam induat naturam 2. 155. quo in casu sit noxium 1. 74. quatenus in singultu infantili conferat 3. 201. ejus fonticus effectus in febre catarrhali benigna 1. 74. in tenerioribus infantibus 2. 155.
Austria cur ibi colica spasmodica endemia 2. 163.
Autocratia naturæ in quo consistat 2. 136.
Autumnus cur eo arthritici & rheumatici dolores sint frequentes 2. 221. catarrhales febres 1. 65. hæmorrhagiæ narium 2. 6. tussis infantilis 3. 184. cur eo pejus habeant hæctici 1. 3070. hypochondriaci 1. 73. phthitici 4. 163.
 B
Balbusies quid 4. 95.
Balnea aquæ dulcis quomodo præparanda 4. 113. tepida esse debet 4. 114. quid ante eorum usum conducant 3. 35. horum virtus, quibus adjuvatur 3. 34. spasmos relaxant 3. 37. & æqualem sanguinis circuitum reddunt 3. 111. quæ conveniant in declinatione arthriticorum dolorum 2. 227. in dispositione ad abortum ex pravo puerperii regimine 3. 297. in calculo renali 2. 187. capitis adfectibus 4. 52. cardialgia ex frigore 2. 127. convulsionibus 3. 34. cutis adfectibus 5. 124. fluore albo 4. 277. gonorrhœa benigna 4. 290. gutta serena a variolis subsistentibus 4. 69. in hæcticis & quando 1. 306. iliacæ passionis declinatione 2. 131. lentis infantum febribus 1. 304. lue venerea 5. 96. mensibus suppressis 4. 214. moribus spasmodicis vagis 3. 51. phthiticorum symptomatum atrocitas 4. 173. phrenitide 1. 221. pollutione 4. 290. purpura chronica 5. 68. quartana 1. 24. rachitide 5. 75. recens natis 5. 15. scorbuto 5. 33. singultu a transpiratione prohibita 3. 202. spasmi imi ventris 4. 129. diuturnis uteri morbis 2. 63. nocent in cachexia 4. 214. in œdemate primum 4. 225. in adfectibus soporosis 4. 36. *adstringentia* quomodo agant 4. 268. & quæ concitent damna in fluore albo usurpata ibid. uterina ex quibus paranda 4. 267.
Balsamica quænam putredini resistent 5. 68. *subadstringentia* laudantur in gonorrhœa 4. 292.
Balsamum de copaiva cum saccharo in ne-

- phritide inveterata laudatur 2. 200. ipsius essentia sæpe nocet in gonorrhœa 4. 296. *embryonum* laudatur in abortu imminente 3. 298. in cholera 3. 275. *pectorale* egregiæ virtutis 3. 185. laudatur in tussi habituali *pectorale Meibomii* ex quibus præparetur 4. 172. confert in phthisi ibid. *vire* quales virtutes recondat 5. 84. laudatur in abortu imminente 3. 298. auditus vitiiis 4. 86. cholera 3. 275. diarrhœa 3. 276. epilepsia 3. 10. gutta serena 4. 65. sphacelo 5. 84. verrigine 4. 49. vomitu 3. 233. *sine ambra* in cephalalgia rheumatica 3. 101. cum *aqua Regina Hungariæ* in flatulentia 4. 264. hypochondriaco malo 3. 109. cum *aqua scolopetariæ* ad injectionem in gonorrhœa 4. 296. cum *corticum aurantiorum syrupo* in putredine gingivarum 5. 37. cum *liquore anodynno* in aphonia 4. 98. dysenteria 3. 253. singultu 3. 205. nocet in capitis adfectibus ex vitio primarum viarum 4. 59. in morbis a plethora & congestione 4. 65.
Becchabunga cur excellens antiscorbuticum 4. 174.
Belgi cur phthisi sint obnoxii 4. 174.
Bili in quo viscere secernatur 4. 190. ejus secretio motu peristaltico adjuvatur 3. 98. principia constitutiva 4. 261. cum bovina experimenta instituta 2. 132. usus 4. 261. in duodenum maxime ab ira effunditur & quomodo 2. 239. singularis profusa casus 4. 261. *atra* quæ veteribus dicatur 4. 205. *caustica* facta veneni dati signa mentitur 3. 278. *commora* ex quibus causis suscipiat acrimoniam 3. 279. & quomodo temperanda 1. 187. *corrupta* & *iners* vomitus concitat 3. 228. sævos dolores circa hepatis regionem 2. 140. cum lacte in infantum intestinis stagnans torminum causa 2. 162. *intemperata* cur a veteribus causa febrium intermittentium dicatur 1. 8.
Boile refutatur, quod mercurium dulcem in dysenteria laudaverit 3. 254.
Borborgymi unde 3. 98. in epilepsia 3. 5. ab aquis mineralibus frigide potis sæpe exacerbantur 4. 271.
Bronchia quid 3. 173. constricta formalem tussis constituunt causam 3. 183.
Bubones pestilenciales quales dicantur 1. 187. & quomodo sint trandi 1. 160. *veneres* quomodo generentur 5. 169. a variis causis oriuntur 5. 154. præsertim a go-

norroha suppreffa vel parum æstimata 4
289. febris sæpe ipsis supervenit 1. 319.
quibus internis 5. 154. & externis tra-
ctandi 4. 295

C

Cachectici cur sæpe epilepsia adficiantur 3.
6. erysipelate 1. 167. singultu 3. 200.
palpitatione cordis 3. 133. sphacelo 5.
35. seq. vomitu 3. 229. hæmoptysis ipsis
ut plurimum funesta 2. 27

Cachexia quæ dicatur 4. 207. ab Aureliano
ibid. & Aræto optime describitur ibid.
differt ab anasarca, atrophia, cacochy-
mia & leucophlegmatia 4. 211. a chlorosi
& fluore albo 4. 210. a scorbuto 4. 212.
signa 4. 207. causæ occasionales sunt ani-
mi pathemata 4. 210. a diuturno mœro-
re orta exemplum 4. 215. curationes per-
versæ 4. 211. a male curata quartana le-
thalis 4. 218. diætâ inordinata 4. 199.
desperatæ a vitio diætæ inductæ casus 4.
218. ab inordinata vita & gravi mœrore
subortæ exemplum 4. 216. excretiones
sanguineæ imminutæ aut nimix 4. 210.
hæmorrhagiarum narium excipientis ob-
servatio 4. 219. habitus corporis spon-
giolosus 4. 199. causâ proxima 4. 207.
prognosis 4. 212. indicationes curatorix
quæ explentur aperiensibus 4. 213. aquis
mineralibus & qua cautione 4. ibid. bal-
neis 4. 214. corrigentibus & evacuantibus
4. 212. martialibus 4. 214. & stomachi-
cis 4. 213. quatenus in ea conducatur ve-
næsectio 4. 214. & quæ tenenda circa tu-
mores œdematosos 4. 215

Cementarii cur ad tussim proclives 3. 68

Calculus felleus ejus varia figura & forma 2.
132. magnitudo & numerus 2. 131. quo
loco maxime reperitur ibid. cum huma-
nis & bovinis repertis. instituta experi-
menta 2. 132. ejus signa 4. 191. 2. 134.
est sæpe asthmatis causâ 3. 159. icteri 4.
191. pathemata inde 2. 134. causæ pro-
cætarcticæ sunt vitæ sedentariæ & ætas 2.
133. ejus in plethorico venæsectionis ex-
perre exemplum 2. 138. spirituosorum
abusus 4. 141. sanguis spissus in fœminis
quadragenariis 2. 33. in hydropico &
icterico vomitu rejecti exemplum 2. 139.
dolores inde sæpe sunt periodici 2. 235.

immanium inde natorum dolorum casus
2. 90. accuratissimi inde orti exemplum 2.
140. spasmus quomodo sedandus inter-
nis 2. 135. & externis ibid. cura præ-
servatoria quomodo instituenda 2. 137.
extra paroxysmum quæ conducant 2.
136. renum ex qua materia generetur 2.
184. quomodo ejus dolor a passione hy-
stérica differat 3. 74. cur senili ætati fre-
quens 2. 184. quando dolores inducat 3.
125. cur ejus diagnosi sit difficilis 1. 252.
quomodo febrem excitet sine renum in-
flammatione ibid. qua ratione inge-
ret febrem inflammatoriam 1. 253.
vomitu 3. 231. copiosæ excretionis cum
dolore nephritico exemplum 2. 141
vid. *nephritis calculosa, vesicæ* quomodo
spasmus excitet 2. 201. signa 2. 202

Calidus potus vid. *potus calidus*

Callus in fistulis quid 5. 170. ejus durities
unde 5. 171. quomodo sanationem re-
moratur ibid. & quibus remediis abs-
mendus 5. 172

Calor continuus in febribus quæ sit ejus
causâ 1. 290. nimis tussientibus nocet
3. 182

Calx viva, ejus exhalationes quomodo an-
ginam inducant 1. 209. asthma 3. 168
& quid in eo prodest 3. 169

Camphora, ejus virtutes 3. 164. an exæstuet
sanguinem 2. 50. laudatur in erysipela-
te retropulso 4. 43. in hæmorrhagiis ni-
miis 2. 51. in hæmorrhagia narium 2.
9. collo appensa præcævet contagium
dysentericum 3. 257. cum nitro in spha-
celo a causâ interna 5. 39
in variolis malignis 1. 89. oleum quo-
modo præparetur 2. 37. externe confert
in febre stomachica inflammatoria 1.
201. tympanitide 4. 243. vomitu cruen-
to 2. 38.

Cancer, ejus definitio & generatio 5. 141.
qua ratione a scirrho generetur ejusque
signum 5. 143. symptomata ibid. quan-
do serpere incipiat 5. 163. cur præcipue
mammas fœminarum invadat 5. 141. ad
eum faciunt hæmorrhoidum & men-
sium suppressiones 5. 142.
terror & mœstitia ibid. prava diætâ &
temperamentum ibid. dispositio hære-
ditaria & externa violentia 5. 143
prognosis 5. 146. curatio 5. 150.
quæ circa anodyna observanda 5. 156.
febrem lentam & lipothymiam ibid.

aperiti descriptio 5. 141. causa 5. 143.
 ejus in & externa curatio 5. 151
 an excindi debeat 5. 152
exulceratus cur mortem inferat 2. 40
 ejus exemplum 5. 161 *occuli* descriptio
 5. 141. *occuli* exemplum 4. 160
 diu durantis casus 5. 143. ejusque cu-
 ratio 5. 150. *uteri* vid. *uterus*.
Cancrofa corruptio quomodo ex variolis
 restituta queat 1. 97
Cantharides quale sal recondant 4. 121. an
 externe in mania conducant ibid.
 in & externe sæpe mistus. cruenti causa
 2. 71. in gonorrhœa interne datæ vesicæ
 inflammationem & spasmus inducunt 2
 205.
Caput ejus cum ventriculo & intestinis con-
 sensus 2. 174
 ipsius læsiones cur sæpe vomitus sequa-
 tur 3. 232. quomodo ejus refrigeratio ad
 auditus vitia contribuat 4. 82
Carbones eorum fumus quomodo homines
 suffocare valeat 3. 168. quomodo ad epi-
 lepsiam disponat 3. 7. soporosos adfectus
 4. 33
Carbunculi pestilenciales vid. anthraces.
Cardialgia ejus definitio 2. 110
 S. 89. sedes 2. 101. differt a colica 2. 112.
 ab inflammatione ventriculi 1. 198
 quomodo a spuria dignoscenda 2. 110.
 vitæ aulicæ addictis cur familiaris 2. 128.
 dividitur in flatulentam & spasmodicam
 2. 121. utriusque signa ibid.
flatulenta subjecta 112. causa 2. 112
 pathematum rationalis explicatio ibid.
 prognos 2. 115. ab atonia & inflatione
 ventriculi pilul. de styrace chronicæ fa-
 ctæ exemplum 2. 130. *infantis* quæ &
 signa S. 45. ex incongruorum ciborum
 nimia ingurgitatione ortæ casus 2. 122
 ex frigore & intemperantia Carolinis. sa-
 nata exemplum 2. 127
spasmodica sæpe in epilepsiam transit 3.
 24. ejus causa sunt animi pathemata 2.
 114. ejus inde ortæ & sæpe recurrentis ex-
 emplum 2. 120. ex iracundia ab adsumto
 veneno funestæ casus 2. 126.
 emetica 3. 107. excretiones sanguinæ
 suppressæ 2. 113. ex hæmorrhoidibus fri-
 gore suppressis ortæ exemplum 2. 123
 ex plethora & hæmorrhoidum fluxu non
 rite succedente enatæ casus 2. 125
 parotides suppressæ 2. 116
 vermes 2. 115. sæpe in febribus exanthema-

maticis præsens & unde ibid. in dysente-
 ria epidemica ibid. in plethorico sub æ-
 stuoso cælo proficiscente ortæ exemplum
 2. 124. eventus 2. 116. Carolinis & Tæ-
 plicensis curatæ exemplum 2. 126. quæ
 præservationis sine conferant 2. 126
 Indicationes curatoriæ 2. 116. quæ ex-
 plentur absorbentium demulcentium &
 laxantium 2. 117. clysterum 2. 118
 & externorum usu ibid. post tertianam
 enata quomodo tractanda 2. 117
 ex cruditatibus orta quomodo sananda 2.
 118. ex veneno inducta quibus depellen-
 da ibid. *infantis* quomodo tractanda
 in & extra paroxysmum S. 45. *sympto-*
matica qua ratione in ea curatio insti-
 tuenda 2. 118. a mensium defectu quæ
 conducant ibid. cautela circa verminose
 curationem 2. 119. & salia ibid.
Caries ossium quomodo differat ab ulceri-
 bus 5. 137. ex quibus cognoscenda 5. 138
 in luc. veneræ periculosa 5. 88
 & quomodo tractanda 5. 95
Carminativa ex quibus consent & quanam
 sint 4. 265
Caroline aquæ quibus principiis agent 2.
 90. earumque virtutes 3. 126. ante ea-
 rum usum quæ tenenda 2. 137. quæ diæ-
 tæ ratio habenda sub earum usu 4. 195
 quæ post illas conducant 3. 81. sunt fri-
 gidis acidulis in morbis mulierum tutio-
 res ibid. in & externe usurpatæ abortum
 præcavent 3. 309. laudantur in asthma
 rheumatico 3. 170. cachexia ex mensium
 & hæmorrhoidum suppressione 4. 214
 in calculis & quomodo eos resolvunt 2.
 137. in cancro & scirrhus 5. 153. *cardial-*
gia hypochondriaca & spasmodica 2. 126
 in cephalæa ex quartana 2. 107
 colica sanguinea cum arthritide alter-
 nante 2. 179. convulsionibus hysteri-
 cis 3. 88. gonorrhœa inveterata 4. 195
 4. 37. malo hypochondriaco 5. 107
 & in hoc subjungenda balnea naturalia 5.
 109. in hysterico malo 3. 81
 istero 4. 195. in mensibus suppressis 4.
 221. ad polypos præfenses eosque præca-
 vendos 4. 157. ad podagræ recidivam
 arcendam 2. 270
 in phthisi hypochondriaco scorbutica 5.
 179. quartana & quando 1. 50
 rheumatismo & quando 2. 234
 singultu hypochondriaco 3. 203
 scorbuto 5. 16. vertigine & quali 4. 27
 ulce-

ulceribus 5. 148 vomitu 3. 241 uteri
obstructionibus 5. 264 revocando pur-
puram delirium tollunt 1. 115 tumores
œdematosos cito abigunt & cur 2. 140
quando nocent in asthma 3. 167 mor-
bis capitis 2. 92 fluore albo 4. 294 in
hæmoptysi 2. 22. in renum adfectibus 1.
254 vesicæ exulceratione 2. 209 uteri e-
rosione 3. 164 earum *sal* qua dosi exhi-
bendas 3. 105 ejus virtutes 4. 240 lau-
datur in cachexia 4. 212 in hydropo 4
240 in istero 4. 191 ad vermes extur-
bandos 8. 42
Curruncule in urethra a gonorrhœa quomo-
do generentur & tollantur 4. 289
Carni quid & quotuplex sit, 4. 29 differt
a lethargo & apoplexia 4. 32 a syncope
& suffocatione hysterica ibid. cur sæpius
febris acutis jungatur 4. 31 & illas
excipiat 4. 86 causâ mediâ 4. 33
post male tractatam febrem erysipelaceam
oborti exemplum 4. 41 post hæmorrhoi-
des cessantes aqua frigida curati ibidem,
periodice revertentis casus 4. 40 cum fe-
bre tertiana complicari exemplum 4. 36
curatio 4. 35
Castrenses febres quæ dicantur 1. 146
Castorina eorum effectus in corpus humanum
3. 82 laudantur in hysterico paroxysmo
3. 70 in singultu 5. 201 vomitu 3. 233
Cataleptis est omnium morborum rarissimus
3. 61 quæ dicatur ibidem, an a tetano
& catochi differt ibidem, signa & pa-
roxysmi ibidem, subjecta ibid. ea defun-
ctorum anatome 3. 64 sententiæ medi-
corum de ipsius causis 3. 62 causa pro-
xima ibidem, quomodo in hac liquidi
nervi influxus interceptiatur 3. 63 sym-
ptomatum ratio ibidem, causâ mediâ
tæ animi pathemata 3. 65 frigus hor-
rendum ibidem, humores crassi præser-
tim commoti 3. 64 primarum vitium 3.
17 ex vermibus & hysterica passione or-
tæ exemplum 3. 69 & alia occasionalia
3. 66 ex fixioribus meditationibus indu-
ctæ casus 3. 70 prognosis 3. 66 quomo-
do tractanda in paroxysmo ibidem, quæ
conferant si ex animæ vitio aut frigoris
vehementia 3. 68 & ab excretionibus
sanguineis suppressis succis melancho-
licis 3. 67 *consula* quæ tenendæ cir-
ca acida et volatilia in paroxysmo 3.
68 & narium scarificationem ibid.
Cataplasma adstringens in hæmorrhagia u-

teri 2. 57 discutiens 1. 26 *emolliens*
in bubonibus 4. 297 *roborans* in diar-
rhœa contumaci 3. 276 in vomitu com-
pescendo 3. 233 *suppurans* in tumori-
bus 5. 153 egregia virtutis in cancro
& scirrho 5. 151 in ophthalmia 1. 284
Cataractæ, ejus incipientis et spuria signa
4. 103 in quo differat ab gutta serena 4.
60 a suffusione 4. 73 quomodo ex vi-
tio primarum viarum oriatur 4. 54
Spuria cum vertigine junctæ exemplum
& curatio 4. 107
Catarrhalis benigna quæ dicatur 1. 6 e-
jus historia traditur ibidem, subjecta
1. 66 sedes et causa 1. 65. *seq.* quo tem-
pore sit frequens 1. 6 curare & au-
tumno potissimum infestet 1. 65 in quo
differat ab adfectibus colli scorbuticis et
venereis 1. 66 catarrhali maligna ibi-
dem, a quotidiana intermittente 1. 45
a rheumatica 1. 66 in quibus subjectis
sit gravior ibidem *seq.* quæ extertat sym-
ptomata in sceminis quæ menstruis ca-
rent 1. 67 an sit periculosa quibusve mo-
dis solvatur ibidem, an locum habeat
recidiva 1. 69 *contagiosa* an et cur sit 1.
66 *epidemica* quo tempore grassetur ibi-
dem 1709. epidemica describitur 1. 70
ejus in hypochondriaco male pro maligna
habitæ casus ibidem, cum colica com-
plicatæ et venæsectione curatæ exem-
plum 1. 72 auri fulminantis usu fu-
nesta, ibidem, quomodo præservari
1. 67 et recidiva arceri queat 1. 69 quæ
sint curandi indicationes 1. 67 quæ cu-
ratio specialis 1. 73 præsertim in femi-
nis mensibus suppressione laborantibus 1.
67 in hypochondriacis ibidem, quale
conferat regimen 1. 68 qualis diæta ibi-
dem, quando conducatur vinum et nitrum
ibidem, venæsectio 1. 69 quomodo al-
vus solvenda ibidem, tussis ferina tra-
ctanda ibid. in ea nocent pectoralia dulcia
ibid. et purgantia ibid. *maligna* vid. *pere-*
chizans. rheumatica unde oriatur 1. 74
Catarrhi cur circa æquinoctia plethoricis
familiares 3. 183 an eorum sola causa
transpiratio prohibita 3. 190 cum cepha-
lalgia narium fluxu solum 1. 84 eorum
frequens incursus sublevarur 1. 71 quo-
modo venæsectione præserventur ibidem
seq. capitis qua ratione ad auditus vitia
disponant 4. 73 *pectoris* unde 4. 162 *suf-*
focativus sæpe ab œdemate pedum retro-
pulsio

pulso 3. 190 a polypo cordis 4. 150 quomodo differat ab asthma convulsivo 3. 147 morbilis accedens quomodo tractandus 1. 105
Catechus qualis morbus 3. 61 an differat a cataplexi ibid.
Causus vid. *ardens febris*.
Cauteria quomodo agant 4. 64 quæ ante earum usum observanda 4. 65 quot et quando conducant in amputatione partis sphacelose 5. 40 in apoplexia 2. 88 in epilepsia 3. 11 gutta serena 4. 64
Cephalæa quid 2. 94 quomodo differat a cephalalgia ibid. ea de functionum anatomie 2. 95 symptomatica 2. 96 sæpe ex ira ante sumptum cibum et quomodo tractanda 2. 106 ex gonorrhœa virulenta decocto sudorifero discussa 2. 109 ex consuetudine narium hæmorrhagia suppressa orta 2. 9 ex quartana cortice chinæ profligata carolinis discussa 2. 107 hypochondriacorum quomodo tractanda 2. 102 causas vide sub voce subijuncta *cephalalgia*.
Cephalalgia 2. 94 sedes sæpe est in dura matre ibidem, pericranio ibid. tunica pituitaria ibid. differt a cephalæa gradu ibid. quænam causa generalis 2. 95 qualis a sanguine spisso et sero mucido ibid. qualis a lue venerea ibid. a materia salina ex corporis cortice retrocedente 2. 95 cur pueris familiaris 2. 97 immanis cum auditus difficultate ex neglecta venæsectione curatæ casus 2. 104 pertinax cum oculorum ardente et dolorifica defluxione in persona diatæ vinosæ dedina curata 2. 104 *rheumatica* unde 2. 108 in sacerdote hypochondriaco Carolinis curata 2. 105 ex mensium anomalia orta 2. 108 *symptomatica* 2. 97 quomodo in febre ardente tractanda 1. 189 sæpe quartanæ jungitur 1. 36 & quomodo tractanda 1. 122 unde oriatur in tertiana 1. 74 prognos 2. 97 methodus præservatoria 2. 10 et curatoria ab organismo orta quomodo instituenda 2. 99 an eo præsentem conferat venæsectio et quando 1. 103 quatenus laxantia 2. 99 quo casu arteriotomia conducatur 2. 101 clysteres ibidem, epithemata 2. 102 trepanatio et vesicatoria 2. 99
Cerevisia qualis disponat ad dysenteriam 3. 250 seq. epilepsiam 3. 7 puero-

rum resolutiones 4. 15 scorbuti genesin 5. 14 nocet in convulsionibus 3. 32 deliriis melancholicis et maniacis 4. 119 epilepsia 3. 12 gonorrhœa 4. 187 morbis chronicis 3. 250 purpura 1. 115 rufi 3. 181 et vomitu 3. 235 medicata pro bilulo hæctico 1. 93 in scorbuto 5. 21
Chamomilla vulgaris ejus virtus antispasmodica 1. 61 ex ipsa preparata laudantur in cardialgia 2. 118 nimio hæmorrhoidum fluxu 2. 46
Cholera quid 3. 268 differt a dysenteria ibidem a diarrhœa biliosa 3. 269 est vel sicca vel humida ib. subjecta ibid. historia morbi ibidem, a veteribus traditur 3. 270 sicca ab Hippocrate describitur 2. 177 symptomatum ratio 3. 271 peremptorum anatomie 3. 270. sedes ibid. causa proxima 3. 271 materialis ibidem; mediata sunt arsenicalia et alia venenata ibidem, ex sumpto arsenico lethalis 3. 277 a comestis pastillis venenatis orta 3. 281 quomodo tractanda 3. 274 cibi dulces et fermenticibiles 3. 272 per fraga copiosius adsumpta productæ exemplum 3. 284 quomodo tollenda 3. 274 gravis iracundia 3. 272 eam subsecuta et potu aquæ frigidæ curatæ casus 3. 282 sero lactis sanata exemplum 3. 283 falso a veneno derivata 3. 278 sicca cum humida complicata casus 3. 285 infantibus unde 3. 272 prognos 3. 273 cautelæ tenendæ circa anodynæ et roborantia 3. 276 aquæ frigidæ potum ibidem, lac ejusque serum laxantia ibidem, et venæsectionem ibidem.
Cholerica febris quæ dicatur 1. 184 quæ vocetur acutissima ibid. et minus acuta 1. 184 ejus causa proxima 1. 185 cito sanata exemplum 1. 194 ejusdem potu aquæ frigidæ curatæ casus 1. 195 tertianæ typum habentis & curatæ casus 1. 197 quomodo tractanda sit 1. 187 an in ea conducatur venæsectio 1. 185
Chordapsus qui dicatur 1. 289
Cinnabarina qua ratione rite preparata dicantur 3. 12 laudantur in epilepsia a violentia externa ibidem, gutta serena 3. 7 lue venerea 5. 44 in pertinacibus oculorum et capitis doloribus 1. 285 rachitide 5. 38 nocet in moribus spasmodicis 3. 53
 Cir-

Circulus sanguinis sine respiracione non fit 3. 146 *aqualis & liber* unde dependeat 5. 36 arceat putredinem 5. 140 functiones animales conservat 3. 3 quibus promoveatur & restituatur 3. 111 *auctior* an constituat febrem 1. 3 *rardus* & impeditus in abdomine quomodo producat quartanam 1. 27 in capite quomodo cephalalgiam inducat 1. 100 qua ratione cacochymiam inferat 5. 140 calculum felleum 1. 136 cur in obesitas & spongiosis talis maxime deprehendatur 3. 295 proceribus 4. 154 praesertim cur talis per hepar 4. 152 & uterum 3. 292

Circumgyratio, ejus sensus in vertigine unde 4. 102

Clysteres non habent locum in acutis & exantematicis morbis 4. 142 in febrium epidemicarum paroxysmo 1. 100 cur in torminibus ventris sepe non immitti possint 3. 69 in dysenteria applicari & regredientes quale signum praebant 3. 251 qui & quando convenient in apoplexia 2. 87 asthma 3. 153 cataleptico paroxysmo 3. 7 cephalalgia 1. 98 convulsionibus & epilepsia infantili 3. 11 dentitione difficili 2. 48 dysenteria 3. 252 flatulentia 4. 295 fluore albo 4. 277 gravidis 3. 299 gutta serena 4. 64 haemorrhagia narium 2. 59 hydropes 4. 240 hypochondriaco malo 3. 109 passione hysterica 3. 80 ictero 4. 194 febribus intestinorum inflammatoriis 1. 290 palpitacione cordis 3. 136 in imminente paroxysmo podagrico 2. 272 quartana 1. 32. 36 rachitide 5. 38 scorbuticis abdominis doloribus 5. 21 singultu infantili 3. 201 tertiana 1. 13. 16. 21 torminibus infantum 5. 23. tussi 3. 279 vertigine 4. 103 vomitu 3. 235 anthelmintici 3. 33 *ex cortice chinae* quatenus in quartana conferat 1. 36. 41 *feci* qui sint & an conducant in intestinorum doloribus 2. 171

Cochlearia ejus principia constitutiva 5. 17 cum lacte infusa laudatur in scorbuto ibidem, *conserva* qua ratione commode biliosis offerenda 5. 25 *spiritus* cur junioribus & biliosis caute exhibendus 5. 19

Coffea fibra quale sub adustione suscipiant principium 5. 63 ejus *potus* noxius & Hoff. Aed. Syst. Suppl.

innocius 1. 119 cur Asiaticis populis minus noceat 5. 62 cur in plerisque alvum adstringat 5. 63 an conferat in paroxysmo febrili 1. 16 qua ratione ad chloroscios 4. 200 & purpuræ genesis contribuat 2. 110. 119

Coitus cur brevis epilepsia dicatur 3. 42 qua ratione chlorosin tollat 4. 215 deliria 4. 121 epilepsiam 3. 6 malum hystericum 3. 8 *immoderatus* ad abortum disponit 3. 492 lactationis tempore instituitur quæ inde in infantem redundant mala 5. 10 impurus qua ratione gonorrhœam 4. 288 & luem veneream inducat 5. 82 nimius & praematurus vid. *venere exercitium*.

Colica quæ dicatur 2. 158 quæ pars in ea maxime patiatur ibidem, ea defunctorum anatome 2. 164 quomodo differat a cardialgia 2. 108 a doloribus iliatis 2. 158 subjecta 2. 161 & cur maxime hypochondriacis & puerperis familiaris 5. 250 & quomodo in his tractanda 2. 168 symptomata inde 2. 158 cur sub frigore ingravescat, sub æstu remittat 1. 73 oritur sæpe a morbis praegressis improvide curatis 2. 163 ex morbis exantematicis vel retrocedentibus vel non expulsis & qua ratione tollenda 3. 155 quomodo ad epilepsiam contribuat 3. 15 & peripneumoniam 1. 337 ejus cum febre catarrhali benigna junctæ exemplum 1. 72 prognosis 2. 164 *biliosa* ejus causæ & symptomata 2. 161 cur sæpe ictero jungatur 4. 199 in ænopora ex frigore curatæ exemplum 2. 172 quomodo curanda 2. 165 *cardialgica* ex comestione carnis assatæ vervecinæ & frigore ortæ casus 2. 171 *chronica* quæ 2. 164 ejus cum arthritide alternantis exemplum 2. 171 herniam producentis Carolinis & Teoplicensis curatæ casus ibid. *convulsiva* metallurgis unde familiaris 4. 16 ejus ex gonorrhœa adstringentibus suppressa exemplum 2. 173 ex ira & superveniente terrore subortæ casus 2. 169 *flatulenta* quæ dicatur 2. 159 qua ratione differat a flatulentia ibidem, a nephritico calculoso dolore 1. 181 ejus causæ symptomata & generatio 2. 160 ejusdem cum salivatione rara & singulari exemplum 4. 268 ex ira & superingesta carne suilla inductæ casus 2. 177 quomodo sananda 2. 166 seq. & an in ea conducant carminati.

nativa 2. 168 *sanguinea* ex quibus causis oritur 2. 162 ipsius ex laeta diæta & vinosa ortæ casus 2. 174 ex mensibus terrore suppressis aqua frigida curata 2. 175 ex hæmorrhoidibus minus rite fluentibus enata 2. 177 quomodo tractanda 2. 165 *saturnina* unde 2. 192 ejus curatio 2. 163 *spasmodica* quæ 2. 169 endemia quandoque est 2. 163 symptoma sæpe est calculi fellei 2. 163 aut renalis ibid. existit interdum vomitus causa 3. 230 minus in ea conducunt purgantia 2. 167 & quæ cautelæ tenendæ circa acidulas & thermas 3. 156 & opiata 2. 168
Collyrium ad ophthalmiam 1. 280 *acria* in epiphora quæ pariant damna 4. 74 *frigida* quam caute sint adhibenda 1. 281
Colocynthis an in hydropse conveniat 4. 243
Colon, ipsius situs & textura 3. 98 flexura levata quæ pariat incommoda 4. 259 flatus sæpe in hoc tumorem durum constituunt 3. 119
Color ex atro viridiscens in hydropse anasarca unde 4. 227 flavus in ictero 4. 190 pallidus in cachexia 4. 208
Colostrum quid 3. 13 ejus usus ibid.
Coma somnolentum, ejus historia & differentia a vigili 4. 29 causa proxima 4. 31 remotæ causæ 4. 32 subjecta ibidem, ex erysipellate repulso orti exemplum 4. 38 ejusdem chronica retropulsa podagra casus 4. 43 scorbutici observatio 4. 38 curatio ipsius tam a causa calida quam frigida enatæ 4. 36 vigil ipsius signa et differentia a pervigilio 4. 28 a somnolento 4. 29 curf. bibus acutis 5. 30 & hemiplexiæ maxime se jungat 5. 31 utriusque prognosis 4. 30 quomodo tractanda in febribus acutis et hemiplexia 4. 35 quomodo utriusque recidiva arcenda 4. 34 *cautelæ* circa utrumque tenenda et quidem circa opiata & suaveolentia 4. 36 sternutatoria et thermas ibid. venæsectionem ibid. & volatilia externa ibid.
Concionatores quibus morbis pateant 3. 121
Conclave quale debeat esse acutis decumbentium 1. 188 catarrhali febre benigna adhiætorum 1. 176 dysentericorum 3. 254 a frigore congelatorum 3. 68 febribus intermittentibus epidemicis anomalis mali moris laborantium 1. 56 purpura

adfectorum 1. 113 tussientium 3. 180 variolis laborantium 1. 80. *seq.* calce viva recenter obductum quæ pariat in ipso dormientibus damna 1. 210 3. 169
Contagium ejus natura in quo consistat 3. 96 quibus subjectis facillime inhærescat 1. 146 quotuplici modo possit propagari 3. 98 & in specie per vestimenta 1. 151 ejus effectus qualia supponat corpora 1. 136 *venerei* casus 3. 98 vid. plura *morb. contagiosi*.
Continua febris vid. *febris continua*.
Contractio, in epilepsia unde 3. 4
Convulsiones quæ dicantur 3. 26 differunt ab epilepsia ibidem a moribus spasmodicis vagis 3. 44 earum objectum ibid. signa antecedentia et paroxysmorum descriptio 3. 27 et solutio ibid. quotuplices sint 3. 28 subjecta 3. 27 causa proxima 3. 28 oriuntur ab animi pathematibus ibid. earum a spectro viso exemplum 3. 38 cum vomitibus alternantium casus 3. 37 sola aqua frigida curata 3. 39 quomodo tractandæ 3. 32 ab exantematibus retropulsis 3. 28 ex scabie retropulsa subnatarum exemplum 3. 129 scorbuticarum casus rarus 3. 33 quæ ratione cura instituenda 3. 33 a læsionibus externis 3. 70 ex abscessu circa aurem sinistram 3. 42 ex ossis coccygis percussione ortarum casus 3. 64 ab imminuto & irregulari mensium fluxu casus 3. 36 hystericeorum inde exemplum 3. 87 quomodo tractandæ 3. 33 a vitio primarum viarum 3. 29. *seq.* earum, quarum fomes in intestino duodeno hæsit, casus 3. 51 hystericeorum inde exemplum 3. 18 quomodo sanandæ 3. 33 ex nimio et præmaturo veneris usu enatarum casus 3. 41 & quomodo tollendæ 3. 32 a vermibus 3. 69 & qua ratione curandæ 3. 33 hæreditate sæpe in liberos transferuntur 3. 28 qua ex causa in apoplexia suboriantur 1. 83 variolis 1. 95 cur epilepticis moribus sæpe jungantur 3. 28 prognosis 3. 26 Cura præservatoria 3. 35 quando conducatur potus aquæ simplicis 3. 32 balnea 3. 35 emetica 3. 32 lactis cura 3. 36 laxantia 3. 32 linimenta 3. 34. martialia et venæsectio 3. 31 & volatilia 3. 34
Cor, ejus structura ac usus 3. 130 ipsius nervi describuntur ibidem, quotuplex istius sit motus 4. 173 quid ad ipsum requi-

requiratur 3. 131 auctor an febrem constituat 1. 95 unde tantam vim habeat 3. 130 cur dexter ventriculus præ sinistro ad polypos suscipiendos sit idoneus 4. 192 *palpitatio* vid. *palpitatio tremor* unde & quomodo differat a palpitatio 3. 128

Cornea tunica, ejus ruptura ab usu frigidi in ophthalmia collyrii 1. 295

Corpus, infantilis diuturna gestatio ad generationem rachitidis multum disponit 8. 37 ejus gravitas & lassitudo in cachexia unde 4. 199 succussatio quomodo commoneat calculum renalem 1. 254

corpore præternaturali cur difficiliter ægrotent quam quæ minoris sint staturæ 1. 236 cur ad asthmata & polypos proclivia 4. 151 ad maciem corporis 4. 219 & phthisin 4. 185 *pinguia* & *spongiosa* valis exilioribus gaudent 3. 309 hinc in iis progressus sanguinis tardus & difficilis ibid. prona existunt ad cachexiam 4. 208 ad putredinosam corruptionem 5. 86 ad soporosos adfectus 4. 33 & cur præ aliis gravior cutis adfectibus adficiantur 3. 107

Cortex cascarille quando conducatur in tertiana 1. 15 cur in febribus intermittentibus conducatur ibid. cortici chinæ præferendus in quotidiana 1. 49 in hac enim alvi fluxum movet 1. 52 laudatur in febribus intermittentibus anomali mali moris 2. 55 nimio hæmorrhoidum fluxu 2. 48 in malo hypochondriaco 3. 108 ejus essentia quando conveniat in dysenteria 3. 253

— *china* quo principio maxime agat 1. 11 quo tempore tutissime decur 1. 14 quibus subjectis 1. 21 & num gravidis conducatur 1. 37 num puerperis 3. 19 num senibus 1. 25 an urina existente cruda tuto porrigi queat ibid. quomodo adhibendus 1. 12 & quibus cum remediis miscendus 1. 39 an excretionem moveat 1. 32 quando conveniat in febre lenta 1. 306 quomodo usurpandus in quartana 1. 35 in quotidiana ei præferendus cortex cascarille 1. 49 quomodo porrigendus in tertiana 1. 11 *seq.* 21 nocet in semitertiana 1. 61 ubi usurpandus in clysteribus vid. *clysteres*. improvide datus inducit in cachexiam & hydropem 4. 219 hypochondriacum malum 3. 103 polypos 4. 155

Coryza cur plethoricis circa æquinoctia familiaris 3. 186 a quibus causis inducatur 1. 71 *suppressa* sæpe auditum difficilem 4. 34 ejus in rheumatismum aurium mutata exemplum 2. 31 est non raro dolorum gravativorum capitis causa 2. 200 & quomodo ea tractanda ibid. febris catarrhalis benigna 1. 64 comatis somnolenti 4. 31 vertiginis 4. 27

Crisis quomodo fiat in pneumonia febre 1. 230 *seq.* quando imperfecta sit judicanda 1. 195

Crisici dies quinam dicantur in febribus 1. 4

Cruditates in intestinis præsentis ex quibus signis cognoscantur 3. 252 causæ 3. 98 status excitant 4. 80 & varia inde symptomata 3. 98 quomodo temperandæ & evacuandæ 1. 10 *seq.*

Crusta lactea retro pulsata asthmatis convulsivi sæpe causa 3. 150 & quomodo 3. 164 convulsionum infantilium 8. 30 rachitidis 8. 37 & quomodo tractanda 3. 154

Cucupha ad acris injuriam arceant in auditu vitii expertæ virtutis 4. 86

Cura per inedia jam a veteribus & quibus laudata 4. 91 in quo consistat 4. 65 ejus usus 5. 32 quid ante ejus usum conducatur 4. 65 quibus subjectis & morbis conveniat 4. 91 quatenus conducatur in auditu gravitate ibid. cutis vitii 5. 115 gonorrhœa chronica benigna 4. 296 gutta serena 4. 65 lue venerea 5. 81 purpura chronica 5. 76 scorbutu 5. 31 vertigine 4. 52 ulcerum felici curatione 1. 147

Cutis, ejus structura 5. 58 differit secundum ætates 4. 104 adfectus qui 4. 101 sunt contagiosi & cur 5. 107 sedes ibid. subjecta ibid. differunt secundum ætates 5. 108 & partes, quas infestant & materiam diversitatem ibid. & quomodo a venereis 5. 109 causa proxima ibid. mediata 5. 170 prognosis 5. 112 curatio 5. 114 quando externa in his conducatur 5. 123 *rebelles* unde 5. 133 *retrocedentes* quomodo revocandi 5. 122 ipsius ariditas unde 3. 58 quomodo ejusdem aspreto tractanda 5. 124

Cynanche quæ dicatur 1. 208

D

Decoctum anagallidis maris Michaelis in deliriis chronicis laudatur 4. 118

G. 2

- nephriticum* Foresti in calculo renali 2. 186 *antiscorbuticum* 5. 21 *antivenereum* 2. 100 *aperitivum* 5. 77 aliud 2. 191 *avenæ* vid. *avena guiaci* ligni in lue venerea laudatur ejusque potandi modus 5. 90 cur scabiosis macilentioribus noceat 5. 131 probatum in hæmoptysi 2. 20 ad injectiones in ulceribus sinuosis 5. 148 *lignorum* in gonorrhœa sæpe nocet & cur 4. 294 *mannatum* 4. 146 *massichinum* in fluore albo laudatur 4. 285 *nigrum* quomodo conficiatur 1. 97 *Septalii* quomodo præparetur 2. 59 laudatur in hæmorrhagia uteri ibidem, *Synchemii* antidyentericum 3. 257 ad varices ani in nimio hæmorrhoidum fluxu 2. 48
- Deglutitio* cujus beneficio fiat 3. 197 *difficilis* quomodo fiat ab atonia pharyngis 3. 210 aut ipsius spasmo 3. 209 aut tumore aut frusto œsophago inhærente ibidem.
- Delirium* ejus sedes 3. 104 causa proxima 4. 105 de ea veterum opinio 4. 104 de functorum anatome 4. 105 in *acutis* leve in quo differat a phrenitide 1. 219. seq. quid ejus accessum prænunciet in illa 4. 83 interdum hæcticæ & phthisi supervenit 2. 32 *chronicum* quæ in eo sint ex usu 1. 226. seq. quomodo in *petechizante* febre sit avertendum 1. 127 retrocedente *purpure* orti & Carolinis, hac revocata, curari exemplum 1. 115 in *synocha* quomodo curandum 1. 176 in *variolis* sufficienti narium hæmorrhagia solvitur 1. 86 quomodo in iis sanandum 1. 90 vid. *mania & melancholia*.
- Dentitio* difficilis quæ dicatur S. 18 ejus signa ibidem, ratio symptomatum ibidem seq. sæpe est epilepsiæ 3. 6 singultus & vomitus infantilis causa S. 49 cur plerumque cum doloribus intestinorum juncta sit 2. 163 cum tussi periculosa 3. 178 prognos S. 19 quæ ante & sub ea diæta conveniat ibidem, curatio ex parte infantis ibidem ex parte nutricis S. 30 quæ externa conducant S. 20 & quæ tenenda circa alvum apertam servandam ibid.
- Dentes* quomodo generentur S. 18 quando primum erumpunt ibidem, carioli cur ad dolorem suspiciendum proclives 2. 242 optime in fistula genæ extrahuntur 3. 168 eorum *lapsus* quomodo præca-

- vendum in salivatione mercuriali 5. 93 vacillantes quomodo in scorbuto confirmandi 5. 32
- Diaphoretica*, eorum usus 2. 107 seq. quatenus conducant in aditus vitiis 41 85 in dysenteria 3. 252 in hydropæ 4. 241 in ophthalmia 1. 230 in palpitatione cordis 3. 140 in scorbuto 5. 19 in tussi 3. 179
- Diaphragma* ejus structurâ 3. 156 usus in respirationis negotio ibid. ipsius læsio asthmatis suffocativi causa 3. 150 seq. & difficilis respirationis 4. 256
- Diarrhœa* aquosa in febribus ardentibus unde oriatur & quid significet 1. 193 biliosa quid 3. 259 differt a cholera ibid. quomodo a dysenteria 3. 245 subjecta 3. 269 Indis & Arabibus familiaris 3. 273 variis symptomatibus stipatæ exemplum 3. 287 causa mediata 3. 272 procatartica 3. 273 contumax quomodo tractanda 5. 276 deliria sæpe solvit 4. 111 sequitur post usum electuarii antifebrilis 1. 52 quomodo a spiritu nitri excitetur 1. 145 solvit *anginam*, suppressaque varia revocat symptomata 1. 215 prognos 3. 273 quomodo in febribus epidemicis tractanda 1. 57 quomodo in morbilis tractanda 1. 100 in iis retrocedentibus morbum absque revocatione exanthematum solvit 1. 102 post eos suppressa infert ulcus mali moris cum insequuta morte 1. 103 quando sit salutaris in febre petechiali 1. 121 diversa ejus ratio est in petechizante 1. 129. seq. quomodo in ea moderanda 1. 127 phthisi superveniens quale signum præbeat 4. 166 quomodo in *semiserianis* tractanda 1. 61 quomodo has solvat 1. 59 an sit pertimescenda in variolis 1. 77 quando in iis sit salutaris 1. 83. seq. quomodo in iis tractanda 1. 90. 103 biliosa mala medicatione in chronicum cruentam transeuntia exemplum 3. 286 hæmorrhoidalis *chronica* exemplum ibidem, adstringentibus suppressa sæpe colicæ causa 2. 163 singultus 3. 199 ejus exemplum 3. 205 opiatæ cohibita & hinc mali hypochondriaci causæ exemplum 3. 114 *critici* in ardente cohibita producit phrenitidem 2. 223 nigra quid significet in inflammatione intestinorum 1. 293 *purulenta* cum febre ex lapsu in abdomen sanata ibid.

ibid. quomodo oriatur ex abscessu mesenterii 1. 298 & ulcere uteri 1. 297 solvit abscessum mesenterii 2. 299 quomodo tractanda 1. 211 *sanguinea* in febris intestinorum inflammatorii ex mesenterio quomodo sananda 1. 290. *seq.* curatio absolvitur evacuantibus & temperantibus 3. 275 quæ tenenda circa laxantia 3. 276 circa victum 3. 277 sudorifera & usum nitri. *ibid.*
Digestio sæpe turbatur ab ira 3. 38 a nimia & diuturna tussi 3. 194 prava sæpe tabis causa 3. 185 est in scorbuto 3. 7
Diuretica quæ in asthma convenient 3. 156 in capitis morbis serosis 4. 85 quatenus conducant in calculo renali 2. 189 hydropo 4. 241 scorbuto 5. 8 in tussi 3. 181 aciora quomodo producant mistum cruentum 2. 20 nocent in arthriticis & rheumaticis doloribus 2. 228 in gonorrhœa benigna 4. 299 in spasmo vesicæ 2. 210
Dolores omnes functiones perturbant 4. 90 a causa calida qui veteribus dicti 2. 96 in arthritide & rheumatismo unde 2. 222 aurium vid. *otalgia* a calculo felleo in quo differant ab hepatitide spuria 1. 242 *acuti* unde & cum variis symptomatibus quid indicent 2. 134 *capitis* & oculorum in iis laudantur cinnabarina & mercurius dulcis 1. 285 in imminetibus & prodeuntibus mensibus unde 4. 1 post morbillos ponderis instar unde 2. 112 vid. *cephalalgia* & *cephalæa*. *dentium* vid. *odontalgia* hypochondrii dextri in quo differant ab hepatitide spuria 1. 242 *iliaci* qui dicantur 2. 159 in lue venerea quales 2. 96 lumborum in hystericis unde oriantur 2. 160 in mictione cruenta 3. 61 *obstrusi* & gravativi 2. 96 *osteoepi* qui dicantur 1. 28 in serobiculo cordis unde 3. 126 *uteri* ex ejus cancro quomodo compiacendi 1. 269
Dulcia quæ disponant ad epilepsiam 3. 1 nocent in asthma 3. 148 in tussi stomachali 3. 81 & vomitu cruento 2. 38
Duodenum, ejus structura 3. 226 consensum cum aliis nervosis partibus alie 3. 199 unde in hoc bilis corrumpatur 3. 271 flatuum generationi faver & cur 3. 126 ejus angustia vomitus lethalis causa est 3. 244 sedes est sæpe cholerae 3. 270 convulsionum 3. 29 epilepsiæ 3. 12
Hoff. Med. Syst. Suppl.

morbis periodicorum 3. 49 vomitus biliosi 3. 228
Dura mater, ejus structura & usus 3. 87 gaudet systole & diastole ibidem, omnium membranarum principium 3. 5 & sæpe sedes dolorum capitis 2. 59
Dysenteria qui dicantur 3. 225
Dysenteria quæ dicatur 3. 245 differt a cholera 3. 268 diarrhœa 3. 255 ab affectu le mal de Paris dicto ibidem, distinguitur in benignam & malignam, rubram & albam 3. 246 subjecta ibid. levioris ibid. & gravioris symptomata 3. 247 quo tempore maxime grassetur 3. 246 ea defunctorum anatome 3. 247 sedes ibidem, causa formalis ac proxima 3. 248 materiales easdem cum quartana agnoscere potest 1. 39 quæ de iis sentiant, auctores 3. 248 earum ratio 3. 249 causæ occasionales sunt tempestas ibidem, miasma contagiosum 3. 251 epidemica an. 1684. 3. 263 anno 1719 3. 264. anno 1726. 3. 266 hystericæ casus 3. 258 feliciter sanata 3. 259 in juvene brevi curata ibidem, cito curata 3. 260 ex imaginatione orta 3. 261 cum semitertiana complicata & funestæ exemplum 1. 64 fructuum horarum abusus 3. 250 abortum sæpe causatur 3. 299 quomodo hydropico cacheticum statum post se relinquere possit 4. 249 cohibita non raro cardiacæ 2. 115 & singultus causa 3. 199 incauta diæta colicam facile ingenerat 2. 163 prognosis 1. 64. 290 quomodo præcavenda 3. 254 quomodo curanda per anodyna 3. 253 demulcentia 3. 252 diaphoretica & purgantia ibidem, roborantia 3. 253 subadstringentia ibidem, quale regimen in ea tenendum ibidem, cautela quæ tenenda circa alexipharmaca 3. 259 anodyna 3. 254 opiata & adstringentia ibidem, diaphoretica 3. 256 lactis ejusque seri usum 3. 257 circa laxantia & purgantia & circa ipecacuanæ radicis & mannæ usum 3. 255 mucilaginoso 3. 256 pilulas polychrestas 3. 254 circa salina 3. 255 venæsectionem 3. 256 tenesmus in ea quomodo tractandus 3. 257. convalescentes ex eo quomodo tractandi 3. 258
Dysuria quibus morbis accedat 1. 256 an
G 3 in-

inflammationem vesicæ semper pro causa agnoscat ibi oritur sæpe a calculo 2. 205 gonorrhœa male curata 2. 215 a materia podagrica 2. 203 sæpe renum aut vesicæ exulcerationis symptoma 2. 73

E

Ebrietas frequens cerebrum & genus nervosum debilitat 4. 42 ad aphoniam disponit 4. 96 ad comam somnolentum 4. 31 ad delirium 4. 107 ad epilepsiam 3. 7 ad soporosos adfectus 4. 42

Egræ aquæ ante earum usum corpus rite præparari debet 2. 137 laudantur in calculo felleo ibid. in ictero 4. 195 in malo hypochondriaco 3. 107 in scorbuto 3. 16 in visus caligine & quando 4. 79 cum lacte in phthisis a tertiana contumaci 4. 181 in ulceribus 3. 148 earum sal. ejus virtutes 1. 10 qua dosi quove vehiculo exhibendus ibid. commendatur in cachexia 4. 212 in hydropo 4. 240 in ictero 4. 196

Eleosacharum myrrhatum quomodo præparatur ejusque usus 4. 182

Elaterium in hydropo ab auctoribus laudatur 4. 236 sed minus convenit 4. 243

Eletuarium antifebrile 1. 12. 24 præsertim in quartana laudatur 1. 44 chinatum alvi fluxum suscitatur 1. 52 laxans in gravidis 3. 297 ad tormina infantum 3. 23 tussim feriam 1. 69 roborans in tussis declinatione 3. 180 in vertigine hypochondriaca 4. 49

Elleborus quomodo strangulationem faucium inducat 1. 210 a veteribus sæpe usurpatur 4. 115 ipsius a Lindonio quomodo facta correctio 4. 116 judicium de ea ibid.

Elephantiasis quid 3. 106 ab Areteo & Celso describitur 3. 107 ejus subjecta ibid. huic simile exemplum 3. 134 Curatio secundum Areteum 3. 113 & Celsum 3. 114 cur mercurialis exposcat 3. 116

Elixir alexipharmacum sine menstruo spirituosum 1. 80 antifebrile in quartana 1. 84 antispasmodicum 3. 22 emmenagogum 3. 89 laxans in quartana 1. 44 pectorale temperatum 3. 48 proprietatis cum cochlearis spiritu in scorbuto laudatur 3. 43 stomachicum 4. 281 viscerale temperatum 3. 77

Elevatio onetis sæpe ad mictum cruentum facit 2. 70

Emetica in quas partes maxime agant 4. 196 quam caute cum iis a medico procedendum 1. 205 quando vim veneni habent 1. 207 quo casu maxime damna exhibent 1. 205 quæ parant damna in gravi dis 1. 270 cur post iram noceant 1. 303 & quæ suscitent mala 3. 272 quæ post ipsam convenient 1. 202 antimonialia præsertim nocent in asthmate 3. 109 palpitatio cordis 3. 140 in hydropicis cur maxime per inferiora operentur 4. 272 cum laxantibus parata in convulsionibus laudantur 3. 32 quomodo inducant animi deliquia 4. 136 cardialgiam & quando 4. 124 choleram 3. 272 hypochondriacum malum 3. 103 paralyin linguæ ejusque exemplum 4. 101 singultum 3. 108 & quomodo curanda 3. 202 in comate somnolento 4. 36 in dysenteria 3. 252 in epilepsia 3. 12 in ictero 4. 126 in lenta febre 1. 300 quomodo malignas in prima quasi herba suffocare valeant 1. 150 quando convenient in morbillis 1. 99. 103 quando in peripneumonia noceant 1. 237 & prosint 1. 239 qualia & quatenus in pestilentia proficua 1. 159. seq. in petechiali febre 1. 127 in quartana 1. 35 in quotidiana 1. 49 rachitide 3. 38. in tertiana 1. 12 in tussis infantum stomachali 3. 182 in variolis 1. 81 & quando harum eruptionem juvent 1. 96 vertigine symptomatica 4. 49 vomitu 3. 234 eorundem formulæ 1. 150 emeticus julepus vid. julepus. Pulvis vid. pulvis.

Emmenagoga ante venæsectionem nocent 3. 90 quo modo exhibenda 4. 221 intempestive usurpata abortum sæpe provocant 3. 294 cachexiam cum hectica 4. 222 vomitum cruentum 2. 33 nocent in hypothyriis a mensibus obstructis 4. 139

Emplastrum Agricola cum aliis mixtum ad bubones maturandos laudatur 4. 295 in aphoniam probatum 4. 97 antispasmodicum Hieronymi quando in malo hypochondriaco conducatur 3. 106 quando cerasum stomachiale mastichinum Galeni in cholera 3. 275 de crusta panis in cholera ibid. vomitu 3. 233 diasulphuris Rulandi in tussis phthisica 3. 180 manus Dei cum aliis prætermixtum in tophis venericis 3. 95 in asthmate 3. 178 in paroxysmo hysterico 3. 80 pectorale 4. 182 in tussis rheumatis

matica 3. 180 expertæ virtutis in pollutione nocturna 4. 290 in spasmus & inflammatione uteri probatum 1. 257 *Rostingii* ex quibus speciebus præparetur 3. 172 laudatur ad abortum præcavendum ibid. *Saponatum* & bene camphoratum in asthma cardialgico 3. 157 ad bubones maturandos 4. 295 in flatulentia 4. 265 in malo hypochondriaco 3. 109 *vigonis cum mercurio* in tophis venericis 5. 94 in testiculo venereo 5. 96

Empyema ex pleuropneumonia ortum & curatum 1. 237 ex peripneumonia extra thoracis cavitatem ruptum 4. 183

Emulsio in ardente 1. 193 cholera 3. 277 in cancro cum febre hæctica cephalalgia ab orgasmo 2. 98 5. 156 in diarrhœa 3. 276 in dysenteria 3. 252 in gonorrhœa 4. 292 in hæmoptysi 2. 20 ad expellendas variolas 1. 80 in vomitu cruento 2. 37

Enula radix ejus principia constitutiva & usus 5. 24

Epiala febris quæ dicatur vid. *ventriculi inflammatione*.

Epicarpia quomodo in quartana paranda sint 1. 33. 35

Epidemici morbi vid. *morbi epidemici* febres vid. *febres epidemicæ*.

Epiglottis est primum vocis instrumentum 3. 183 ejus relaxatio quomodo curanda ibid. ejus infectio cum mucro quid efficiat 1. 216

Epilepsia, ejus variorum denominationis ratio 3. 1 definitio ibid. historia cum paroxysmorum ratione 3. 2 symptomatum ratio 3. 4 subjecta ibid. sæpius hæreditaria est 3. 2 differt ab animi deliquiis 4. 132 a moribus spasmodicis vagis 3. 44 a passione hysterica 3. 74 dividitur in idiopathicam & symptomaticam 3. 5 est sæpe periodica 3. 12 ejus sedes & signa ibid. datur cachectica hypochondriaca & sympathica 3. 6 & habitualis 3. 7 nephritica hysterica aut verminosa ibid. verminosa exemplum 3. 18 causa proxima 3. 4 oritur non raro ab animi affectibus 3. 5 ejus exemplum 3. 70 ex terrore hæmorrhagiarum sanata 3. 13 ab eadem causa matrimonio sublata exemplum 3. 20 ab obstructionibus 3. 5 post male tractatam febrem producta 3. 16 in puerpera a cortice china ortæ exemplum 3. 18 a mensibus suppressis 3. 14 in viro a tertiana sup-

pressa 3. 19 ex intermissa venæsectione 3. 24 ex primis viis orta 3. 39 ab externa capitis violentia 3. 16 ejus exemplum 3. 11 prognos salutaris 3. 7 mala & funesta 3. 8 sæpe febribus intermittentibus solvitur 3. 24 ad præservationem quæ convenient 3. 13 curatio 3. 9 si ab animi affectibus, biliosa acris materia & doloribus quomodo tractanda 3. 11 si a sero acris impuro enata ibid. si periodica 3. 12 in variolis quomodo tollenda 1. 80 & a vermibus quibus expugnanda 3. 11 cautela circa antepileptica 3. 12 circa potum ibid. opiatæ 3. 13 spiritiosa & volatilia in paroxysmo 3. 12 & circa venæsectionem ibid. *infantis* qua ætate maxime frequens 5. 30 ejus subjecta ibid. causæ remotæ sunt vitia nutriticis ibid. ex vitio nutriticis ortæ casus 3. 24 ex terrore nutriticis 3. 11 dolores & spasmi in infante nervosarum partium ex variis causis inducti ibid. exanthematum retrocessio ibid. prognos ibid. quomodo tractanda si ab animi affectibus nutriticis 5. 31 si ab exanthematum retropressione ibid. a meconio non rite expurgato orta ibid. & nimia ventriculi repletionem ibid.

Epiphora quæ dicatur 4. 70 levior quæ ibidem, differt ophthalmia & sigillatione ibid. ejus signa 4. 71 sedes ibid. subjecta 4. 73 genitæ 4. 72 post variolas & morbillos quomodo generetur 3. 61 suas habet periodos 4. 73 unde veniat feri falsi effusio, dolor ac rubor 4. 71 tumore glandularum in collo sustentatæ, casus 4. 77 per malum vitæ regimen in plenariam visus privationem terminatæ casus ibid. ab incongrua diætâ ex ea in visus hebetudinem transeuntis casus 4. 78 ex ipsa visus imminutionis cum paralyticis & soporosis affectibus complicatæ exemplum 4. 75 prognos a Celso tradita 4. 71 Curatio ab internis inchoanda & quibus 4. 74 quando in ea convenient externa ibidem, fonticuli, setacea & vomitoria ibid.

Episteme in aphonia 4. 100 *discutiens* 1. 179 in gonorrhœa 4. 290 in gutta serena 4. 65 in gutta rosacea 5. 126 in lepra 3. 124 ad inflammationem uteri 1. 239 in morbis malignis cordi applicatum quare locum habeat 1. 157 in melancholico & maniaco furore 4. 129 in intestinum doloribus verminosis 2. 107 in hæmor-

- hæmorrhoidibus cecis ibid. ad phrenitidem 1. 221 *roberans* in vomitu 4. 129 ad putredinem arcendam 3. 49 in penis ulceribus 4. 295
- Equisario* non statim post pastum instituentur & quando 2. 119 qualem in hæctica præstet usum 1. 307 in malo hypochondriaco 3. 108 in phthisi a Sydenhamio laudatur 4. 174 & quando in ea locum inveniat 4. 176 fortior excitat mictum cruentum 2. 77 ad ani fistulam disponit 5. 179 palpitationis cordis causa 4. 174 nocet in gonorrhæa 4. 290
- Errhina* laudantur in dolore capitis a coryza suppressa 2. 200
- Erysipelacea* febri 1. 161 quomodo generetur 1. 163 in quo cum febre pestilentiali conveniat 1. 161 & ab ipsa discrepet 1. 162 ejus subjecta 1. 163 causæ materiales ibid. an & quando prosit in ea venæsectio 1. 156. vid. *plura erysipelas*.
- macula post variolas remanens quid significet 1. 78
- Erysipelas* cur sit frequens Westphalis 1. 170 cur pedes frequentissime occupet 1. 167 diversum est ratione subjectorum 1. 168. ratione partium, quas occupat ibid. in quo differat ab aliis inflammationibus ibid. speciatim a phlegmone ibid. cur difficilior in cachecticis discuriatur 1. 167 ejus causæ procatactica 1. 164. seq. eventus bonus & malus ibid. quomodo mors in ipso contingat ibid. ejus in sene funesti casus 1. 168 ejus topicis corrupti, internis sanati exemplum ibidem, a spiritu camphorato retropulsi exemplum 3. 165 ejusdem crebro recurrentis Carolinisque depulsi casus 1. 169 ejus in vulcus transeuntis signa 1. 166 *exulseratum* quale dicatur 1. 162 ejus exemplum 1. 167 quomodo tractandum 1. 166. *scorb uticum* quale dicatur 1. 162 ejus sæpe recidivantis exemplum 1. 170 quomodo tractandum 1. 167 simplex quale dicatur 1. 162 ejus crebræ recidivæ quid indicant 1. 170. *sc.* quomodo arcendæ 1. 197 *retrocedens* quæ machinetur symptomata & quibus ex causis retrocedat 1. 164 *retropulsum* sæpe vomitus causa 4. 163 singultus 3. 199 v omitus lethalis 3. 238 *sympromaticum* quibus accedat morbis 1. 162 ejus quædam maligna species 1. 163 illud curandi indicationes 1. 163. seq. quomodo tractandæ in febribus epidem-
- micis 1. 157 quod requiratur regimen 1. 163 quomodo arcendus sphacellus 1. 166 qua cautione topica adhibenda ibid.
- Essentia carminativa* 4. 140 *incarnans* 3. 178 *stomachica pectoralis* 3. 187
- Exanthemata* quo pacto ex usu alexipharmacorum enasci queant 1. 196 cur sint diversa in petechizante febre 2. 122 eorum eruptio retardatur obstructione alvi 1. 64 eorum *retrocessio* quomodo apoplexiam inducat 2. 83 asthma convulsivum 3. 150 cardialgia 2. 115 convulsiones 3. 33 dolores capitis 2. 96 motus spasmodicos vagos 3. 48 palpitationem cordis 3. 134 paralyin 4. 163 rachitidem 5. 37 vesicæ spasmus 2. 202 singultum 3. 199 vomitum 3. 229 ventriculi inflammationem minitans quomodo tractanda 1. 201 *purpuracea* quomodo a veneno sancto inducantur 3. 282
- Exanthematicæ febres* vid. *febres exanthematicæ*.
- *materia* quævis specificam habet indolem 1. 107 in quo omnis conveniat 1. 167 in plerisque morbis epidemicis subesse solet 1. 64
- *morbi* vid. *exanthematici morbi*.
- Excrementa* cur sursum sæpe pellantur 4. 259 an per os in passione iliaca evomi possint 2. 146 cum filamentis membranaceis rejectorum exemplum 3. 119 qualia sint delirantium 4. 109 *alba* quomodo generentur 3. 126 in ictero unde 4. 190 *dura & cretacea* unde 4. 203 ipsorum & magnorum ejectorum exemplum 3. 59. sæpe sunt colicæ flatulentæ causa 2. 160 passionis iliacæ 2. 145 quæ ad ea educenda conveniant 3. 105 *filamentosa membranacea* quid sint 3. 119 *flava* in ictero unde 4. 190 *foeta & cadaverosa* in dysenteria unde 3. 246 & quid indicent 3. 23 *nigra & pici* similia quid significat in vomitu cruento 2. 36 *viridia* & caustica infantum unde 5. 21.
- Expectorantia* quatenus in pneumonicis febribus prosint 1. 233 seq. in tussi stomachali 3. 181.
- Expellentia* quæ damna patiant in variolis 1. 82
- Eunachi* cur non tam facile podagræ obnoxii 2. 264
- Evemeti* qui dicantur 3. 225

F.

- Facies ejus pulchritudo* in fluore albo cur per-
 reat 4. 272 *rubor* in catalepsi unde 3. 64
 in vomitu 3. 228 *tumor* in ardente febre
 unde 1. 188
- Fasidium* quid 3. 213 quomodo ad spas-
 mum oesophagi disponat 3. 212
- Fauces* qualem consensum habeant cum
 oesophago 1. 215 earum debilitatio ad
 quæ disponat symptomata 1. 216 *decu-
 bitus* serofus quomodo tractandus 1. 214
inflammationis signa 3. 210. *strangulatio*
 in hystericis unde 3. 86. *tumor inflamma-
 torius* a sero acri quomodo tractandus 1.
 213 seq. præsertim si in suppurationem
 tendat 1. 214 quid de topicis in eo
 sentiendum ibid. *ulcerum* in lue venerea
 exemplum 5. 98 & quomodo ea tractan-
 da 5. 94
- Febriticantes* plethorici, si respuant venæse-
 ctionem quomodo tractand. 1. 18 *cache-
 ctica* quomodo tractandæ 1. 16
- Febrilis materia*, num per sudorem post pa-
 roxysmum excernatur 1. 40
- *motus* indoles & natura 2. 221 in poda-
 gra unde 2. 260 cur hæmorrhagias sem-
 per antecedit 4. 58
- Febris* cur morbus universalis dici mereatur
 1. 1 ejus vera definitio 1. 2 seq. quomo-
 do explicanda veterum definitio 1. 3 ejus
 salubritas ostenditur 1. 2 præsertim in in-
 flammationibus 1. 242. unde oriatur in
 genere 1. 172. an a quovis circuli sangui-
 nis augmento enascatur 1. 3. ejus causa
 formalis 1. 2 causæ materiales ibid. seq.
 diversæ species unde proveniant 1. 3 dupli-
 ci motu absolvitur ibid. quomodo solva-
 tur ibid. & quo mors sub ea contingat ibid.
 curatur natura 1. 4 quomodo per aitem
 tractanda ibid. quatenus in ea convenient
 absorbentia 1. 15 quando potus calidus
 quandoque frigidus conducit 1. 191
- Febris acuta* quid in ea largi sudores statim
 ab initio indicent 1. 145 an sudor frigi-
 dus semper sit funestus ibid.
- *alba* vid. *chlorosis*.
- *ardens* v. *ardens febris*.
- *calculo* renum quomodo accedat 1. 253
 absque renum inflammatione 1. 252
- *catarrhalis* benigna vid. *catarrhalis beni-
 gna*.
- *maligna* vid. *petechizans*.

- *cholericæ* vid. *cholericæ febris*.
- *continua* quo tempore in intermitten-
 tem converti soleat 1. 196. quid in ea ri-
 gores significant 1. 188 quando & quomo-
 do naturæ motus in ea juvandi 1. 189
- *epidemica* qua ratione in principio tra-
 ctanda 1. 56 vid. *febris intermittens epi-
 demica*.
- *erysipelacea*, vid. *erysipelacea febris*.
- *exanthematica* qua ratione sit præservan-
 da 1. 95
- *glandularum* tumoribus accedens cur sit
 periculosa 1. 314
- *hectica* vid. *hectica*.
- *inflammatoria* vid. *inflammatoria fe-
 bris*.
- Febris intermittens* quando post venæsectio-
 nem generetur 1. 51 qua ratione aquæ
 minerales in ea conducant 1. 50 quo-
 modo apud fontes medicatos feliciter cur-
 retur 1. 25 male curata sæpe ad rheuma-
 ticos dolores confert 2. 122 catalepsin 3.
 65 epilepsiam 3. 24 quam accedens sæ-
 pæ solvit ibid. ad suppressionem men-
 sium 2. 24
- *chronica* quibus causis sustentetur &
 quomodo curetur 1. 50
- *continua* qua ratione sit tractanda 1. 62
- *epidemica* ejus historia 1. 55 causæ pro-
 catarticae ibid. materialis causa ib. quib-
 us locis & subjectis familiaris fuerit ibid.
 quomodo præcaveri potuerit ibid. eam
 curandi indicationes 1. 56 ipsaq; curatio
 ibid. quomodo in ea tractanda diarrhæa
 1. 57 purpura & erysipelas ibid. vomit-
 us 1. 50 quomodo tractanda si mutetur
 in intermittentem 1. 57 an conferat venæ-
 sectio ibid. nocent alexipharmaca ib.
 clysteres in paroxysmo ibid. & purgantia
 ibid.
- *maligna* an detur 1. 54 ejus signa ibi-
 dem, in quo differat a semitertiana.
 1. 58
- *lactea* quomodo oriatur 1. 262 & quo die
 ingruat 5. 59
- Febris lenta* vid. *lenta febris*.
- *maligna* cur in Austria atque Pannonia sit
 frequentissima 1. 144. seq. quando in pri-
 ma herba suffocari queat 1. 150 quomo-
 do in ea serum lactis conducatur ibi-
 dem, quomodo ejus recidivæ arcendæ
 ibid.
- *contagiosa*, ejus venæsectione compres-
 sæ calus 1. 148

- *exanthematica* emético jugulata 1. 149
- *ex mesenterio* provenientes quales sint 1. 287
- *miliaris* vid. *miliaris febris*.
- *nephritica* vid. *nephritica febris*.
- *ophthalmico cephalica* 1. 285
- *pestilentialis* vid. *pestilens*.
- *petechialis* vid. *petechialis febris*.
- *petechizans* vid. *petechizans febris*.
- *purpurata* vid. *purpura*.
- *quartana* vid. *quartana febris*.
- *quotidiana* vid. *quotidiana febris*.
- *rheumatica* vid. *rheumatica febris*.
- *secundaria variolarum* qualis sit 1. 315
- *stomachica* quæ dicatur 1. 198. vid. *ventriculi inflammatio*.
- *symptomata* quæ dicatur 1. 315 quibus accedat morbis 1. 316 & externis læsionibus ibid. ejus buboni venereo accedentis casus 1. 319 ejus ex punctura tendinosi pedis ortæ exemplum 1. 318. quomodo tractanda sit 1. 316 inprimis si oriatur a doloribus 1. 317. quæ topica convenient ibid.
- Febris synocha* vid. *synocha febris*.
- *tertiana* vid. *tertiana febris*.
- *verminosa* quæ symptomata habeat 1. 317 in quo diffuset a lenta 1. 318 quomodo curanda ib. ejus curatæ exemplum ibid.
- *uterina* a secundina & lochiis retentis sanata 1. 274 sudore soluta 1. 272 sine venæsectione curata 1. 273 repetita venæsectione & sudoriferis curata 1. 275 nimia venæsectione lethalis facta 1. 279. vid. *plura uteri inflammatio*.
- *vulneraria* quomodo oriatur 1. 316 & curanda sit 1. 317
- Figuli* cur ad tussim proclives 3. 175
- Fistula* quid 5. 166. sedes 5. 167. differunt ratione loci ibid. ab ulceribus ibid. earum materia qualis 5. 171. quomodo explorandæ & cognoscendæ ibid. causæ proxima 5. 169 remoræ sunt abscessus & ulcera ibid. diætæ erroris ibid. remedia acuta & calida ibid. callus in his unde 5. 171. & sinus ibid. prognos. differt ratione loci 5. 173 & circumstantiarum 5. 174 quomodo sanandæ 5. 175 antiquæ an consolidandæ 5. 169. callus quomodo tractandus per dilationem orificii & septica 5. 175 & quomodo consolidandæ 5. 177. *ani* ejus causæ 5. 171 quomodo tractanda 5. 179 *colli* 5. 168 *genæ* & *maxillaris* ibid. ipsius curatæ exemplum 5. 179 *lacrimalis* 5. 157 sedes & signa 5. 168 causæ 5. 170 quomodo sananda 5. 178 *mammæ* 5. 168 ejus exemplum 5.

180 & quomodo tractanda ibid.

Flatulencia quid 4. 256 differt a colica flatulenta 2. 159 signa & symptomata concomitantia 4. 256 symptomatum ratio ib. subjecta 4. 257 formalis 2. 113 causæ materiales sunt flatulenta 4. 257 remoræ sunt morbi pregressi ibid. primarum viarum spasmi 4. 258 intestinorum angustia 4. 259 cum intestinorum doloribus a veribus exemplum 4. 265 ab adstringentibus inducæ casus 4. 267. intestini coli exemplum 4. 268 cum borborygmis junctæ ibid. prognos. 4. 262 curatio quæ clysterum applicatione absolvitur & quæ circa illa notanda 4. 265 laxantibus ibid. roborantibus & carminativis 4. 263 & aliis externis 4. 264. quæ convenient in statu plethorico hemorrhoidali ibid. ex uteri vitio orta quomodo tractanda 4. 265 quatenus conducant calidiora & purgantia 4. 264

Flatus quid 4. 43 semper præsentis sunt in intestinis 2. 160 primario quomodo generentur 2. 122. quando autem dolorem excitant 2. 160 quo loco quam maxime producantur 3. 126 quomodo a motu peristaltico destructo proveniant 3. 98 materiales causæ 4. 257 cur spasmi junguntur 4. 258 in colo maxime seviriam suam exserunt 3. 717 an clysteribus resistere possint 3. 60 faciunt ad asthma 3. 149 ad aurium vitia 4. 84 ad lipothymiam 4. 140 ad nephritidis exacerbationem 1. 249 ad oculorum adfectus 4. 80 ad palpitationem cordis 3. 134 *incarcerati* ventriculum dolorifice extendunt 2. 112 sæpe in sinistro latere tumorem concitant 3. 98 quibus eliminandi 2. 122

Fluxus albus quid 4. 271 cur Belgis frequens 4. 274 inordinatus est 4. 271 differt ratione coloris & consistentiæ ibid. ratione gradus ibid. a cachexia ibid. 4. 272 a mensibus decoloribus & fluxu contagioso 4. 275 sedes 4. 272 subjecta 4. 271 ex quibus viis profluat 4. 273. co defunstarum sectio anatomica 4. 274. causæ mediatæ ibid. a mensibus suppressis sæpe oritur ibid. ejus exemplum 4. 283 ex eadem causæ enatus casus 4. 285 post crebriorem abortum orti casus 4. 283 cum aliis malis complicati exemplum 4. 279 cum statu cachectico hydropico 4. 284 a partu laborioso ibid. *diuturnus* disponit ad abortum 4. 276 cancerum & scirrhum uteri 5. 149 *suppressus* facit ad purpureum 5. 60 prognos. 4. 276 curatio in-

- indicaciones quæ explesur externis ba-
neis & diæta 4. 277 rhabarbarinis ibid. quo-
modo tractandus si cum cachexia iungitur
ibid. in scorbuticis & purpuratis 4. 279 si
ventriculis cruditatibus scatet ibid. quæ
tenenda circa adstringentia 4. 278 circa
balnea 4. 279 circa Carolinarum usum pes-
4. 278 circa clysmata & pessaria ibid. circa
suffimigia 4. 279 & circa vengsectionem
4. 278
- Fœminæ** earum habitus corporis qualis 3. 62
quæ sint ad lochia difficiles 1. 273 viduatæ
juniores cur ad passionem hystericam pro-
clives 3. 74 cachecticæ febricitantes quo-
modo tractandæ 1. 16 ad animi deliquia
sunt pronæ 4. 132 ad cachexiam 4. 200 præ-
viris ad hydropem 4. 249 ad motus inordi-
natos 3. 62 ad purpuram 5. 56 quænam dif-
ficulter pariant 1. 274 hypocondriacæ cur
instantibus mensibus male habeant 3. 96
valetudinariæ sub graviditate infirmos e-
dunt liberos 1. 93 exemplum quadragena-
riæ nunquam mensium fluxum expertæ
2. 153
- Fœtus** mortuus qui dicatur 3. 289 ex quibus
caussis in utero moriatur 3. 293
- Fonticuli** quando & quo loco conducant in
epilepsia chronica 3. 12 in mania 4. 121 in
motibus spasmodicis vagis 3. 52 ad pestis
præservationem 1. 156 ad ulcerum conso-
lidationem 1. 146 præmaturæ consolidati
apoplexiæ sæpe causa 2. 85 asthmatis 3.
150 phthiſeos 4. 163
- Forus** in alvi adstrictione pertinaci laudantur
2. 150 in aurium vitiis a siccitate 4. 87 in
gutta serena 4. 65 in dysenterico tenesmo
3. 257 ad hæmorrhoidum fluxum promo-
vendum 3. 110 in testiculo venereo 4. 295
siccis quomodo a veteribus parati et quan-
do conducant 4. 263
- Freyenwaldenses** aquæ laudantur in fluore
albo 4. 278 in malo hypocondriaco 3. 108
in motibus spasmodicis vagis 3. 51
- Friciones** ante pediluviorum usum, si pedes
frigidi sunt, conferunt 3. 139 capitis a
Celso laudantur in tussi humida 3. 183 lau-
dantur in animi deliquiis 4. 138 in apople-
xia 2. 88 in febre ardente ad phrenitidem
arcedam 1. 189 in comate somnolento 4.
36 in epilepsia 3. 12 in frigore congelatis
membris 3. 68 in palpitatione cordis et
quando 3. 139 in rachitide S. 38 in suffoca-
tione hystericæ 3. 83 in soporosis adfecti-
bus 4. 34 quando post salivationem mercuri-
- rialem conducant 5. 161
- Frigidus potus** vid. potus frigidus & aqua 3. 65
- Frigus** quos in corpore edat effectus 1. 195
quam maxime nervis est inimicum 2. 51
& tussientibus 3. 182 quomodo disponat
ad apoplexiam 2. 85 ad asthma 3. 152
ad catalepsi 3. 61 ad cathartales de-
fluxiones 3. 185 ad cephalalgiam 2. 97
ad convulsiones 3. 28 ad deliria 4. 107
ad hæmoptysin 2. 38 ad hypocondria-
cum malum 3. 102 ad morbos spaf-
modicos 3. 84 ad sphacelum 5. 36 ad
vomitus 3. 232 ejus noxa in gravidis 3.
57 in nutricibus ad mammæ admittum
S. 10 in puerperis 1. 275 in purpura 5.
77 in scabie 3. 36 in tussi 3. 182 inten-
sum quos habeat effectus in corpore hu-
mano 5. 36 & quomodo noceat 3. 65
ejus internus sensus sine externo unde 3.
60 extremorum in hypocondriacis un-
de 3. 100 cur cum salivatione mercuria-
li junctum 5. 161
- Frons**, ejus pustulæ in lue venerea quomo-
do tractandæ 5. 95
- Fruſtus horæi** quomodo ad dysenteriam dis-
ponant 3. 250 ad epilepsiam 3. 7 lau-
dantur in fœtore oris scorbutico 5. 22
nocent maxime sub acidularum & ther-
marum usu 4. 206 immaturi quomodo
contribuant ad passionem iliacam 2. 145
- Fruſta** quomodo ab aere corrumpantur
2. 139
- Fumi carbonum** vid. carbones metallici quo-
modo astmati convulsi causa existant
3. 250 tussis 3. 175
- Furunculi** in locum supputandarum vario-
larum evenientes 1. 88
- G
- Gabelhoeri** hydromel describitur 3. 181
- Gangrena** ejus signa 5. 35 quomodo diffi-
rat a sphacelo ibid. quo remedio in scor-
buto averri possit 5. 21
- Gargarismata** quatenus ad faucium adfec-
tus inflammatorios convenient 1. 2. 4
laudantur in oris & faucium vitiis sub sa-
livatione mercuriali & quæ 5. 93 contra
raucitatem in tussi 3. 83
- Gaudium** quos effectus exserat in corpus
3. 134 ecstatorum post catalepsi unde
3. 64
- Genitalia** cum oculis magnam alunt consen-
sum 4. 63
- Gestatio** infantum continua quomodo ad ra-
chitidem conferat S. 37
- Gin.

Gingivæ earum incisio laudatur in dentitione difficili S. 20 intumescencia cum oris scetore a mercurio dulci in ictero 4. 197 laxitas quomodo præcavenda in salivatione mercuriali 5. 93
Glandulæ earum obstructions in quartana quomodo reserandæ 1, 41 earum tumoribus accedentes febres cur sint periculosa 1. 314 colli tumores sæpe a lue venerea 5. 103 & quomodo tractandi ibidem. *inguinales* earum structura 5. 140 scirrhus in ulcera facile abeunt ibid. *lacrymales* anatomice describuntur 4. 71 *mesaraicæ* earum obstructions unde oriuntur 1. 297 *prostatæ* gonorrhœæ sedes sunt 2. 214 constitutæ quomodo dysuriam inducant ibid.
Glutinosa remedia caute debent in dysenteria propinari & cur 3. 237
Glycyrrhizæ radix ejus virtus 2. 187
Gonorrhœa quid 4. 286 sedes 4. 287 differt a pollutione 4. 286 signa & symptomata 4. 287 dividitur in benignam & malignam 4. 286 male tractata sæpe inflammationis vesicæ causa 1. 236 *benignæ* causa 4. 288 facile recidivat 4. 297 *benigna* chronica exemplum 4. 295 chronica & sæpe recidivantis casus 4. 297 cur difficilis sanationis 4. 289 prognos 4. 288 ejus curatio absolvitur balneis 4. 290 laxantibus ibid. roborantibus in externis ibid. cautela circa balsamica & diuretica & purgantia 4. 293 curam per mediam & venæsectionem ibid. *muliebris* sedes 4. 288 signa 4. 275 differt a fluore albo ibid. *sanguinea* quomodo differat a mictu cruento 2. 67 *virulenta* ejus causæ & symptomata 4. 288 adstringentibus saturinis suppressæ noxa ibid. parum æstimatione bubones sæpe excitat 5. 102 in luen veneream mutatæ exemplum 5. 96 quomodo tractanda ibid. *suppressa* disponit ad colicam convulsivam 2. 176 ad vesicæ lationes 4. 298 & ipsius inflammationes 1. 236 prognos 4. 288 curatæ signa 4. 289 inveterata cur raro curetur 4. 295 & quomodo ex ea ortæ lationes vesicæ sananda 4. 298 si ab impuro coitu quomodo præservanda 4. 291 curatio absolvitur per balsamica subadstringentia 4. 292 per demulcentia & roborantia externa 4. 293 purgantia 4. 291 quale observandum diætæ regimen ibid. cautela quæ tenenda circa subjecta & humorum constitutionem 4. 293 circa adstringentia 4. 294 diuretica

& venæsectionem ibid. si sistatur quid faciendum ibid.
Graminis succus in calculo laudatur 2. 136 & radix in ictero 4. 195
Gravidæ si de ardore ac æstu interiorum conquerantur quid significet 1. 114 cur primis menses vomitibus obnoxia 3. 229 quomodo se ab abortu præcavere possit 3. 299 quomodo morborum infantum causa existant S. 9 cur sæpe purpura vexentur 5. 59 cur cardialgia flatulenta 2. 113 cur lipothymia 4. 143 hæmoptysi 2. 18 singultu 3. 200 vomitu 3. 237 vomitu cruento 2. 35 ab ira sæpe syncopem & malum hystericum incidunt 3. 78 tussis vexatæ non raro abortum patiuntur 3. 178 quartana laborantes quomodo tractandæ 1. 37 quomodo vertigine vexatæ 4. 36 & vomitu adfectæ 3. 237. quæ damna patiantur ab emeticis 1. 270 earum regimen quale sit 1. 119 & esse debeat ad præcavendas a partu febres uterinas 1. 267
Gula inferior ejus structura & situs 3. 211 functio ibid. signa *spasmodorum* in hac 3. 209 qui differunt ab aliis ejusdem adfectionibus 3. 210 ratio symptomatum 3. 209 prognos 3. 214 ipsius cum ventriculi spasmo exemplum 3. 220. contumacissimi casus 3. 221 cum rejectione multi muci casus 3. 222 ex mucositate ipsi impactu orti exemplum 3. 224 curationis indicationes 3. 215 si ab ira inter partum quid faciendum 3. 216 si a sanguinis dyscrasia ibid. cautela circa topica 3. 217
Gummi guttæ in hydropo an conducant 4. 243
Gutta rosacea quid 5. 125 causa ibid. retro-pulsa sæpe pthiaseos causa 4. 163 tussis ferinae 3. 176 curatio interna tam externa 5. 126
Gutta serena quid 4. 60 sedes 4. 62 differt a cataracta & vertigine 4. 60 signa & symptomata ibid. dividitur in perfectam & imperfectam ibid. subjecta 4. 62 utriusque sedes ibid. ea peremptorum anatome 4. 61 causa proxima ibid. causæ occasionales 4. 62 mediatae sunt sanguinis vitium ibid. ejus defectus 4. 63 seri ac lymphæ vitium ibid. incipientis exemplum 4. 67 ex morbillis relictae casus 1. 101 post purpuram rubram ortæ casus 4. 67 ex suppressa purpura ibid. ex subsistentibus variolis 4. 68 spuria casus 4. 69 accedente fluxu menstruo inter dum sanatur 1. 102 sanatio requirit cauteria actualia & setacea 4. 64 & quæ cautione ea debeant applicari 4. 65 hiru-dinum

dinum ad tempora adplicationem 4. 64
laxantia ibid. venæsectionem ibid. in-
terata quomodo tractanda ibid. quan-
do conducant sternutatoria & externa ro-
borantia 4. 65 sq. & cura per inedi-
am ibid.

Gypsea materia excerta per alvum cum do-
lore fixo in hepate 2. 146

H.

Hæmorrhagiæ sunt quibusdam locis or-
dinariæ 2. 1 aliis infuæ ibid. quibus
familiares subiectis ibid. differunt pro æta-
te & anni temporibus 2. 2 signa anteceden-
tia 2. 5 sunt sæpe hæreditariæ ibid. causæ
earum proxima ibid. causæ antecedentes
quæ 2. 3 quando salutes & minus tales 2.
2 quomodo in genere tractandæ 2. 4 in hy-
drope periculosa 3. 213 in variolis & mor-
billis quid indicent 5. 112 abortivæ terro-
re suppressæ syncopes causæ 3. 93 quo-
modo tractandæ 3. 183 post amputatio-
nem partis sphacelatæ quomodo com-
pescendæ 5. 42 cancröse ex parte adfecta
ejus exemplum 5. 162 quomodo sistenda
5. 152 nimie quomodo ad animi deliquia
disponant 4. 136 ad cachexiam 4. 264 ad
guttam serenam 4. 63 ad hydropem 4.
248 ad suffusionem oculorum 4. 72 ad
plethisin 4. 163 quomodo in iis tractan-
dæ 1. 260 in variolis unde orantur 1.
76 ex oculo in variolis lethalis 1. 86
quomodo in iis tractandæ ibid.

narium qua ratione fiat 2. 5 differt ra-
tione quantitatis, successus & subiecti
2. 7 signa antecedentia 2. 5 cur circa æqui-
noctia autumnale & vernale maxime fre-
quens 2. 6 in cachecticis, hydropicis &
scorbuticis non raro contingit 2. 7 &
ex apoplexia demortuis 2. 83 qualem in
hac indicet apoplexiam 2. 91 unde post
amputationem partis sphacelatæ aut
contusionem oriatur 5. 44 febribus sæ-
pe supervenit 2. 7 qua ratione apople-
xiam solvat 2. 87 deliria 4. 111 & syno-
cham 1. 175 in petechizante quid indi-
cet & quomodo tractanda 1. 156 caus-
sa proxima 2. 5 quomodo originem tra-
hat a plethora 2. 6 excretionibus sangui-
neis suppressis ibid. obstructionibus visce-
rum 2. 7 & spasmodicis morbis 2. 6 in

cachectico lethale exemplum 2. 11 co-
piosa & rebellis potu frigido curatæ
casus 2. 12 ex ictero nigro lethalis 2. 12
morbillis accedens curata 2. 14 cum
quarrana sanata ibid. in puerpera leth-
alis 2. 12 in synocha venæsectione cum
damno turbata 2. 14 ex venæsectione omis-
sa 2. 15 artificialiter producta sepe deliria
tollit 4. 111 epilepsiam 3. 14 phrenitidem
1. 220 synocham 1. 15 cessat per ætatem
4. 87 cessans sæpe hæmoptysin inducit 2.
18 palpitationem cordis 3. 140 vertiginem
4. 54 & quibus rescindenda 4. 87 nimia ad
animi deliquia disponit 4. 136 ad epilep-
siam 3. 7 ad singultum 3. 199 suppressa
quæ mala pariat 4. 108 quando saluta-
ris 2. 8 & periculosa ibid. cura præfer-
vatoria 2. 10 quomodo tractanda si ab
animi pathematibus 2. 11 ab orgasmo
2. 8 si periodica 2. 14 si exanthematicis &
scorbuticis supervenit, quomodo tollen-
da 2. 11 emanens quomodo revocanda ib.
quatenus in ea conducant anodyna 2. 9 &
externa adstringentia 2. 10

uteri quid & qualis 2. 54 subiecta ibid.
causæ proxima ibid. mensibus & emanis
& emanentibus supervenit 2. 55 rebellis
post ipsos emanentes exemplum 2. 62 in-
ducitur a spasms 2. 65 ejus antispasmodi-
cis sanata casu 2. 61 a molis 2. 55 cum
molis junctæ & sanata exemplum 2. 62
ab uteri polypo 4. 151 frequens atoniam
inducit utero 2. 63 post partum vires
deficit 4. 15 disponit ad epilepsiam 3.
7 ad singultum 3. 199 abortivæ rarioris,
quam partus septimestris excepit, ob-
servatio 3. 302 cum febre lenta in vetula
lethalis exemplum 2. 59 sq. pesto stipri-
co sanata casus 2. 60 diuturnæ analeptica
& diaphoretica mixtura curatæ exem-
plum 2. 63 ex infelici secundinæ extra-
ctione ortæ exemplum 2. 63 pathema-
tum exinde ortorum pulvere Heurnii
persanatorum casus 2. 14 prognosis 2.
55 quatenus in iis convenient adstring-
gentia in & externa 2. 57 anodyna 2.
56 diluentia & refrigerantia ibid. eme-
tica 2. 58 venæsectio ibid. & quæ dia-
tæ ratio habenda 2. 59

Hæmorrhoidalia vasa cum vesica commu-
nicant & quæ 2. 68 cum ventriculo
& intestinis 4. 57 quænam suadant san-
guinem 2. 54

Hæ-

Hæmorrhoides sæpe fere motus febriles antecedunt 4. 58. in malo hypochondriaco unde oriuntur 3. 99. fluentes solvunt sæpe deliria 4. 111. hysterica passionem quando sublevant 3. 116. in pueris & infantibus cur circa pubertatis annos lethalem sæpe fortiantur eventum 1. 26. quomodo promovendæ 2. 89. infantum quid significant 1. 26. *coecæ* quæ dicantur & unde 2. 167. sæpe doloris intolerabilis intestini recti causa ibid. in hypochondriacis quomodo generentur 3. 99. quantum ad epilepsiam 3. 7 & ad mistum cruentum contribuant 2. 68. nimis quales dicendæ 2. 44. differunt a dysenteria 3. 245. signa 2. 44. subjecta 2. 2. 45. sanguinis qualitas & quantitas in iis 2. 44. camphorato compositarum exempla 2. 505. sanatarum 2. 51. in hypochondriaco funestatum 2. 52. lethaliū post Pyramontanas 2. 50. ex terrore ortarum & curatarum 2. 51. prognosin 2. 45. stypticis & narcoticis cur non sistendæ 4. 244. & quomodo subito cohibita revocandæ 2. 49. quinam in his ordo curandi servandus 2. 48. orgasmus quomodo compescendus 2. 46. quatenus aperientia & obstructions referantia conducant 2. 47. in & externa anodyna 2. 49. laxantia & diaphoretica 46. seq. & venæsectio ibid. *suppressæ* adstringentibus ad apoplexiam conferunt 2. 85. quatenus ad aurium tinnitum 4. 83. ad cardialgiā 2. 113. ad colicā 2. 162. ad flatum 4. 259. ad hæmoptysin 2. 18. ad malum hypochondriacum 3. 101. ad maniacum melancholicum adfectum 4. 124. mistum cruentum 2. 68. seq. ad palpitationem cordis 3. 134. ad phrenitidē 1. 218. ad scabiē 5. 197. ad scirrhum 5. 142. ad scorbutum 5. 8. ad soporosos adfectus 4. 33. ad vertigines 4. 56. ad vesicæ inflammationem 1. 255. ad vomitum 3. 230. & quomodo revocandæ 2. 21.

Hereditaria dispositio in quo consistat 3. 99.

Mellica febris quæ dicatur 1. 299. in quo differat a lenta ibid. ejus signa lethalia 2. 200. quid post mortem deprehendatur ibid. quando spes salutis in ea supersit 3. 309. sæpe sola atonia viscerum nititur 1. 308. quomodo ex suppressis excretionibus oriatur 1. 297. ex hæmorrhoidibus nimis 2. 46. ex mesenterio 1. 296. ejus exemplum ex abscessu mesenterii ortæ, & per diarrhæam saniosam curatæ 1. 311. ex corruptione interna sp. hæciosa natae lethalis casus

1. 713. in juvene bibulo curatæ casus 1. 314. in ea mature succurrendum 1. 307. quid faciendum si sola viscerum atonia nititur 1. 313. an & quatenus in ea conveniat antihæsticum Poterii 1. 306. balnea ibid. lac 1. 204. seq. motus corporis 1. 207. saturina 1. 306. tinctura antiphthifica Grammanni ibid. venæsectio 1. 311. vid. *plura lenta febris intestinalis* quæ dicatur 1. 300. quomodo tractanda 1. 302. *phethesca* incipiens curata 1. 308. lethalis ex venæsectione 1. 310. senilis vid. *marasmus stomachica* quæ dicatur 1. 300. quomodo tractanda 1. 302.

Hemicrania quid 2. 95. est sæpe symptomatica 2. 97. non raro a stomachi vitio oritur 2. 2. cum cardialgia quandoque alternat 2. 116. ophthalmica ex ulcere præmature consolidato 1. 286. curatio 2. 100.

Hemiplexia quæ dicatur 4. 3. sedes & ea peremptorium anatome 4. 4. differt a paralyti alterius lateris 4. 20. mediatae causæ 4. 6. ejus a diæta prava subortæ & funestæ observatio 4. 27. ejus ex sanguinis mole in dextro latere casus 4. 14. in sultu sanguinis abundantia productus 4. 23. mensium fluxum subito cohibitum excipientis casus 4. 17. in dextro latere a sudoribus consuetis suppressis subortæ exemplum 4. 19. causæ proxima 4. 3. eventus 4. 8. quomodo tractanda 4. 9. conducunt in ea balnea naturalia & artificialia & quæ 4. 77. diaphoretica & purgantia 4. 13. frictions & externa spirituosa ac roborantia ibid. venæsectio & quando 4. 9. cautelæ circa acidulas & thermas observandæ 4. 11. circa balnea naturalia & artificialia 4. 12. circa capitis lotiones 4. 13. diætā ibid. & curam per inediā 4. 14.

Hemistria vid. *semistriana*.

Hepar ejus vala sanguifera 3. 100. usus 4. 190. cur per ipsum sanguinis circulus sit tardus 3. 142. in eo locum habent corruptiones 1. 240. seq. ejus inflammatio vid. *hepatitis obstructio* quæ inducat symptomata 2. 140. immodicas & lethales sæpe inducit hæmorrhagias 2. 28. quartanam & hydropem 4. 141. & ulcera 5. 140.

Hepatitis spuria quæ sit & quomodo a veteribus scribatur 1. 239. cum pleuritide spuria sæpe complicatur 1. 241. in quo ab ea differat ibid. nec non a doloribus

ex calculo felleo 1. 242 dextri hypocho-
drii ibid. inflammatione musculorum ab-
dominis ib. ejus symptomata 1. 240 cau-
sae ibid. eventus bonus 1. 242 & malus ib.
ejus ex lapsu in abscessum desinentis & le-
thalis exemplum 1. 244 sudore discussae
casus 4. 245 seq. quomodo tractanda 1.
242 speciatim quoad symptomata 1. 243
quatenus in ea convenient topica & ve-
naesectio ibid. vera cur sit rarissima 1. 239
Hernia scrotalis & inguinalis quae dicatur 2.
144 cur hæc in feminis periculosior quam
in viris ibid. si passionis iliacæ causa quo-
modo tractanda 2. 144 si reponi nequeat
quid faciendum 2. 151 ejus recidiva quo-
modo arcenda ibid.
Herpes exedens & miliaris quid 5. 103 ejus
signa 5. 108 sedes 5. 107 quomodo dif-
ferat a lue venerea 5. 84 est contragiola 5.
107 & senibus familiaris 5. 108 prognos-
is 5. 112 curatio 5. 122
Hæmorrhoides pulvis adstringens ex quibus ingre-
dientibus constet 2. 59
Hirudines quæ earum usum ad hæmorrhoides
promovendas suadent & disuadent 3. 110
quo loco & quando in gutta serena 4. 64
Hochstedteri medicamentum ophthalmi-
cum quod sit 1. 281
Horripilationes in febribus unde 1. 2 in hy-
pochondriacis 3. 100
Humores oculorum quotuplices sint 4. 72
cum ipsis in epiphora estillantibus ex-
perimenta instituta 4. 71 eorum tempe-
ries & crasis in quo generatim consistat
5. 5 corruptio quotuplex sit 1. 108 *acido*
vappida in quibus præsertim locum ha-
beat 1. 109 interna unde oriatur & co-
gnoscat 1. 313 *sulphureo foetida* quibus
humoribus sit familiaris 1. 109 cum illis,
qui e vesicis post adustionem et vesicato-
riaeducti sunt experimenta instituta 5. 23
Hydarides quæ dicantur 4. 233 qua ratione
generentur 4. 149 unde in pectore 3.
152 cur facile in utero 4. 233
Hydrocele quomodo generetur 4. 234 ejus
exemplum 4. 248 et quomodo tractan-
da 4. 244
Hydrops quid 4. 226 diversæ ejus species
4. 227 historia 4. 228 differt a tumore
œdematoso pedum 4. 236 a flatulentis
tumouribus ibid. a gravidarum tumore
4. 237 signa 4. 226 subjecta 4. 23+ eo
defunctorum anatome 4. 228 sq. ratio
tumoris 4. 230 qua ratione ab ani-

mi pathematibus oriatur 4. 235 a
sinistra febrium curatione præsertim
intermittentium 4. 219 a diæta prava
4. 234 a morbis retropullis atthritico
et exanthematicis 4. 236 ab excretio-
nibus sanguineis suppressis aut vitiis
2. 46 a polypo 4. 252 ejus cum asth-
mate casus 4. 253 cum cachexia juncti
exemplum 4. 216 symptomatici casus 4.
251. eventus bonus 4. 238 malus 4. 237
quando in eo convenient clysteres 4. 240
diaphoretica 4. 241 diuretica 4. 240 pa-
racentesis 4. 238 purgantia fortiora et re-
mitiora 4. 239 externa roborantia et re-
solventia 4. 241 et venæsectio 4. 242
quomodo tractanda in asthmaticis 4. 243
quomodo ex flatulentia ortus 4. 245
ab excretionibus sanguineis suppressis
enatus 4. 244 in scorbuticis 4. 243 hæ-
morrhagiæ huic supervenientes quibus
sistendæ 4. 244 et qua ratione ulcera
pedum curanda ibid. saccatus qui dica-
tur 4. 237 *pectoris* quomodo generetur
3. 152 signa 3. 151 quomodo necet &
inferat symptomata 4. 252 eo defuncti
anatome 4. 252 sæpe asthmatis suf-
focativi causa est 3. 151 ejus cura-
tio 3. 155 et quatenus in ea conducit
paracentesis 4. 252 *pericardii* quomodo
generetur 4. 247 ut plurimum a polypo
enascitur 4. 149 *uteri* quomodo genere-
tur 4. 233 cur facilius curetur, quam
is qui ex hepatis vitio 4. 249
Hypochondriaci cur vere et autumnopce-
jus se habeant 1. 173 cur hieme 3. 96
ex quibus causis post pastum maxima
incommoda sentiant 5. 99 et præser-
tim palpitationem cordis 3. 135 cur ut-
plurimum pharmacomania laborent 3.
58 et catarrhis gravius decumbant 1. 66
quomodo in iis tractandi 1. 69 cur ra-
rissime morbis gastricis adiciantur 3.
126 maxime apoplexiæ sunt obnoxii 2.
134 asthmatis 3. 148 cardiæ flatulen-
tæ 2. 113 colicis doloribus 2. 161 co-
mati somnolento 4. 21 epilepsiæ 3. 6
gutta serena 4. 63 hæmoptysi 2. 17 hæ-
morrhoidibus 2. 4 morbo nigro Hippo-
cratis 2. 36 melancholiæ 3. 100. moti-
bus spasmodicis vagis 3. 48 scorbuto 3.
100 vertigini 4. 47 ulceribus 5. 248 vo-
mitui cruento 2. 36 et nigro 3. 229
Hypochondriacum malum quid 3. 94 ejus
historia ibid. seq. a veteribus describi-
tur

tur 3. 95 in quo differat a colica 3. 104
a flatulentia simplici ibid. passione ilia-
ca ibid. hysterica 3. 79 nephritide cal-
culosa 3. 104 sedes nec est in liene nec
vena portæ 3. 97 sed in canali intesti-
norum ibid. subjecta 3. 96 eo defuncto-
rum anatome 3. 101 flatulentorum sym-
ptomatum 3. 98 & spasmodicorum ratio
3. 100 causa proxima 3. 98 remota cas-
sæ sunt animi pathemata 3. 103 ejus a
diuturno mœrore aborti & suppressa per
terrorem quartana exemplum 3. 114 ex
gravi terrore enati casus 3. 113 aeris
frigidi constitutio 3. 102 excretiones san-
guineæ suppressæ 3. 101 a suppressione
hæmorrhoidum aborti exemplum 3. 122
morbis prægressi 3. 103 ex febre acuta
ter tolerata casus 3. 115 a diarrhœa o-
piatis suppressa 3. 114 dispositio hære-
ditaria 3. 101 hæreditarii ex variis caus-
sis adaucti exemplum 3. 118 ex terriana
suppressa 3. 111 a crebris puerperis o-
bertum 3. 120 victus crassior & vita se-
dentaria 3. 152 diuturni ex vita seden-
taria casus 3. 116 spasmodici cum su-
spicione fascini exemplum 3. 121 stoma-
chici casus 3. 126 quo fiat ut scorbuti-
cum sæpe avadat 3. 100 hystericum ib.
singulare hujus exemplum 3. 119 & melan-
cholicum oritur 3. 100 ejus hæreditarii
casus 3. 123 melancholico maniaci ex-
emplum 3. 124 cum mania periodice
alternantis casus 4. 124 quomodo tra-
ctandum 3. 111 eventus 3. 104 curatio
in paroxysmo fit per antispasmodica 3.
106 clysteres & laxantia 3. 105 temperatâ
ib. & tonica 3. 106 requirit præterea exactû
vitæ victus regimen & quale 3. 107.
quando in eo conducant aquæ minera-
les ibid. hirudines 3. 110 laxantia & pur-
gantia 3. 109 mannata & clysteres ibid.
marcialia 3. 111 externa remedia 3. 109
venæsectio 3. 107

Hysterica ad abortum sunt proclives 3.
291 & quomodo ab ipso præcavendæ
3. 299 ad catalepsi pronæ sunt 3. 64
ad guttam serenam 4. 63 hæmoprysi
2. 17 hypochondriacum malum 3. 101
motus spasmodicos vagos 3. 47 singul-
tum 3. 11 cur ipsis frequens sit ad min-
gendum stimulus 3. 20 cur minus fe-
rant salivationem 5. 93 quomodo mor-
billis laborantes tractandæ 1. 100 puer-
peris alvi fluxu laborantibus an salina

remedia conducant 3. 83 nutrites ma-
xime infanti sunt nocivæ S. 10

Hystericum malum quod dicatur 3. 74 e-
jus historia ibid. paroxysmorum descri-
ptio 3. 72 solutio ibid. subjecta 3. 74
gravidis & puerperis inprimis familiare
3. 78 sedes 3. 75 differt ab apoplexia
3. 74 a calculo renum ibid. epilepsia ib.
malo hypochondriaco 3. 73 lq. & syn-
cope 3. 74 eo defunctorum anatome 3.
77 causa proxima 3. 75 materiales caus-
sæ ibid. ejus ea fluore albo suppresso
casus 3. 93 a vitio fluxus menstrui sæ-
pe oritur 3. 77 ex mensibus imminutis
orti exemplum 3. 86 cum epilepsia ex
mensibus suppressis juncti casus 3. 70 &
quomodo tractandum 3. 81 a lochiis
suppressis aut minus rite fluentibus 3.
78 ex lochiis suppressis orti casus 3. 88
ex irregulari lochiorum fluxu subnati
exemplum 3. 92 ex iisdem orti & pel-
lentibus tractati casus funestus 3. 74 a
stimulis venereis 3. 76 & præprimis fe-
mine corrupto inducitur ibid. ex oc-
cultato amore exemplum 3. 83 & in hoc
casu expedire conjugium 3. 81 in juve-
ne sexus nobilioris contingentis casus 3.
84 cum convulsionibus ex uteri & pri-
marum viarum vitio ortum 3. 89 cum
moribus convulsivis & epilepticis jun-
ctum 3. 83 spasmodicum vagum certæ
familie peculiare 3. 89 prognosis 3. 74
medendi indicationes 3. 79 quæ in pa-
roxysmo expleantur per absorbentia 3.
83 per antispasmodica 3. 80 in paroxys-
mo per clysteres ibid. & graveolentia
externa ibid. extra paroxysmum per ano-
dyna & specifica 3. 81 antispasmodica
3. 80 diaphoretica 3. 81 cautelæ circa
subjecta 3. 82 castorina & diætam ibid.
pediluvia 3. 83 & venæsectionem 3. 79

I.

Ialappa, ejus pulvis a Rolfinckio in coli-
ca & ictero laudatur 4. 199 *resina* cum
aliis permixta in pertinacibus curancis
morbis laudatur 5. 116 qua ratione mul-
tos funestos effectus corpori inducat 2.
92 & quando infantibus noceat S. 23
Icterus quid 4. 188 signa symptomata ib.
differt gradu 4. 189 eo defunctorum ana-

rome ibid. caussa proxima quæ 4. 191
caussa mediata sunt plethora & perversa
diata 4. 192 a plethora in gravida e-
xemplum 4. 200 febres intermittentes
male curatæ & excretiones sanguineæ
suppressæ ibidem, cum tertiana & tussi
curati casus 1. 22 a colica biliosa obor-
ti exemplum 4. 198 ab obstructione he-
patis 4. 199 a metastasi feri ad hepar de-
lati 4. 201 paroxysmum febrilem exci-
pientis observatio 4. 203 febre biliosa
junctus 4. 206 gravior cum salivæ flavæ
exspuitione 4. 202 in nigrum mutatus
5. 204 ejus frequens recursus quale si-
gnum sit 3. 159 an solvat febres 1. 65
quomodo tertianæ jungatur 1. 22. seq.
niger ejus caussa 4. 194 eo defuncti ana-
tome 4. 204 periodice *recidivans* unde
4. 203 ipsius exemplum 4. 205 progno-
si flavi 4. 192 nigri 4. 193 cura præser-
vatoria quorsum dirigenda 4. 198 a spas-
mo quomodo per emulsiones temperantes
& leniora antispasmodica tractandus 4.
194 si ab obstructione per aperientia &
resolventia 4. 195 ab iracundia ortus
quomodo curandus 1. 203 quando salia
media, ihabbarbarina & roborantia con-
ducant 4. 196 cautela circa emetica &
purgantia ibidem, sudorifera & balnea
4. 197 circa amara ibidem, venæsectio-
nem ibidem, topica & alimenta 4.
158
Ignis sacer qui dicatur 5. 105
Ileon ejus mutuus congressus frequens do-
loris & spasmi iliaci caussa 2. 144 quo-
modo fieri possit ibidem, quæ pariant
lumbrici ibid. stagnantes symptomata
2. 145
Ileon eruentum Hippocratis quomodo diffe-
rat a scorbuto 5. 10
Iliaco inflammatoria passio sæpe epilepsiæ
caussa 3. 7 ex itei per spiras siccas obstru-
ctione orta 1. 294
Immobilitas membrorum in catalepsi unde
3. 63
Impetigo ejus definitio signa & symptomata
5. 105 quomodo differat a lue venerea 5.
84
In potentia artuum unde oriatur 4. 52
Indi cur dyentericæ obnoxii 3. 246 eorum e-
pilepsiam curandi methodus 3. 12
Infantes recens nati quomodo tractandi S.
12 quomodo fasciis involvendi S. 13
quomodo ablactandi S. 16 quibus & an
Hoff. Med. Syst. Suppl.

pulmentis saturandi ibid. debiles ex qui-
bus signis judicandi S. 12 cur ad morbos
proclives ibidem, a nutricibus adfecti-
bus deditis multa trahunt pathemata 2.
154 sunt cardialgiæ obnoxii 2. 113 ca-
tarthalibus adfectibus 4. 69 cutis vitiis
5. 107 epilepsiæ 3. 208 guttæ serenæ 4.
63 iliace passioni a terrore matris 2. 154
purpuræ 5. 58 moribus spasmodicis 3.
184 singultui & cur 3. 197 tussi convul-
sivæ 3. 103 vermibus S. 46 vomitibus
viridibus ac æruginosis 5. 228 tussien-
do sibi sæpe herniam aut gibbos contra-
hant 3. 176 & ex quibus aliis caussis
gibbosi fiant S. 15 a fructibus acidis &
immaturo cur maxime lædantur 4. 206
cur lue venerea facile infici possint 5. 94
in variolis & morbillis immunes, si alios
jam cutis adfectus perpepsi sint 5. 107 an ip-
sis mercurialia in cutis defæcationibus de-
beant offerri 5. 112 quomodo a morbis
præservandi S. 12
vid. *morbi infantiles*

Ingenium debile in quo ejus caussa proxima
constat 4. 42 vivax unde in rachitide
S. 31

Inflammationes quas occupent partes 1.
239 in quo consistat earum essentia 1.
208 quando segnius quando citius no-
cent 1. 195 sunt sæpe ulcerum caussa
5. 139 quæ requirant venæsectionem,
quæ non 1. 202 *faucium* leviores quo-
modo differant ab angina 1. 209 *hepa-
tis* vid. *hepatitis*. *internarum partium*
quibus personis sint familiares 1. 254
quibus signis cognoscantur 1. 205. seq.
intestinarum vid. *intestina* *tueningum*
vid. *phrenitis* *mesenterii* vid. *mesenterium*
musculorum abdominis in quo differant
ab hepatitide spuria 1. 241
oculorum vid. *ophthalmia*. *Renum* vid. *ne-
phritis* *ventriculi*. vid. *ventriculus*.
vesicæ vid. *vesica*.
uteri vid. *uteri*.

Inflammatoria febres quæ dicantur 1. 172.
seq. quæ sint universales qualesve parti-
culares ibidem, an sitis in iis malum ex-
hibeat præsagium 1. 194
earum recidivæ quæ damna pariant
1. 177 quomodo arcendæ ibi-
dem seq.
-- *intestinarum ex mesenterio* in quo diffe-
rant a semitertianis 1. 288
Inflammatorio iliaca febris 1. 194

Inflammatorio spasmodico intestinorum passio, iliaca minitans 1. 291
Infusum antifebrile 1. 41 *laxans* 3. 223
pectorale 3. 185 *theiforme* in chronicis adfectibus 2. 230 in morbis cutaneis 3. 116 in chlorosi a suppressione mensium 4. 220 ad diaphoresin 3. 106 ad epiphoram 4. 79 ad tussim 3. 179 ad spasmos in hæmorrhagia uteri 2. 56 ad pneumonicas febres 1. 231 ad rheumaticos & arthriticos dolores 2. 226 ad vertiginem cum nephritide 4. 51 ad arcendos vomitionis cruentæ recursus 2. 37 *vinosum* in dispositione ad abortum ex malo puerperii regimine 3. 297 ad chlorosin a suppressione mensium 4. 220 ad quartanam 33 ad hydropem spectatæ virtutis 4. 240 ad gonorrhæam 4. 290 ad fluorem album 4. 277 ad obstructions viscerum 3. 74
Iniectiones in fluore albo 4. 228 in urethræ exulceratione a gonorrhæa 4. 295 in pudenda sub salivatione quæ convenient 3. 95 in uteri ulceribus 3. 164
Intestina, eorum structura 3. 97 cum aliis nervosis partibus alunt consensum 3. 147 cur in iis, qui veneno enecti sunt, expansa deprehendantur 3. 282 eorum *chronici dolores* unde originem trahant 2. 172 *inflammationes* quibus signis cognoscantur 1. 199 quomodo earum varia sedes determinanda 2. 287 senibus sunt frequentiores quam meningum 1. 197 quibus modis & in quibus accedant 1. 286 quomodo possint præcaveri 1. 295 & in passione iliaca tolli 2. 149 ejus cruenta diarrhæa soluta & repertis lethalis casus 1. 292 ex mesenterio quomodo oriatur 1. 287 quæ sint earum causæ 1. 288 sunt vel graviores vel leniores ibidem, quomodo sint præservandæ & curandæ 1. 289. seq. eorum *spasmi* quomodo laxandi 1. 292 ipforum *rheumaticismus* qui dicendus 3. 261 *tormina* in dysenteria unde oriuntur 3. 249 eorum vehementia sæpe convulsionis causa 3. 280 a salivatione mercuriali producta quomodo compescenda 3. 94 *infantum* ex quibus signis pateant S. 21 eorum causa proxima ibid. mediata ibid. progressus S. 22 quæ in iis curandis ex parte nutriticis ibidem, & infantis conducant ibidem, cautela tenenda circa clysterum præparationem S. 34 circa quæ a spas-

mis in aliis locis oriuntur S. 23 circa purgantia ibid. & sedativa S. 24
rennia, eorum sedes 4. 236 a drasticis remediis in colica biliosa inflammantur 2. 181 a fœcibus induratis aut a vermibus spasmis sunt obnoxia 2. 160 *jejunii* spasmus unde cognoscatur ibid.
rectum ejus consensus cum vesica 1. 236 spasmus alvi adstrictioris causa 3. 120 dolor sæpe ab hæmorrhoidibus cæcis 21 17
Ipecacuanna ejus radix roborat & transpirationem adjuvat 4. 282 quatenus conducat in epilepsia 3. 12 in dysenteria 3. 252 in fluore albo 4. 282 in hypochondriaco malo 3. 109 in moribus spasmodicis vagis 3. 46 in vertigine 4. 39 in vomitu 3. 234
Iracundia ejus effectus in corpore humano 1. 185 præsertim in ventriculum & vicinas partes 1. 203 in primis si cibi superingeruntur 3. 37 in plethoricis 1. 17 in morbis acutis 1. 114 in fœminis mox menstruantibus 2. 44 mensibus fluentibus 2. 8 & quæ excitet symptomata 4. 124 præsertim stomacho cibus pleno fermentescibilibus 1. 194 ad eam proclives sunt hepate laborantes 1. 245 quantum faciat ad abortum 3. 168 ad apoplexiam 2. 84 ad catalepsin 3. 15 ad colicam convulsivam 2. 171 ad choleram 3. 272 convulsiones 3. 38 dolores calculosos 2. 183 epilepsiam 3. 5 icterum 5. 77 ad hæmoptysin 1. 24 ad syncope 4. 138 in nutrice ad vomitus infantiles 3. 218 quomodo mala inde avertenda 1. 202
Ischuria quid S. 45 in infantibus unde ibidem, quomodo cognoscenda si ex calculo ibidem, & qua ratione ex ipso comoto lethalis fieri possit 2. 189 sæpe renum aut vesicæ exulcerationis est symptoma 2. 73 cur pressio pedis coma somnolentum sequatur 4. 31 a grumis sanguineis & quid in ea profit 2. 73 a gonorrhæa male curata ortæ exemplum 2. 214 lethalis a materiæ acrimonia ex renibus purulentis productæ casus 2. 216 ex mistu cruento portione mannata sanatæ exemplum 2. 81 quomodo sananda in infantibus S. 45
Julepus emeticus quomodo parandus 1. 11 refrigerans 1. 190 in febribus acutis si coma vigil urget 4. 35

Fuscula confortantia quam noxam pariant in febre petechizante 1. 125 seq. 131
gelatina laudatur in animi deliquiis a sanguinis defectu 4. 138 in moribus spasmodicis 3. 32 *medicamentosa* laudatur in cholera 3. 274 in hæmorrhagia uteri convalescentibus 3. 57 in nimio hæmorrhoidum fluxu 2. 47 in lue venerea 1. 91
pinguia a colica saturnina præcavent 2. 167

L

Lac quodnam sit optimum 1. 303 ejus usus vetustissimus ostenditur ibid. seq. non unius ejusdem generis est 5. 168 cur vernale hiberno sit salubrius ibidem, ejus virtus augetur pabulo medico 4. 169 vel admixtione aquarum mineralium 4. 170 egregium est remedium antidorum & quomodo propinandum 3. 276 laudatur cum aqua calcis vivæ a Sponio in lepra & impetigine 4. 171 cum decoctis & infusis vulnerariis in phthysi & hæmoptysi ibidem, cum diureticis & anodynis in eodem morbo 4. 172 cum pectoralibus balsamis ibid. quo in casu cum aquis mineralibus permiscendum 1. 33 quomodo & quibus cautelis instituenda cura 3. 35 & quid ante ejus usum conducatur 3. 53 commendatur in dysenteria 3. 257 in epiphora 4. 73 hæmoptysi 2. 22 dolore intestinorum a purpura scorbutica retrocedente 2. 180 lentis & hecticis febribus 1. 305 podagra 2. 176 morbis subcutaneis 5. 113 purpura scorbutica 5. 67 an conveniat in cholericis passionibus 1. 195 in imminente ventriculi inflammatione 1. 207 in vesicæ morbis 1. 258. seq. quibus noceat 1. 305 cum amylo in vomitu cruento a corrosivis excitato laudatur 2. 38 cum oleo amygdalarum dulcium in vermium præsentia 2. 117 est purgantia improvide sumpta 3. 99 *serum* quem præstet effectum 5. 118 in defectu aquarum mineralium optime adhibetur ibid. ejus cura quomodo instituenda ibid. præservat calculum renalem 2. 186 recidivam vomitus cruenti 2. 38 quando conducatur in cephalea 1. 107 convulsionibus 2. 38 cholera 3. 274 cuti adfectibus 5. 118 dysenteria 3. 257 epilepsia 3. 11 epiphora 4. 74 hæmorrhagia uteri 2. 50 hæmoptysi 2. 30 nimia hæmorrhoidum fluxu 2. 46

hysterica passione 3. 81 mania & melancholia 3. 129 mistu cruento 2. 73 petechiali febre 1. 150 rheumatico & arthritico dolore 2. 130 scorbutico præsertim cum herbis antiscorbuticis 3. 52 5. 17 russi cum tabe 3. 39. vomitu 3. 234
asininum ejus substantia 4. 168 cur ad caseum & butyrum conficiendum minus aptum sit ibid. laudatur ad deterfionem & ulcerum purgationem ibid. ad cutis adfectus 5. 118 scorbutum 5. 16 ad russim cum tabe 3. 39 cum aquis mineralibus in delirio maniaci & melancholico 4. 117 in febribus lentis & hecticis 1. 305 in moribus convulsivis a malis ulcerosis suppressis 3. 33 in phthysi 4. 170
bubulum in quo differat ab asinino 4. 115
caprillum in quo differat ab asinino 4. 169 ejus virtutes 5. 176
muliebres ad usum medicum est optimum 4. 168 quid præstet 1. 304 præsertim in lenta febre 1. 503 diu lactantium cujus indolis 5. 13 quoties infantibus de die exhibendum 5. 15 corrumpitur ab animi adfectibus 5. 9 a diætæ vitio ibidem, a crebriori coitu & mensibus fluentibus lactationis tempore 5. 10 a frigore mammis incautius admissio ibid. in infante a superflua ipsius ingestione ibid. a cibis incongruis datis 5. 11 & meconio retento 5. 21 *corruptum* qua ratione aphthas inducat 5. 47 cardialgiam 5. 45 epilepsiam 3. 8 singultum 3. 198 tormina 2. 161 quomodo corrigendum & evacuandum in nutrice & infante 5. 17
Lacrymalis saccus ejus situs 5. 167 est sedes fistulæ inde distæ ibid.
Lana qua ratione aptissima ad materiam impuram suscipiendam & propagandam sit remedium 5. 107
Lauchstadiensis balnea qualia recondant principia 5. 16 experimenta cum ipsis instituta 4. 224 commendantur in cachexia & cholerosi ibidem, fluore albo 4. 278 gonorrhœa benigna 4. 290 nimia hæmorrhagia uteri 2. 59 hypochondriaco malo 3. 109 mensibus inordinatis 5. 76 moribus spasmodicis vagis 3. 51 paralyticis adfectibus 3. 10 pollutione 4. 300 scorbuto 5. 16
 eorum usus internus laudatur in cachexia 4. 224 scorbuto 5. 16 & quomodo a purpura habituali liberet 5. 57

- Laxans* commodum in angina 1. 211 aqua
vid. aqua laxans. elixir vid. elixir laxans.
pulvis vid. pulvis. laxans mannatum ef-
ficax 1. 11
- Laxantia* conferunt ante aquarum minera-
lium 3. 107 salivationis mercurialis 5. 58
cur in torminibus ventris sæpe vomitu re-
jiciantur 5. 69 quæ & quatenus locum
habeant in auditu vitiis 4. 85 cholera 3.
276 dysenteria 3. 252 febre uterina
puerperarum 1. 273 gutta serena 4. 64
iliaca passione 2i 148 infantibus S. 13
morbillis 1. 99 oculorum suffusione 4.
203 ophthalmia 1. 279 petechiali febre
1. 146 phrenitide 1. 221 phthisi 4. 175
pneumonicis febribus 1. 232 podagra
imminente 2. 129 purpura 1. 116 scor-
buto 3. 19 synocha 1. 176 tertiana 1.
13 tussi 3. 179 variolis 1. 82 verigine
4. 16 ulceratione uteri 1. 268 & reli-
quiis ulceribus 5. 147
- Leipiria* febris quæ dicatur 1. 198 vid. ven-
triculi inflammatio.
- Lepta* febris quæ dicatur 1. 295 in quo dif-
ferat ab hectica ibid. quotidiana 1. 45
a verminosa 1. 318 unde oriatur in in-
fantibus 1. 299 in puerperis 1. 225
quomodo ortum trahat ex abscessu me-
senterii 1. 293
post cohibitas excretiones 1. 296
post febres suppressas 1. 201
ex hæmorrhoidum intercepto 1. 303 &
nimio fluxu 2. 46
ex menstruis suppressis 1. 203
morbillis 1. 99 post alios prægressos
morbos 1. 296 ex potuum inebriantium
abusu 1. 203. seq. ex quotidiana 1. 47
ex ventriculi cruditatibus 1. 300
ex vitio hypochondriorum 1. 301
ex mesenterio 1. 296. seq.
ex ab erosione ventriculi & intestinorum
1. 302 a virium & succorum defectu
ibidem, ejus ex terrore ortæ casus 1.
314 post tertianam relicta & curatæ
exemplum 1. 312 in bibulo curatæ
repetentis & in phthisin funestam ter-
minatæ casus 1. 308
quomodo tractanda in infantibus 1.
304. seq. si orta fuerit ex cruditati-
bus ventriculi & intestinorum 2. 302
post febres suppressas 1. 301
ex hæmorrhoidum intercepto fluxu 1.
303 ex hypochondriorum vitio 1. 302
ex mensium defectu 1. 343 ex potuum
- inebriantium abusu ibidem; a virium
& succorum defectu 1. 302 quomodo
post alias febres præcavenda 1. 62
quando adstringentia roborantibus nu-
pta in ea conducant 1. 306
- Lepra* vid. elephantiasis.
- Leshargus* qui dicatur 4. 29 in quo dif-
ferat ab apoplexia ibidem, ejus caussa
proxima 4. 32 mediata caussa 4. 33
a materia arthritica remanente casus
4. 43 post terrorem abortæ casus 4.
39 prognos 4. 34
curatio 4. 36
- Leucophlegmatia* quomodo differat ab ana-
sarca 4. 227 signa ibid. causse 4. 237
ab abortu inductæ casus 4. 248 a male
tractata quartana subortæ exemplum 4.
427 prognos 4. 237 ab Hippocrate cu-
ratio tradita 4. 244 an in ea paracente-
sis locum habeat 4. 239
- Lien* multum ad mixtionem fluidi cum so-
lido in corpore humano confert 5. 7 an
an ad acutos & lancinatorios dolores a-
ptus sit 3. 97 an sedes mali hypochon-
driaci 3. ibidem, & scorbutici sit 5. 6
ejus vitia quomodo ad immodicas hæ-
morrhagias faciant 2. 7. 28. 32 & ad
ulcera 5. 142
- Ligatura* artuum laudatur in enormi hæmo-
ptysi 2. 21 mictu cruento 2. 37 strictior
qua ratione sphacelum inducat 5. 35
quomodo ad operationem fistulæ ani in-
stituenda 5. 179
- Linctus* ad anginam præcavendam 1. 189 ad
ardorem in angina 1. 213 ad expectora-
tionem 1. 184
- Lingua* ejus structura 4. 95 ejus inspectio
commendatur 1. 197 sicca in ardentibus
febribus 1. 195 ipsius ulcera in scorbuto
unde 5. 53 & cur ea curatu difficilia 5. 32
- Linimentum* contra ambusta 5. 24 anody-
num in motibus spasmodicis vagis 3.
50 antepilepticum 5. 13 antipodagrici
noxa observata 3. 104 in convulsionibus
quando applicandum 3. 35 expertæ vir-
tutis in cardialgia 2. 119 & infantili S.
45 in dysenteria cum torminum vehemen-
tia 3. 253 in flatulentia 4. 264 in hæmo-
rhoidib. cæcis dolorificis 2. 167 in inflam-
matione intestinorum a passione iliaca 2.
159
- Lipothymia* quæ dicatur 4. 134 in quo diffe-
rat ab apoplexia 4. 33 ab epilepsia ibi-
dem, a suffocatione hysterica ibid. ejus
histo-

historia 4. 131 signa antecedentia 4.
 132 paroxysmorum solutio ibid. subje-
 cta ibid. in puerperis unde 1. 314 causa
 proxima 4. 132 quomodo ab animi ad-
 fectibus oriatur 4. 135 a diæta prava ibi-
 dem, a corruptione partis sphacelosæ
 ibidem, a fortioribus emmenagogis 4.
 144 cum aliis malis ab emmenagogis sus-
 citatæ casus ibidem, ab hæmorrhagiis
 nimis 4. 136 a narcoticis & opiatis 4.
 135 a plethora in gravida orta casus 4.
 143 situ erecto in acutis 4. 141 a sanguine
 crasso & polyppo 4. 136 a nimia ciborum
 post morbum ingestione enatæ casus 4. 146
 in hypochondriaco subiectæ exemplum 4.
 140 crebrioris in cachectica casus 4. 142
 uterinæ spasmodicæ exemplum 4. 141 pro-
 gnosis funesta 4. 136 & salutaris 4. 137 quæ
 convenient in paroxysmo analeptica, a-
 quæ spirituosæ & balsamica externa
 ibidem, quæ interna 4. 139 extra paro-
 xysmum quando conducant anodyna ib.
 bezoardica, analeptica & nutrientia 4.
 238 si sub animi adfectibus quomodo
 tractanda 4. 139 si ab mensibus suppres-
 sis orta ibidem, aut cum aliis morbis
 juncta ibidem, quid sentiendum de a-
 quæ frigida potu 4. 146 de cordialibus
 solatibus & specificis 4. 139 & vini usu
 4. 140
Liquor anodynus ejus virtus unde 2. 191
 & quo principio maxime agat 1. 10 qua
 ratione conveniat in asthma 3. 162
 in calculi renalis paroxysmo 2. 185 ca-
 pitis dolore 2. 34 cardialgia 3. 117 den-
 titione difficili 3. 10 epilepsia 3. 9 febri-
 li paroxysmo 2. 62 hæmorrhagia na-
 rium 2. 9 nimio hæmorrhoidum fluxu
 2. 46 singultu 3. 201 tertiana 3. 10
 ventris doloribus a scorbutica diathesi
 5. 20 cum balsamo vitæ in dysenteria 3.
 253 vomitu 3. 233 cum essentia castorei
 convenit in mensium suppressione 3. 33
 cum macis oleo egregium est antispas-
 modicum 3. 235 hinc laudatur in cho-
 lera 3. 275 cum mentha aqua in diarrhæa
 prodest 3. 276 cum pulvere nitroso in
 hæmorrhagia uteri dolorifica confert 2.
 106 balsamico-consolidans in uteri ulceri-
 bus 5. 253 putredini resistens 2. 261 sa-
 linus ad quartanam 1. 44 *Stipticus* Da-
 nicus quomodo præparetur 5. 41
Lithontripica remedia multa ad calcu-
 li generationem & mixtum cruentum
 Hoff. Med. Syst. Suppl.

conferunt 2. 76 eorum nota exemplum
 2. 78
Lithotomia improvide instituta qua ratione
 vesicæ vitia inducat 2. 205
Lochia quibusnam difficiliter fluant 1. 275
 eorum fluxus refarcitur sudore ibidem,
 calidioribus tractata quas pariat noxas
 1. 224 non rite expurgata qua ratione
 obortus futuræ causa 3. 295 passionis
 hysterica 3. 78 ex quibus causis sup-
 primantur 3. 89 eorum suppressio quo-
 modo ad deliria contribuat 4. 103 ad do-
 lores intestinorum 2. 69 phrenitidem 1.
 219 purpuram 3. 21 & ad uteri inflamma-
 tionem 1. 262 quomodo promoveri de-
 beant 1. 265 an convenient salina &
 purgantia 3. 91 quando conducant pel-
 lentia 2. 269 venæsectio 1. 265 & quo
 loco sit instituenda 1. 275
Loquela quid 4. 305
Loirices cur morbis capitis pareant 3. 44
Lues venerea ejus prima origo 5. 82 de-
 finitio & historia ibidem, differt secun-
 dum subiecta 5. 83 a scorbutico & aliis
 morbis ibidem, recensio symptomatum
 præsertim in capite ibidem, quomodo
 pro causa habeat contagium 5. 85 ubi
 Fernelii sententia de materia contagio-
 sa examinatur ibidem. Boerhavi 5.
 87 & auctoris judicium de ea 5. 86
 varia ipsius symptomata cum pertina-
 ci colli tumore 5. 102 cum nali & fau-
 cium corruptione 5. 67 cum phthisi jun-
 cta 5. 102 male initio pro scorbutico ha-
 bita 5. 99 ex gonorrhœa male curata
 orta 5. 96 prognosis differt pro subje-
 ctorum & graduum morbi varietate 5.
 87 curatio differt secundum subiecta
 2. 82 & quomodo instituenda cum li-
 gni quajaci 5. 89 aut aliorum deco-
 ctorum temperatorum usu 5. 90 su-
 doriferis ibidem, & salivationis cura
 5. 92 quæ tenenda circa decocta ibi-
 dem.
Lumbi eorum dolor quomodo a variis causis
 possit induci 2. 181 unde in fluore al-
 bo 4. 285 in hæmorrhoidariis 2. 181 fri-
 gus in hysterica unde 3. 76
Lumbrici quod sint 3. 39 quibus intestinis
 sedem suam habeant ibidem, quomo-
 do exturbandi 5. 44.
 vid. plura vermes.

M

Maculata erysipclatis species quæ dicatur 1. 192
Magnesia alba quid sit 4. 171 cur maxime in malo hypochondriaco 3. 109 & quartana conferat 1. 31
Mel de Paris qui morbus ita dicatur 3. 245 & in quo differat a dysenteria ibidem.
Maligna febris. vid. febris maligna.
Malignitas unde cognoscatur 1. 146 speciatim in dysenteria 3. 246 morbillis 1. 99 & variolis 1. 95
Malignus humor diu delitescere potest in corpore 1. 75
Mamma cur præprimis cancro sint obnoxia 5. 141 earum fistulæ exemplum 3. 180 qua ratione scirrhus in iis ex terrore possit excitari 5. 154
Mania quæ dicatur 4. 104 differt a melancholia gradu 4. 102 a phrenitide 1. 219 ejus signa 4. 102 sedes 4. 104 subjecta 4. 109 ea defunctorum anatome 4. 103 causa proxima 4. 105 quantum ad eam contribuant pathemata & vesanus amor ibidem, ab ira excitata exemplum 4. 122 ex eadem causâ inducta casus 4. 126 a nihilis meditationibus ortæ exemplum 4. 129 diata prava 4. 108 hæreditaria dispositio, ebrietas & frigus externum 4. 107 excretiones sanguineæ suppressæ 4. 168 morbi prægressi ibidem narcotica & opiata 4. 107 & nimia seminis profusio 4. 106 non raro cum melancholia laternat 4. 125 ipsius exemplum 4. 123 cur periodice sæpe recidivet partu excuso 4. 126 ipsius exemplum 4. 124 prognosis quæ ferenda si a causâ morali orta sit 4. 109 si recidivat 4. 110 si symptomatica ibidem & quando salutaris fiat solutio 4. 111 veterum curandi methodus per balnea 4. 113 purgantia 4. 115 & venæsectionem 4. 112 quomodo tractanda per anodyna 4. 121 per aquas minerales & simplicem fontanam 4. 116 per lactis asinini velejus feri usum 4. 117 nitrum ibidem, quid sentiendum de fonticulis 4. 116 de specificis 4. 117 de venæsectione generatim 4. 120 & speciatim frontis ibidem, de vesicantibus 4. 121 quomodo sananda si ex vesano amore oriatur ibidem, aut morfu maniaci aut canis ra-

bidi ibid. vel ex abscissa plica Polonica 4. 122

Mannata laudantur in morbis ex acrimonia humorum 5. 68 in tussi 3. 179 quæ damna pariant in cholera 3. 276 dysenteria 4. 255 malo hypochondriaco 3. 109 & variolarum declinatione 1. 82
Marasmus senilis quomodo cognoscatur 1. 299 unde oriatur ibidem, in quo differat ab ardente febre 1. 197 quomodo tractandus 1. 304 ejus lethalis exemplum 1. 312
Martialia quo ordine & methodo in cachexia exhibenda 4. 215 quibus jungenda 4. 214 in malo hypochondriaco 3. 108 in ictero 4. 196 lenta febre 1. 302 in obstructionibus viscerum 3. 34 cur in forma liquida & cum temperato acido menstruo foeminis cachecticis magis, quam viris sint præsidio 4. 250 & quomodo incaute adhibita ad polyporum generationem contribuant 4. 155
Meconium quid S. 13 an acris sit indolis S. 14 qua ratione natura ejus excretionem promoveat ibidem, quo tempore sit expurgandum & quibus laxantibus S. 13 ejus retentio quantum ad cardialgiam infantum contribuat S. 45 ad epilepsiam & convulsiones S. 30 & tormina S. 19 & quibus remediis in his eliminandum S. 31
Medulla oblongata qua ratione commune sensorium dicatur 3. 63 spinalis ejus structura 3. 27 & visus 3. 28 continet materiam variolaceam 1. 75 ejus membranae consensum cum reliquis corporis habent 3. 69 spastica contracta causam convulsionum constituunt 3. 28 qua ratione obstructa causam rachitidis suppeditat 8. 37
Mel Prussicum quales virtutes possideat 2. 187 in exulceratione renum laudatur 1. 249 ex ipso præparata cur in asthma noceant 3. 158
Melancholia quæ dicatur 4. 104 differt a mania gradu 4. 103 ejus signa ibidem, subjecta 4. 108 sedes 4. 104 ea defunctorum anatome 4. 103 causa proxima 4. 205 quomodo oriatur ab animi adfectibus ibidem, ex morere ortæ casus 4. 127 ex eadem causâ enati exemplum 4. 128 a diata prava 4. 168 ab hæreditaria dispositione 4. 106 ab excretionibus sanguinis suppressis 4. 108 frigore externo

terno 4. 107 ex malo hypochondriaco & hysterico quomodo generetur 3. 100 hypochondriacæ casus 3. 124 cum mania periodice alternantis exemplum 4. 125 prognostis differt ratione graduum morbi 4. 110 eventus a morali causa orta 4. 109 ex malo hysterico vel hypochondriaco enati ibidem, si recidivat quid indicet 4. 110 quomodo solvatur 4. 111 cura præservatoria 4. 119 indicationes curatorie 4. 111 quomodo generatim tractantur eam veteres ibid. speciatim per balnea 4. 113 quorum virtutem per aquæ frigidae applicationem ad caput augebant 4. 114 per purgantia & quidem elleborum 4. 115 venæsectionem 4. 112 quatenus in ea conducant anodyna 4. 121 aquæ minerales & fontana 4. 116 lactis cura 117 nitrum ibidem, purgantia 4. 121 specifica 117 venæsectio 4. 120

Membrana unde suam trahant originem 3. 4 sunt sedes motuum spasmodicorum 3. 44

Menses, eorum fluxus qua ætate accidat 2. 39 quæ sint ejus causæ 3. 76 circa eruptionem unde orientur symptomata 4. 127 & quæ ut plurimum 4. 133 lactationis tempore obveniens fluxus quæ pariat damna in infante S. 10 eorum plenaria cessatio quomodo contribuatur ad apoplexiam 1. 91 ad aurium tinnitum 4. 83 ad calculum 2. 133 ad febrem lentam & hæticam 1. 297 ad mictum cruentum 2. 68 ad plethoram 5. 24 palpitacionem cordis 3. 134 ad scirrhum uteri 5. 142 ad scorbutum 5. 8 vesicæ inflammationem 2. 199 & vomitum cruentum 2. 35 salutariter in plethoricis hæmorrhoidalis ejus loco sequitur 4. 35 & quibus remediis hæc mala avertenda 2. 44 *irregularis* fluxus quæ ratione disponat ad cachexiam & chlorosin 4. 210 ad cardialgiam 2. 113 ad deliria 4. 108 ad epilepsiam 3. 6 hepatis obstructionem 2. 140 hysterica passionem 3. 86 ad vomitum cruentum 2. 34 quomodo in ordinem redigendus 3. 87 & cur speciatim per Leuchtstadiensium balnearum usum regularis fiat 4. 76 *lorgior* quamvis ejus causa proxima sit 2. 65 quid in variolis significet 1. 83 ad aurium rheumatismum in foemina disposuit 4. 80 adstringentibus tra-

ctatus quomodo scirrhi & cancri uterini causa 5. 144 *suppressus* causa ejus proxima in quo consistat 2. 65 quomodo ab acidis oriatur 5. 167 a diætæ vitio 3. 91 a frigore 4. 98 ab ira & terrore 2. 43 a sanguinis copia vel inopia 1. 311 a vita sedentaria 3. 125 qua ratione inducat cachexiam & chlorosin 4. 210 cancrum et scirrhum uteri 2. 34 cardialgiam 2. 113 colicam 2. 162 dyscrasiam humorum 4. 222 uterinam febrem inflammatoriam 1. 250 fluorem album 4. 279 guttam serenam 4. 95 hæmoptysin 2. 24 hysterica malum 3. 76 hypochondriacam passionem 3. 101 maniam 4. 107 mictum cruentum 2. 68 phrenitidem 1. 211 scabiem 5. 101 scorbutum 5. 8 soporosus adfectus 4. 33 ulcera mammarum 5. 165 vomitum cruentum 2. 34 conjugio sæpe revocantur 3. 18 male pellentibus provocantur 4. 222 et quibus restituendus 3. 33

Mercurialia, eorum efficacia unde 5. 91 variis adhibendi modus 5. 117 quæ ante horum usum observare debeat medicus 5. 93 caute offerenda in cutis adfectibus præprimis infantilibus 5. 122 in gonorrhœa 4. 293 ad vermes enecandos S. 44 an infantibus conferant S. 17 cur ægrius ea ferant scorbutici 5. 92 & macilentiores 5. 93 nocent in motibus spasmodicis vagis 3. 53 qua ratione anginam inducere valeant 1. 210 et guttam serenam 4. 63 *externe* quando in oculorum adfectibus ea applicare deceat 5. 125

Mercurius in iliaca passione in substantia exhibendus quomodo prius depurari debeat 2. 150 qua dosi et quibus junctis propinandus ibidem, et quando in iliaca passione noceat ibidem, an brevi instar venenum mortem inferre possit 3. 280 cum aqua aut vino cocta anthelminticum est *diaphoreticus* quomodo præparetur 5. 95 quem præstet usum in lue venerea 5. 98 et in ulceribus 5. 147 *dulcis* quomodo adhibendus ne moveat salivationem 1. 92 cum salibus alcalinis mixtus salivationem suscitatur 1. 38 cum acidis mixtus corrosivam inducit naturam 4. 197 ejus variis adhibendi modus in lue venerea 5. 91 qua dosi in initio ad salivationem movendam exhibendus 5.

- 102 egregii usus est in acrimonia ulcerosa 4. 291 capitis et oculorum doloribus pertinacibus 1. 286 in cutis adfectibus refractariis 5. 116 in gonorrhœa 4. 291 lue venerea 5. 91 in vermicibus enecandis & expellendis 3. 33 cur minus in ictero conducatur 4. 197 *sublimatus* an in vinum iterum possit in ventriculo converti 3. 281 minus tutus est ad separationem corrupti in sphacello 5. 40
- Mesenterium* cur a plethora gravissime lædatur 1. 297 in eo suboriuntur stagnationes circulo sanguinis in remotioribus partibus intercepto 1. 310 quæ ratione sedem præbeat variis morbis 1. 296 atrophie infantum 8. 32 febri lentæ et hæticæ 1. 297 hydropi 4. 233 inflammationibus 1. 287 ejus *abscessus* quomodo cognoscatur 1. 298 quibus subjectis sit familiaris 1. 311 unde et quomodo oriatur 1. 298 cur brevi tempore major fiat 1. 311 quomodo a percussione partium externarum nasci queat 1. 310 quomodo solvi soleat 1. 298 solvitur diarrhœa purulenta 1. 294 inflammatio an locum habeat 1. 298 quibus modis in semitertiana sit discutienda 1. 60
- Methodus medendi* an detur generalis 1. 44
- iasma* malignum vid. *petechialis febris*. *pestilentialis* vid. *pestilentia*. *venereum* vid. *lue venerea*.
- Micus cruentus* quid et qualis 2. 66 ex quibus cognoscendus ibid. si ex uretheribus aut vesica 2. 67 aut ejus sphinctere ibidem, differt a gonorrhœa sanguinolenta ibidem, ab hæmorrhagia penis ibidem, quomodo succedat ex renibus ibidem, ex vesica 2. 68 causa proxima quæ sit ibidem, quomodo a calculo renali oriatur 2. 69 a cantharidibus et acerbis diureticis in gonorrhœa datis 2. 70 ab hæmorrhoidibus suppressis 2. 68 ab his sæpe sit criticus 1. 260 a motu corporis fortiori 2. 69 a torminibus ventris 2. 76 vesicæ erosione ac ulcere ibidem, a violentia externa ibidem, ex plethora subortu casus 2. 75 ejus subatri coloris instar Cushee sanati exemplum 1. 80 venæsectione curatus 2. 77 cum dolore ischiadico junctus ibidem, ex scabie retropulsa oris 2. 76
- rarus casus ex vesicæ et spinæ vasis 2. 78 ab alvo obstructa quomodo tractandus 2. 72 si ab orgasmo ibid. a vasorum relaxatione ibid. a sanguineis grumis 2. 73 quando in eo conducant acidulæ vel cum vel sine lacte ibid. quando adstringentia 2. 74 quando lac ejusque serum 1. 73 quæ tenenda circa motum corporis 2. 74 potum ordinarium ac vini ibidem, et quomodo recidiva arcenda 2. 75
- Miliaris* febris quomodo in puerperio præservanda 1. 112 et curanda 1. 119 maligna ejusque historia 1. 117 vid. *plura purpura*.
- Milites* cur dysentericæ obnoxii 3. 245 et scorbuto 5. 10
- Millefolium* ejus summitates quales habeant virtutes 2. 187 et in specie unde ipsis antifebrilis et antispasmodica virtus 1. 62 laudantur in calculo arcendo 2. 187 in mimio hæmorrhoidum fluxu 2. 46
- Mixtura analeptica & bezoardica* in animi deliquiis a malignitate 4. 138 et antispasmodica ad abortum præcavendum 3. 298 leniter diaphoretica 5. 63 et discutiens in apoplexia 2. 89 antasthmatica 3. 166 antiepileptica 3. 13 antidyenterica 3. 261 antipleuritica 1. 236 bezoardica 1. 124 carminativa & stomachica 2. 173 ad cholericas febres 1. 190 ad dentitionem difficilem 8. 19 diaphoretica 1. 56 62 ad febres puerperarum 1. 266 ad febres petechiantes 1. 124 ad febrem quotidianam 1. 51 ad hæmorrhagias excessivas 1. 100 laxativa ad imminuentem paroxysmum podagricum 2. 272 *pectoralis* ad tussim 3. 190 ad purpuræ retrocessionem avertendam 5. 70 *Rivieriana* quomodo præpararetur 2. 157 & quando in passione iliaca conducatur ibid. *simplex* *Paracelsi* ex quibus conficiatur 2. 20 quando locum habet in motibus spasmodicis vagis ibidem, *tanica* in hæmoptysi 2. 20 ad variolas suppurandas 1. 80
- Moror*, ejus noxi effectus in corpore 3. 188 quantum contribuat ad genesin animi deliquiorum 4. 135 catalapsoes 3. 65 epilepsiæ 3. 7 icteri chronici 4. 192 hypochondriaci mali 2. 92 malignorum morborum 1. 147 manie & melancholiæ 4. 128 polyporum 4. 154 scirrhi 5. 142 scorbuti 5. 11 & sphaceli 5. 42

- Mela* quid sint 3. 308 sunt vel *nutritionis* earumque causæ 3. 307 vel *genera-*
tionis & quæ dicantur ibidem, *spuria*
quæ 3. 60 earum exclusio quid indicet
3. 88 earum exempla 3. 206 quomodo ad
fluorem album disponant 4. 275 & qua
ratione præservandæ 3. 299
- Morbi* quinam ex insolita aeris constitutio-
ne oriantur 1. 54 variolas excipientes
quomodo sint tractandi 1. 92 & præser-
vandi 1. 94 eorum causæ an semper con-
sistant in materia 1. 319 hæreditate ac-
cepti cur invalescentes fere incurabiles
2. 193 a polypo quinam sint 4. 148 a
salina acri materia cur noctu maxime in-
festent 5. 24
- *cerebri* a quibus causis producantur 4.
43 & in quo consistat ad eos dispositio
ibid.
- *contagiosi* quam habeant causam 1.
66
- *epidemicæ* in iis plerumque subest mate-
ria exanthematica 1. 64
- *exanthematicæ* quales sint 1. 107 pro
diversitate corporum diversam ludunt sce-
nam 1. 105 cur frequentes sunt puer-
peris 1. 216 potui vini deditis 1. 105
cur in iis noceat liberalior nitri usus
ibid.
- *hæreditarii* cur difficilis sunt curationis
2. 193
- *infantiles* quales sint S. 7 cur cogni-
tu sint difficiles ibidem, quæ circa illos
inquirendos tenenda ibidem, causæ eor-
um proxima ibidem, quæ materiali S.
8 ad eos ingenerandos quantum faciant
aeris mutatio S. 9 animi pathemata tum
matris tum prolis ibidem, debilitatio in
ipso partu ibidem, hæreditaria disposi-
tio S. 8 medicamentorum abusus & re-
gimen nimis calidum S. 9 & vitia præser-
tim a matre contracta ibidem, fere sem-
per cum vermibus sunt juncti 3. 2 pro-
gnosis S. 11 & quomodo præservandi S.
16, seq. & avertendi S. 12
- *muliebres* ut plurimum ex utero trahunt
originem 4. 273 ab externo frigore 3.
84 & quid in his faciendum ibid.
- *seniles* a qua potissimum causa oriantur
5. 27 in quo maxime consistat eorum cu-
ratio ibid.
- Morbilli*, eorum historia 1. 68 origo pri-
ma unde derivanda ibidem, differunt in-
ter se gradu S. 27, in quo convenient cum

variolis 1. 97 in quo ab iis discrepent 1.
98 nec non a perechiis, purpura, rubeo-
lis, maculisque scorbuticis ibid. sympto-
mata eorumque ratio S. 26 in iis suspecti
dolores capitis per totum morbi decur-
sum durantes 1. 101 & epileptici morus
S. 26 & cur hi ipsi vel eos antecedant vel
subsequantur 3. 6 in iis suspectum si æ-
gri antea doloribus artuum laboraverint
1. 101 quid in his hæmorrhagiæ excessi-
væ indicent 1. 104 quomodo purpura
supervenire queat 1. 101 & vomitus 3.
229 an præservent a cutis vitiiis 5. 101 sæ-
pe relinquat epiphoram 4. 70 & dispo-
sitionem ad phthisin 4. 163 cum purpura
complicatorum & guttam serenam relin-
quentium casus 1. 103 quomodo in iis
mors contingat 1. 99 unde fiant maligni
1. 98 & quibus signis ii cognoscantur 1.
99 eorum eruptio retardatur ab abun-
dantia sanguinis 1. 106 a cruditatibus
primarum viarum 1. 103 retropulsi asth-
matis convulsivi causa 3. 150 & quomodo
3. 164 exempla illorum in hypochondri-
curator. 1. 105 ex abusu nitrosorum lethali-
um ib. cum nimia hæmorrhæmæ fæ-
nestorum 1. 104 emetico sublevatorum 1.
101 alvi fluxum & ulcus lethale relinquen-
tium 1. 103 retrocedentium alvi fluxu so-
lutorum 1. 102 quomodo, iis retroce-
dentibus, potus copiosus salubris fuerit
ibid. iis imminetibus quid faciendum 1.
99 quomodo curandi ibid. quatenus in
iis convenient diaphoretica S. 28 emetica
1. 103 laxantia S. 19 venæsectio 1. 106
quantum in iis noceant calefacientia 1.
99 quomodo in iis tractari debeant ca-
tarrhus suffocativus 1. 105 diarrhæa 1.
100 hæmorrhagiæ ibidem, sudores ni-
mii ib. tormina ventris S. 28 quomodo ma-
lignitatis obviam eundum 1. 100 quid iis
superatis faciendum 1. 106

Morbillosa febris quæ dicatur 1. 97

Morbus aquatus vid. *icterus*.

-- *divinus* qui veteribus dicatur 3. 1

-- *Lazaræ* quid ejusque signa 5. 189 subje-
cta 5. 108

-- *niger* Hippocratis qui dicatur 2. 36
in quo differat a hæmorrhoidum fluxu
subinde subnigricante ibidem an ex he-
ne & hepate recte a veteribus statu-
tus 2. 43 & unde derivandus 2.
36 cur hypochondriacis & hæmorrhoi-
daris frequens ibidem, & potius
spi-

spirituoso nimium deditis 2. 43 eo defuncti anatome 2. 39 unde mortem inferat 2. 40 ex hepatis vitio lethalis casus 2. 42 brevis functi exemplum 2. 39 post 14. dies lethalis 2. 40 ex tumore brachii tri-duo lethalis 2. 41 cum curandi methodus ab Hippocrate tradita 2. 38

Mors in quo consistat 3. 146 quomodo contingat ex abortu 3. 295 in angina 1. 210 in apoplexia 2. 86 asthma 3. 153 cachexia 3. 238 cancro 5. 146 car-dialgia 2. 115 colica 2. 165 comate vi-gili 4. 34 convulsionibus 3. 31 diarrhoea 3. 273 dysenteria 3. 251 epilepsia 3. 55 erysipellate 1. 164 febris 1. 3. lentis & hæcticis 1. 300 hæmoptysi 2. 19. hæmor-rhagia narium 2. 8 hæmorrhagia uteri 2. 55 hæmorrhoidum nimio fluxu 2. 46 hydrope 4. 237 malo hypochondriaco 3. 100 ictero 2. 164 iliaca passione 2. 146 inflammatione vesicæ 1. 256 mania 6. 110. mictu cruento 2. 71. morbillis 1. 90. oesophagi spasmo 3. 215. palpi-tatione cordis 3. 136. pestilentia 1. 154. petechiali febre 1. 138 petechizante fe-bre 1. 122 phthisi 4. 165 pneumonica fe-bre 1. 230 purpura 1. 111 quartana 1. 42 scorbuto 5. 12 singultu 3. 200 spas-mo violentiori 1. 203 syncope 4. 137 synocha 2. 164 synocha biliola 1. 184 russi 3. 178 tympanitide 4. 261 variolis 1. 78 a veneno 2. 115 vesicæ spasmo 1. 206 ulceribus 5. 156 vomitu cruento 2. 36 *subitanea* quomodo a polypo in cor-dis vas 4. 148 a putredine suscepta 2. 36 & conglumato sanguine in corde 1. 178

Mors corporis qualis esse debeat 3. 108 quo tempore instituendus 3. 102 & maxime sub aquarum mineralium usu convenit 3. 107 quem usum præstet in gravidis 3. 300 in hypochondriaco malo 3. 108 ad-fectu melancholico & maniaco 4. 118 ad podagram ascendam 3. 242 in purpura scorbutica 5. 67 post terrorem 4. 156 in quartana 2. 39 qualis disponat ad apo-plexiam 2. 89 ad hæmorrhagias 2. 2 ad mictum cruentum 2. 69 ad palpitationem cordis 3. 141 ad phthisin 4. 162 ad scor-butum 4. 9 & spasmos 2. 124 qui noce-at in plethoricis 4. 52

perisalticus quid 3. 97 ejus usus 3. 98 quibus promoveatur & conservetur 3. 108 qua ratione ab animi cutis & me-ditationibus destruat 4. 271 a potu

glaciato 2. 128 a purgantibus fortiori-bus 2. 157 spasmi 4. 238 vermicibus 2. 157 quæ inferat mala 3. 98 *convulsivus* est dysenteria causa 3. 248

voluntarii quomodo fiant 4. 1

Mucus faucibus impactus quomodo excernendus 1. 68 naribus impactus quomo-do excernendus ibid.

Murmura ventris unde 3. 98 in epilepsia ex qua causa oriuntur 3. 5.

Myrrhata quatenus conducant in morbil-lis S. 28 in variolis 1. 90 & quos in iis exferant effectus 1. 93

N.

Narcotica quomodo operentur 4. 107 im-provide usurpata ad animi deliquia di-sponunt 4. 135 ad deliria 4. 107 ad so-porosos adfectus 4. 33 nocent in nimis hæmorrhagiis in hydrope 4. 244 in inte-stinorum dolore 2. 168 in vomitu cruen-to 2. 38

Nasus quare facile eruptio sanguinis in hoc contingat 2. 5 ejus corruptio in puero a lue venerea 5. 98 quomodo in vario-lis defendendus S. 28

Nasturtium aquaticum qualia recondat principia 3. 52 cum lacte infusum in scorbuto prædicatur 5. 19

Natura quid per eam intelligatur 1. 78 ejus ratio in morbis habenda 2. 188 ejus motus in febribus continuis quomodo & quando juvandi 1. 189 & in vomitu 3. 246 *debilis* quæ sit 4. 130 *firma & robusta* quæ dicatur 4. 130

Nausea quid 3. 214 ejus natura ibid. sæpe a cruditatibus 3. 99 ab itacundia 5. 24 cu-ratio in febre ardente unde 1. 185

Nephritica febris quæ dicatur 1. 246 unde oriatur & quæ sint ejus causæ 1. 247 e-jus ex calculo ortæ exemplum 1. 253

Nephritis quomodo generetur in plethoricis 1. 250 simplex quæ dicatur 1. 246 gravior quomodo in ulcus abeat ib. quo-modo ad eam generandam flatu contribuant 1. 249 cur sit frequentior reni fini-stro 1. 248 non raro quæ dicatur 1. 246 & cum colica jungitur 2. 163 quo-modo epilepsie causa 3. 7 eam curandi veterum methodus 1. 248 brevior quo-modo tractanda ibid. gravior quomodo tractanda 1. 249 ejus male tractatæ & fu-nestæ exemplum 1. 252 quatenus ad eam con-

convenient aquæ minerales 1. 250. clysteres 1. 249 topica 1. 250 *calculosa* quæ dicatur 1. 246 difficile dignoscitur 2. 182 non ex ea omnis lumborum dolor oritur 2. 183 in quo differat a colica ibid. sedes ibid. signa diagnostica 2. 184 est maxime reni sinistro frequens ibid. causa proxima ibid. causæ remotæ sunt hæmorrhagiæ & menses cessantes ibid. casei & lactis abusus cum diætâ lauta & vinosa ibid. sæpe mistui cruento causam ministrat & cur 2. 69 est maxime hæreditaria 2. ejus exemplum 1. 251 exulceratæ sanatæ exemplum 1. 250 cum vertigine junctæ ex plethora exemplum 2. 191 nothæ sublatæ venæsectione 2. 192 hæreditariæ 2. 193 funestæ ex massa pilul. de cynoglossa 2. 194 cura præservatoria in progressu morbi cur difficilis 2. 188 & qua ratione ad eam arcendam alcalina conferant ibid. demulcentia ibid. diætâ 2. 189 & traumatica 3. 187 & ipsa curatio in paroxysmo ubi laudantur anodyna leniora 2. 185 balnea 2. 190 clysteres 186 linimenta 2. 188 & nitrosa 2. 186 spasmo sedato quando conferant antinephritica 2. 198 aquæ minerales 2. 192 balnea 2. 186 diuretica 2. 190 opiata 2. 191 & venæsectio ibid. quomodo in scorbuticis tractanda ibid. & huic colica hæmorrhoidalis superveniens 1. 192

Nephriticus & hæmorrhoidalis dolor cum numerosæ calculi excretionem 2. 254

Nervi quid sint 4. 1 quo loco oriuntur 3. 64 horum ope sensus interni administrantur 4. 42 an obstrui possint 3. 129 eorum *ensio ac debilitas* quid 4. 1 quomodo ea sphacelum inducere valeat 5. 35 *cardiaci* describuntur 3. 129 *optici* eorum structura 4. 46 sedes ibid. ipsorum compressio qua ratione vertiginis causa ibid. *paralysis* quomodo guttam serenam inferat 4. 62 eorum *par ostium* ad quas corporis partes maxime feratur 4. 121. *resolutio* quid sit 4. 2

Nitrosa quatenus convenient in calculo renali 2. 186 in cardialgia ab ira 2. 117 hæmorrhagia narium 2. 9 hæmorrhoidali nimio fluxu 2. 46 pestilentia 1. 160 petechiali febre 1. 126 in purpura 1. 113 in tertiana 1. 63 retardant morbillorum excretionem 1. 99 & sunt in iis noxia 1. 105 ut & in cutis adfectibus 5. 121 & vesicæ morbis 1. 258

Nitrum quem præcipue habebat usum 1. 105 & 9 qua ratione conducatur in catarrhali be-

nigna 1. 68 diarrhœa. 3. 277 dysenteria 3. 255 hæmoptysi 2. 20 hydrope 4. 241 melancholia ad maniam inclinante 4. 117 tertiana 1. 9 cum *camphora* permixtum laudatur in intestinorum inflammatione 2. 149 in sphacelo a causâ interna 5. 39 *spiritus* quos effectus ediderit in petechiali febre 1. 144 *dulcis* in quo ejus virtus consistat 1. 10 laudatur in epilepsia 3. 10 singultu 3. 201 tertiana 1. 10

Nutrix bona quæ dicenda S. 14 quæ diætâ ipsi habenda circa morborum infantilium præservationem S. 20 mercuria qua ratione damna infanti inferat S. 15

O.

Obet Colic quid 4. 121

Obstetricæ quomodo morborum infantilium causa S. 9 quæ cura ipsis circa recens natos S. 12

Oculi , eorum structura anatomica experimentis demonstratur 4. 61 eorum *caligo* in vomitu unde 3. 228 *dolor & rubor* in epiphora unde oriatur 4. 71 *inflammatio* vid. *ophthalmia*. eorum *macule* in iis pinguedo viperarum commendatur 1. 285 *pellicula* sub variolis enata quomodo sit auferenda 1. 80 unde in apoplexia *prominentes* & quasi *virrei* videantur 1. 82 *turbatio* quomodo tractanda 1. 83 quomodo in variolis defendendi 1. 80 S. 28

Odonalgia quid 2. 242 sedes ibid. symptomata ibid. subjecta ibid. præsertim gravis familiaris 2. 250 et scorbuticis 5. 3 sæpe oritur a materia podagrica retrogressa 2. 260 a subita æris mutatione 2. 242 a rheumatismo ibid. cum erysipellate non raro jungitur 2. 250 facile recidivat 2. 243 eventus ibid. exempla ex incongrua diætâ ortæ 2. 249 ex frigore corpori plethorico admissa aqua frigida sanatæ 2. 258 ex vehementi moto sub iniquâ tempestate ortæ 2. 246 ex emissâ venæsectione 2. 250 periodicæ ex vini & dulcium intemperantia 2. 251 rheumaticæ a serosa colluvie cura per inediam abactæ 2. 248 Indicationes curatoriæ 2. 253 quæ absolventur acidularum 2. 244 clysterum et pediluviorum 2. 254 laxantium 2. 254 suffumigiorum et discutientium 2. 244 et sanguinis missionis usu ibid. si a dente cariolo enata quomodo tractanda sit 2 ibid. cautelæ circa externa , raninarum sectionem et purgantia 2. 245

Oc-

Oedema vid. *tumores ædematosi*
Oesophagus, ejus *inflammatio* quibus signis cognoscenda 1. 215 quomodo tractanda 1. 113 *spasmi* qui dicantur 3. 209 differunt inter se ibid. eorum signa ibid. distinguuntur in idiopathicos & symptomaticos 3. 212 causæ mediatae ac remotæ ibid. symptomatici qui 3. 214 prognosib. exemplum totius oesophagi spasmodorum 3. 218 curatio quæ absolvitur per antispasmodica & discutientia 3. 215 quomodo tractandi si ab adsumto veneno induci sint ibid. qua ratione chronici, si febris acutis supervenit 3. 217 si a vermibus ib. 3. 216 cautela circa pediluvia 3. 217 circa purgantia ibid. & venæsectionem ib.
Oleosa profunt post venena & purgantia acriora adsumta 3. 33 quæ & cur vermibus adversa 3. 83 nocent in ulcerosis capitis efflorescentiis 3. 15 & vomitu cruento 2. 38
Oleum bezoardicum wedelii quomodo præparetur 1. 199
Ophthalmia quæ dicatur & quomodo oriatur 1. 278 differt ab epiphora 4. 75 quæ sit levior & gravior ibid. atque gravissima 1. 278 sicca & humida ibid. vera & spuria ibid. profundior an sit periculosa 1. 282 *periodica* quæ dicatur 1. 279 exemplum 1. 282 quomodo suboritur ex mensium suppressione 1. 283 *epidemica* quæ dicatur 1. 278 ejus causæ antecedentes 1. 279 prognosib. ejus exemplum ex icu suppuratione 1. 281 subita a festuca ferrea 1. 282 gravioris cum ruptura corneæ 1. 284 spuria rebellis 1. 283 quomodo curanda 1. 279 seq. præsertim levior 1. 280 gravior & gravissima ibid. *periodica* 1. 282 quomodo stasis in & externis discutienda 1. 279 quatenus in ea convenient diaphoretica & purgantia 1. 280 fetacea ibid. topica 1. 281 venæsectio 1. 279 vesicatoria 1. 280
Ophthalmica febris vid. *febris ophthalmica*
 --- *hemisphærica* 1. 286
Opia quomodo operentur 4. 135 eorum vis narcotica alexipharmacis & purgantibus circuratur 1. 34 juvenibus magis quam senibus conveniunt 2. 196 laudantur in odontalgia 2. 245 quæ & quando locum habeant in dysenteria 3. 254 cordis palpitatione 3. 139 in iliaca passione 2. 161 in rheumaticis & arthriti-

cis doloribus 2. 230 in scorbutico 5. 21 incaute usurpata ad animi deliquia disponunt 4. 135 ad deliria 4. 106. ad polyporum generationem 4. 155 ad syncope 4. 144 in mania majorem inducunt dementia & cur 4. 121 in quibus inflammationibus sint noxiosissima 1. 260 nocent ante partis sphacelatae amputationis operationem 5. 43 in auditu vitiis & cur 4. 86 in cardialgia ab atonia viscerum 2. 129 in convulsivis motibus 3. 34 infantibus & debilibus 3. 13 in intestinorum dolore 2. 168 in intermittentibus 1. 15 post terrorem 3. 142 in vomitu cruento 2. 38
Os, ejus factor sæpe a vermibus 3. 30 in ictero unde 4. 200 est scorbuticis familiaris 5. 3 cadaverosus in phthisi quale signum præbeat 4. 166
Ossa, *unguis* structura & situs 4. 167 a fistula lacrymali graviter adficitur ib. sæpe ex utero excernuntur 3. 308 an a fistulosis ulceribus possint adgredi 5. 167 incurvata in rachitide unde 5. 37 eorum morbi in lue venerea unde 5. 95 cur noctu graviore ibid.
Oralgia quid 2. 252 ejus genesis & causæ ibid. symptomata eorumque ratio ibid. prognosib. ibid. a suffimigiis & emplastro brachii tumori applicatis inductæ 2. 255 ex ingesta vivi copia & sequente refrigeratione 2. 256 diuturna & immanis effluxu puris soluta 2. 257 curatio per antispasmodica in & externa 2. 251 seq. discutientia 2. a causa externa nata quomodo tractanda ibid. effluens materia in hac quomodo diverrenda 2. 254 & leniter exsiccanda 2. 255
Ovaria quæ dicantur 3. 76

P.

Palatum, ejus ulcera in lue venerea quomodo tractanda 5. 94
Palpitatio cordis quid 3. 128 in quo differat a tremore ipsius ibid. ejus historia 3. 129 sedes ibid. ea extintorum anatome 3. 131 ratio ejus mechanica ib. causa proxima 3. 129 quantum ad eam contribuant animi affectus ibid. aqua in pericardio copiosius collecta 3. 133 cibi flatulenti ibid. humorum abundantia 2. 133 eorum crassities & defectus ibid. humores

mores commoventia 3. 133 materia acris
 cordi inhaerens 3. 134 polypus 3. 132
 & strictura partium inferiorum 3. 135
 exempla a variis causis sustentata 3. 143
 a cicuta aquatica mammis loco petro-
 felini apposita 3. 145 in fene a vehemen-
 tiori equitatione sustentata 3. 144 ab hæ-
 morrhagia narium cessante ortæ 3. 140
 a polypo lethalis 3. 143 a nimia sangui-
 nis commotione 3. 142 ex sanguinis vi-
 tio 3. 141 ex terrore cum insequente hy-
 drope lethalis 3. 142 cura præservatoria
 3. 128 quæ conducant interna in paro-
 xyfmo 3. 136 & externa 3. 137 quæ
 extra illum ibid. si ab humorum vitiis
 quomodo tractanda 3. 138 qua cautio-
 ne adhibenda emetica 2. 140 opiata 3.
 139 pediluvia ibid. purgantia & venæse-
 ctio 3. 140
Paracentesis in hydrope jam a Celso lau-
 datur 4. 238 & quando in eo condu-
 cat 4. 239 cur in hydrocele parum ju-
 vet 4. 244
Paracynanche quæ dicatur 1. 208
Paralysis quæ dicatur 4. 2 differenter se ib.
 quotuplex sit 4. 3 datur adhuc species
 particularis ibid. ejus historia ibid. se-
 des ibid. æthiologia ejus quæ artus oc-
 cupat 4. 7 brachia 4. 8 & crura 4. 7 cau-
 sa proxima 4. 9 quomodo a cerebri flac-
 ciditate & nervorum debilitate oriatur 4.
 6 a colica sanguinea 2. 175 ab exanthe-
 matibus retropulsis ibid. ab excretionibus
 sanguineis suppressis 4. 5 a gravi ira-
 cundia 4. 6 ipsius artuum & partium in-
 feriorum a terrore lethalis exemplum 4.
 13 artuum inferiorum post partum enatæ
 casus 4. 22 dextri lateris in septuagenario
 exempla 4. 21 dextri lateris sanata & ter-
 rore revocatæ 4. 18 ab imminuto hæmor-
 rhoidum fluxu ortæ 4. 20 manuum ex co-
 lica saturnina induta 4. 16 an a febre &
 quali solvatur 4. 8 prognos 4. 7 quomo-
 do præservanda 4. 13 qualis diætæ obser-
 vanda ibid. quatenus & quando in ea con-
 ducant acidulæ & thermæ ibid. balnea ar-
 tificia 4. 12 cura per mediam 4. 13 dia-
 phoretica leniora 4. 12 lotiones capitis 4.
 13 roborantia 4. 10 & venæsectio 4. 12 pal-
 pebrarum quomodo tractanda 4. 13. &
 scorbutica ibid.
Paralyticorum membra cur adhuc viva di-
 cenda 4. 36 tumores in iis quomodo tra-
 ctandi 4. 13

Parasynanche quæ dicatur 1. 208
Parotides, earum tumor unde 5. 154 *fistu-*
la in iis quomodo generentur 5. 169
Paroxysmi febril. quomodo dijudicandi 1. 13
Partus qui regulares ad eum sint spasmi 2.
 35 cur in quibusnam fœminis difficiliter
 succedat 1. 274 quæ sub eo fiant 1. 265 que
 post eum fiant ibid. & post ipsum ex usu
 sine 1. 265, *difficilis* quomodo ad cancerum
 & scirrhum uteri disponat 5. 144 ad chro-
 nicas passiones 3. 246 ad fluorem album 4.
 274 ad vomitum cruentum 2. 35 *laborio-*
sus qua ratione lethalem sæpe inducat
 syncopen 2. 61 *sepius* quomodo dif-
 ferat ab abortu 3. 289 ejus exemplum post
 hæmorrhagias abortivas rariores 3. 352
Passule minores, earum virtus laxans unde
 5. 14 *rhabbarbarina* laudantur in mictu
 cruento 2. 22 malo hysterico 3. 82 adfectu
 hypochondriaco 3. 106 odontalgia 2. 246
 tussi 3. 179
Pellus, ejus clangoræ concussiones in infan-
 tibus quid & quid indicent 3. 218 rheuma-
 tismi ab hæmorrhoidibus suppressis obor-
 ti exemplum 2. 239
Pedes cur circulus sanguinis in his difficilis
 2. 270 cum intestinis habent consensum
 3. 102 cum pectore 3. 190 cur ad materiam
 arthriticam fovendam dispositi 2. 270 eo-
 rum *fator* suppressus quomodo ad asthma
 disponat 3. 150 ad palpitationem cordis
 3. 134 *refrigeratio* quomodo aphoniam
 inducat 4. 99 status 4. 24 tormina 3. 102
umor vid. *tumores oedematosi*. *vacillatio*
 post coitum unde 3. 42 unde in vertigi-
 ne 4. 46
Pediluvia ex quibus & quomodo paran-
 da 3. 106 nimis calida sunt nocentis-
 sima 3. 32 minus conveniunt si pedes
 sunt frigidi 3. 139 quid horum loco
 substituendum ibid. aut quid ante eo-
 rum usum conveniat 3. 136 eorum u-
 sus 4. 76 & quando conducant in a-
 phonia 4. 97
 auditus vitiis 4. 85
 capitis morbis 4. 52
 comate somnolento 4. 43
 convulsionibus 3. 32
 hæmoptysi 2. 20
 hæmorrhagia narium 2. 9
 hypochondriaco malo 3. 83
 mania 4. 118
 mensium suppressione 3. 192
 & quo tempore in ea instituenda 5.

- 68 odontalgia 2. 243 in oedemate pedum 4. 215 palpitatione cordis 3. 136 ad podagram retrogressam revocandam 3. 158 in singultu 3. 202
- Penis hæmorrhagia* differt a mictu cruento 2. 67 ejus ulcera in gonorrhœa quomodo tractanda 4. 295
- Pericardium* quomodo aqua in ea generetur 3. 136
- Peripneumonia* ejus signa 1. 228 quomodo oriatur a colica 1. 237 polypo 1. 234 sanguine crasso pulmonibus imposito ibid. vitio primarum viarum 1. 239 ex qua causa asthma spasmodicum ipsi superveniat 3. 168 ejus exemplum ex omitta venæsectione lethalis 1. 233 ex colica lethalis 1. 237 gravis sudore discussa 1. 238 quando emetica in ea conveniant 1. 239 & noceant 1. 237 vid. *pneumonica febris*.
- Pestilentia* quæ dicatur 1. 151 in quo differat ab aliis malignis & exanthematicis febribus ibid. ab erysipelacea febre 1. 161 ejus historia & symptomata 1. 152 subjecta 1. 153 ejus miasma cujus sit natura, & unde acquiratur 1. 154 quomodo corpori insinuetur 1. 152 quibus potissimum modis solvatur 1. 154 quomodo in ea mors contingat 1. 155 quomodo optime præcaveatur ibid. quo sine laudantur acida ibid. sq. fonticuli 1. 156 ejus curandi ratio ex Langio traditur ibid. optime curatur a natura 1. 158 quomodo tractanda ab initio & sub vigore 1. 157 in declinatione ibid. in ea nocent alexipharmaca sola 1. 158 sed conducunt acidis nupta ibid. sq. nec non acida cum bezoardicis fixis 1. 159 & analeptica ibid. quatenus in ea conveniant emetica ibid. nitrosa 1. 163 venæsectio 1. 160
- Petechiæ*, in quo differant ab exanthematibus aliis 1. 138 a morbillis 1. 98 a morfu pulicum 1. 120 an bonum, si purpura accedente evanescent 1. 146 cur sæpe eas vel antecedit vel subsequatur epilepsia 3. 6
- Petechialis febris* quæ dicatur 1. 137 cur vocetur maligna ibid. seq. quæ fortior nomina ibid. ejus historia ibid. signa mala 1. 138 unde primam originem nanciscatur 1. 139 ejus subjecta ibid. cur frequens sit in Austria & Pannonia 1. 144 in castris 1. 140 & locis publi-
- cis ibid. ejus ratio formalis in quo consistat 1. 138 ejus miasma quomodo intra corpus suscipiatur ib. quos in eo effectus causetur ibid. a saliva sit virulentius 1. 139 quomodo accenduntur ibid. qualis sanguinis consistentia in ea sit laudabilis 1. 148 quam salutaris in ea sit alvi fluxus 1. 141 quomodo in ea mors contingat 1. 138 ejus exempla sub diarrhœa funesta 1. 145 in sorore & fratre diversæ 1. 146 ex situ erecto lethalis ibid. vino bono sanata 1. 148 venæsectione compressa ibid. emetico jugulata 1. 149 quomodo sit præservanda 1. 140 præsertim vini boni usu 1. 141 quæ in ea curanda conveniant remedia ibid. quomodo tractanda, si a morore provenit 1. 146 quatenus in ea conducant emetica 1. 144 laxantia 1. 142 venæsectio 1. 142 144 quomodo præservanda ejus recidiva 1. 143 *epidemicæ* anno 1683 ejus historia & peculiaris symptomata recensentur 1. 143 quem in ea effectum spiritus nitri præstiterit 1. 144 *spuria* quæ dicatur 1. 120 cum purpura alba, ejus historia 1. 134 seq. & duratio ibid.
- Petechizans febris* quæ dicatur 1. 120 in quo differat a catarrhali benigna 1. 66 ejus historia 1. 120 seq. subjecta 1. 122 signa bona & mala 1. 120 an exanthematum eruptio in ea sit essentialis 1. 121 cur diversa sint exanthemata 1. 122 quibusnam sit contagiosa ibid. quæ sit ratio formalis 1. 121 causæ materialis ibid. quomodo mors in ea contingat 1. 122 an semper sit epidemica ibid. quo tempore grassetur 1. 121 quæ subjecta ab ea feliciter evadant 1. 123 cur in ea sit vitandus sitis erectus 1. 125 quæ animi tranquillitas læsa in ea efficiat ibid. magis a natura quam arte curatur 1. 123 quæ indicationes medico restent ib. quomodo in curatione temperamenta sint respicienda 1. 126 quæ in ea probatæ fidei sint pharmaca 1. 124 quo ordine & tempore sint exhibenda 1. 125 quæ ad præcavendam humorum corruptionem inserviant 1. 133 seq. quæ vires resciant 1. 124 quæ alvum & sudorem moveant 1. 123 quando conducant emetica 1. 127 sq. venæsectio ibid. vesicatoria 1. 128 quales excretiones in ea moderandæ 1. 127 qua ratione symptomata

ta tractanda ibid. quale conducat regimen 1. 124 quid ratione lecti & vestimentorum observandum ibid. fugienda sub eo alimenta 1. 125 *epidemicæ anno 1698* quibus fatalis fuerit 1. 128 ejus subiecta & symptomata essentialia ibid. eorumque diversitas secundum temperamenta 1. 124 quomodo in ea diversimode habuerint diarrhœæ 1. 129 exanthemata 1. 130 hæmorrhagiæ 1. 129 sudores ibid. vomitus 1. 130 urina 1. 129 ejus signa bona & mala 1. 130 eventus ibid. regimen necessarium ibid. quam in ea situs erectus noxam induxerit 1. 131 quale damnum effecerint alexipharmaca calida ibid. methodus ei medendi 1. 132 præsertim symptomatibus ibid. quæ proficua fuerint pharmaca 1. 132 quatenus profuerint alexipharmaca cum analeptici mixta 1. 131 venæsectio 1. 132 vesicatoria ibid. vomitoria ibid. quomodo præservari potuerit 1. 133 *anno 1728* *epidemicæ* ejus historia 1. 134 quomodo inter milites prædiarios se habuerit 1. 135 & curata fuerit 1. 136

Phagedæna quid 5. 138

Phantasia, ejus vis in homine 3. 56

Pharynx, ejus structura & situs 3. 196 functio 3. 211 quomplex sit ejus spasmus 3. 219 ejus ratio formalis 3. 212. quomodo hi differant ab atonia 3. 209 ex quibus signis hæc cognoscatur 3. 210 differunt ab ejus inflammatione & tumore ipsi inhaerente 4. 209 ejus exemplum 3. 219 curatio vid. *oesophagi spasmus*.

Phlegmatici cur purpuræ obnoxii 5. 58 scorbuti 5. 8 quomodo ab adfectibus catarrhalibus sint præservandi 1. 67 & gonorrhœa laborantes tractandi 4. 294

Phrenitis quæ dicatur 1. 217 in quo differat a delirio levi in acutis 1. 235 a mania ibid. 4. 103 ejus futuræ & præsentis signa 1. 218 subiecta ibid. causa proxima ibid. causæ antecedentes ibid. ea peremtorum sectio ibid. idiopathica quæ sit 1. 219 symptomatica quæ dicatur ibid. quomodo accersatur in acutis 1. 225 exempla ejus ex alvi fluxu critico cohibito ortæ 1. 223 ex calidiorum usu lethalis 1. 225 in lentam & hecticam mutata 1. 224 ex ita in chronicam insaniam mutata & curata 1. 226 delirium relinquentis ibid. eam curandi

indicationes 1. 220 quomodo tractanda si orta fuerit ex hæmorrhagiis suppressis 1. 222 ex materia acri ibid. ex latente plica Polonica 1. 223 quomodo arceda in ardentibus 1. 189 quatenus in ea conveniant analeptica 1. 226 laxantia 1. 221 medicamenta interna ibid. & externa ibid. venæsectio 1. 220 222 vesicatoria 1. 223 quale regimen 1. 222

Phibisi quæ dicatur 4. 158 differt ab atrophia infantili ibid. a tæbe ex gonorrhœa, pollutione nocturna & lue venerea orta ibid. a tussi chronica cum copiosa phlegmatis ejectione ibid. signa ex Aræto & Hippocrate 4. 159 ea defunctorum anatome ibid. an sit contagiosa 4. 164 & causæ antecedentes 4. 161 seq. exempla habitualis sine periculo 4. 183 hæreditariæ a febre tertiana contumacioris redditæ 4. 182 incipientis ab hæmoptysi per adstringentia tractata 4. 169 incipientis a materia ulcerosa retrocedente 4. 179 a nimia sanguinis jactura ortæ ibid. cum tussi in juvene 4. 178 cum tussi & tæbe fragis hortensibus sanata 4. 177. veneræ casus 5. 101 cur tam raro curetur 3. 143 & cur inveterata nullam recipiat sanationem 4. 164 signa funesta 4. 165 & convalescentiæ 4. 166 sq. cura præservatoria 4. 173 methodus mitigativa quæ requirit balnea aquæ dulcis 4. 174 decocta & infusa depurantia 4. 173 lacticia & pulveres temperantes 4. 172 curativa quæ absolvitur usu anodynorum ibid. balsamorum pectoralium & diureticorum ibid. laxantium 4. 171 lactis cura 4. 166 aut feri ipsius 4. 167 aut admixtione aquarum mineralium 4. 169 aut cum infusis & decoctis herbarum 4. 171 cautela quæ tenenda circa aeris usum 4. 174 lactis usum 4. 176 motum corporis 4. 173 purgantia & venæsectionem 4. 175 quomodo sudores colliquativi tractandi 4. 176

Pilule aloeticæ quæ damna pariant in sanguineis 1. 252 et qua ratione tuto possint exhiberi 3. 109 *anthelminticæ* 3. 67 4. 100 *antispasmodicæ* 3. 33 in malo hysterico 3. 80 *Beccheri* quem usum habent in mulierum morbis 1. 274 speciatim in puerperis 1. 265 quando in clysteribus usurpandæ 1. 274 *cephalicæ* in obauditione contumaci 4. 92 de *cynoglossa* laudantur in convulsionibus 3. 33

ad

ad tussis ferociam compescendam 3. 193
 caute in hæmorrhagia uteri usurpandæ
 2. 59 contra hæmoptysin egregiæ virtutis
 2. 21 ad hydropem 4. 240 *laxantes*
 1. 285 *laxantes & antispasmodicæ* 1. 273
laxantes & roborantes 4. 277 ad obstru-
 ctiones viscerum præstantis virtutis 4.
 213 contra obstruções ita dictæ venales
 ex quibus parantur 3. 91 in odontalgia
 egregii usus 2. 242 de styrace commen-
 dantur in acedine lymphæ 1. 68 pur-
 gantes in gonorrhœa 4. 292 *subadstringen-*
tes in eodem morbo 1. 40
Piper an nimium adsumatum digestionem
 promoveat 4. 77 *album* quatenus pro-
 nocet in febribus intermittentibus 1.
 24 tollit quartanam 1. 40
Piperanæ aquæ qualia recondant prin-
 cipia 3. 156 commendantur in asthmate ib.
Pituita vitrea veterum quid sit 3. 120
Plethora quæ maxime ad eam faciant 1.
 177 gravidis familiaris est 5. 59 qualis il-
 la vero maxime sit 3. 295 quatenus con-
 tribuat ad abortum 3. 293 ad apople-
 xiam 2. 84 ad asthma 3. 149 aurium
 tinnitum 4. 247 ad calculum 2. 198 co-
 ma somnolentum 4. 51 hæmoptysin 2.
 18 hæmorrhagiam uteri 2. 54 hydropem
 4. 256 mensum suppressionem 5. 76 ph-
 thisin 4. 164 polypos 4. 153 purpuram
 5. 59 scorbutum 5. 32 spasmodicas ex
 utero passiones 5. 93 suffusionem oculo-
 rum 4. 73 ad vertiginem 4. 57
Pleurhici cur circa æquinoctia maxime tussi
 infestentur 3. 183 quomodo se a morbis
 possint præservare 1. 293
Pleuritis endemia ubinam sit 1. 230 epi-
 demia quo tempore grassetur ibid. spu-
 ria quæ dicatur 1. 228 in quo differat
 ab hepaticide spuria 4. 241 ejus signa
 1. 228 subiecta 1. 235 causæ 8. 228 &
 quomodo polypo generetur 4. 150 ejus
 venæsectione curatæ casus 1. 225 an in
 ea conveniat venæsectio 1. 228 topica
 1. 235 *vera* quid sit 1. 228 ejus signa ib.
 ejus purgantis usu corruptæ casus 1.
 235 narium hæmorrhagia solatæ exem-
 plum 1. 236 quomodo sit curanda 1. 237
 an conveniant topica 1. 231 vid. *plura*
pneumonica febris
Pleuropneumonia, ejus in empyema defi-
 nientis exemplum 1. 247
Plena Polonica abscessa sæpe manet causa
 4. 122 & quid in ea conducatur ibid. la-

tens quomodo evocanda 1. 223
pneumonica febris quæ dicatur 1. 227 quæ
 pro diverso, quem occupat, inflamma-
 tionis loco sortiatur nomina ibid. ejus
 historia 1. 228 causæ proximæ quoru-
 plices sint quales sint antecedentes ibid.
 quomodo oriatur ex repulsis exanthema-
 tibus 1. 229 ex sanguine crasso ibid.
 ex spastica abdominis constrictione ibid.
 quas habeat crises 1. 230 quomodo mors
 in ea contingat ibid. sq. cur facillime
 recidiver ibid. eam curandi indicationes
 1. 231 quæ convenient remedia 1. 318
 sq. quod regimen 1. 233 quis potus 1.
 232 quatenus in ea conducatur anodyna
 1. 233 expectorantia ibid. laxantia 1. 232
 venæsectio 1. 231
Podagra incipiens quomodo differat a ra-
 dicata 2. 257 historia ipsius a Sydenha-
 mo tradita ibid. ejus symptomata quæ
 post aliquot annos infestant 2. 258 ratio
 formalis 3. 259 symptomata spasmō de-
 bentur 2. 260 & quomodo ille non a sa-
 le acido vel bilioso, sed tartareo pro-
 ducatur ibid. quomodo hic sal genere-
 tur 2. 261 cum calculi doloribus sæpe
 alternat 2. 183 cur nunquam ejus pa-
 roxismus sine febre accidat 2. 262 co-
 piosus seri impuri in hac proventus de-
 bilitari debetur 2. 263 quantum ad eam
 conferant animi adfectus 2. 265 desidia
 & luxuria ibid. hæmorrhagiarum con-
 suctarum defectio ibid. potus vini lar-
 gior 2. 264 transpiratio prohibita 2. 265
 venus immoderata 2. 264 hæreditariæ
 in hypochondriaco exemplum 2. 281 hæ-
 reditariæ inveteratæ casus in corpore
 plethorico remanentis & Carolinis expul-
 sæ & allevatæ casus 2. 283 levioris ex
 ira & refrigeratione factæ gravioris &
 metastaticæ exemplum 2. 283 *retropulsa*
 quomodo asthmatis convulsivi causa fi-
 at 3. 199 cardiacæ 2. 115 colicæ 2. 162
 comatis somnolenti 4. 43 palpitacionis
 cordis 3. 134 singultus 3. 199 & vomit-
 us 3. 229 ejus exempla ab empirico re-
 tropulsæ funestæ 2. 277 funesto omne
 retropulsæ 2. 281 in hæmorrhoidario ex
 opiatorum usu funestæ 2. 281 Præserva-
 tio qua ratione legitimo sex rerum non
 naturalium usu fieri debeat 2. 267 sq.
 & præsertim si naturalis jam dispositio
 adest 2. 262 a Cratone præscripta ibid.
 an venæsectio repetita eo sine conducatur 2.

276 inveterata cur nullam recipiat sanationem 2. 269 ante paroxysmum quomodo corpus preparandum ut mitior evadat per usum acidularum 2. 271
 Carolinarum 2. 270 diaphoreticorum 2. 271 lactis ibid. cucurbitularum cum scarificatione in dorso pedis 2. 170 venæsectionis ibid. & vomitoriorum ibidem, imminente paroxysmo cur & quibus alvus ducenda 2. 272 in paroxysmo laudantur diaphoretica 1. 273 & conveniens potus ibidem, quatenus & quibus conducant decoctum Viennense 2. 274 topica & spirituosia ibid. & venæsectio et qua cautione ea administranda ibid. quomodo tumor a solutione morbi relictus tractandus 2. 205 et topici resolvendi ibid. cautela circa lactis curam 2. 274 purgantia ibid. et remedium usum 2. 275
Pollutio nocturna quomodo differat a gonorrhœa 4. 186 unde sæpe oriatur 4. 143 et quomodo tractanda 4. 290
Polypi eorum denominationis ratio 4. 147 qui ita dicantur 3. 132 4. 152 eorum existentia observation. anatomicis demonstrantur 3. 132 differunt invicem 4. 151 quomodo generentur 4. 152 ut plurimum in ventriculo cordis dextro & venis generantur ibidem, qua ratione diu absque incomodo gestari queant 1. 262 sunt in regionibus septentrionalibus magis quam calidioribus frequentes 4. 153 signa 3. 132 & subjecta ibid. quomodo ad eos contribuant acidorum & spirituosorum abusus 4. 154 incautus adstringentium usus 4. 155 animi adfectus 4. 154 corporis proceritas 4. 153 potus frigidus corpori calenti ingestus 4. 154 sanguinis copia & inopia 4. 153 qua ratione disponant ad animi deliquia 4. 136 in asthma 3. 151 4. 140 ac catarrhum suffocativum 4. 141 ad hæmoptysin 2. 17 ad hydropem 4. 149 palpitationem cordis 4. 150 phthisin 4. 149 & quomodo generatim mortis & morborum causa existant 4. 148 cur magis præcaveantur quam curentur 3. 138 & quibus remediis illi arcendi ibidem seq. præsentia autem quomodo tractandi ibid. in cerebro intra venas jugulares interdum generantur 4. 150 qui apoplexiæ & deliriorum causa existunt 2. 86 in utero generati quomodo hæmorrhagiæ ipsius & abortus

Hoff. Med. Syst. Suppl.

causa sint 4. 150
Porrigo quid 5. 105 ejus signa & subjecta ibid.
Potio analeptica temperans 1. 124 *antifebris* 1. 12 *carminativa* 4. 64 *Crollii* qua encheiresi adhibenda 1. 14 *confortativa* 1. 159 *emetico laxans* 1. 96 *febrilis* 1. 28 21. 56 in gutta serena expertæ virtutis 5. 126 *mannata* 2. 57 *refrigerans* 1. 174 2. 37 ad somnum conciliandum 1. 115
Potus sub frigore febrili est denegandus 1. 13 *calidus* cur diarrhœam sistat 5. 63 in quibus febribus conferat 1. 191 cur in paroxysmo febrili noceat 1. 16 nocet in ardentibus 1. 488 quando in purpura proferat noceatve 1. 114 qua ratione ad ejus genesin contribuat 1. 110 quando noceat vel proferat in variolis 3. 83 *copiosus* quando in acutis morbis sine noxa assumi queat 1. 103 quomodo proficius fuerit in retrocedentibus morbillis 1. 102 ejus noxa 3. 42 *frigidus* quo pacto sit roborans 1. 195 quibus in febribus conferat 1. 191 quomodo in ardentibus operetur 1. 187 qua cautione in iis porrigendus 1. 190 ejus noxa 3. 240 quomodo corpori calenti ingestus inflammationes & obstructions producat 4. 154 qua ratione disponat ad malum hypochondriacum 3. 102 polypos 3. 123 purpuram 5. 56 noxa inde quomodo avertenda 4. 156 vid. plura *aqua frigida glaciata* quæ producat mala 1. 288
Prudentia hominum in quo physice consistat 1. 218
Prunella in quo differat ab angina 1. 109
Pruritus cutis unde 5. 109 scilicet quomodo tractandus 1. 124 sudoriferis excitatus quomodo compescendus 5. 122
Pselli qui dicantur 4. 95
Puerpere quomodo lædantur a frigore & terrore 1. 273 ab ira & frigore 1. 267 cur facile patiantur exanthematicos morbos 1. 116 intestinorum dolores 2. 169 lentas febres 1. 225 melancholiam & maniam 5. 109 tympanitidem 4. 260 cur & quales uteri inflammationem patiantur 1. 262 quales ex febribus deportent noxas 1. 17 cur illis familiaris sit purpura alba maligna 1. 110 quomodo ab ea præservandæ 1. 111.

nimia hæmorrhagia uteri laborantes
 quomodo tractandæ 4. 135 malum earum regimen quomodo ad abortum disponat 3. 171 quale igitur iis conveniat 3. 229 qualis potus 1. 206 quomodo statim a partu tractandæ 1. 265 quando in iis conducant diaphoretica 175 venæsectio 1. 165 in iis præstat alvum, quam sudorem movere 1. 274
Pulmones sunt sanguificationis officina 4. 158 eorum usus ac necessitas ibid. a tussis diuturnitate mirum labefactantur 3. 185 & quomodo iis succurritur 1. 69 ipso- rum rupta vasa cur difficulter coalescant 2. 18 horum subitanæ corruptionis singulare exemplum 4. 180 ulcera cur difficulter sanentur 4. 160
Pulsus qualis in ardente sit 1. 188 in catalepsi 3. 64 post coitum 3. 42 in epilepsia 3. 4 sub & post febrium paroxysmum 1. 5 in hysteriis plethoricis 3. 94 a polypo cordis 3. 131 in syncope & lipothymia 4. 133 post tussis vehementiam 3. 185
Pulvis anteaſthmaticus 3. 67 antiepilepticus 3. 12 Dolai quomodo paratur 3. 9 anthelminticus 3. 43 antidyſentericus Klapperheini quomodo paratur 1. 39 antifebrilis 1. 53. 57 antinephriticus 2. 195 antipleuriticus 1. 235 antispasmodicus 4. 127 aperitivus 4. 282 Cornachini quomodo in quartana adhibendus 1. 40 diaphoreticus 1. 79 emeticus 1. 13 Harris contra rabiem quomodo præparetur 4. 118 Heurnii adstringens ex quibus conficiatur 2. 58 quando in hæmorrhagia uteri exhibendus 2. 59 in hæmoptysi expertæ virtutis 2. 21 laxans 1. 12 ad pneumonicas febres 1. 231 polychrestus ad febres petechizantes 1. 124 præcipitans nitrosus 4. 173 pyrius ad pestilentiam commendatur 1. 160 resolvens in quartana 1. 33 roborans in gonorrhœa 4. 290 ſtipicus in hæmorrhagia sistenda ab amputatione sphacelatæ partis orta 5. 41 Stomachicus 2. 118 sudoriferus in lue venerea 5. 90
Purgantia quænam sint selecta 4. 112 veterum quænam sint 4. 113 eorum ab ipsis variis exhibendi modus ibidem, & quæ ratione fuerint innoxia ibid. fortiora quomodo curanda 3. 202 quando in hydrope usum habeant 4. 240 quandoque minus 4. 252 quæ in lue venerea conferant 5. 91 quo casu quartanam fugent

1. 39 ab improvide datis conceitata symptomata 3. 91 & quomodo hæc mitiganda 3. 92 post iram & sub menstruo fluxu sunt noxiosissima 1. 53 inducunt enim choleram 3. 272 lenem intestinorum inflammationem & quotidianam febrem 1. 53 nocent in catarrhali benigna 1. 69 colica biliosa 2. 181 dysenteria 3. 254 ad excrementa dura educenda 2. 157 in ictero 4. 196 iliaca passione 2. 156 ad lochia promovenda 3. 92 malo hypochondriaco 3. 169 melancholia 4. 114 palpitatione cordis 3. 134 purpura 5. 121 in scabie infantes & pueros instantem 5. 9 in semitertiana 1. 60 tertiana 1. 13 quomodo abortum promoveant 3. 294 qua ratione animi deliquia inducant 4. 136 convulsiones 3. 19 diarrhæam chronicam cruentam 3. 287 iliacam passionem 2. 145 mictum cruentum 2. 70 singultum 3. 198 spasmos 3. 83 tormina in infantibus 3. 22 vomitus 3. 229 quomodo eryſipelaceam materiam retro pellunt 4. 42 scabiem 3. 36 non ad febres exanthematicas præservandas conducant 1. 150 & quid de iis in ophthalmia sentiendum 1. 280
Purpura in quo differat ab aliis morbis exanthematicis 1. 107 cur nostris temporibus sit frequentior 1. 109 ejus subjecta ibid. causæ procatactice ibidem, cur eam aut epilepsia sequatur aut antecedit 3. 6 in quibus subjectis & casibus sit periculosa 1. 111 quæ in ea mala & funesta sint signa ibid. quomodo in ea mors generetur ibid. an ea accedente petechiæ bono omine dispareant 1. 146 quo omne continuis declinantibus superveniat 1. 93 quomodo ex menstruis retentis oriatur 1. 115 quomodo morbillis & variolis superveniat 1. 102 & ex quartana generetur 1. 30 qua ratione chronica fiat 5. 55 retrocedens quæ inducat mala 1. 179 quomodo delirium 1. 115 guttam serenam 4. 68 palpitationem cordis 3. 134 phthisin 4. 195 exempla, ejus a febre male curata orta 5. 77 post usum Carolinarum enatæ 5. 80 cum semitertiana complicata 1. 64 post eryſipelas ex vicio primarum viarum orta 1. 116 post alvi laxationem feliciter sanatur ibidem,

dem, delirium, Carolinis curatum, relinquentis 1. 113 cur non ferat cerevisiam 1. 115 quomodo sit curanda 1. 112 præsertim si febris epidemicis accedat 1. 57 qua ratione in ea sit alvus tractanda 1. 115 quomodo viribus succurrendum 1. 114 quale conveniat regimen 1. 113 qualis potus ibidem, in ea nocent tam calidiora quam refrigerantia ibid. quatenus conveniat venæsectio ibidem, & ejus eruptionem juvet 1. 117 quantum prosint vesicatoria 1. 114

-- *æna* quæ dicatur 1. 117 quæ sit ejus materialis causa 1. 118

-- *alba* qualis dicatur 1. 168 synochis accedens quid indicet 1. 177 ejus causa materialis est acidum lympham coagulans 1. 109 cur puerperis sit familiaris 1. 110 & cur ut plurimum in ipsius maligna 5. 55 peculiaria symptomata ejus eruptionem antecedentia 1. 134 ejus idiopathicæ sanatae exemplum 1. 115

-- *benigna* quæ dicatur 5. 32 ejus historia & progressus 5. 53

-- *chronica* scorbuti soboles qualis dicatur 1. 118 signa 5. 52 differt ab aliis exanthematibus 1. 118 & inter se ibid. cura demum ante aliquot lustra prodierit 5. 61 causa materialis est serum salino sulphureum aere 5. 56 quod esset remedium probatur 5. 57 cur in hac major salina acrimonia, quam in alba ibidem, cur tam facile & cito revertatur ibidem, subjecta 58 sunt feminae magis quam viri 5. 60 & ex iis sensibiliores & debilitatae 5. 58 speciatim divites 5. 59 fluore albo laborantes 5. 60 gravidæ ibidem, puerperæ si lechias haurite fluunt ibidem, causas occasioneles 5. 62 ut loco scorbuti veniat a diæta est derivanda 5. 63 prognosis 5. 66 ipsius exempla ex inordinata diæta ortæ 5. 78 in femina senæ 5. 79 post nimium hæmorrhoidum fluxum lethalis 1. 68 inedia & aquis mineralibus sanatae 5. 75 & scorbutum post usum Coffeæ excipientis 5. 65 accedente alba lethalis 5. 80 qualis præservationis causa conveniat potus 5. 67 victus geaus 5. 67 ibid. ubi etiam aquæ medicatæ cura lactis & motus corporis conveniunt ibid. quomodo gravidæ præservandæ 5. 69 quæ ante & post partum in eundem finem conducant ibidem seq. imminenti mor-

bo quibus obviam eundem 5. 70 & quomodo præsentibus an venæsectio conducat 5. 71 curatio requirit leniora & temperatum regimen 5. 68 fugam frigoris 5. 71 nimii calidi loci ibidem, alexipharmacorum & validiorum medicamentorum 5. 72 intempestivæ sanguinis missionis ibidem, quomodo liberaliores & suppressæ alii excretiones vel moderandæ vel revocandæ ibidem, quantum prosint vesicatoria 5. 73

-- *idiopathica* ejus historia 1. 267 minus est periculosa, quam symptomatica 1. 115 an in ea conferant laxantia 1. 116

-- *maligna* quæ sit 5. 52 ejus indoles & decursus 5. 53 & quid indicet, si modo dispareat modo appareat ibid. puerperarum venæsectione curata 1. 116 vid. *Miliariis febris*.

-- *rubra* quæ dicatur 1. 107. seq. ejus subjecta 1. 109 causa materialis est serum acre salino sulphureum ibid. 5. 55 sæpe fit chronica 5. 54 & cur in puerperis non tam maligna 5. 56

-- *symptomatica* quibus morbis & subjectis accedat 1. 108 ejus iætero & hydropsæ casus 1. 108

-- *vesicularis alba* quæ dicatur 1. 101 236

Purpurata febris quæ dicatur 1. 107 ejus in puerperâ functione exemplum 1. 114

Pustule cutis unde 5. 109 cur autumno & vere frequentes 5. 134 quibus externis debeant tractari 5. 123 scorbuticarum pruriginosarum exemplum 5. 126 ipsarum curatio 5. 117 *venereæ* quomodo tractandæ 5. 117

Purpura quæ in corpore humano producat symptomata 5. 138 quomodo ardens 5. 39 speciatim post paracentesin 5. 239

Pylorus, ejus situs 1. 119 post iram sæpe constringitur 4. 269 ejus constrictionis signa ibidem, est causa cardialgiæ 2. 74 colicæ flatulentæ 4. 269 vomitus 3. 230 ejus vitia post mortem detecta 3. 267

Pyramontana aquæ qualis sint earum principia constitutiva 4. 213 earum virtutes 4. 214 quale requirat earum usus vitæ regimen 2. 50 & quæ ante earum usum tenenda 2. 137 commendantur in cachexia & chlorosi 4. 213 calculo felleo 2. 137

hypochondriaco malo 3. 107 iſtero 4.
196 ſcorbuto & quando 5. 17 ad vermes
pellendos 5. 42 in ulceribus 5. 148 no-
cent maxime in hamoptyi 2. 23

Q

Quaiacum, ejus lignum quale recondat prin-
cipium 5. 89 ejus effectus in corpore 5.
147 decoctum in epileſia laudatur & qua-
li 3. 11 in lue venerea 5. 89 ſubcutaneis
morbis 5. 116 in alceribus mali moris 5.
147 reſina quomodo præparetur 4. 65
eſt ſternutatorium ibid. 5. 31 laudatur in
gutta ſerena 4. 65 eſſentia quomodo con-
ficiatur 5. 89 ejuſque varius adhibendi
modus ibid.

Quartana qualis dicatur 1. 27 ejus hiſtoria
ibidem, eſt vel ſimplex vel duplex 1. 28
legitima vel notha ibidem, ſymptomata
in cacochymici 1. 29 hypochondriaci
ibid. infantibus ibid. juvenibus ibidem,
ſenibus infirmis ibid. qui graviter & cum
periculo ex ea laborent 1. 42 ejus ſubje-
cta 1. 28 cauſa proxima & materialis 1.
27 procataſtica 1. 28 eandem cum dy-
ſenteria cauſam habere poteſt 1. 39 quid
in ea plenarie appetitus proſtratio deno-
tet 1. 42 quomodo & adverſus quos mor-
bos ſit remedio 1. 30 quomodo ad pur-
puræ geneſin contribuat ibidem, quibus
modis ſolvatur ibid. præſertim in gravi-
vidis ac infantibus ibid. quomodo mors
in ea contingat 1. 31 42 quando exitium
inferat 1. 29 quæ & quo caſu ſit contu-
maciſſima ibid. cur circa vernale ſolſti-
um ſponte cedat ibid. & vere facili ne-
gotio ſanetur 1. 30 quos male tractata
poſt ſe relinquant morbos ibid. qua occa-
ſione recidivet 1. 31 cur in plebeiis fre-
quenter recidivet 1. 39 exempla ejus in
graviſſa curatæ 1. 36 in ſene ſuneſtæ 1.
41 in cachectico in funeſtum hydropem
terminatæ 1. 37 ex tertiana cum ſaliva-
tione junctæ ibid. cortice chinæ corruptæ
& ſanatæ 1. 38 purgatione ſanatæ ib. in
quotidianam ſæpe redeuntem mutatæ 1.
40 primo ſimplicis, poſt duplicis cum tu-
more pedum ſanatæ 1. 42. ſeq. ſæpius re-
cidivantis & pipere albo curatæ 1. 39 ſæ-
pius tumore pedum ſanatur 1. 37 quo ca-
ſu curatæ ſit facilis 1. 33 quo anni tempo-

re facile curetur ibidem, pro diverſificatæ
corporum diverſam poſcit medelam ibid.
quæ in ejus curatione occurrant indica-
tiones 1. 31 eam curandi recta methodus
1. 44. ſeq. quomodo in ea tractandi ca-
checticis 1. 37 pueri 1. 40 quomodo in
ea cruditates evacuandæ 1. 31 præſertim
ſi ſit inveterata 1. 32 quibus modis ſtru-
cturæ generis nervoſi demulcendæ ibid.
partes debiles roborandæ 1. 33 perſpira-
tio ante & poſt paroxyſmum juvanda 1.
34 alvus laxanda 1. 36 cephalalgia levanda
ib. duo ſpecifica adverſus eam com-
mendantur 1. 32 quis conſerat potus 1.
33 quomodo adhibendus in ea cortex
chinæ 1. 35 quantum conducant amara 5.
32 emetica 1. 34 epicarpia 1. 35 venæſectio
1. 34 quomodo præcavendæ recidivæ 1.
44 tam digta 1. 36 quam pharmacis ibid.
anomala quid judicet 1. 38 duplex qualis
dicatur ib. quomodo naſcatur 1. 43 ejus
ex ſimplici natæ exemplum ibid. *endemia*
quo locorum occurrit 1. 28 *epidemia* quo
tempore graſſetur ibid. *triplex* in quo diſ-
ferat a quotidiana 1. 45

Quartanarii cur facile ſalivationem pariantur
1. 38 quomodo ſanguis in iis ſit con-
ſtitutus 1. 34

Quotidiana quæ dicatur 1. 45 eſt vel exqui-
ſita vel vaga 1. 47 vel legitima vel notha 1.
45 in quo differat a catarrhali benigna &
maligna ibid. lenta ibid. quartana tripli-
ci ibid. tertiana duplici 1. 7 ejus hiſtoria
2. 45 ſubjecta 1. 40 ſedes ibid. cauſa pro-
xima ib. materialis ib. antecedentes ib. cur
ejus paroxyſmi quotidie redeant ib. quo-
modo oriatur ex tertiana 1. 52 ex vitio
viſcerum abdominis 1. 46 quæ excretio-
nes in ea ſint boni ominis 1. 47 ſæpe epi-
leptiam ſolvit 3. 8 qua ratione tranſeat in
lentam & continuam 1. 47 quibus cauſis
diuturnitate ſuſtinetur ibid. exempla
ejus rebellis & Caroliniæ expugnata 1.
49 cum ſpaſmo cardialgico junctæ & cu-
rata 1. 50 ex tertiana ortæ & ſanata 1.
52 recidivantis emeticis curatæ 1. 51 a-
nomalæ poſt hypercatariſin 1. 52 exqui-
ſitæ diuturnæ 1. 53 eam curandi indica-
tiones 1. 47 qua ratione pravi ſucci in
ea corrigendi ibid. & evacuandi 1. 48
quomodo rebur viſceribus reſtauran-
dum ibidem, quæ ſit cura ſpeciali
ibidem, præſertim ſi diuturna fue-
rit 1. 54 aut ex levi inteſtinalium

inflammatione foveatur 1. 53 quæ sub
ea fugienda 1. 48 non cogendus sudor
sed alvi fluxus procurandus ibidem, quid
faciendum, si frigus sit nimis acre 1. 149
quando proflint aquæ minerales 1. 98 e-
metica 1. 49 sacculi ventriculo admo-
vendi ibid. specifica antifebrilia ibid. ven-
naefectio ibid. continua qualis sit 1. 45
continua serosa quæ dicatur veteribus 1.
120 epidemica quo tempore grassetur 1.
45

R

Rachitis quæ dicatur S. 48 ejus historia ibid.
ea defunctorum anatome S. 37 causa pro-
xima ibid. mediata cause ibid. remota ib.
ratio symptomatum ib. prognosis ib. ad
curationem faciunt balnea S. 38 diæta ib.
leviora emetica & laxantia ib. frictions
ibid. resolutiva ibid. & thoraces S. 29
Ramoneur MonKii quid sit 4. 379
Raphanus ruscianus quale recondat princi-
pium 5. 18 nocet in cardialgia 2. 120
laudatur in scorbuto 5. 18
Rauvedo in tussi quomodo tollenda 3. 183
Veneræ sola mercuriali inunctione plan-
tarum pedum curatæ exemplum 5. 104
Refrigerantia quibus in febris proflint no-
ceantve 1. 194 laudantur in mistu cruento
2. 22 in synocha 2. 175 quando noceant
in nimio hæmorrhoidum fluxu 2. 48
Respiratio quid 3. 149 ad vitam est necessa-
ria ibid. naturales in catalepsi unde 3.
64 in recens natis cujus usus sit S. 12 dif-
ficilis sæpe a flatibus incarceratis 3. 90
a polypo 4. 269 cum roncho & stertore in
apoplexia unde 2. 83 quid denotet 2.
86 cum metu suffocationis quale in ph-
thisi præbeat signum 4. 164 *suspiriosa* cum
fibilo in epilepsia unde 3. 5
Renes an spasmo sint obnoxii 1. 246 *sinister*
cur magis nephritidi obnoxius quam
dexter 1. 247 quomodo iis succurren-
dum 2. 72
Rhabbarum quodnam sit optimum 4. 277
ejus virtutes quas exserit in corpore 3.
105 ejus variæ adhibendi modi 4. 277
specificum est in hepatis vitiis 4. 196 lau-
datur post insultum apoplecticum 2. 89
in nimio hæmorrhoidum fluxu 2. 46 in
narium hæmorrhagia 2. 9 in ictero 4. 196
in malo hypocondriaco 3. 109 in vomitu
cruento arcendo 2. 37

Hess. Med. Syst. Suppl.

in vomitu bilioso 3. 234 cum *absorbentia*
in dysenteria 3. 252 cum *terrebinthia*
na Venesa in pilulis egregie calculosus so-
latur 2. 199 *toftum* in diarrhœa laudatur
3. 276 ejus *essentia* liquore terræ foliatæ
tartari in hydropse prodest 4. 240 ejus *ex-*
tractum cum aliis anthelminticis nu-
ptum in vermium eliminatione laudatur
3. 35
Rheumatica febres in quo differant a catar-
thalibus 1. 65 cur sint sæpe salutares 3.
220

Rheumatismi recentioribus qui dicantur 2.
217 differunt ab arthritide ibid. ratione
causarum 2. 218 gradus & indolis ibid.
dividuntur in cacoehymicos, scorbuti-
cos, fixos & vagos ib. causa proxima 2.
219 materialis 2. 220 subjecta 2. 222 pro-
cessus 2. 221 cur dextrum latus frequen-
tius occupent, quam sinistram 1. 241 cur
verno & autumnali tempore maxime ad-
fligant 2. 221 facile in arthritid. veram ab-
eunt 2. 222 *sanguinei* in Gallia frequens 2.
224 *scorbutici* qui dicantur 2. 222 & quo-
modo tractandi 2. 226 *veneri* unde 2. 223
& quomodo tractandi 2. 226 exempla au-
rum ex coryza per frigus suppressa 2. 231
capitis ex admissio frigore venesectione cu-
rati 2. 234 a calculo indurto 2. 181 in for-
mina plethorica casus 2. 229 *chronici* supe-
riora maxime cum febre adfligentis casus
2. 135 ab excretionibus sanguinis orti 2.
234 ex hæmorrhoidibus suppressis Te-
plicensis & Carolinis curati 2. 233 *pre-*
torii ab hæmorrhoidibus suppressis 2. 238
ex ira & superingesto spiritu volatili cor-
nu cervi exemplum 2. 239 ossis ischii, sa-
cri & coccygis iterata venesectione cura-
ti 2. 232 *renum* & ureterum casus 2. 198
scapularum calidiori pharmaco exacerbati
& ad caput delati exemplum 2. 237
prognosis 2. 222 curatio quomodo insti-
tuenda 2. 223 per diaphoretica & diapnoi-
ca 2. 224 per venesectionem & quando
conducat 2. 224 cautela circa anodyna
& opiata 2. 228 balnea 2. 127 curam la-
tis 2. 226 circa calidiora & spiritiosa 2.
227 topica 2. 215
sacificationem & vesicatoria 2.
229

Rigor febrilis quod sit & quomodo sint 1.
288 qualis sit criticus qualisque sympto-
maticus ibid. sq.
Roborantis adstringentibus nupta quæ
1 3 & quan-

& quando in lentis conducant 1. 306
 quanam in tussi 3. 180 in vomitu 3. 233
Rossalia in quo differant a morbilis 1. 98
Rubor inflammatae partis unde 1. 28
Ructus quid 3. 223 acidi unde 2. 113
Ruptura corneae ex male tractata ophthalmia 1. 284
Saccharum ejus largior cum potu Coffee usus quæ pariat damna 5. 64 nocent omnia ex eo parata in asthma & cur 3. 158
rosaceum in phthisi laudatur 4. 173
Sai Anglicanum quomodo præparetur 4. 137 laudatur in gutta serena 4. 65
aperivum 4. 126 *cornu Cervi* volatile cum aliis permixtum ad sudorem promovendum laudatur in lae venerea 5. 97
digestivum Sylvii ex quo præparetur 1. 11
Ebfomense ad flatu discutiendos laudatur 2. 177
pharingeum quomodo præparetur 1. 214
prunelle in dysenteria quando conducant 3. 256
volatile spiritus urinæ ejus indolis 3. 52
Salia quando in cardialgia 2. 319 in dysenteria 3. 256 in febris 1. 18 ad lochia promovenda 3. 92 in hypochondriaco malo 3. 112
neutra quanam dicantur 4. 196 eorum virtus in corpore humano ibidem laudantur in tumore hydropico 4. 240 in semitertiana 1. 61 ad vermes expellendos 5. 42 quæ damna præsentibus ventriculi spasmis pariant 1. 207
thermarum qua ratione in febris conveniant 1. 25. seq. *volatilia oleosa* nocent in cataplesi 3. 113
Saliva cujus sit naturæ 1. 189 ejus fluxu in epilepsia unde 3. 5 conducit in petechialibus 1. 141 & quomodo proutandus ibid. *flavescentis* in ictero exemplum 4. 202
jejuna ægri ad inungendum in lippitudine laudatur 4. 79
Salivatio in scorbuticis quid indicet 3. 5 ejusque symptomatice exemplum 5. 32 in variolis quomodo moderanda 1. 80 cur facile quartanariis eveniat 1. 38 a cinnabari cum sale volatili cornu cervi mixta fuscitata exemplum 4. 269 a cicuta aquatica exterius applicata casus 345
mercurialis quomodo a mercurio dulci facile

excitetur 1. 38 quartanæ post mercurii dulcis usum accedens excessus quomodo curata fuit ibid. quor. modis possit institui 5. 91 quæ ante ipsius usum tenenda 5. 92 quæ in illa diæta observanda ibid. & quandiu insitendum ibid. cur semper cum frigore extremorum juncta sit 5. 158 & quæ circa symptomata ab ipsa inducta tenenda 5. 93 interdum epilepsiam curat 3. 16 raro gonorrhæam inveteratam 4. 295 cur & quando locum habeat in lue venerea 5. 91 in gutta serena 4. 64 & quibus instituenda 4. 67 in tumore testiculorum venereorum 5. 104 cur scorbuticis minus conferat 3. 92 nec hysteriis & macilentis 5. 93 & quid ejus loco substituendum ibid. perperam instituta sæpe hydropis causa & quomodo tollenda 4. 244
Sanguis qui dicantur 2. 2
Sanguis ejus partes constitutæ 5. 36 venosus cur arterio sopsilior 4. 44 ejus motus in arteriis cur sit celerior ibid. qualis in nimio hæmorrhoidum fluxu excernatur 2. 44 in mistu cruento 2. 33 morbo nigro Hippocratis 2. 41 & vomitu cruento 2. 36 qualis si cachecticorum 3. 18 arthriticorum 3. 201 cutis adfectibus in laborantium 5. 110 delirantium 4. 108 hydropicorum 4. 51 ictericorum 4. 189 ex petechizante febre mortuorum 1. 122 quartanariorum 1. 34 scorbuticorum 5. 6 senum 2. 40 variolis malignis peremptorum 1. 23 quæ ejus sit bona consistentia in petechiali febre 1. 146
congruatus ureteribus inhærens quomodo resolvendus 2. 73
crassus a victu crasso 4. 109 a vita sedentaria 4. 108 disponit ad animi deliquia 4. 136 ad polypos 3. 134
defectus multos inferit morbos 2. 45 ut abortum 5. 60 palpitationem cordis 3. 134 polypos cordis 4. 153 phthasin 4. 164 purpuram 5. 60 spasmodicas ex utero passiones 3. 93 stagnationem & corruptionem 5. 9 quomodo resarciendus 4. 138
Sanitas in quo consistat 5. 5
Sapor amarus in ictero unde 4. 201 varius unde 3. 54 ejusque exemplum 5. 53
Saturnina in fluore albo & gonorrhæa usurpata disponunt ad malum hypochondriacum 3. 103 nocent in gonorrhæa 3. 257 & quæ inducant symptomata 4. 294 quatenus conducant in hæctica 1. 306
Scabies quoruplex sit 5. 104 in quo differat

rat a morbo Lazari ibidem, est contagiosa 107 ejus sedes ibid. subjecta 5. 111. causa materialis 3. 39 causa proxima est serum acre & viscidum 4. 105 quod exemplis probatur ibidem seq. mediata 5. 110 *ferina* quanam sit 5. 105 *humida* quanam ibidem, *maligna venerea* quid ibidem, quantum ad eam generatim contribuunt aer humidus & vappidus 5. 111 ejusque & diatae subita mutatio ibidem, animi pathemata 5. 112 excretionis sanguineae suppressae 5. 111 mala ciborum incongruorum digestio 5. 112 deliria 4. 121 epilepsiam 3. 8 & alios morbos 5. 109 prognos 5. 112 *retropulsa* qua ratione apoplexiam inducat 2. 85 asthma convullivum 3. 50 colicam 2. 162 convulsiones 3. 28 epilepsiam 3. 6 febres intermittentes 1. 6 guttam serenam 4. 63 mistum cruentum ejusque casus 2. 76 motus spasmodicos palpitationem cordis 3. 234 phthisin 4. 163 rachitidem 5. 37 tussim ferinam 3. 176 ipsius climactericæ casus 5. 131 epidemice exemplum 5. 135 ferinæ pertinacissimæ casus 5. 136 malignæ cum tuberculis in cute observatio 5. 129 post usum acidularum frigidum obortæ casus 5. 162 retropulsæ exempla 5. 149 ejus a purgante validiore & feliciter curatæ 5. 127 quomodo & quando conducant aquæ minerales cum lacte 5. 118 balnea 5. 124 cura per inediam 5. 115 decocta sanguinum purificantia ibidem externa 5. 123 lactis cura 5. 117. seq. mercurialia 5. 116 sanguinis depletio 5. 115 & sudorifera 5. 116 quæ tenenda circa criticam 5. 121 quæ ad expulsionem conferant ibid. quomodo retrocedens revocanda 3. 36

Scarificatio pinguibus & spongiosis subjectis præ venæsectione commendatur 5. 115 *brachiorum* quando in aphonia infantum conveniat 4. 99 *cervicis* in vertigine laudatur 4. 48 *gingivarum* in his sanguinolentis in scorbuto 5. 21 *narium* in catalepsos paroxysmo 3. 67 in phrenitide 1. 220 *nuchæ* in adfectibus soporosis 2. 32 quando in fistularum curatione adhibenda 5. 172 in tumore pedum oedematoso 4. 245 purpura scorbutica 5. 68 ulceribus 5. 146 quæ ratione & quo loco in sphacelo instituenda 5. 39 cur caute cum

ea in scorbuto mercandum 5. 20

Scirrhus quid 5. 142 quando in cancerum degeneret 5. 144 & cur in cachecticis ea quam facile accidat mutatio 5. 143 in ipsum abeuntis signum ibidem, & quæ ratione ulcera inducat 5. 140 ejus curatione interna 5. 150 quando locum in ea habeat extirpatio 5. 151 & quid ante & post ejus operationem observandum 5. 151 quæ externa præterea conducant ibid.

Scorbutici cur ad auditus gravitatem proni 4. 84 ad coma somnolentum 4. 31 purpuram chronicam 5. 56 palpitationem cordis 3. 133 scabiem ferinam 5. 103 sphacelum 5. 35 tussim rheumaticam 3. 177 ulcera 5. 140 cur catarrhalibus adfectionibus gravius laborent 1. 66 lue venerea adfecti cur minus ferant salivationem mercurialem 5. 92

Scorbutus qui dicatur 5. 1 signa ejus essentialia ibid. in quo differat a cachexia 4. 213 ab hypochondriaco malo & melancholico 5. 11 ab istero nigro ibid. ab ileo cruento Hippocratis 5. 10 a lue venerea 5. 11 a purpura rubra chronica ibid. symptomata quæ se exerunt in abdomine 5. 2 capite collo & faucibus 5. 3 erubibus ibid. partibus externis ibid. pectore 5. 1 sedes non est primario in liene 5. 6 sed in omnibus fere visceribus & emunctoriis ibid. causa ejus proxima consistit in succorum vitalium corruptione 5. 4 quomodo hæc generetur & ejus præsentia probatur 5. 5 mediata causa est fluidi a solido secessio ibid. quod evincitur ibid. quantum ad eam contribuunt aeris vitium 5. 7 atas senilis & animi adfectus graves 5. 9 contagium 5. 5 febres continuæ & intermittentes prægressæ 5. 9. excretiones suppressæ & nimiae 5. 8 motus corporis nimius 5. 9 orium 5. 8 sexus, temperamentum & vitæ genus ibidem, cur post purpuram evanescat 5. 65 prognos 5. 12 speciatim de morbis ex scorbutica humorum diathesi provenientibus 5. 13 & de ipsius tumoribus ac ulceribus ibid. variorum ejus symptomatum cum metu fistulæ aut exemplum 5. 27 ipsius rheumatismi casus 5. 26 cum malo hypochondriaco & variis symptomatibus juncti casus 5. 31 pustularis singulare exemplum 5. 22 ejusdem in plethorica a nimio motore

- orti exemplum 3. 25 ejus ulcerum casus
 33 eum curandi indicationes generales
 ad quas explendas commendatur aeris
 mutatio 3. 14 motus corporis ibidem a
 potus victusque conveniens ibidem qua-
 tenus & quæ speciatim in eo conducant
 amara roborantia 3. 18 anodyna ibid.
 antiscorbutica ibidem, vel aqua simplex
 vel mineralis 3. 19 balnea 37. seq. dia-
 phoretica 3. 19 diuretica 3. emollientia
 18 laxantia 3. 19 scarificatio & venæ-
 sectio 3. 18 quomodo in hoc tractandæ
 gingivæ putridæ & sanguinolentæ 3. 21
 inflammationes & humores ibidem,
 quæ cautelæ tenendæ circa carminati-
 vorum & calidiorum remediorum 3. 20
 opiatorum & topicorum usum 3. 21
Secundina, earum ab utero facta separa-
 tio quomodo cognoscenda 3. 296 impro-
 vide & violenter extractæ fluorem album
 indicunt 4. 274 ejus exemplum 4. 284
 cur ipsæ relictæ ichorosum suscitent flu-
 xum 2. 64
Sedativa quæ dicantur & sint 3. 19 nocent
 in tertiana 1. 16 in torminibus infantum
 3. 23
Sedlicenses aquæ quænam habeant princi-
 pia constitutiva 3. 168 laudantur in ca-
 chexia 4. 213 in colica 1. 72 in morbis
 pituitosis 3. 168 in vermibus peliendis
 3. 43 nocent in hæmoptysi 2. 23 earum
 sal qualem exferat virtutem 1. 11 & qua
 dosi quoque vehiculo exhibendus 1. 11
 commendatur in ictero 4. 196 malo hy-
 pochondriaco 3. 105 tertiana 1. 11
Sclerana aquæ quæ recondant principia 4.
 170 cur cum lacte optime possint misceri
 ibidem, quibus jungendæ ad meliorem
 effectum exhibendum 4. 125 temperant
 & per diuresin operantur 2. 65 frigida
 a spasmus vexatis minime potari debent
 3. 110 ad calculi inhibendum 2. 199 ad
 convulsiones 3. 32 ad cutis adfectiones
 3. 118 ad dysenteriam 3. 257 ad epi-
 phoram 4. 88 ad febres lentas & hecticas
 1. 365 ad hæmoptysin 2. 23 ad nimium
 hæmorrhoidum fluxum 2. 27 ad hæmor-
 rhagiam uteri 2. 56 ad hysterica passionem
 3. 86 ad hypochondriacum malum
 3. 107 ad contumaciores intestinorum
 dolores 2. 169 ad palpitationem cordis
 3. 145 ad polypos præcavendos 4. 157
 ad scorbutum 3. 10

- ad tussim habituales 3. 179 ad vesicæ
 morbos inveteratos 1. 97 pro potu cum
 vino laudantur in asthma 3. 157 fluo-
 re albo 4. 244 in malo hypochondriaco
 3. 110 in passione hysterica ex fluore al-
 bo 3. 94 in purpura scorbutica 3. 67
 in scorbuto 3. 29 in vertigine 4. 49 in
 ulceribus 3. 48
Semen eandem fere cum fluido nerveo habet
 indolem 4. 196 quod in sceminis dica-
 tur 3. 80 & quomodo in iis corrumpatur
 ibid. acre ac abundans quomodo ad go-
 norrhæam benignam contribuant 4. 289
 nimia ejus profusio quomodo ad deliria
 faciat 4. 106 & gonorrhæam 4. 289
Semiteriana quæ dicatur 1. 58 in quo dif-
 ferat ab inflammatoriis febribus intesti-
 norum ex mesenterio 1. 288 ab intermit-
 tente maligna 1. 58 a tertiana continua
 & simplici ibid. ejus historia ibidem, sub-
 jecta 1. 59 sedes ac ratio formalis 1. 58
 causæ remotæ 1. 59 quibus locis sit fa-
 miliarior ibid. quibus modis solvatur ibid.
 cur sit periculosa ibidem, quomodo in
 ea mors contingat ibid. seq. exempla e-
 jus curatæ 1. 62 cum dysenteria funestæ
 1. 63 ictero discussæ 1. 64 cum purpura
 sanata 1. 63 quæ eam curandi sint indi-
 cationes 1. 60 quomodo in ea inflamma-
 tio discutiatur ibidem, alvus movenda
 ibid. sudor movendus ibidem, doloribus
 succurrendum 1. 61 qualis conveniat
 potus ibid. in ea nocent purgantia 1. 60
 nec non cortex cinæ 1. 61 quæ conve-
 niant salia ibid. quatenus conducant eme-
 tica ibid. venæsectio ibid. quomodo præ-
 cavendæ recidivæ 1. 62
Senes siccam & frigidam texturam possident
 3. 37 natura ad morbos proclivitatem ha-
 bent 4. 75 in juventute laute viventes qui-
 bus morbis inde pateant 3. 136 sunt ad
 animi deliquia proclives 4. 132 ad apo-
 plexiam 2. 85 ad aurium vitia 4. 92 ad
 calculorum generationem 2. 128 ad ca-
 tarrhales defluxiones 3. 185 ad coma som-
 nolentum 4. 29 ad cutis vitia 3. 108
 purpuram chronicam 3. 56
 scorbutum 3. 9 sphacelum 3. 35
 ad singultum 3. 197
 ad tussim 3. 175 quæ ratione tertianam
 incurrant 1. 17 periculose laborant
 quartana 1. 42 in frequentior intestinor.
 quam meningum inflammatio 1. 197
 con-

- contagiosis & acutis morbis raro vexantur 3. 96 & cur difficulter a purpura liberentur 5. 79
- Sensorium* commune quodnam sit 3. 63
- Sensus* quomodo fiant 4. 1 eorum abolitio in epilepsia unde 3. 4 unde in hysteriis 3. 85
- Septica* qua ratione adhibenda ad callum absumendum 5. 176
- Serpigo* quid 5. 105 ejus species in seroto exemplum 5. 126
- Seracea*, quæ ante earum usu tenenda 4. 65 quid de iis sentiendum in epilepsia 3. 11 gutta serena 4. 64 ophthalmia 1. 280 in moribus spasmodicis 3. 92
- Sinapi* quale recondat principium 5. 18 in scorbuto laudatur ibid.
- Singultus* qui dicatur 1. 96 ejus historia ib. differt a continuo septi transversii spasmio 2. 225 sedes 3. 157 eo extincti anatome 3. 198 ratio formalis 3. 197 in infantibus unde S. 31 quomodo oriatur ab aere frigido 3. 198 alimentorum nimia quantitate ibidem, assumentum inimica qualitate ibid. materia acri diaphragmati incumbente ibidem, *acutis* quid 3. 197 quomodo a febris & inflammationibus producatur 3. 199 & ab inanitione ibid. *chronicus* qui dicatur 3. 193 ejus causæ 3. 200 prognosib. ibidem, in infantibus S. 48 si febribus jungatur, quæ ipsius sint mala signa 3. 199 ejus ex cohibita per opium diarrhœa orti exemplum 3. 205 post suppressam tertianam enati casus 3. 207 in hæmitritæo lethalis 3. 208 lethalis febri ardenti supervenientis casus 3. 200 chronici casus 3. 207 ipsius nocturni exemplum 3. 204 quomodo & quatenus tollendus per anodyna & antispasmodica 3. 201 levior quomodo tractandus 3. 204 a drastico & acri remedio inductus quibus compescendus 3. 202 a sanguinis defectu ibidem a saburra primarum viarum 3. 201 & a transpiratione prohibita ibidem, & quæ in & externa roborantia conveniant 3. 202 acutis accedens quomodo tractandus 3. 203 diarrhœæ & dysentericæ ibidem, inflammationibus ibid. & in specie hepatitidi 1. 243 in cachecticis & hypochondriacis qua ratione ei succurrendum 3. 203 præservationis cura quomodo instituenda 3. 204
- Sicis* qualis conveniat in animi deliquiis Hoff. Med. Syst. Suppl.
4. 137 in asthma 3. 185 *erectus* laudatur in epilepsia 5. 12 qua ratione mortem accersat 1. 195 cur & quæ damna pariat in acutis 1. 186 in exanthematicis morbis 4. 137 in petechiali 1. 147 in petechizante 4. 125 in purpura alba & maligna 5. 70
- Somnus* quid 3. 63 eorum defectus in salivatione mercuriali quibus restituendus 5. 93
- Soporosi* adfectus qui dicantur 4. 28 eorum species & differentia ibid. iis peremptorium anatome 4. 29 causa proxima 4. 30 remota 4. 33 prognosib. 4. 34 curatio ibidem. vid. *plura coma, carus & lethargus.*
- Spadaneæ* aquæ subtilissimum martis principium recondunt 4. 113 hinc obstructiones referant & tonum viscerum augent 4. 114 commendantur in chlorosi 4. 213 malo hypochondriaco 3. 207 in vesicæ vitii 1. 258 ulceribus 5. 148 minime a spasmio vexatis frigide potari debent 3. 107
- Spasmi* omnes excretiones turbant 3. 77 circuitum sanguinis inæqualem reddunt 2. 5 post æstum dicuntur 3. 58 sudore solvuntur 1. 283 quando soluti esse cognoscantur 1. 4 an locum habeant in renibus 1. 247 spasmodicam febrium indolem qui indicent 1. 25 causam proximam hæmorrhagiarum constituunt 2. 5 sæpe in primis viis causam habent 3. 19 cur flatus sæpe cum his jungantur 5. 259
- Spasmodici motus vagi* qui dicantur 3. 44 in quo differant ab affectu artitico ibid. a convulsionibus & epilepsia ibid. earum historia cum symptomatibus ibid. paroxysmorum solutio 3. 45 epidemice non raro grassantur ib. quorum causa in aere 3. 47 & victu impuro sita est ibid. causa proxima 3. 45 causæ mediata & occasionales 2. 57. seq. prognosib. 3. 48 eorum exempla ab acrimonia lymphæ & feri ortorum 3. 57 ab ascaridibus copiosis ibid. cum corrupta phantasia junctorum 3. 56 a podagra retropulsa subnatorum 3. 54 scorbuticorum 3. 53 eorundem cum saburra tenacissima intestinis impacta 3. 58 a violenta ossis coccygis percussione ortorum 3. 60 cura præservatoria 3. 51 quibus hi sedandi 3. 50 sedatis iis quæ conducant ibidem, & quomodo eorum materialis causa a corpore proscribenda 3. 49 quomodo sanandi

- di-epidemici ibid. ab exanthematibus suppressis orti 3. 50 ex vitio primarum enati 3. 49 a scorbutica diathesi 4. 50 & qua ratione inveterati tractandi 3. 51 quæ tenenda circa antiscorbuticorum usum 3. 52 evacuantium & narcoticorum ibid. laxantium & linimentorum 3. 53 remedium calidiorum 3. 52 salinorum ac mercurialium 3. 53
- Specifica antiepileptica* quando in convulsionibus & epilepsia in usum trahenda 3. 8
- antifebrilia* quo tempore tuto adhiberi queant 1. 23 præsertim in plethoricis 1. 19 quando sint noxia 1. 20. 24 quando & quæ conducant in quotidiana 1. 49
- antihyperica* quænam sint 3. 64
- antiscorbutica* quæ & quibus tuto exhibenda 5. 18 in deliriis quænam sint & quando usurpanda 3. 101
- Sphacelus* quid 5. 34 in quo differat a gangrena ibidem, ab ulceribus 5. 139 quas in & externas partes maxime infestet ibid. ejus signa ibidem, in synochis quando videatur imminere 1. 177 ventriculi quibus se prodat 1. 206 viscerum quomodo absque præcedente inflammatione contingere queat 1. 240 quomodo animi deliquia inducat 4. 135 causa ejus in & externa 5. 35 proxima ibid. seq. mediata 5. 37. occasionales 5. 36 suppuratio in eo quale signum præbeat 5. 49 prognostic ejus a causa interna in pede enati casus 5. 45 a diurno mœrore inducti 5. 48 digiti gangrenæ supervenientis 5. 50 musculorum glutæorum in paralytico exemplum 5. 51 eum curandi indicationes 5. 38 quando alexipharmaca conducant 5. 29 scarificatio ibidem, & amputatio 5. 40 quomodo in erysipellate arceus 1. 166 cautela circa amputationis locum et tempus 5. 43 & ipsam operationem 5. 44 quomodo tractandus si alii morbi concurrant 5. 45
- Spiritus animales* qui veteribus ita dicti 5. 208
- crystallorum veneris* quid sit 5. 34
- minerales acidi* pulmonibus & renibus sunt insensu 2. 32 an ad præservandas variolas sint apti 1. 89
- vinis* potus an post digestionem promoveat 2. 199 ejus abusus quanta inferat damna 2. 133 quomodo hæmorrhagias inducat & obstructions 4. 154 & sphacelum 5. 37
- camphoratus* in quibus tumoribus maxime conferat 5. 237
- Squilla*, ejus radices principia 3. 167 quomodo agat 4. 243 qua ratione ejus acrimonia temperanda 3. 161 quid ante ejus usum conferat ibidem, jam apud veteres in adfectibus hydropicis et chronicis in usu fuit ibidem, laudatur in asthma hydropico 4. 24 in comate somnolento 5. 234 ejus oxymel in tussi laudatur 3. 128 in vomitu infantum 3. 234 nocet in convulsionibus 3. 201
- Sterilis* sæpe a scirrho ovarii et tubarum Fallopianarum venit 5. 144
- Sternutamenta* quid ante eorum usum tenendum 3. 56 quando in apoplexia conducant 2. 91 in aurium vitiiis 4. 87 in gutta serena 4. 65 in singultu 3. 204 & soporosis adfectibus 4. 34 nocent in epileptico pafoxysmo 3. 11
- Stercor* cum roncho in apoplexia unde 3. 77
- Sua violentia* eorum operandi ratio 4. 136 interdum ad animi deliquia contribuunt 4. 135
- Succolada*, ejus decoctum quæ symptomata producat in hypochondriacis 1. 70
- Subluxatio* vertebrarum quomodo ut mitis cruentum causa esse possit 2. 70
- Succussio* in epilepsia unde 3. 4
- Sudores* in acutis morbis per totum morbum large fluentes quid indicent 1. 145 quid in scorbutico 5. 5
- colliquativi* quomodo in phthisi sedandi 4. 176
- frigidi* an semper supesti 1. 285
- nimii* eorum noxa 3. 115 in morbillis quomodo tractandi 1. 100 eorum diversa ratio in petechizantibus epidemicis 1. 129 num ante paroxysmos febriles sint salutare 1. 40 in purpura singularem exhibent foetorem 1. 100 in quotidiana non sunt cogendi 1. 48
- nocturni* in purpura chronica quomodo a natura discedunt 5. 68 spasmos solvunt 1. 285 cohibiti præsertim pedum quæ damna pariant 1. 229
- Sudorifera* quomodo agunt 4. 197 quid ante eorum usum conducant 5. 91 cur sæpe diarrhæam compescant 5. 63 quando in cutis adfectibus conducant 5. 116 in gonorrhœa præservanda 4. 291 hydropicis 4. 241 lue venæ 5. 89

puerperis 1. 275 cur plethoricis maxime noxia 2. 125 caute sunt senibus exhibenda 3. 27 nocent in cholera & diarrhœa 3. 277 in ictero 4. 201
Suffimigia quæ & quando in aurium adfectibus conducant 4. 86 fluore albo 4. 277 hæmorrhagia uteri 2. 61 hysterico malo 3. 80
Suffocatio hysterica quid 3. 147 ejus causa 3. 75 quomodo differat ab angina 1. 209 animi deliquiis 4. 132 ab asthma 3. 147 a caro 4. 32 ea strangulatæ quomodo restituendæ 3. 83
Suffusio, ejus signa 4. 72 differentia a cataracta 4. 73 genesis 4. 72 ratio formalis 4. 73 subjecta & causæ ibid. suas habet periodos ibid. & quomodo tractanda 4. 74
Sulphur, ejus lac & flores quando conducant in tussi 3. 178 ad scabiem revocandam laudantur 3. 122
Surditas post lethargum & apoplecticum insultum unde 4. 84 quomodo a cura mercuriali perperam tractata oriri possit 4. 94 purgante fortiori curatæ exemplum 3. 92
Synanche quæ dicatur 1. 208 ejus curatæ exemplum 2. 229
Syncope quæ dicatur 4. 134 signa antecedentia 4. 132 concomitantia 4. 131 in quo differat ab apoplexia 4. 122 a caro 4. 32 ab epilepsia 4. 132 a suffocatione hysterica 3. 74 solutio paroxysmorum 4. 132 subjecta & causæ proxima ibid. quomodo oriatur ab animi affectibus 4. 135 a nimia castitate 3. 83 a diætâ prava ibid. ab hæmorrhagiis nimis & suppressis 3. 93 a polypo cordis 4. 136 a situ erecto 4. 141 vaporosis, narcoticis & opiatâ 4. 135 venenis purgantibus & emeticis 4. 136 *lethalis* quæ ejus sit causâ 1. 178 qua ratione ab abortu & partu laborioso talis evadat 2. 61 & venæsectione in brachio a polypo 4. 234 prognosis funestâ 4. 136 salutaris 4. 137 ejus ab opiato inductæ exemplum 4. 144 *lethalis* a venæsectione improvida casus ibid. quænam remedia in paroxysmo conducant 4. 137 & extra illum 4. 138 quid sentiendum de aquæ frigidæ potu 4. 140 de cordialibus & solaribus 4. 139 de spirituosâ in os infusis ibid. de venæsectionis ibid. & vini usu 4. 150
Synocha quæ dicatur 1. 173 in quo differat ab ardente 1. 183 ab aliis inflammatoriis febribus 1. 173 ejus subjecta ibid. causâ &

symptomatum obviatorum differentia ib. sq. quibus ex causis generetur 1. 177 quando in ea remissio fiat 1. 179 ei accedens purpura alba quid indicet 1. 172 quando sphacelus in ea cognoscatur imminere ibid. qua ratione solvatur 1. 174 quomodo in ea mors contingat ibid. ea mortui quas exhibeant notas 1. 179 eam curandi indicationes 1. 174 quomodo in ea temperanda sanguinis ebullitio ibid. quomodo tractandum delirium & somnolentia 1. 176 qualis conferat potus 1. 174 quatenus conveniant laxantia 1. 176 sq. venæsectio 1. 175 quid ei substituendum 1. 176 *biliosa* quæ dicatur 1. 184 an in ea prosit venæsectio 1. 186 *catarrhalis* anno 1729 *epidemicâ*, ejus historia 1. 181 signa ibid. causâ & genesis ibid. exemplum ex Henischio ibid. sq. quantum venæsectio in ea conveniat 1. 182 sq. *purrida* quæ dicatur 1. 173 ejus cum purpura complicatæ & funestæ exemplum 1. 191 quæ in ea damna ex neglectu venæsectionis evenerint 1. 193 *simplex* quæ dicatur 1. 174
Synovia quæ dicatur 2. 261 usus ibi & ex quibus causis corrumpatur 2. 262
Syrupus anthelminticus S. 43 *laxans* nocet in cholera 3. 276 in dysenteria 3. 234 de althæa Fernelii est specificum in renum labe 1. 249

T.

Tabacum, ejus fumi succio alvum lubricum servat 4. 119
Tenesmus quomodo in dysenteria 2. 28 & uteri inflammatione tractandus 1. 265
Terebinthina in gonorrhœa usurpata sæpe suscitât mictum cruentum 2. 120 in calculo renali quo sine exhiberi debeat 2. 199 ejus oleum malo cum eventu sistit gonorrhœam 2. 296
Terror, ejus noxius in corpore humano effectus 1. 313 qua ratione producat abortum 3. 293 animi deliquia 4. 135 *apoplexiam* 2. 84 *cardialgiâ* 2. 114 *convulsiones* 3. 28 *epilepsiam* 3. 5 *erysipelas* 1. 167 *palpitationem cordis* 3. 135 maxime nocet menstruantibus 2. 44 puerperis 1. 26 quæ post ipsum prosint & obfunt 2. 44

Tertiana febris quæ dicatur 1. 5 dividitur in legitimam & notam 1. 6 sq. regularem & anomalam 1. 7 in simplicem & duplicem ibid. ejus historia 1. 5 subiecta 1. 6 ratio formalis 1. 5 causa materialis 1. 6 causæ antecedentes ibid. quomodo generetur ibid. cur eam veteres a bile derivaverint 1. 8 quibus subiectis sit loco medicinæ 1. 24 27 qua ratione eam incurrant senes 1. 17 quomodo mutetur in ardentem 1. 196 in quartanam 1. 38 est sepe fere intolerabilem dolorum intestinorum causa 2. 165 consumit corpus & gignit sordes biliosas 1. 8 quo diuturnior, eo vehementior 1. 8 quando salutaris 3. 304 quando brevior, quandoque diuturnior sit 1. 8 quomodo solvatur alvi fluxu, sudore, ulcusculis, urina ibid. male tractata quos pariat morbos ibid. exempla ejus ex ardente continua bono omine subortæ 1. 196 in bilioso perperam salibus exceptæ 1. 17 in plethorico cum gravibus symptomatibus absque venesectione curatæ 1. 18 simplicis prepostera medicatione in duplicem conversæ 1. 19 cito & tuto sanatæ 1. 20 apostema musculorum abdominis relinquentis 1. 22 cum ictero & tussi complicatæ ibid. uno remedio curatæ & in continuam conversæ 1. 23 ventriculi inflationem relinquentis 1. 24 in fene curatæ 1. 25 cito curatæ in Carolinis ibid. in puero per radicem tormentillæ funestæ 1. 26 eam curandi indicationes 1. 10 quibus modis in ea biliosi succi temperandi ibid. & evacuandi ibid. quomodo spasmi in paroxysmo sedandi ibid. partes roborandæ 1. 12 sq. in quo consistat curatio ibid. quomodo in prima herba jugulari queat 1. 23 pro subjectorum diversitate diversæ est tractanda 1. 24 quomodo tractanda in feminis cachecticis 1. 17 pueris ibidem, puerperis ibidem, senibus ibidem, sub frigore 1. 14 sub æstu ibidem, post paroxysmum ibidem, si continuam mentiat ibidem, si contumax sit, et in quotidianam transierit ibidem, si biliosa fuerit ibidem, si cum levi ventriculi inflammatione juncta sit 1. 17 si cito curari debeat 1. 22 qualis in ea conveniat potus 1. 16 quomodo sub ea tractanda cephalalgia 1. 16 quatenus in ea conducant adstringentia ibi-

dem, cortex cascarillæ ibidem, cortex chinæ 1. 12 emetica 1. 11 laxantia ibidem, clysteres 1. 13 salia media 1. 11. seq. venæsectio 1. 15 nocent sedativa 1. 16 purgantia 1. 15 quid ea depulsa faciendum 1. 16 ejus recidivæ quomodo accersantur 1. 9 præcaveantur 1. 16 diætæ & arte 1. 9 anomala quæ dicatur 1. 7. qualis sit talis ibidem, quas causas habeat procatacticas ibidem, continua in quo differat a semitertiana 1. 58 qua ratione incedat 1. 7 quas procatacticas habeat causas 1. 6 bono omine muratur in intermittentem 1. 7 ejus in fene funestæ exemplum 1. 20 cholericæ quæ dicatur 1. 158 duplex in quo differat a quotidiana 1. 7 a semitertiana 1. 58 quas causas procatacticas habeat 1. 7 ejus ex simplici enatæ exemplum 1. 19 endemia, quibus locis sese exferat 1. 7. seq. epidemica anni 1727 ejus historia 1. 23. seq. intermittens quo omine mutetur in continuam 1. 7 legitima quæ sit 1. 6. seq. an exquisita talis in locis occurrat septentrionalibus 1. 7 nota qualis dicatur ibid. quibus subiectis, & quo anni tempore sit familiaris 1. 6 regularis quæ dicatur 1. 7

Tetanus qualis morbus 3. 61 in quo differat a catalepsi ibid.

Testiculi quid sint 3. 29 cur tumoribus duris & scirrhis obnoxii 5. 156 venerei quomodo generentur ex gonorrhœa suppressa 4. 289 eorum exemplum 102 quomodo in & externis tractandi 4. 295

Thermæ quatenus ad asthma conducant 3. 156 ad menses suppressos 3. 33 ad nephritidem 1. 250 ad vertiginem 4. 50 cur in statu cachectico inveterato mortem accelerent 3. 238 an feminis et spongiosis subiectis conducant 3. 107

Tinctura antiphthisica Grammani ejus usus in hæctica 1. 206 caute adhibenda in hæmoptysi 2. 25. cur intestinorum tormenta excitet 2. 162 bezoardicæ nocent in purpura 3. 72 expertæ virtutis in gonorrhœa 4. 245

Tinea capitis quæ dicatur S. 48

- retropulsa quomodo asthmatis causa e-
vadat 3. 150 epilepsia 3. 65 rachitidis
S. 37 tussis convulsiva 3. 176 quomodo
tractanda S. 48 & quæ circa externorum
usum debeat observari cautela 5. 123
- Teplicenses* aquæ earum principia consti-
tutiva 3. 156 earum virtutes ibid. lau-
dantur ad asthmatis recidivam arcen-
dam 3. 158 in cardialgia spasmodica 2.
126 in convulsionibus hystericeis 3. 88
in hypochondriaco malo 3. 109 in con-
tumaci intestinorum dolore 2. 168 an
conducant in adfectibus paralyticis 4. 11
- Tophi arthritici* quomodo a venereis dif-
ferant 5. 84
- Topica* quæ convenient in angina 1. 212
seq. 213 cardialgia flatulenta 2. 122 in
cephalalgia tertianarum 1. 16 gonor-
rhœa 4. 291 in aurium adfectibus 4. 86
in erysipellate 1. 166 quædamna in ery-
sipellate scorbutico pariant 169 febril-
bus symptomaticis 1. 317 gutta rosa-
cea 5. 126 hepatitis 1. 243 iliaca passio-
ne 2. 155 nephritide 1. 250 ophthalmia 1.
281 phrenitide 1. 221 pleuritide 1. 231
scorbutico 5. 21 cur in vera & invetera-
ta amaurosi nullius sint usus 4. 65 &
cur præsertim vertebris lumborum cau-
te applicanda 3. 18
- Tormina* intestinorum quomodo exciuntur
a materia mucida deglutita in tussi hu-
mida infantili 4. 259 ab incauta adpe-
des frigoris admissione 3. 102 v. *intestina*.
- Transpiratio* cur in senibus languida 5. 79
a quibus caussis prohibeatur 4. 200 *sup-
pressa* quomodo contribuat ad arduas
febres 1. 185 ad asthma 3. 150 ad ca-
chexiam 4. 200 ad dysenteriam 3. 249
ad podagram 3. 239 ad scorbutum 5. 8
synocham febrem 1. 173 ad tussim 3. 175
- Tremor* manuum post potum Cossæ quo-
modo oriatur 5. 63
- Tubercula hæmorrhoidalialia* unde 5. 28 &
quid in iis in & externe prosit ibid. in
ligamentis rachiticorum unde S. 37 in
sterno quomodo asthmatis spasmodici
causa 3. 172 inopportunæ ejus excisio-
nis exemplum 3. 171
- Tumores* benigni qui dicantur 5. 158
eorum curatio ibid. *cachectici* unde 4. 181
caute sunt externis tractandi 4. 65
glandularum benigni qui dicantur 5.
154 *colli* sæpe cum lue veneræ jungun-
tur 5. 102 eorum exemplum ibid.
- & curatio ibid.
in *hypochondrio* duri ubi sedem suam
quam maxime habeant 2. 118
inguinalium vid. *bubones maligni* qui
dicantur 5. 101
oedematosi tertianæ succedentes quomo-
do tractandi 1. 16
pedum ex viscerum obstructione laboran-
tibus familiares sunt 5. 77
in asthmate quomodo generentur 3. 153
quo casu quartanæ superveniant, præ-
sente diarrhœa 1. 43
sub febre nati adeo periculosi non sunt
quam qui post eam remanent ibid.
sponte aperti hydropem sæpe solvunt 4.
246 & quomodo hi tractandi 4. 244
generatim caute sunt tractandi & quo-
modo 4. 245
& quando scarificatio in his conveniat
4. 246 cur Carolinis cito abigantur 2. 90
retropulsi quædamna pariant 3. 177
sanguinei quomodo oriuntur 5. 157
ejus in brachio aperti lethalem exem-
plum ibid. in crure lapsu oborti & cu-
rati casus 5. 156 *scorbutici*, eo nimis ci-
to aperire non decet 5. 21
- Tussis* quæ dicatur 3. 173 ejus causa for-
malis 4. 174
in infantili ætate frequens est S. 47
ex quibus caussis oriatur 3. 175 quos
morbos comitetur ibid. sub tertianæ pa-
roxysmis unde oriatur 1. 5 prognosis 3.
178 Celsi ei medendi methodus 3. 183
quatenus in ea conducant anodyna 3. 180
bezoardica & diaphoretica 3. 179
externa 3. 180 incidentia 3. 178 increas-
cantia & temperantia 3. 179 quæ inip-
sius declinatione convenient 3. 180 qua-
lisque diæta 3. 181 infantilis quibus sa-
nanda S. 47 morbillis accedens quomo-
do differat a phthifica 3. 185
a rheumatica 3. 189
ipsius exemplum ibid. cum hemiplegia
junctæ casus 3. 186 sæpius recurrentis
exemplum 3. 185
ferina ejus historia 3. 176
perpetuo morbillos comitatur 1. 98
epidemicæ non raro grassatur 3. 176
cur infantibus familiaris S. 8
causa materialis 3. 176
qua ratione abortus 3. 294
& vomitus infantilis causa existat
3. 235 ejus infantilis casus
3. 193 epidemicæ exemplum
3. 183

3. 183 in gravida casus 3. 195 quatenus in ea conducant laxantia 3. 181 quomodo in catarrhali benigna 1. 69 & ab exanthematibus retrogressis orta tractanda 3. 181 *habitualis* quæ sit 3. 178 ejus exemplum 3. 191 quomodo tractanda 3. 182 *humida diuturna* ejus exemplum 3. 184 quæ in ea mala ex abusu pectoralium dulcium enascantur 1. 17 *hypochondriaca*, ejus causæ & signa 3. 177 ipsius exempla 3. 187 quomodo curanda 3. 182 *phthisica* quæ dicatur 3. 175 ejus in juvene curatæ exemplum 4. 178 cum corporis tæbe fragis hortensibus sanata 4. 177 venæsectione mutatur in hecticam lethalem 1. 310 qui externis tractanda 3. 180 *purulenta* quando abscessum mesenterii sequatur 1. 298 *rheumatica* quæ dicatur 3. 175 quibus familiaris ibid. quomodo a causâ externa nascatur 3. 177 ejus in sene salutæ exemplum 3. 191 ab œdemate pedum retropulso ortæ casus 3. 190 & quomodo ea tractanda 3. 181 cum scorbutica humorum diathesi juncta quomodo curanda 3. 182 *stomachalis* ejus causæ & signa 3. 177 quomodo tractanda 3. 181 cautelæ generales circa anodyna 3. 182 dulcia & expectorantia 3. 181 & venæsectionem 3. 183
Tympanitica affectio quæ dicatur 4. 257 signa 4. 259 non semper cum ascite jungitur 4. 260 quando ramen 4. 261 causâ proxima 4. 260 quantum ad eam faciant bilis vitia 4. 262 infantibus vermicibus laborantibus familiaris est 4. 261 in puerperis unde 4. 260 variolas & morbillos non raro sequitur 4. 257 prognosis 4. 262 ipsius curatæ exemplum 4. 264 cordis casus 4. 141 cum materiæ purulentæ ex utero effluxu casus 4. 266 quomodo tractanda per clysteres 4. 263 laxantia cum anodynis juncta ibid. roborantia interna ibid. & externa 264 quomodo tractanda in plethorico hæmorrhoidali statu ibid. & ex uteri vitio 4. 265 cautelæ circa calidiora remedia & purgantia 4. 264

V.

Variolæ, earum historia 1. 74 seq. unde earum origo & universalitas sit deducenda 4. 75 in quo cum morbillis con-

veniant. 1. 97 S. 48 & discrepent 1. 98 certis familiis magis sunt funestæ 1. 94 totum systema nervosum subito adoriuntur 1. 176 hinc epilepsia eas sæpe vel antecedit vel subsequitur 3. 6 earum est triplex genus 1. 76 oriuntur primario ex corruptis humoribus 1. 75 qui latitant in medulla spinali, & quomodo inde se extricent 1. 75 earum materialis causâ est indolis causticæ & putrescentis ibid. & intra tubulos partium solidarum abscondita 1. 93 earum signa suspensa 1. 77 & malignitatem indicantia 1. 95 quid in iis significant alvi fluxus 1. 78 hæmorrhagiæ excessivæ [1. 83. sq. sudores largi ibid. an foveæ nigricantes in eorum medio funestum semper præbeant signum 1. 87 quando magis benignæ, & magis malignæ sint 1. 92 quæ subjecta mirius vel gravius iis decumbant 1. 75 solvunt interdum quartanam 1. 30 cur in dorso & pectore maneant molliores 1. 88 unde in illis oriantur abortus 1. 83 convulsiones 1. 95 menstruorum copiosior fluxus 1. 83 vomitus 3. 229 quomodo in iis mors eveniat 1. 78 earum eruptio quo casu tardior fiat in facie 1. 95 quomodo retardetur a vitio primarum viarum ibid. & a sanguinis abundantia 1. 81 num sint contagiosæ 1. 78 quæ post eas remaneat valetudo ibid. & curepiphoram sæpe relinquunt 4. 68 & dispositionem ad phthisin 4. 163 quo fundamento nitatur earum insitio 1. 78 *benignæ* quibus signis cognoscantur, & quæ invadant corpora 1. 76 unde malignæ fiant 1. 77 unde in iis hæmorrhagiæ oriantur ibid. quæ sint inter has mediæ ib. exempla earum ex obstructa alvo cum insolitis pathematibus complicatarum 1. 91 malignarum ex vitio materni succi ibid. post scabiem, morbillos & furunculos evenientium 1. 92 in gemellis diversarum 1. 93 septimo die funestarum 1. 94 in lactante cum dentitione curatarum 3. 95 post situm erectum lethaliū ibid. emetico laxante sub eruptione levatarum ibid. ex calore regiminis & pharmacorum exacerbatarum 1. 96 cancroram labii corruptionem cum funesto eventu relinquentium 1. 97 iis, si malignæ fuerint, etiam exsiccatis non esse fidendum 1. 93 quando sponte curre-

rentur 1. 78 quæ sint curandi indicationes 1. 19 quomodo tractandæ in lactentibus 1. 95 quid in iis faciendum ante eruptionem 1. 79 sub eruptione 1. 80 in suppuratione ibid. & exsiccatione ibid. quomodo sub iis tractari debeant æstus nimius ibid. aphthæ 1. 81 ardor faucium ibid. deliria ibid. diarrhœa 1. 90 epilepsia 1. 80 hæmorrhagiæ excessivæ 1. 83 oculorum vitia 1. 90 tormina ventris 1. 28 salivatio nimia 1. 80 tussis cum raucedine 1. 28 vomitus ib. qua cautione alvus ducenda ante eruptionem 1. 82 sub suppuratione ibid. quomodo cutis & facies præcavenda a vitis 1. 84 S. 31 nares & oculi defendendi 1. 81 quatenus in iis convenient emetica 1. 81 venæsectio ibid. vesicatoria 1. 84 quomodo arcendæ confluentes ibid. expellendæ retrocedentes 1. 83 quæ damna oriantur ex calidis expellentibus 1. 82 qualis ad earum curationem requiratur aer 1. 83 victus S. 29 an lecti & linteaminum mutatio conveniat 1. 83 quomodo post eas sint præcavendi morbi 1. 85 excipientes eas morbi quomodo tractandi 1. 92 *epidemicæ* anni 1698 contraherantur ex & sine contagio 1. 85 quæ symptomata antecesserint eruptionem benignarum ib. malignarum 1. 86 quæ signa fuerint eruptionis bonæ ibid. malæ ibid. quomodo successerit suppuratio in benignis ibid. malignis ibid. sq. suppurationis singularis successus 1. 88 quomodo successerit exsiccatio ibid. quæ post eam evenierint symptomata ibid. num omnino præservari poterint 1. 89 quibus mediis mitiores fuerint redditæ ibid. quid ab usu liquoris antivariolosi in iis evenierit ibid. sq. quomodo tractatæ fuerint ante eruptionem ibid. in eruptione ibid. sq. suppuratione 1. 90 exsiccatione ibid. quomodo symptomatibus obviatum fuerit ibid.

Variolosa febris quæ dicatur 1. 74 *secundaria* qualis dicatur 1. 315

Vesicula quo tempore instituenda 3. 86 convenit infirmis ibid. hypochondriacis 3. 155 in minus adfectis gravidis abortum provocat 3. 300

Venæsectio pro vasorum repletionem, ætate & viribus est instituenda 2. 37 an certis temporibus sit alligata 1. 178 & cur

circa æquinoctia & solstitia maxime conveniat 3. 34 quæ ante & post illam observanda in digiti 3. 110 quoties instatu graviditatis quo loco & tempore sit instituenda 5. 68 aquarum mineralium usui est præmittenda 2. 137 emmenagogorum usui 3. 91 salivationis curæ 5. 92 & sudoriferorum ac spirituosorum usui 4. 101 an senibus conducatur ibid. & quando in febribus, licet sint subiecta plethorica, contraindicetur 1. 20 est optimum plethoricum præservativum 1. 249 arceat enim abortum 3. 296 apoplexiam 2. 89 126 cardialgiam 2. 126 catarrhales defluxiones 1. 71 3. 187 erysipelatis recidivam 1. 169 hæmorrhagias 2. 4 icterum 4. 157 inflammationem 2. 149 phthisin 4. 173 polypos 3. 133 tussim rheumaticam 3. 182 quatenus & quando conducatur in acutis malignis & exanthematicis morbis 1. 158 in angina 1. 211. 212 animi deliquiis 4. 139 apoplexia 2. 87 ardentibus febribus 1. 186 asthma 3. 156 auditus vitis 4. 85 cachexia 4. 214 calculo renali 2. 189 catarrhali febre 1. 69 cholera 3. 277 colica periodica 3. 156 convulsionibus 3. 34 cutis adfectibus 5. 115 dysenteria 1. 64 3. 256 epidemicis febribus 1. 57 in erysipelacea febre 1. 161 fistularum curatione 5. 175 in gravidis quartana laborantibus 1. 6 gonorrhœa 4. 293 hæmoptysi 2. 20 hæmorrhagia narium 2. 12 sq. hydrope 4. 242 hypochondriaco malo 3. 107 hysterico malo 3. 79 ictero 4. 198 in inflammationibus 1. 202 speciatim hepatis 1. 243 renum 2. 193 ventriculi 1. 202 uteri 1. 277 lochiis promovendis 2. 169 & suppressis revocandis 1. 265 lue venerea 5. 91 mensuum suppressione 3. 33 mictu cruento 2. 71 morbillis 1. 99 ophthalmia 1. 279 palpitatione cordis 3. 137 pestilencia 1. 155 petechiali febre 1. 143 petechizante febre 1. 127 phrenitide 1. 220 pleuritide spuria 228 235 pneumonica febre 1. 231 podagra 2. 176 purpura 1. 113 ejusque eruptione juvena 1. 117 quartana 1. 24 quotidiana 1. 49 scorbutu 5. 18 semitertiana 1. 61 singultu 3. 233 in soporosis adfectibus 4. 36 synocha 1. 175 synocha catarrhali 1. 181 tertiana 1. 15 tussi 3. 182 variolis 1. 81 vertigine 4. 49 vesicæ vitis 1. 216 vomitu 3. 248 vomitu

mitu cruento 2. 38 vulnerariis febris 1. 317 quid ejus loco febricitantibus sit suadendum 1. 19 quando noceat in defectu hæmorrhoidum 1. 303 in hæctica 1. 211 malignis 1. 337 purpura 5. 72 virium defectione 4. 144 in *brachio* speciatim laudatur in asthma te hydropico 4. 255 hæmorrhagia uteri 2. 57 in hæmorrhoidibus cœcis 3. 155 & nimium fluentibus 2. 48 mictu cruento 2. 71 vomitu cruento 2. 37 raro convenit in malo hypochondriaco 3. 110 nocet in cardialgia 3. 287 in polyporum præsentia 4. 256 in fronte quando in dolore capitis conducatur 2. 48 delirii 4. 120 gutta serena 4. 64 *jugularium* quæ ante earum sectionem observanda 3. 140 quem habeat usum in angina 1. 211 apoplexia 4. 8 in epilepsia 3. 11 melancholia & mania 4. 112 palpitatio cordis 3. 140 phrenitide 1. 220 *sublingualium* in phrenitide 1. 220 in synocha 1. 176 *neglecta* in ardente continua est noxia 1. 196 multum in senibus ad coma somnolentum contribuit 4. 29 quomodo ea in lochiorum defectu mortem inferat 5. 71 phrenitidem 1. 225 qua ratione epilepsia causa existat 3. 24 febrium intermittentium 1. 28 hæmorrhoidum nimii fluxus 2. 45 mali hypochondriaci 3. 78 peripneumonix 1. 234 qua ratione sub operatione & situ erecto animi deliquia eveniant 4. 141

Venena ratione doseos differentes edunt effectus 3. 282 quæ potissimum faucibus sint infecta 1. 210 qua ratione in ventriculum operentur 1. 185 cur eorum operatio sub paroxysmo frigoris cesset 1. 204 quomodo mortem absque sphacelatione accersant 1. 203 datorum signa vera 3. 278 ac dubia ibid. & quibus symptomata ab ipsis concitata tollenda 3. 274

Ventriculus ejus structura 3. 97 & præcipue membranacea consideratur 3. 225 & vasculosa 3. 226 a qua pari nervos accipiat ibid. ejus consensus cum capite 4. 95 faucibus 1. 215 & vesica urinaria 1. 255 post morbos cibis non debet oppleri 5. 29 *expansus* qualia inferat damna 3. 99 *inflammatio* quæ sit levior, quæ gravior 1. 200 in quo differat a cardialgia 1. 190 ab ejus ero-

sione ibid. intestinorum inflammatione ibid. quibus signis cognoscatur præsens 1. 184 2. 35 & imminens in febribus intermittentibus 1. 19 ejus causa proxima 1. 199 causæ mediæ procatartice 1. 201 quomodo generetur in variis morbis 1. 202 quando in sphacelum abiisse judicanda ibid. exempla ejus ex vomitorio post iram lethalis 1. 202 ex vitro antimonii 1. 203 ex arsenico imminens 1. 204 ex potu frigido & vomitorio 1. 204 decimo demum die funestæ 1. 205 ex vomitorio & sale purgante post iram lethalis 1. 206 duodeni, pulmonis & diaphragmatis lethalis 1. 207 quomodo imminens præcavenda 1. 19 eam curandi indicationes 1. 201 ab iracundia ibid. a veneno 1. 200 sq. quatenus in ea conveniant anodyna 1. 202 sq. topica 1. 201 venæsectio 1. 202 ejus *sphacelus* quomodo cognoscatur 1. 206

Venus ejus desiderium quando primum excitetur 3. 76 ipsum suppressum sæpe epilepsia 3. 52 & passionis hysterice causa 3. 76 exercitium immoderatum omnes functiones lædit 3. 121 solidas partes destruit 3. 103 vires animi ac corporis dejicit 4. 106 quomodo ad apoplexiam disponat 2. 84 auditus vitia 4. 106 gonorrhœam benignam 4. 242 *prematum* disponit ad convulsionem 3. 28 ad epilepsiam 3. 7 ad guttam serenam 3. 54 ad oculorum suffusionem 4. 73 maxime hæmoptiicis 2. 23

Ver cur eo catarrhales febres sint frequentes 1. 65 cutis adfectus 5. 134 hæmorrhagiarum 2. 626 & tussis 3. 177 cur febris quartanæ curationi faveat 1. 20 cur eo pejus habeant hypochondriaci 1. 73

Veratrum ejus a veteribus in deliriis variis exhibendi modus 4. 115

Vermes quid sint S. 39 quotuplices sint ibid. unde generentur S. 40 signa & symptomata 4. 96 cur ab his concitata pathemata maxime circa meridiem & vespem exacerbentur S. 41. & qua ratione ea suscitent 3. 29 passioni iliacæ similes fere excitant dolores 4. 266 cum omnibus fere infantilibus morbis sunt complicati 3. 2 quibus morbis fere maxime adsciscunt S. 40 cum lus

venerea junctorum exemplum 5. 100 saepe vomitu excernuntur 3. 23; qua ratione aphoniam inducant 3. 86 cardialgiam 2. 116 catalepsi 65 colicam 2. 161 convulsiones 3. 29 epilepsiam 3. 7 iliacam passionem 2. 137 motus spasmodicos vagos 3. 48 vertiginem 4. 47 non tantum vivi sed & mortui maxime nocent corpori 3. 57 & ii in adultis non raro convulsionum causa existunt 3. 30 prognos. S. 41 curatio ibid. quomodo intestinis innidulantes exturbandi S. 44 cautela circa purgantia S. 43 & externa S. 44
Vesigo que dicatur 4. 45 ejus gradus ibid. in quo differat a gutta serena 4. 60 symptomata & signa 4. 45 sedes 4. 46 ratio formalis ibid. cause occasionales & mediatæ 4. 47 saepe cum passione hypochondriaca jungitur 4. 54 cum nephritide 4. 50 ejusque ratio 4. 47 cur jejunio ventriculo maxime invadat ibid. prognos. 4. 48 caduce exempla 4. 59 ejusdem cum sensuum abolitione & artuum impotentia junctæ 4. 51 cum passione hypochondriaca ibid. cum nephritide calculosa ex plethora ortæ 2. 190 ipsius casus cum obnubilatione oculorum & auditu difficili chronica 4. 58 ex frigore pedum & immoderatiore vini potu obortæ ibid. cum catarracta spuria junctæ 4. 53 pertinacis ab iracnata 4. 56 ex debilitate ventriculi ortæ 4. 54 stomachalis 4. 50 curatio generalis 4. 48 chronica idiopathica quomodo tractanda 4. 50 sq. hypochondriaca 4. 49 & sympathica ibid. nephritica quomodo sananda 4. 51 in gravidis quomodo tractanda 4. 50 quatenus in ea convenient roborantia ibid.
Vesica, ejus consensus cum intestino recto 1. 256 cum ventriculo 1. 255 cum utero 3. 73 a quo pari nervos suos accipiat 3. 30 calculus ejus signa & symptomata 3. 199 ejus erosio ex quibus cognoscenda 2. 70 ea est saepe miclus cruenti causa 2. 70 inflammatio levior & gravior qualis sit & unde oriatur 1. 255 ejus signa pathognomonica ibid. quomodo a cantharidibus improvide datus oriatur 4. 294 a gonorrhœa 1. 256 ex hæmorrhoidibus suppressis 1. 255 a mensibus cessantibus 2. 200 ejus prognos. 1. 256 quomodo mors in ea contingat ibid. exempla ejus hæmorrhoidibus suppressis junctæ 1. 259 a materia acri lethalis 1. 260 opiatu usu funestæ ibid. quomodo tra-

ctanda 1. 257 ejus morbi inveterati cur difficilior eurentur ibid. in iis laudantur Sclerana 1. 258 vinum dulce ibid. quatenus conveniat lac ibid. venesectio ibid. nocent nitrosa ibid. ejus scabies quid 2. 206 saepe cum gonorrhœa jungitur 2. 224 spasmi qui dicatur 2. 201 saepe calculum inhaerentem mentitur 2. 202 quæ inducat symptomata 1. 223 ad superiora porrectus quæ suscitret in intestinis pathemata 2. 203 ejus causa intra ipsas tunicas interdum continetur 1. 259 saepe per intervalla invadit 2. 295 quomodo a gonorrhœa oriatur 2. 200 ab inflammatione intestini recti ibid. a materia arthritica & podagrica 2. 203 a miclu erupit 2. 209 a plethora 2. 206 a pure ex renibus exulceratis 2. 204 a sanguinis stagnatione 2. 203 a sero scorbutico 2. 206 a violentia externa 2. 204 prognos. 2. 206 exempla ejus in vitæ sedentariæ addicto 2. 216 diurni funesti 2. 210 a gonorrhœa perverse tractata 2. 214 ab elevatione oneris & terrore accedente gravioris 2. 212 a materia scorbutica purpurea orti 2. 214 ex spiritus vini abusu funesti 2. 216 quomodo tractandus si a sanguinis stagnatione 2. 208 a materia acri humorum 2. ibid. & speciatim a materia fonticuli retrocedente 2. 209 cum miclu cruento junctus quomodo sopiendus 2. 208 & quæ maxime in paroxysmo conducant 2. 209 quatenus in eo convenient anodyna 2. 210 clysteres 2. 209 venesectio ibid. & quale vitæ victusq; regimine tenendum 2. 207 nocent in eo diuretica 2. 210 & purgantia 2. 209 ulcera quomodo ab urethra exulceratione dignosci possit 5. 146 ex quibus signis pateant 5. 145
Vesicatoria quomodo parari debeant 3. 48 laudantur in apoplexia 2. 88 in asthma a materia podagrica retrogressa 3. 163 auditus vitiiis 4. 85 catarrho suffocativo morbillis superveniente 1. 105 epiphora 4. 74 singultu ab exanthematibus retrogressis 3. 202 quid de iis sentiendum in convulsionibus 3. 59 doloribus capitis 2. 99 epilepsia 2. 11 in ophthalmia 1. 280 moribus spasmodicis vagis 3. 55 petechizante febre 1. 128 & enormibus in ea hæmorrhagiis 1. 127 in phrenitide 1. 223 sq. purpura 1. 14 soporosis adfectibus 4. 18 variolis 1. 84 nocent in mania

Pincerexium quale recondat principium 3.
 247 quo casu in singultu conveniat ibid.
Pinum ejus potui deditis cur præ aliis infen-
 si morbi exanthematici 1. 105. quomodo &
 quando noceat in corpore 1. 224
 quomodo inferat ebrietatem 4. 46 qua-
 le disponat ad abortum 3. 294 ad apo-
 plexiam 2. 85 sphacelum 5. 37 quale no-
 ceat in cholera 3. 285 convulsionibus 3.
 32 epilepsia 3. 12 in evacuationibus cri-
 ticis sanguineis 2. 52 hypochondriaco
 malo 2. 74 malignis febribus 1. 148
 melancholia & mania 4. 119 in mictu
 cruento 2. 74 purpura 5. 72 tussi 3. 41
 vesicæ vitiis 1. 258 quatenus conveniat ad
 calculum præservandum 2. 192 & mali-
 gnas præcavendas 1. 141 quale & quando
 conducatur in calculo renali 2. 191 catarrha-
 li benigna 1. 68 hypochondriaca passione
 3. 108 ictero 4. 198 mictu cruento 1. 77
 scorbuto 5. 15 vesicæ morbis 1. 258 vo-
 mitu 3. 237 quid præster in animi deliquiis
 4. 140 in petechiali febre 2. 141 *liithargy-
 rio dulcificatum* quæ pariat damna 3. 29
rubrum Gallicum ejus effectus 1. 293 *sul-
 phuratum* quas noxas inferat 2. 35
Piper cum ipsis a veteribus in cutis adfecti-
 bus cura instituitur 5. 142 & quid de ea
 sentiendum 5. 119 earum *pinguendo* lau-
 datur ad maculas oculorum 1. 282
Pires ad vitam & sanitatem sunt necessariæ
 4. 130 earum robur quod dicatur 4. 133
 quomodo prosterantur a terrore & tri-
 stitia 4. 136 a putredine intus suscepta 5.
 49 a venenis & purgantibus 4. 126 nimio
 veneris exercitio 3. 42 & venæsectione
 immoderate 3. 34 a vigiliis assiduâ 4. 135
dejectæ quid indicent 2. 30 unde oriantur
 in fluore albo 4. 272 in vomitu cruento
 2. 36 quomodo iis succurrendum in mali-
 gnis 4. 138 pestilentia 1. 159 petechiali
 febre 1. 124 purpura 1. 114
Pisus, ejus idea in mente quando exciteretur
 4. 62 & quid ad illum requiratur ibid. e-
 jus caliginis in hypochondriaco exem-
 plum 4. 79 periodicæ casus 4. 129 exem-
 pla immixtionis ex lippitudine ab incon-
 grua diata ortæ 4. 78 ejus ex lippitudine
 cum paralyticis & soporosis adfectibus
 complicatæ 4. 128 ejusdem ex suffusione
 enatæ 4. 80
Pisæ in quo consistat 3. 146 sedentariæ noxa
 3. 96
Ulcera quæ dicantur 5. 137 differunt ab ab-

scellu & ossium carie ibid. a sphacelo 5. 139
 & inter se 5. 138 eorum sedes ibid. causa
 proxima est putredo ibid. quantum ad ea
 faciant abscessus 5. 139 contagium 5. 141
 temperamentum, ætas & victus 5. 140 vi-
 lcerum labes & morbi prægressi ibid. vul-
 nera 5. 139 præmature consolidata quate-
 nus inducant coma somnolentum 4. 51
 guttam serenam 4. 63 palpitacionem cor-
 dis 3. 138 phthisin 5. 171 rissim convulsivam
 3. 176 vomitum 3. 229 prognosis 5. 144 e-
 jus mali moris in collo exemplum 5. 159
 labii inferioris 5. 164 in mamam benigni
 casus 5. 165 eorum consolidatio non nimis
 cito debet institui 5. 155 quomodo sanan-
 da per antimoniata & mercurialia 5. 147
 aquas minerales & communem ibid. fon-
 ticulos 5. 146 laxantia & purgantia 5. 147
 & venæsectionem ibid. quomodo iis suc-
 currendum externis adstringentibus 5. 148
 cataplasmatibus 5. 150 mundificantibus
 ibid. septicis & sarcoticis ibid. *cacoethica*
 quæ dicantur 5. 138 *cancrofa* quæ sint ibid.
 vid. *cancer carnosus* quomodo tractanda 5.
 150 *scorbutica erysipelacea* quomodo tra-
 ctanda 1. 166 *serina* post variolas quomo-
 do curata fuerint 1. 91 *nervosarum* & ten-
 dinosarum partium quomodo tractanda
 5. 149 *pedum* unde & cur difficilioris cura-
 tionis 4. 245 *venum* quomodo se habeant
 1. 246 vid. *venæ scorbutica* differunt ratio-
 ne subjecti 5. 21 & in quo differant a vene-
 reis 5. 84 *urethra v. urethra uteri v. uterus*.
Unguentum de cerussa ex quibus compona-
 tur 1. 123 laudatur in cutis adfectibus ib.
 nocet in erysipelate 3. 145 aliud ad epi-
 phoram 4. 74 ad escharas in lepra 5. 135
 ad scabiem 4. 136 ad tineam capitis 5. 124
Vomica pulmonum quæ dicatur 4. 159 quo-
 modo generetur 4. 161 & phthiseos causa
 existat ibid.
Vomitus qui dicatur 3. 224 quoduplex sit 3.
 228 ejus historia 3. 225 materiæ excretæ
 diversitas ibid. sedes ibid. subjecta 3. 229
 ratio formalis 3. 225 symptomatum de-
 scriptio 3. 227 sub frigore remittens, sub
 æstu ingravescentem quam habeat causam 1.
 204 in variolis duplicem agnoscit causam
 ibid. quomodo oriatur ab adsumtorum
 qualitate 3. 229 & quantitate 3. 228 bile
 in duodeno stagnante ibid. calculo 3. 231
 capitis lesionibus & aliis externis causis 3.
 232 a colica, hernia, ileo & vermibus 3. 230
 ab exanthematicis retropulsis 3. 229 a py-
 lota

lori vitio 3. 230 a sanguine ad ventriculū delato 3. 229 a spasmō intestinorum 3. 230 aut ductuum biliariorum eorumque alio vitio 3. 231 a ventriculi saburra 3. 228 acidissimus unde 3. 99 *criscus* qui dicatur 3. 232 *niger* non semper a sanguine 3. 242 & quomodo experimentis ab altero possit distingui 3. 241 mere *sebaceus* in hypochondriacis unde 3. 95 an sub initio Carolinarum usus noceat 3. 109 causarum diagnosis 3. 232 & ad has directā prognosib. ibid. exempla, ejus post frequentem abortum continuo contingentis 3. 294 a bile stagnante aborti 3. 240 post nimias alvi dejectiones enati 3. 238 cachectici 3. 237 ex quodeni angustia lethalis 3. 244 diuturni ex atonia primarum viarum 3. 241 ejusdem a ventriculi debilitate post febrem ardentem 3. 243 ab erysipellate retropulso suborti 3. 243 incongrue tractati lethalis casus 3. 239 cum curandi indicationes 3. 233 quibus motus ventriculi convulsivus per interna ibid. & externa sopiendus ibid. quomodo ab arthritide repressa tractandus 3. 237 quomodo biliosus ibid. a calculo 3. 236 in cholericā febre quomodo compescendus 1. 197 quibus chronicus sopiendus 3. 235 quomodo sanandus febrilis 270 & febribus epidemicis accedens 1. 57 in gravidis 3. 236 in hystericiis 3. 237 quomodo curandus ab acri materia & veneno inductus 3. 234 maturino tempore contingens 3. 23 & pituitosus 3. 233 a saburra intestinorum 3. 234 a sanguinis congestione 3. 235 a tussi convulsiva concitatus ibid. in variolis 1. 80 & a ventriculi debilitate 3. 237 quando contra eum prosint emetica 1. 96 & qua cautione roborantia & sedativa adhibenda 3. 235
cruentus qui dicatur 2. 33 & in quo differat ab inflammatione ventriculi 2. 35 ejus symptomata & signa ibid. sedes 2. 34 frequens est gravidis plethoricis 2. 35 tenerioribus & male menstruatis 2. 34 parituriens 2. 35 quomodo oriatur ab hemorrhoidibus suppressis ibid. ab intermittentibus male curatis 2. 34 & mensibus cessantibus ibid. ex facili redit 2. 35 quando periculosus 2. 36 & minus 2. 35 exempla ejus in juvenula curati 2. 38 moderati menstrua antecedentis 2. 41. ab emmenagogis calidis inducti casus 2. 42 quibus sanandus internis 2. 37 & externis reme-

diis ib. quomodo tractandus a corrosivis
 obortus 2. 38 & menstruis suppressis ibid.
 recursus quomodo arcendus 2. 3. morbo superato quale regimen conveniat 2. 38 & qua cautione anodynus & stipticus mercandum ibid.
Urethra ejus exulceratio quomodo a vesicæ erosione possit digosci 5. 163 a gonorrhœa inducta quomodo tollenda 4. 295 & cur difficilioris sit curatio 5. 163
Urina, ejus diversa ratio in petechizante epidemica 1. 129 ea in febre cruda existente an cortex chinæ porrigi queat 1. 25 cum ardore excreta & turbida an semper inflammationem vesicæ indicet 1. 256 *alba* & turbida cum sedimento mucoso quæ id indicet 2. 200 *aqueosa* & *tenuis* in hypochondriacis unde 3. 164 & calculo vesicæ laborantibus 2. 200 *copiosa* in scorbuticis quid indicet 5. 5 cur in iis ea per sal volatile oleosum turbida reddatur ibid. *copiosa* in asthma mictæ ipsum solventis casus 5. 163 *flava* ac *crassa* in ictero unde 4. 190 *furfuracea* num semper inflammationem vesicæ indicet 1. 259 quomodo ex spasmō fiat ibid. *purulenta* quomodo sequatur abscessum mesenterii 298 ejus *nubecula* est dispositio ad sedimentum 1. 5 ejus sedimentum mucosum & glutinosum non semper pus est 2. 121
Uterus ejus structura 4. 272 speciatim vasculosa & cellulosa consideratur 3. 291 ex qua causa in gravidis ita possit dilatari 3. 292 a quo pati nervos suos accipiat 3. 30 magnum cum vesica urinaria habet consentum 3. 73 ejus vi structurae utilitas 1. 272 proclivitas ad multos morbos 1. 261 5. 273 cur ad polypos ingenerandos dispositus 4. 181 quas post partum subeat mutationes 1. 262 & quomodo post ipsum aut abortum purgandus 2. 57 circulus sanguinis irregularis per eum quos pariat morbos 1. 271 ejus post inflammationem suppurati sectio 1. 170 ejus *abscessus* quibus signis cognoscatur 1. 264 ejus *cancer* quomodo contingat & se habeat ibid. ex quibus signis pateat 5. 144 unde oriatur & quæ pariat symptomata 3. 272. inde nati dolores quomodo tractandi 1. 269 ejus lethale exemplum 1. 270 *cancer exulceratus* quomodo cognoscendus & curandus 1. 268 ejus *chronicæ passionis* quomodo præcavendæ 1. 272 in iis laudantur thermæ 2. 266 *contorso* quæ dicatur Hip-

pocrati 1. 275 ejus *hemorrhagia* vid. *hemorrhagia*. ejus *hydrops*. vid. *hydrops*
 ejus *inflammatio* quibus signis cognosca-
 tur 1. 261 quæ levior, quæve gravior
 sit 262 quomodo ab Aretæo describatur
 1. 161 cur & quomodo in puerperio oria-
 tur 1. 262 5. 144 quibus potissimum
 puerperis contingat 1. 262 quibus sub-
 jectis extra puerperium soleis 1. 263
 ejus causæ variæ 1. 262 quando abeat in
 scirrhum seu cancerum 1. 240 5. 144 in
 spacelum & suppurationem 1. 263 ejus
 post abortum ortæ & suppuratæ exem-
 plum 1. 269 quomodo sit tractanda in
 puerperio 1. 264 si orta sit a causâ ex-
 terna 1. 267 a fluore albo cohibito 1.
 266 quæ convenient topica ibidem, e-
 jus *lasio* multis demum post annos se pro-
 dit ibidem seq. sæpe convulsiones excitat
 3. 30 ex *hemorrhagia* cohibita producta
 1. 269 ejus *fillicidium* perpetuum cum
 gravidus symptomatibus 1. 275. seq. ejus
 foetidissimi exemplum 2. 60 materiæ pu-
 rulentæ ex illo excretæ casus 4. 266

ejus *ulceris* cum metu canceri exemplum
 5. 103 quomodo tractandum 1. 268
Pulvera quomodo sæpe fistularum causâ
 existant 5. 123 *ulcerum* 5. 139

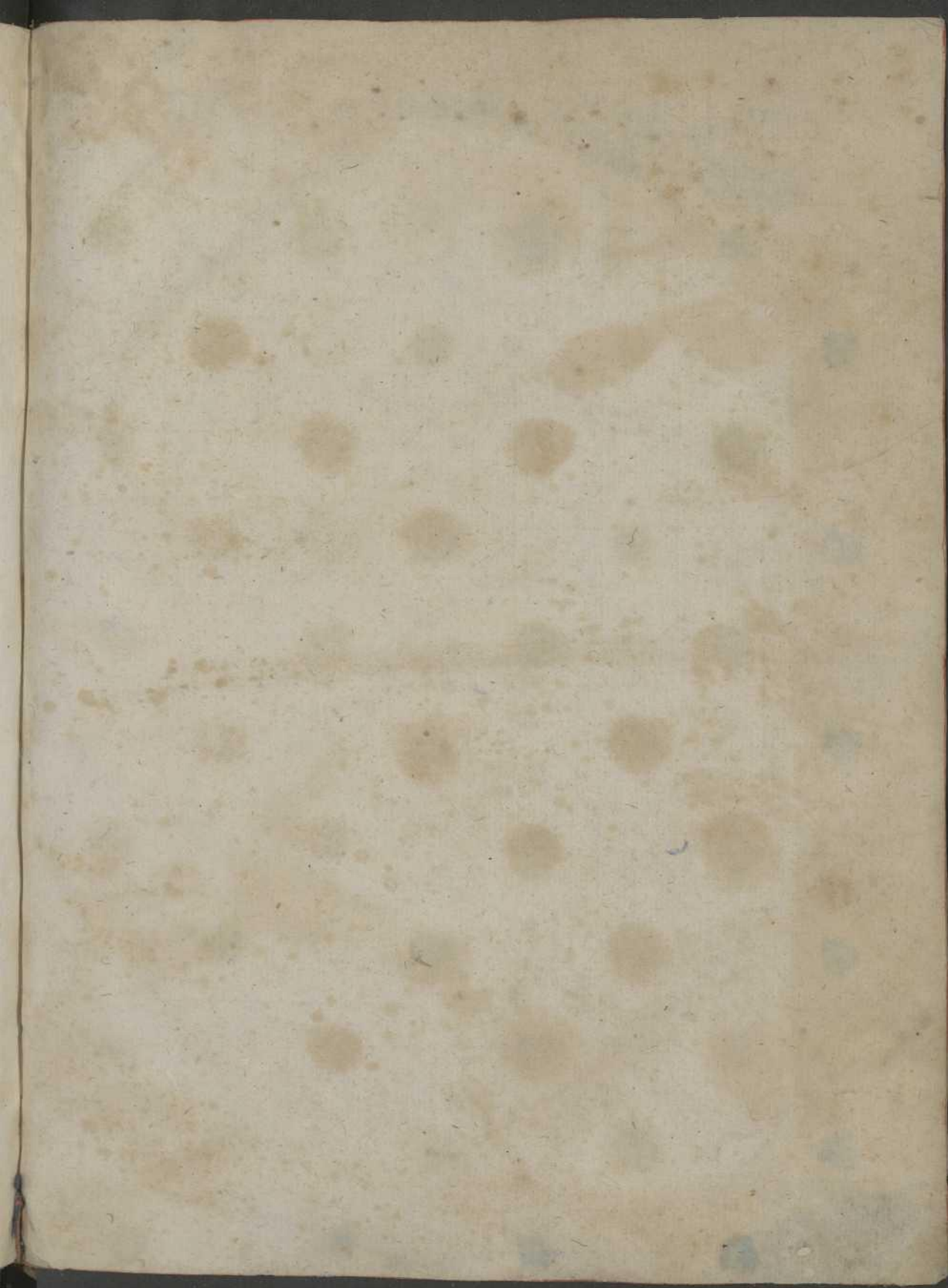
W.

Wildanenſes aquæ potæ arcent febres in-
 termitteutes 1. 9 commendantur in cu-
 tis adfectibus 5. 118 in nimio hæmör-
 rhoidum fluxu 2. 47 malo hypochon-
 driaco 3. 197 purpura scorbutica 5. 67
 quibus noceant 2. 119

Z.

Zingiber an ejus usus digestionem pro-
 moveat 5. 80
Zona ignea erysipelatis species quæ dica-
 tur 1. 163 ejus exempla ex auctoribus
 allegantur 1. 171 ejus a retenta purpu-
 ra subortæ casus 1. 170 curatio 5. 123
Zoster erysipelatis species quid dica-
 tur 1. 163

F I N I S.

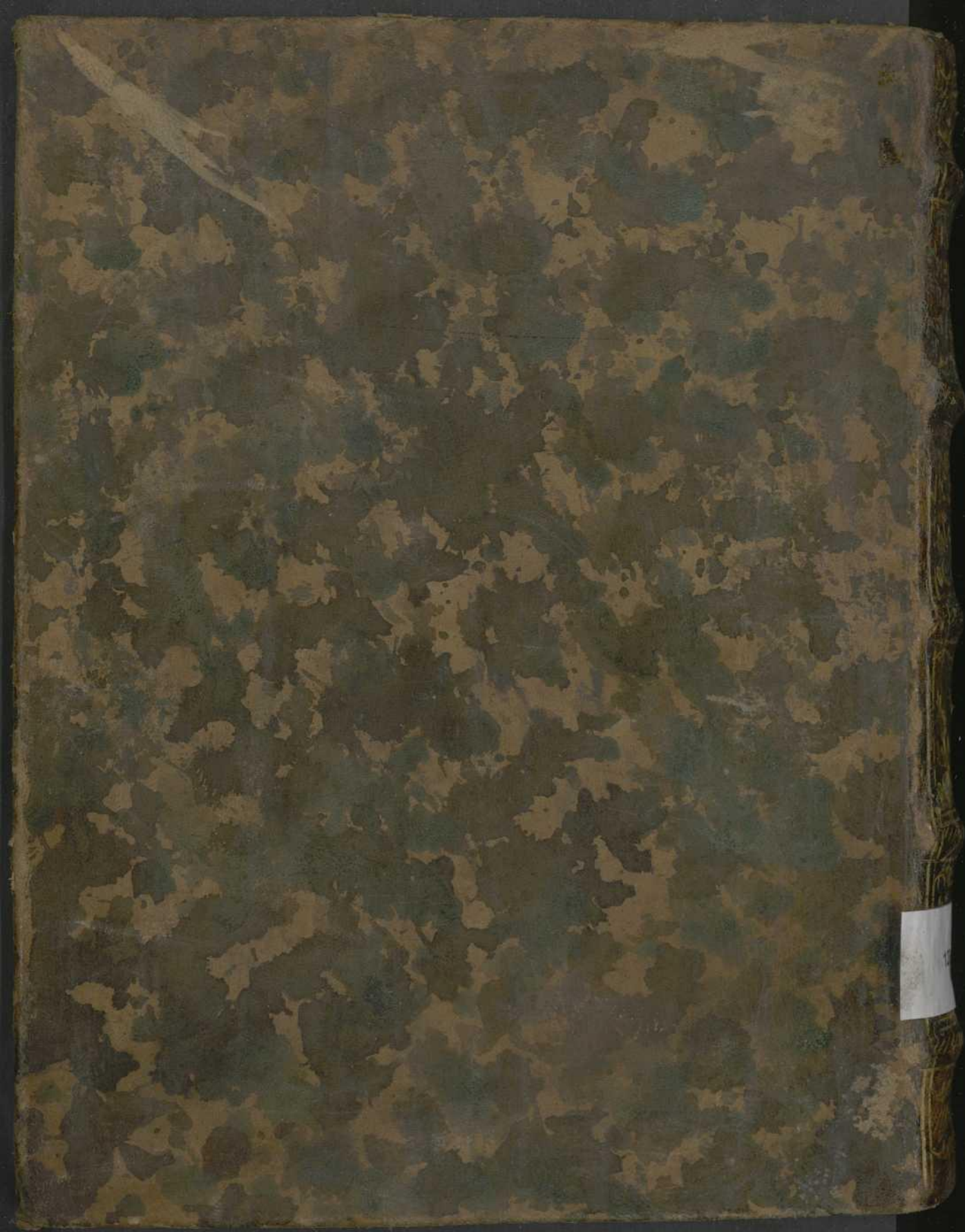

ESTANTE 8.º

Tabla 8.ª

N.º 9

HOFER
EDICEL
A. VON
STE

12863